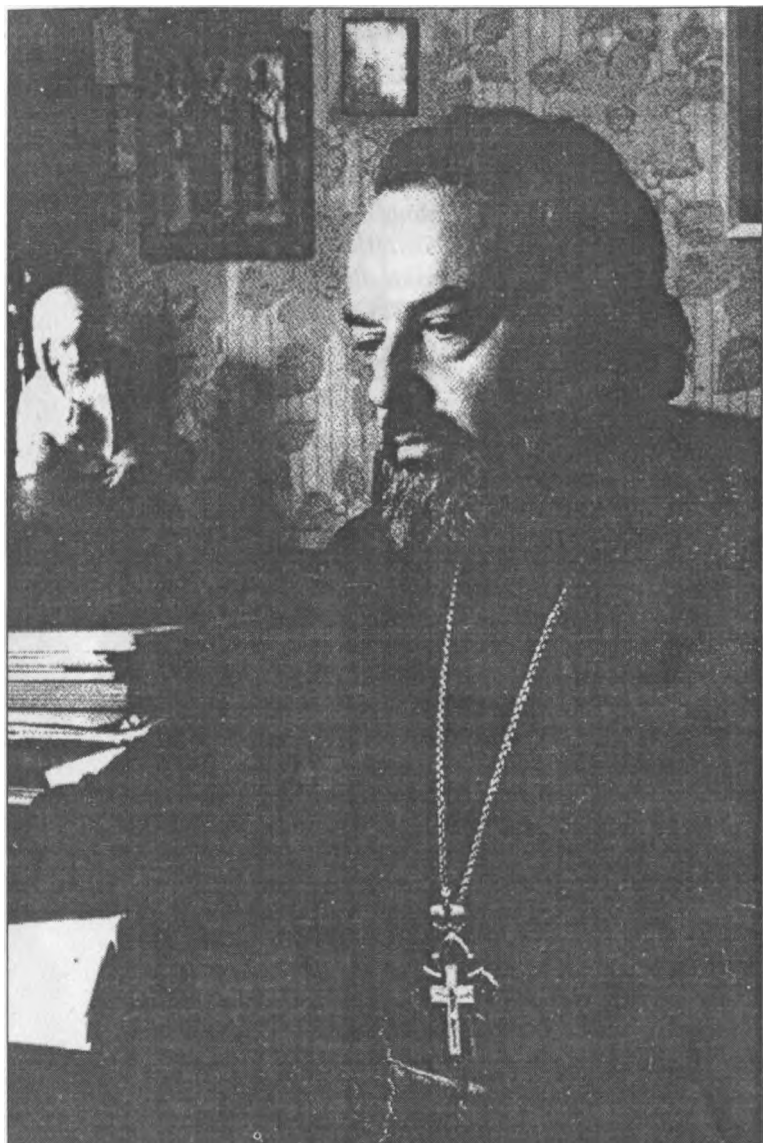

AŠ
Nr

bibliotekėlė

Aleksandras Menis
ŽMOGAUS
SŪNUS

Aleksandras Menis (Aleksandr Men)

Aleksandras Menis
(Aleksandr Men)

ŽMOGAUS SŪNUS

UDK 23/28
Me-141

Versta iš A.Men. Istorija religiji, t.7,
Syn Čelovečeskij
Izdatelstvo Slovo, Moskva, 1992.
ISBN 5-85050-292-0

NIHIL OBSTAT

Kunigas Leonardas JAGMINAS SJ

Vilnius, 1997.08.16

IMPRIMATUR

Vyskupas Jonas BORUTA SJ

Vilnius, 1997.08.18.

ĮŽANGA

Joks veikalas, skirtai Jėzaus Kristaus gyvenimui ir mokymui, negali pakeisti pirminio šaltinio, tad jeigu norime žinoti tiesą apie Kristų, pirmiausia turime jos ieškoti Evangelijose. Tačiau pirmą kartą paėmus jas į rankas, gali kilti tam tikrų sunkumų. Juk Naujojo Testamento autoriai gyveno prieš du tūkstančius metų. Nūdienos žmogui būna sunku suprasti daugelį jų užuominų, kalbos ypatumų, o kartais nelengva suvokti net ir pačią minties eigą, todėl reikia komentarų...

Naujojo Testamento tekstų tyrinėjimas jau seniai tapo ištisu mokslu. Ištirtas kiekvienas Evangelijos skyrius, kiekviena eilutė. Šių analitinių darbų vertė didžiulė, jie padėjo išaiškinti nemaža svarbių detalių. Tačiau gausūs kritiniai ekskursai, nagrinėjantys Matą, Morkų, Luką ir Joną, beveik visiškai užtemdydavo patį Kristų. O juk evangelistams labiausiai rūpėjo, kad mus pasiektų žinia apie Žmogaus Sūnų, kuris yra krikščionybės alfa ir omega. Be Jo krikščionybė lieka besielė, kitaip sakant, nustoja egzistavusi,...

Štai kodėl pastaruosius pusantro amžiaus Evangelijos istoriografijoje greta teologinės ir literatūrinės analizės metodo imta taikyti ir apibendrinimo, sintezės metodą. Autoriai, pasirinkę šį kelią, remdamiesi tekstų kritikos duomenimis, stengėsi sukurti vieningą žemiškojo Kristaus gyvenimo paveikslą.

Belieka apgailestauti, kad pirmasis išsamią Kristaus "biografiją" pabandė parašyti nekrikščioniškos pakraipos autorius. Tai prancūzų istorikas ir publicistas Ernestas Renanas, kurio knyga "Jėzaus gyvenamas" pasirodė 1863 m. Šios knygos populiarumą didele dalimi lėmė tai, kad esminė Evangelijos paslaptis - Dievažmogio paslaptis to meto krikščionių sąmonėje buvo nustumta į antrą vietą. Pasirodžius šiai knygai Renano tėvynainis kunigas Edmonas Presantė rašė: Kristus žmogus dažnai būdavo aukojamas vardan Kristaus Dievo, pamirštant, jog viena Jame neatsiejama nuo kito ir kad Kristus - ne Dievas, slypintis po žmogaus išore, bet Dievas, tapęs žmogumi; Dievo Sūnus, pažemintas ir paniekintas, visiškai paklusęs žemiškojo gyvenimo sąlygoms". (Isus Christos į Jėgo vėmė. Versta iš prancūzų k. SPb 1869, 11 p.).

Tiek Renano gerbėjus, tiek priešininkus labiausiai domino jo filosofinės pažiūros. Kai dėmesys joms išblėso, aistros nurimo, imta vertinti knygoje taikytą metodą.

Pasirodė kitų tokio pobūdžio knygų, jų vis gausėjo. Tiesa, rezultatai dažnai būdavo ginčytini, prieštaringi. Vieni Nazarietį vaizdavo tik kaip judaizmo reformatorių, kiti - kaip paskutinį iš pranašų; prievartos šalininkai norėjo, kad Jis būtų revoliucionieriumi, Tolstojaus pasekėjai - nesipriešinimo mokytoju, okultistai - ezoterinio ordino "pašvęstuoju", o tradicinės visuomenės sanklodos priešai - kovotoju su rutina... Šie bandymai rodo ribotumą žmonių, mėginusių perprasti "Jėzaus mįslę", remiantis vien savo dažnai gana vienašališku požiūriu.

Tiesa, kai kurie istorikai teigia, kad Evangelijos pernelyg lakoniškos, todėl negali būti Jėzaus "biografijos" pagrindas. Iš tikrųjų, jose nerasime daugybės faktų, be to, daugelis detalių nepakankamai aiškios, tačiau objektyvus tyrinėtojas ras jose visus svarbiausius Kristaus gyvenimo ir mokymo bruožus.

Evangelistų pasakojimus patvirtina ir papildo antikos ir žydų autoriai bei nūdienos archeologų atradimai. Visa tai daro Jėzaus Kristaus "biografų" užduotį visiškai įvykdomą.

Pamatyti Jėzų Nazarietį tokį, kokį regėjo Jo amžininkai - štai viena iš svarbiausių užduočių, kai knyga apie Jį rašoma remiantis istorinės literatūrinės sintezės principu.

... Autorius nekėlė tikslo tyrinėti, o troško tiesiog *papasakoti apie Kristų*. Papasakoti remiantis Evangelijomis, geriausiais jų komentarais bei kitais šaltiniais. Rašant buvo atsižvelgta į svarbiausius nūdienos Naujojo Testamento teksto kritikos rezultatus, neužmirštant, kad ir kritikos darbus reikia vertinti kritiškai...

Ši knyga pirmiausia skiriama tiems, kurie tik vieną sykį skaitė Evangelijas arba iš viso nėra jų skaitę. Todėl *pasakojimas pradedamas nuo išorinių įvykių tolydžio pereinant prie sudėtingesnių ir gilesnių dalykų*.

Beje, ir išmanantys skaitytojai čia gali rasti šį tą nauja...

Autorius tikisi, kad knyga gali būti įdomi ir netikinčiam. Kiekvienam žmogui dera žinoti apie religijos, tapusios nedaloma pasaulio kultūros dalimi, įkūrėją.

Tai įžangos, kurią autorius parašė rusiškajam knygos leidimui, santrauka.

“Žmogaus Sūnų” (“Syn Čelovečeskij”) Aleksandras Menis (1935-1990) pradėjo rašyti dar būdamas paauglys. Pirmasis knygos variantas dešimtį metų buvo platinamas vadinamojo samizdato (tiesa, ištraukas spausdino Maskvos patriarchijos žurnalas). Prancūzijos pasiuntinybėje Maskvoje dirbančios rusų emigrantės katalikės Asės Durovos dėka Menis užmezgė ryšius su Belgijoje įsikūrusia katalikiškąja leidykla “Gyvenimas su Dievu”. 1968 m. ji išleido “Syn Čelovečeskij”. Vėliau ši knyga buvo dar kartą iš esmės perrašyta. (Beje, autorius šį darbą skiria šviesiam savo motinos atminimui).

Zoja Melnikova, redagavusi Aleksandro Menio rankraščius, pasakoja, kad jis dirbo kaip “didžiai kruopštus ir azartiškas tyrinėtojas. Štai tik vienas pavyzdys. Pirmajame “Žmogaus Sūnaus” leidime buvo tokia frazė: “Poncijaus Piloto pretorijus buvo Antonijos romėnų tvirtovėje”. Tačiau vėliau Jeruzalėje buvo atkasti Erodo rūmų griuvėsiai, ir archeologai paskelbė, kad Piloto pretorijus galėjo būti šiuose rūmuose, o ne Antonijoje. Teko ieškoti užsienio šaltiniuose visko, kas buvo rašoma šia tema. Kadangi baigiant naująjį “Žmogaus Sūnaus” variantą vis dar nebuvo aišku, kur būta pretorijaus, tėvas Aleksandras, vaizduodamas jį, tenkinosi ir vieniems, ir kitiems rūmams būdingomis detalėmis... Ir tiek rūpesčių dėl vienos frazės!

Tėvas Aleksandras suprato, kad mūsų laikais žmonės skaito vis mažiau, ir knygai tenka atlaikyti žiaurią konkurenciją su televizija. Todėl giliausias teologijos, filosofijos ir istoriosofijos mintis jis stengėsi dėstyti kuo paprasčiau ir suprantamiau”, - rašo Z.Maslenikova. Aleksandras Menis buvo dvasininkas, ir “Žmogaus Sūnų” jis perrašinėjo atsivėlėdamas į naujai atsivertusiųjų bei dar ieškančiųjų tikėjimo šviesos reikmes. Tačiau vien tai nebūtų lėmę “Žmogaus Sūnaus” patrauklumo. Kaip rašoma vienoje anotacijoje, autoriui “pasisekė ryškiai ir įtikinamai atkurti Evangelijų epochą, parodyti skaitytojui Jėzaus Nazariečio paveikslą tokį, kokį Jį regėjo amžininkai. Ryškus rašytojo talentas ir istoriko intucija daro šią knygą didžiai vertingu meno kūrinium”. Tikimės, kad pritarsite šiai nuomonei...

PROLOGAS

Palestinos keliais, keldamos dulkių debesis, žygiavo Romos legionierių kolonos. Karių šarvai spindėjo saulėje, plazdėjo karinės vėliavos, girgždėjo gurguolės vežimai, lydintys kariuomenę, dundėjo sunkios apgulties mašinos. Buvo 63 m.pr.Kr. pavasaris.

Armijai vadovavo Gnėjus Pompėjus. Sis keturiasdešimt trejų metų vyriškis slapčia svajojo tapti pasaulio valdovu. Jis mielai dėjosi taikdariu ir skelbėsi atvykęs į Siriją ne užkariauti svetimų žemių, o ginti taikos ir išlaisvinti pavergtųjų. Gnėjus Pompėjus tuo metu buvo pasiekęs šlovės viršūnę. Valdiniai jį mylėjo. Jo padėti Romoje bei už jos ribų sutvirtino tai, kad pavyko susidoroti su piratais - tikra jūreivių rykšte - ir sėkmingai baigti karą su Ponto valdovu Mitridatu bei armėnų - Tigranu.

Artimieji Rytai buvo apimti karo gaisrų, kuriuos kurstė besivaržantys tarpusavyje vietos karaliukai ir kiti valdovai. Pompėjus nedelsdamas paskirstė karūnas bei titulus ir įvedė taiką. Kartu jis paskelbė Romos provincija visą Sirijos pajūrį.

Tuo metu Jeruzalėje dėl sosto varžėsi du broliai - Aristobulas ir Girkanas. Jie paprašė Pompėjaus išspręsti jų kivirčą. Tačiau, vykstant deryboms Damaske, vienas iš pretendentų, Aristobulas, netikėtai apsigalvojo ir atsisakė romėnų pagalbos. Tai sužinojęs, Pompėjus užsirūstino ir skubiai išžygiavo Jeruzalės link...

Palestina arba Izraelio žemė, kuria dabar žygiavo romėnų kohortos ir kurioje po šimto metų nuo aprašomų įvykių pasigirs Kristaus žodis, yra Europos, Azijos ir Afrikos kryžkelėje, todėl ji nuolat buvo nesantaikos obuolys. Užkariautojai amžius po amžiaus gviesėsi užgrobti šį kraštą, nors jis niekuomet negarsėjo itin dideliu derlingumu ar gamtos turtais.

Tai siauras žemės rėželis, nutįsęs išilgai Jordano ir Negyvosios jūros. Dėl klimato ir reljefo įvairovės jis vadinamas kontrastų šalimi. Izraelio kalnų viršūnės dengia amžinasis sniegas; žiemą neretai pasninga net šalies pietuose, o vasarą kai kur būna vos ne tropikų kaitra. Palmės ir granatmedžiai, figmedžiai ir kėnys auga šalia lazdynų ir gluosnių; greta žaliuojančių lygumų stūkso atšiaurios uolėtos kalnų keteros, kur nėra jokios augmenijos.

Senovėje labiausiai klestėjo šiaurinė sritis - *Galilėja*, besidriekianti į vakarus nuo Genizareto (Kineret) ežero, dar vadinamo Galilėjos jūra. Šioje vietovėje šalia žydų gyveno daug kitataučių, todėl Galilėją kartais vadino pagoniška. Pietuose Galilėja ribojosi su *Sa-*

marija. Anksčiau abi šios sritys sudarė šiaurinę Izraelio karalystę, kurią sunaikino užkariautojai asirai 722 m. pr.Kr. Asirai išvarė į nelaisvę miestų gyventojus, o jų vieton atkėlė kolonistų iš Mesopotamijos bei Sirijos. Atvykėliai susimaišė su izraeliečiais, perėjo į jų tikėjimą, tačiau neatsisakė ir savo senų papročių. Žydai nenorėjo pripažinti šių *samariečių* gentainiais, laikė juos pusiau stabmeldžiais. Dėl to kildavo konfliktų, kuriuos mini ir Evangelijos. Keletas šimtų samariečių iki šiol gyvena Izraelyje. Kaip ir protėviai, jie laiko šventu Garizimo kalną, kur senų senovėje stovėjo jų šventovė.

Pietinė šalies dalis, t.y. Judėja (romėnai visą Palestiną vadino Judėja), yra visiška Šiaurės priešingybė. Nesvetinga, nejauki ir bevaisė Judėjos žemė - tai nelyginant kalnuota dykuma su oazėmis. Atšiaurus, tačiau sveikas klimatas užgrūdino žydus, padarė juos ištverminga, neišlepinta tauta.

... Paskutinė vieta, kur žygiuojantys į Jeruzalę romėnai dar galėjo mėgautis švelniu Šiaurės klimatu, buvo Jerichas. Jis garsėjo gydomaisiais šaltiniais bei palmių giraitėmis. Ten Pompėjus įkūrė savo stovyklą, iš kurios ir atvedė karius prie Judėjos sostinės sienų.

Penkiolika šlovės ir nuosmukio amžių seniai padarė Jeruzalę legendiniu miestu. Jis įsikūręs ant kalno ir buvo neįveikiama tvirtovė. Tai, kaip atrodė gynybinės sienos, sutrikdė Pompėjų, išmanantį apsiausties meną. Tačiau nesantaikos aistros, kunkuliuojančios mieste, padėjo Pompėjui: Aristobulas pasidavė, o jo brolio Girkano šalininkai atvėrė romėnams vartus. Šventyklos citadelėje užsidarė tik tie, kurie nenorėjo taikytis su ateiviais ir buvo pasiryžę verčiau žūti, bet nepasiduoti.

Ištisus tris mėnesius tęsėsi apgultis, kol romėnai vargais negalais įstengė sugriauti vieną bokštą. Įsiveržę į Šventyklos kiemą, kariai gavo nustebti pamatę, jog dvasininkai nenutraukė apeigų. Visą apsiausties laiką jie išbuvo prie altoriaus ir žuvo drauge su Šventovės gynėjais.

Naudodamasis nugalėjo teise, Pompėjaus panoro apžiūrėti garšiąją Šventovę, įskaitant ir Šventų Švenčiausiąją, *Debirą*, - vietą, į kurią įžengti tegalėjo vyriausiasis kunigas, ir tai tik kartą per metus.

Peržengti draudžiamą slenkstį romėną pastūmėjo nenumaldomas smalsumas. Juk apie žydų religiją buvo pasakojami fantastiški dalykai. Pasak vieno, Debiroje buvo laikoma auksinė asilo galva; kiti tikino, kad ten slepiamas žmogus, pasmerktas aukoti. Kas gi ten yra iš tikrųjų? Visokiausių siurprizų pateikdavo Vakarų žmonėms slėpiningi Rytai!

Tvyrant įtemptai tylai buvo atitraukta uždanga ... Ir ką gi? Pomėjęs ir jo karininkai didžiai nustebo. Jie tikėjosi kažin ko nepaprasto, bent jau kokio nors paveikslo - nuostabaus ar atgrasaus. Tačiau ten buvo tuščia. Ten buvo Neregimasis...

Apimti keisto nerimo, o sykiu lyg ir prietaringos baimės, romėnai apleido Šventovę, nieko joje nepalietę. Tačiau jie tikriausiai būtų buvę dar labiau sukręsti, jei būtų žinoję, kad likimas leido jiems susidurti su religija, kuriai buvo skirta tapti ištakomis mokymo, užkariausiančio Rytus ir Vakarus, marmuru puoštą Eladą ir jų gimtąją Romą.

Kuo gi ši religija skyrėsi nuo kitų?

Atsakyti į šį klausimą galima tik pradėjus iš tolo.

Kai tik proto šviesa nušvietė žmogų, jis pajuto, kad yra tam tikra Aukštesnioji Jėga, persmelkianti Visatą. Pirmykščiai medžiotojai šią Jėgą tapatino su tuo, ką dabar vadiname gamta, todėl jie visur - debesyse ir žvaigždėse, upėse ir gyvose būtybėse ieškojo Dieviškosios būties.

Iš pradžių tai stūmė žmogų į primityvią stbmeldystę, į daiktų bei reiškinių sudievinimą. Vėliau Indijoje, Graikijoje ir Kinijoje gamtos kultas išsirutuliojo į tikėjimą, kad regimas pasaulis ir yra vienintelis, tikras. Tačiau šis požiūris prieštaravo žmonių dvasinei patirčiai, todėl jis nepaplitė.

Priešingai, didėjant religinei bei filosofinei kultūros brandai, stiprėjo įsitikinimas, kad aukštesnioji Realybė iš esmės skiriasi nuo žemiškosios - dalinės, ribotos. Paskutinis ikirikriščioniškosios minties laimėjimas buvo mokymas apie Dievybę, kurios slėpininga, nepažini būtis yra už regimojo pasaulio ribų. Nesvarbu, kaip Ją vadin-sime - Dangumi, Tėvu, Likimu - Jos gelmės nepažinios jokiam mirtingajam. Ši idėja - ne vien mistinių išgyvenimų išdava - logiškai pagrįsta. Iš tiesų - koks protas įstengtų aprėpti Begalybę?

Tačiau slėpiningas žmogaus veržimasis į aukštybes neužgeso. Jis visą laiką troško įveikti nuotolį, skiriančią nuo Dangaus, ir susieti savo gyvenimą su kitu, antgamtiniu pasauliu. Todėl visą laiką gyvavo du glaudžiai savitarpyje susiję tikėjimai. Tikėjimas į Nesuvokiamąjį ir į stichijos dievaičius. Pastarieji žmogui atrodė artimesni, su jais buvo tikimasi užmegzti tiesioginį ryšį. Manyta, kad esama slaptų magijos priemonių, kuriomis žmonės gali paveikti demonus ir dvasias. Toks vartotojiškas požiūris vyravo tūkstantmečius.

Daugdievystė ir *magija* bergždžiai bandė užpildyti prarają, skiriančią dangų nuo žemės.

Pirmą sykį šis susidvejinimas įveiktas Biblijos Apreiškime. Jis moko, jog Dievas - "Šventas", tai yra Jo negalima net lyginti su kūrinium, o sykiu aiškina, kad žmogus yra Jo "paveikslas ir panašumas". Dėl begalinės Dvasios ir ribotos dvasios paslaptingos giminystės ir galima jų *Sandora*, - aiškina Biblija.

Sandora ar Sajunga yra kelias, jungiantis žmogų ne su dievais, o su pačiu aukščiausiuoju Pradu, esančiu aukščiau Visatos. Pažymėtina, jog Sandoros religiją išpažino tauta, nesukūrusi didžios civilizacijos, niekuo nepasižymėjusi politiškai ir tik trumpam laikui pasiekusi nepriklausomybę. Tačiau per ilgus savo skausmingos istorijos amžius ji sugebėjo likti ištikima Dievui.

Šios tautos protėviai nuo neatmenamų laikų klajojo tarp Sirijos ir Egipto. Tautos atmintyje išliko pasakojimas apie žydų genties vadą *Abraomą* (maždaug 1900 m.pr.Kr.). Su šiuo vardu siejama Senojo Testamento religijos pradžia. Pirmasis jos įsakymas rodo, kad žmogaus poelgiai labai rūpi Dangui. "Aš esu Viešpats, tavo Dievas; vaikščiok Mano akivaizdoje ir būk tobulas". Abraomui buvo pažadėta, kad "visos žemės giminės bus tavyje palaimintos", nors ir nebuvo atskleista, kaip šis palaiminimas reikšis (Pr 17,1; 12,3).

Septynioliktame amžiuje pr.Kr. badas privertė žydus keltis į rytinę Nilo deltos dalį. Ten jie ilgainiui tapo despotiškų faraonų valdiniais. Abraomo tikėjimas buvo beveik visai pamirštas.

Maždaug 1230 m.pr.Kr. žydų gentis "Izraelio sūnus" ar tiesiog *Izraelis* (Israėlis) suvienijo didysis jų pranašas bei įstatymų skelbėjas *Mozė*. Jis grąžino tautą prie "tėvų Dievo", prie "Abraomo Dievo, Isaoko ir Jokūbo Dievo" - (Iš 4,5) ir išvedė gentainius iš "vergijos namų". Mozės vadovaujamam "išėjimui" ir išsivadavimui prisiminti buvo įkurta Velykų šventė (Paskha).

Pasitraukę į Sinajaus dykumą, izraeliečiai kurį laiką gyveno prie Šventojo Sinajaus kalno ir Kadeso (Kadeš) oazėje, kur pranašas iškilmingai paskelbė Sandoros religijos pagrindus.

Mozė prisakė tautai garbinti tik vieną Dievą, pasaulio Kūrėją ir Valdovą *Jahvę**, tą, kuriam priklauso būtis, nors Jis Pats yra virš šio jutiminio pasaulio. Pranašas uždraudė garbinti gamtos dievybes ir netgi daryti paties Jahvės atvaizdus. Jo buvimo tarp tikinčiųjų ženklas tebuvo Sandoros skrynja, papuošta sparnuotų būtybių cherubinų** figūromis. Per mūšius ją nešdavo priešais karius, paėmę už ilgų per žiedus perkišamų rankturių.

* Nuo IV a. pr.Kr. Jahvės vardą iš pagarbos Jam draudžiama minėti (išskyrus ypatingas progas). Vietoj šio vardo sakytą Adonaj, t.y. Viešpats. Tekstuose po raidėmis, žymintiomis Dievo vardą, rašydavo šio žodžio santrumpą. Taip atsirado iškraipytas vardas "Jehova", kuris gana ilgai buvo vartojamas biblistikoje. (Čia ir toliau - autoriaus pastabos. Prie vertėjos pastabų nurodoma - "Vert.past.")

** Cherubinais simbolizavo gamtos jėgas, paklustančias Dievui. Jie atrodė panašiai kaip senovės Rytų mene vaizduojami sparnuoti liūtai ar jaučiai. "Kerubini" ar "cherubim" - žodžio "Kerub" daugiskaita. Nuo renesanso epochos mene cherubinais vaizduojami sparnuotų kūdikių pavidalu, taip kaip antikos kupidonai.

Mozė mokė, kad Viešpaties valia Izraelis turįs tapti Jo *išrinktuoju* įnagiu, “šventa tauta ir dvasininkų karalyste”, t.y. žmonių, kurių paskirtis - tarnauti tikrajam Dievui, bendruomene.

Klajoklių izraeliečių religiniame kulte, skirtingai nuo kitų senovės religijų, buvo nedaug apeigų. * Pranašo mokymas glaustai išdėstytas *Dekaloge*, Dešimtyje įsakymų, kurie buvo įrėžti dviejose akmens plokštėse. Jų esmė - tai ištikimybė Viešpačiui Išvaduotojui bei pagrindinės dorovės normos: gerbk tėvą ir motiną, neužmušk, nevok, nesvetimoteriauk, nešmeižk, nepavydėk. Iš kulto papročių Dekaloge minimas tik vienas - įsakymas skirti šeštadienį Dievui.

Be Dešimties įsakymų, iš šios epochos, matyt, išlikusi ir malda - tikybos išpažinimas, prasidedąs žodžiais: “Klausyk, Israėli! Jahvė - mūsų Dievas, Jahvė - vienas. Ir mylėk Jahvę, savo Dievą, visa širdimi, visa siela ir visomis savo jėgomis”! (žiūr. Iš 20,2-17; 2 Krn 6,4-9).

Didingas Mozės religijos ir jos įsakymų paprastumas (o vykdyti šiuos įsakymus ir dabar labai sunku) liudijo įvykus esminį pokytį religinėje sąmonėje. Nenuostabu, kad Mozei teko išgyventi nesuprasto pranašo tragediją.

Biblija pasakoja, kad buvę vergai nenorėjo klausyti savo mokytojo, jie vis maištavo prieš jį, juos buvo stipriai užvaldę įprasti prietarai. Tačiau pranašas nenusileisdavo net tada, kai jam atrodė, jog viskas žlugo. Ir jo pastangos neliko bergždzios. Sandoros religija tapo dvasinio tautos tvirtumo bei jos vienybės pamatas.

Dar Mozei esant gyvam, izraeliečiai ėmė skverbtis į *Kanaaną* - taip tuomet vadino Palestiną, - o po jo mirties diduma jų perėjo Jordaną ir užkariavo šalį. Išsipildė daugelio kartų svajonė gyventi “Abraomo žemėje”.

Judo (judėjų) gentis įsikūrė kalnuotuose Pietuose, o likusios gentys - Šiaurėje. Netrukus paaiškėjo, kad nugalėtojus, šiuos dykumos vaikus, įveikė pralaimėjusiųjų kultūra. Kanaaniečių civilizacija buvo panaši į finikiečių. Abi jos tam metui buvo labai išplėtotos. Ne-

* “Ar jūs, Israėlio namai, aukojote Man gyvulių ir duonos aukas tyrumoje per keturias dešimtis metų?” - klausia Dievas per pranašą Amosą (Am 5,25). O pranašo Jeremijo lūpomis Jis sako: “Aš nekalbėjau su jūsų tėvais ir nedaviau jiems įsakymo tą dieną, kurią išvedžiau juos iš Egipto žemės, apie deginamąsias ir pjaunamąsias aukas, bet tai Aš jiems įsakiau, tardamas: Klausykite Mano balso, ir Aš būsiu Jums Dievas, ir jūs būsite Man tauta, ir vaikščiokite kiekvienu keliu, kurį jums paliečiau, kad jums būtų gera”. (Jer 7,22-23). Šiuos žodžius, regis, sunku suderinti su ritualais, nurodytais Penkiaknygėje. Tačiau tradicinė nuomonė, kad Mozė parašė *visą* Penkiaknygę, buvo sukritikuota dar XVII a., o dabar jos atsisakė visi rimti Biblijos tyrinėtojai.

paisant to, kanaaniečių religiniuose kultuose išliko archaiško žiaurumo. Čia būta ir žmonių aukojimo, ir ritualinių vaikų žudynių, ir žynių prostitučių. Derliaus švenčių proga rengtos juslinės apeigos bei orgijos.

Gyvendamas šalia šios tautos, Izraelis ėmė sparčiai keistis prarasdamas savo dvasinį savitumą. Baalas bei kiti žemdirbių kanaaniečių garbinami dievai nejučiom tapo savi žydų valstiečiams, įėjo į jų buitį. Kaip sakoma Biblijoje, "Israėlio sūnus... paliko Viešpatį, savo Dievą" (Ts 2,11-12).

Maždaug 1100 m. pr.Kr. į Kanaano pakrantę išsilaipino kariai, atvykę iš Egėjo salų. Tai buvo filistinai, tauta, įvaldžiusi geležies lydymo paslaptį. Neilgai trukus filistinai jau valdė visą šalį, kurią vėliau graikiškai imta vadinti jų vardu - Palestina. Izraeliečiai bei kanaaniečiai, turėję tik bronzinius ginklus, neįstengė priešintis užkariautojams.

Praėjo beveik pusė amžiaus, kol buvo suvokta, kad svetimšalių priespauda - tai dangaus bausmė už išdavystę. Atsirado pamokslininkų, raginančių grįžti prie tėvų tikėjimo. Jie pažadino tautą iš snaudulio ir ėmė vadovauti sukilimui prieš filistinus.

Karas tęsėsi ilgai, vis dėlto jis baigėsi žydų pergale. Tada buvo įkurta nepriklausoma karalystė. Maždaug 1000 m.pr.Kr., valdant karaliui *Dovydui*, karalystė vienijo kelias giminiškas gentis, ir jos sienos nusidriekė "nuo Euphrato upės iki Pilistinų žemei ir iki Egipto riboms" (2 Krn 9,29). Karalius Dovydas šalies religine bei politine sostine padarė kanaaniečių tvirtovę Jeruzalę. Jam įsakius, čia buvo pernešta ir Sandoros skrynia. Pranašas Natanas paskelbė karaliui, jog už religinę ištikimybę jam bus atlyginta: vienas iš Dovydo palikuonių įkurs amžinąją karalystę (2 Kar 7,12-13).

Rytų papročiu skelbiant žmogų monarchu dvasininkas ant jo galvos pildavo taurę alyvų aliejaus. Ši aliejų laikyta tvarumo, tvirtumo simboliu. Na, o "patepimo" apeiga priminė, kad valdovu tampama Dievo dėka, ir kad Jo Dvasia toliau globos Išrinktąjį. Todėl kiekvienas Izraelio valdovas (o kartais ir pranašas) vadinosi Pateptuoju, *Mesiju*, o graikiškai - Kristumi. Ilgainiui ši epiteta imta taikyti tik didžiajam ateities Valdovui.

Pranašystė apie Mesiją buvo neatsiejamai susijusi su tuo, jog žydai tikėjo, kad Viešpaties sumanymai nežinomi, bet jie būtinai išsipildys. Šis tikėjimas iš pat pradžių buvo Senojo Testamento bažnyčios savastis. Jau Abraomas tuo įtikėjo. Vėliau geidžiamu tikslu tapo Pažadėtoji žemė, į kurią vedė Mozė, ir galiausiai Natano pranašystė nukreipė tautos viltis nauja kryptimi.

Tačiau būtų klaidinga manyti, kad dvasinis Izraelio gyvenimas tuo metu buvo tyras tarsi šaltinio vanduo. Kiekviename istorijos tarpsnyje yra dramatiškų puslapių, bylojančių apie kovas ir pagundas, nuopusius ir išdavystes. Politikų aistros, nedori poelgiai, polinkis į svetimus kultus bei savanaudiški motyvai ne sykį ardė tikėjimo pamatus.

Valdant Dovydo palikuonims, glaudesni ryšiai su Finikija bei Egiptu vėl sustiprino pagonybės įtaką. Nors karaliaus Saliamono pastatytoje Šventovėje ir nebuvo Dievo atvaizdo (to reikalavo Mozės įsakymai), tačiau greta buvo kitataučių šventyklos. Kai 922 m. (kiti šaltiniai nurodo 931 m. - Vert. past.) žydų karalystė suskilo į dvi dalis - Šiaurę ir Pietus, Izraelį ir Judėją, stabmeldystė tapo dar gajesnė. Visur buvo statomi aukurai Baalui bei Astartei, jiems skiriamos šventosios giraitės. Regėjos, dar kiek, ir pagonybė taps antra oficiali Izraelio religija.

Dvasinę krizę lydėjo socialinė. Patvaldžiai monarchai vis labiau plėtojo savo privilegijas; gilėjo turtinė nelygybė; valstiečiai skurdo dėl milžiniškų mokesčių ir valdžios savivalės, o diduomenė mėgavosi iš finikiečių perimta prabanga. Visa tai kėlė nerimą žmonėms, tikėjusiems Izraelio misija. Jie baisėjosi tokiu nuosmikiu. Šiems žmonėms buvo brangūs Sinajaus idealai, tyras patriarchališkos senovės tikėjimas.

Iš šios opozicijos iškilo *pranašai*, - Dievo pasiuntiniai, raginantys tautą pabusti iš snaudulio.

Paprastai pamokslauta Šventovėje. Pranašai nenorėjo kurti naujos religijos, jiems rūpėjo atgaivinti ir apvalyti paveldėtąją iš Mozės laikų. Pranašams buvo svetimas tariamas patriotizmas, skatinąs pataikauti miniai; jie nedvejojami ėmėsi perkainoti visą tautos gyvenimo sanklodą.

Pranašai prabilo tuo metu, kai daugumoje civilizuočių šalių prasidėjo religinių revoliucijų epocha. Tai buvo istorinis persilaužimas, kurio reikšmė lygintina tik su krikščionybės atsiradimu. Senoji pasaulėžiūra, kur svarbiausia buvo ritualas, burtai, magija, nustojo tenkinusi protus. Visur, nuo Kinijos iki Italijos, atsirado *žmonijos mokytojų*, bandančių rasti naujų atsakymų į opiausius gyvenimo bei religijos klausimus. Upanišadų autoriai, Buda, Machavira, Lao Dzė, Konfucijus, Zaratustra bei graikų filosofai - štai kas dvasiškai ugdė pasaulį, į kurį atėjo Jėzus Nazaretis. Tai buvo Jo pirmtakai, nors tikrąja šio žodžio prasme taip galime vadinti tik Izraelio pranašus.

Juos daug kas sieja su didžiaisiais Rytų bei Vakarų išminčiais. Panašiai kaip Indijos atsiskyrėliai, jie žinojo, kad Dievas yra abso-

liutus visos būties šaltinis, ir Jis pranoksta visa, kas žemiška; panašiai kaip persų reformatorius Zaratustra, pranašai tikėjo, kad Dievas yra tobula Šviesa ir Gėris; kaip ir Heraklitas, jie regėjo Jo veržlią, "ugninę" galią; kaip ir Anaksagoras bei Platonas, jie vadino Dievą visatos Protu ar Išmintimi. Tačiau kartu pranašai nė nemanė pritarti Budai, laikiusiam šį pasaulį blogiu, o gyvenimą jame - varginančiu slogučiu; skirtingai nei graikų metafizikai, pranašai nemokė, jog Kūrėjas ir pasaulis sudaro nedalomą vienovę.

Pranašai žinojo, kad Dievas, nepaisant visos Jo didybės, yra susijęs su savo kūriniu meilės saitais, kad žmogus yra Jo išrinktasis, kuriam Jis atsiskleidžia.

Dėl pranašų - tai sunkiausia suvokti jų įkvėpimo paslaptį. Jie nekėlė hipotezių, nekūrė abstrakčių sistemų. Dievas *tiesiogiai* skelbė Savo valią jų lūpomis. Pranašai savo kalbą pradėdavo žodžiais: "Štai ką sako Viešpats".

Dievo Dvasia užvaldydavo juos nenumaldoma galia, ir žmonės klausėsi jų tarsi bylotų Dangus. Šis stebuklas sukrėsdavo net pačius pranašus. Kartais jiems net būdavo sunku suvokti tai, kas jiems atsiskleisdavo.

Pranašai puikiai suvokė esą Aukščiausiojo įnagiai bei pasiuntiniai, skelbiantys Jo valią. Tačiau kartu jie skyrėsi nuo pagonių pranašų, tokių kaip pitijos, kurios kalbėdavo apimtos transo. Biblijos pranašų patirtis - tai praskaidrėjusios žmogaus dvasios bendravimas su Visagaliu, atsiskleidusiu kaip Asmenybė. Dievas bylojo pasauliui ir laukė jo atsakymo. Taip per pranašus kūriniai vienijosi su Kūrėju, ir buvo vykdoma Sandora - Izraelio tikėjimo pagrindas.

Pranašai ne tik kad jautė gilų asmeninį ryšį su Dievu, bet ir regėjo Jo ranką, kreipiančią tautų gyvenimą. Tai buvo unikalūs, kitų religijų nepatirtas apreiškimas.

"Amžinasis dėsniis", kurio buvimą graikai įžvelgė darnioje materijos raidoje bei jos judėjime, žydams atsiskleidė permainingoje žmonijos istorijoje. Tuo metu, kai Indijos bei Graikijos filosofai mąstė apie kosminių procesų iliuzoriškumą ar priešingai - amžinumą, Izraelio pranašai teigė esant dorovinį istorijos tikslą ir aiškino, kaip laikini to meto įvykiai siejasi su Dievo valia", - rašo anglų mąstytojas Kristoferis Dausonas (Ch.Dawson. Progress and Religion. New York, 1960, p. 125).

Stebėdami nekintantį gamtos ritmą - saulėtekis ir saulėlydžius, metų laikų kaitą bei planetų judėjimą, dauguma senovės filosofų priėjo išvadą, jog būtis yra *cikliškos* prigimties. Jie manė, kad viskas sukasi ratu, viskas kartojasi, ir nieko negalima iš esmės pakeis-

ti. Visata ir žmogus pasmerkti amžinai gimimų ir mirčių kaitai. Tuo tarpu Biblija moko visai ko kito: kūrinija veržiasi aukštyn į tobulybę; tiesa, kartu su gėriu stiprėja ir blogio jėgos, tačiau galiausiai jos bus įveiktos, ir pasauliui atsivers laisvas kelias į Dievo Karalystę. Kitaip sakant, pranašams pirmiesiems atsiskleidė *istorijos kryptis ir prasmė*.

Pranašų dėka Mozės mokymas įgavo *pasaulinės religijos* bruožų (t.y. universalios religijos, ne tokios kaip senoviniai išimtinai tautiniai kultai). Pasak Paskalio, vienintelė Biblijos skelbiamos religijos išraiška - "tai meilė Dievui, ir Dievas smerkia visa kita" (B.Paskal. Mysli o religiji. M.1902, p.126). Šiai meilei reikėjo ne tiek bažnytinių apeigų, kiek žmogiškumo, gėrio ir tiesos. Todėl pranašų pamoksluose tiek daug dėmesio skiriama socialinio teisingumo idėjai.

Nors Izraelio mokytojai labai skyrėsi temperamentu, charakteriu bei visuomenine padėtimi, tačiau nė vienas iš jų nėjo į kompromisą su pamynusiaisiais religija: su tironais ir veidmainiais, kurie tikėjosi "įsiteikti" Kūrėjui dovanomis ir aukomis.

Štai ugningasis *Elijas* (maždaug 850 m.pr.Kr.), skriaudžiamųjų ir bedalių gynėjas, nedvejodamas meta priekaištą pačiam karaliui.

Štai paprastas piemuo *Amosas* (maždaug 770 m.pr.Kr.), net nenorėjęs vadintis pranašu, vis dėlto negalėjo tylėti, kai Viešpats paliepė jam keliauti po miestus ir skelbti ateisiant Teismo Dieną. Tenesiguodžia izraeliečiai esą išrinktųjų tauta. Būti išrinktaisiais nusipelno tik tie, kurie paiso Dievo teisingumo įsakymo.

"Argi jūs, Izraelio sūnūs, man ne tokie kaip Etijopų vaikai, sako Viešpats? argi ne Izraelį aš išvedžiau iš Egipto žemės, Palestiniečius iš Kapadokijos ir Sirus iš Kirenės?" (Am 9,7).

Štai levitas (kunigas), *Ozėjas* (Ošėjas, maždaug 750 m.), apraudantis dvasinį Šiaurės karalystės išsigimimą. Jis skelbia, jog žmonių tarpusavio meilę Dievas vertina labiau nei pačius puošniausius ritualus. "Nes Aš noriu pasigailėjimo, ne aukos", - sako Viešpats pranašo lūpomis (Oz 6,6).

Štai kilmingos Jeruzalės giminės atstovas, įtakingas karaliaus patarėjas *Izaijas* (maždaug 730 m.). Jo nežavi išorinis rūmų blizgesys, jo nedžiugina minios Viešpaties Namų kieme. Jokios deginamosios aukos ir maldos negali atstoti tyros širdies bei teisingų poelgių.

“Kam man jūsų pjaunamų aukų daugybė? sako Viešpats...

Kai jūs ateinate Mano akivaizdon,

Kas to reikalauja iš jūsų, kad mindytumėte Mano šventorius?

Nebeneškite Man daugiau tuščių aukų...

Atimkite iš po Mano akių savo veiksmų piktumą,

liaukitės darę pikta!

Išmokite daryti gera;

ieškokite teismo, padėkite prislėgtam,

darykite teisybę našlaičiui, ginkite našlę” (Iz 1,11-17).

Pranašai dažnai vadinami socialiniais utopistais. Tačiau iš tikrųjų jie nesiūlė jokių politinių reformų. Štai Platonas sukūrė projektą tokio valdymo režimo, kuriame valdžia kontroliuotų visas gyvenimo sritis, o turtas būtų bendras; filosofas Jambulas svajojo apie Saulės Miestą, kur visi būtų lygūs. Tuo tarpu pranašai į pirmą vietą kėlė tikėjimą ir dorovinius reikalavimus. Jie žinojo, kad vien išorinių pokyčių nepakanka - harmonija šiame pasaulyje galėtų įsiviešpatuoti tik sudėrinus žmonių valią su Dievo valia.

Tačiau kaip tik todėl pranašai ir negalėjo taikstyti su visuomenės piktžaidėmis. Jų aistringas protestas kilo iš tikėjimo žmogaus pašaukimu. Jie kalbėjo apie “Viešpaties Dieną” (Iz 2,12), kai žlugs blogio karalystė žemėje. Dvasios akimis Izaijas išvydo ateisiantį Pateptąjį, kuris įtvirtins Viešpaties Karalystę. Tuomet visos tautos pažins amžinąją tiesą, nustos garbinusios stabus ir dariusios nusikaltimus. Dievas “atims ašaras nuo kiekvieno veido” (Iz 25,8), ir žemėje vėl bus Rojus. Pranašas *Jeremijas* (maždaug 630 m.) senojo pasaulio pabaigą siejo su *Nauja Sandora*, kuri bus surašyta ne ant akmens plokščių, o įrašyta į žmonių širdis (Jer 31,31-33).

Dėl eschatologinių* vilčių pranašai jautėsi atsakingi už tautos likimą. Tautai buvo duotas Dievo apreiškimas, todėl jos nuodėmės dvigubai nusikalstamos. Tautai patikėta misija atvesti žmoniją prie Dievo, bet jeigu išrinktieji bus neverti šios garbės, jie neteks dangaus globos. Iš tolimų kraštų atplūs stabmeldžiai ir sugriaus Izraelio bei Judėjos karalystės.

Rūsti pranašystė netruko išsipildyti. Šiaurės karalystę nuo Žemės paviršiaus 722 metais nušlavė Asirija, o 586-aisiais Chaldėjos monarchas Nabuchodonosaras šturmu užėmė Jeruzalę, sudegino Šventovę ir išvarė didumą žydų į Babiloną.

Regis, tokia katastrofa turėjo baigtis visiškai Izraelio bei jo religijos žūtimi. Tačiau taip neatsitiko. Pranašų raugas buvo toks stip-

* Eschatologija - tai religinių, filosofinių pažiūrų sistema, nagrinėjanti pasaulio paskirtį, galutinį jo tikslą bei pomirtinį žmogaus likimą. - Vert, past.

rus, kad žydai, nors ir nublokšti toli nuo tėvynės, tebesijautė Dievo tauta. Išbandymai sustiprino jų atgailos poreikį, ir nuo to meto stabmeldystės vilionės nustojo juos taip stipriai traukusios. Pranašai, gyvenę tarp tremtinių - *Ezechielis* (Ezekiėlis, maždaug 580 m.) ir *Izaijas Antrasis* * (maždaug 550 m.), - tęsė savo pirmtakų darbus. Jie pamokslavo maldos namuose, dalyvavo pašnekesiuose, rašė knygas. Jų įtakojami žydai palengva būrėsi į darnią Bendruomenę - Senojo Testamento Bažnyčią.

Praejus pusei amžiaus, vergija "prie Babelės upių" (Ps 136) pasibaigė, persai užkariavo Chaldeją. Karalius Kiras, didžiausios Rytų imperijos įkūrėjas, 538 metais visiems atkeltiesiems į Babiloną leido grįžti tėvynėn. Daugelis žydų, pranašų pamokslų įkvėpti, išsirengė į tėvų žemę. Entuziastai manė, kad ten išsyk apsireikš Mesijas, tačiau ši viltis sudužo pamačius, jog vietoj ankstesnio Izraelio buvo įkurta nykštukinė, Persijai pavaldi kunigaikštystė. Ją sudarė tik Jeruzalė su priemiesčiais. Dovydo tvirtovė buvo pavirtusi griuvėsiais, atvykėliai skurdo.

Pranašų epocha pasibaigė; atėjo metas mokytis gyventi taip, kaip jie prisakė, tačiau tam stigo jėgų, energijos ir tikėjimo ateitimi. Kai iš Babilono maždaug 400 metais atvyko kunigas Ezdras (Esdras), Jeruzalėje jau buvo vargais negalais atstatyta šventovė, tačiau tauta buvo apimta apatijos.

Ezdras atvežė visą Dievo Įstatymo tekstą, vadinamąją *Torą* ar Mozės Penkiaknygę. Tora išsirutuliojo iš Dešimties Dievo Įsakyimų per daugelį amžių juos vis papildant. Kunigai užrašinėjo tautos padavimus ir priesakus, išlikusius iš Mozės laikų, be to, jie papildė knygą apeigų aprašymu. Nuo Ezdro laikų Tora tapo Izraelio doroviniu ir civiliniu kodeksu.

Baimindamasis kaimynų pagonių įtakos, Ezdras bei jo įpėdiniai *Rašto aiškintojai* sumanė atskirti žydus nuo viso pasaulio. Šio vienintelio tikslo buvo siekiama griežtu reikalavimu paisyti šabo, maisto apribojimais ir kitais papročiais.

Iš pirmo žvilgsnio atrodė, kad Rašto aiškintojai aibe smulkmeniškų reikalavimų užgožė, palaidojo pranašų palikimą. Tačiau ilgainiui paaiškėjo, jog griežtos bendruomenės atsiribojimo priemonės tuomet buvo tikslingos. Jos tapo galingais šarvais, kurie apsaugojo Biblijos religiją nuo audros, įsisiautėjusios Palestinoje valdant graikų kilmės karaliui *Antiochui Epifanui*.

* Izaiju Antruoju vadinamas nežinomas pranašas, gyvenęs VI a.pr.Kr. Babilono nelaisvėje. Jo raštai įtraukti į pranašo Izaijo knygą (40-55 bei kiti skyriai).

Graikija jau seniai nustojo buvusi demokratijos sala. Ją pražudė partijų kovos, karai ir nesantaika. Liaudis visur troško stiprios centralizuotos valdžios. Aleksandriui Makedoniečiui (IV a.pr.Kr.) pasiskelbus monarchu, procesai, prasidėję prieš šimtmeti, priėjo logišką baigtį.

Norėdamas suteikti karaliaus valdžiai didžiausią autoritetą, Aleksandras pasiskelbė esąs vienas iš dievų. Taip darė ir jo įpėdiniai, tarp kurių buvo ir Antiochas Epifanas (175-163). Šis karalius ne juokais įtikėjo esąs antžmogis. Jis norėjo suvienyti pavaldžias tautas diegdamas vieną, helenistinę, civilizaciją, jos stilių, vertybes, religiją. Antiocho sumanymui niekur nesipriešinta. Vieninteliu akmenėliu, už kurio užkliuvo helenizmo vežimas, tapo Izraelio religija.

Kunigai, Rašto aiškintojai ir tauta iš pradžių priešinosi pasyviai. Tačiau karalius išniekino Šventovę įrengdamas joje aukurą Dzeusui ir ėmęs prievarta diegti daugiadienvystę, tuomet prasidėjo sukilimas. Jis veikiai peraugo į išsivaduojamąjį karą, kuriam vadovavo Judas Makabiejus, kilęs iš *Chasmonėjų* giminės.

Kovos metais vėl pasigirdo pranašo žodis. Nežinomas regėtojas, pasivadinęs Danieliu, parašė knygą, smerkiančią tironiją bei religinę priespaudą. Autorius didžiausias valstybes vaizdavo kraugeriškais žvėrimis, pabaisomis. Jis pranašavo, kad ateis laikas ir iš dangaus pasirodys Išganytojas, kuris susidoros su grobuoniškomis imperijomis. Šio pasaulio karalystės įkūnija monstrai, o Mesijas, pasak Danieliaus, bus panašus į žmogų, "*Žmogaus Sūnų*". (Dan 7,13)* Šis kontrastas rodo, kad pasaulyje laukiama esminio persilaužimo.

Įkvėpimo pagauti sukilėliai darė stebuklus. Antiocho armija patyrė nemažai skausmingų smūgių. Makabiejus išlaisvino Jeruzalę ir išmetė iš Šventovės "bjaurastį" - taip žydai vadino stabmeldžių altorių. Judui žuvus kovoje, jo vieton stėjo broliai. Simonas Chasmonėjus 140 m. buvo iššventintas karaliumi ir vyriausiuoju kunigu. Izraelis išsikovojo nepriklausomybę, jo teritorija išsiplėtė ir buvo tokia, kaip Saliamono laikais.

Sustiprėjo ir žydų bendruomenės už Izraelio ribų. Šios "išsklaidymo bažnyčios" (diasporos) tapo Judėjos jungtimi su likusiu pasauliu. Diasporos pastangomis Biblija pirmą kartą buvo išversta į graikų kalbą. Tuo metu, kai gimė Kristus, iš keturių milijonų žydų beveik trys milijonai gyveno svetur. Vėliau šios visur pasklidusios bendruomenės nemažai pasitarnavo krikščionybės apaštalams.

* Tyrimai parodė, kad Danielio knyga parašyta ne VI a.pr.Kr., kaip manyta seniau, o IIa. nors į ją buvo įtraukti ir senesni tekstai. Apie Mesiją kalbama ir Henochio knygoje, rašytoje beveik tuo pačiu metu kaip ir Danielio knyga.

Chasmonėjų dinastija nepateisino tautos vilčių. Naujieji valdovai veikiai virto paprasčiausiais despotais, nelinkusiais paisyti Dievo Įstatymo. Valdžios savivalė stropius tikėjimo šalininkus privertė vengti karališkosios giminės. Juolab kad teisėtais karaliais tradiciškai laikyta vien Dovydo palikuonis. Chasmonėjus pakentė tik kaip laikinus valdovus.

Dvaro opozicijos šerdimi tapo grupė dievobaimingų žmonių, kuriuos imta vadinti “atsiskyrusiais”, arba *fariziejais*. Iš pradžių jie bandė nuversti dinastiją, bet 88 metais jų maištas buvo negailestingai nuslopintas. Karalius Aleksandras Janajus nukryžiuo šimtus fariziejų.

Janajui mirus fariziejų pozicijos sutvirtėjo. Tačiau ilgainiui jie nutolo nuo politikos ir ėmė rūpintis išimtinai religijos reikalais. Daugelis fariziejų tapo Rašto aiškintojais ir mokytojais, rabinais. Mokyklose ir sinagogose jie darė sunkų, bet labai svarbų darbą: stiprino žmonių tikėjimo ir dorovės pamatus. Visiška ištikimybė Dievui, tvirta šeima, humaniškumas, meilė laisvei bei teisingumui - štai bruožai, kuriuos tautai įskiepijo geriausieji iš fariziejų, o iškiliasias tarp jų buvo romus išminčius *Hilelis*, atvykęs į Jeruzalę maždaug 40 m.pr.Kr. Pasak Hilelio, Įstatymo esmė glūdi auksinėje taisyklėje: nedaryk kitam to, ko nelinki sau. Visa kita jis laikė tik “komentarais” (žiūr. Vavilonskij Talmud, Sabat, 31 a.).

Tačiau tarp Rašto aiškintojų būta ir kitos krypties. Jos vadovu tapo Hilelio varžovas *Šamajis*. Pirmasis mielai mokė kitataučius žydų religijos, o antrasis su panieka varė juos šalin. Šamajis nepaprastai daug reikšmės teikė vadinamiesiems senolių priesakams. Šamajo mokiniai plėtojo apeigų reikalavimus ir mėgo viešai demonstruoti savo pamaldumą.

Tauta labai gerbė fariziejus. Tuo tarpu *sadukiejai* - aukštieji kunigai, susiję su karaliaus rūmais, - buvo priešiški fariziejams ir nepritarė jų pažiūroms. Priešingai nei fariziejai, sadukiejai teigė, kad mirtis yra žmogaus būties pabaiga. Sadukiejai pripažino tik Penkiaknygę, o pranašų raštus laikė antraeiliais.* Šie turtingi ir pasi-pūtę žmonės nelabai tikėjo pranašystėmis apie Mesiją ir rūpinosi tik žemiškąja politika.

Tuo metu, kai būrėsi fariziejai - maždaug 160 metais, Palestinoje įsikūrė pusiau vienuoliškas “Šviesos sūnų”, arba *esenų* (esėjų) ordinas. Jie nenorėjo turėti nieko bendra su nuodėmingu pasauliu, todėl nutarė atsiskirti nuo jo ir gyventi dykumoje. Maždaug 140

* Nė vieno sadukiejų partijai priklausiusio autoriaus kūrinio neišliko. Jie minimi Flavijaus darbuose, Talmude, Naujajame Testamente ir kituose šaltiniuose (...) Išsamiausiai jie pateikti J. Le Moine knygoje “Les sadduceens”. Paris, 1972.

metais ordino vadovas, kurį esenai vadino *Teisingumo Mokytoju*, Īkūrė bendruomenę Kumrane, Negyvosios jūros pakrantėje. Ten, atsiriboję nuo pasaulio tuštybės ir triukšmo, esenai išvien triūsė, o laisvalaikiu meldėsi, skaitė Bibliją, rengė ritualines vaišes. Esenu bendruomenėse iš viso buvo beveik keturi tūkstančiai žmonių (tai daug tokiai mažai šaliai). Tarp jų buvo daug visokių svajotojų bei pavgusių, nusivylusių gyvenimu žmonių. Dauguma esenų buvo nevedę, nors kai kurie ir išsaugojo šeimas.

“Šviesos sūnūs” tikėjo, kad netrukus apsireikš Kristus, todėl jie rengėsi deramai Jį sutikti. Jie neabejojo, kad Teismo Dieną visų, išskyrus juos, laukia pražūtis.

Dėl sektantų išpuolių prieš Chasmonėjus pradėta persekioti Teisingumo Mokytoją. Jo gerbėjai skelbė, kad monarchija už tai bus žiauriai nubausta.

Esenų pranašystė išsipildė praėjus pusei amžiaus nuo jų vado mirties. Pompėjaus kariai 63 m. užėmė Palestiną. Ją prijungė prie imperijos, o Girkanui II teko tik karališkosios valdžios regimybė. Na, o 40 metais Romos senatas Judėjos karaliaus titulą suteikė idumėjiečiui, karvedžiui *Erodiui*, kuris Dovydo sostą užėmė po trejus metus trukusio pilietinio karo.

Tuo tarpu žydų diaspora vis noriau periminėjo graikų kultūros elementus. Labiausiai išsimokslinę iš šių žydų troško antikinę filosofiją suderinti su Biblija. Ypač daug čia nuveikė Erodo amžininkas *Pilonas Aleksandrietis*. Jis kalbėjo apie dieviškąją valią, kurią, Elados išminčių pavyzdžiu, vadino *Logos*, Žodžiu.

Filonas sakė, kad Dievo paslapties neįmanoma nei aprėpti, nei išreikšti, tačiau Dievas, panorėjęs išreikšti Savo galią ir mielaširdystę, pasitelkia Žodį. Visagalio Žodis kuria ir palaiko Visatą. Žodis apreiškia Dievą mirtingiesiems. Filono idėja, kad Logos yra tarpininkas tarp Kūrėjo ir kosmoso, vėliau padėjo aiškinti Evangeliją filosofų kalba. (Filonas padarė didelę įtaką Bažnyčios Tėvams ir Mokytojams, ypač Klimensui Aleksandriečiui, Origenui, šv. Bazilijui Didžiajam, šv. Grigaliui Nazianziečiui. Žiūr. V. Ivanickij. Filon Aleksandrijskij. Kijev, 1911.)

Žydams suartėjus su helenizmo pasauliu, daugelis pagonių ėmė domėtis jų religija. Stabmeldystės neigimas, sveika moralė, uolus pamaldumas pelnė žydams pirmuosius atsivertėlius. Pagaliau ėmė pildytis pranašų žodžiai, kad tautos ateis prie tiesos, gėrio ir teisingumo Dievo. Kai kur žodis “žydas” (judėjas) įgavo tikybos, o ne tautinės priklausomybės reikšmę.

Prozelitų, t.y. žmonių, perėjusių į žydų tikėjimą, įvairiose Romos imperijos vietose pagausėjo II, o ypač I a. pr.Kr. Kai kurie atsivertė paveikti knygų, parašytų graikų aiškiaregės *Sibilės* vardu. Šiuo

pseudonimu pasirašinėjo žydų misionieriai, gyvenę Egipte. Jie pranašavo pasauliui žūtį, nes šis leidosi valdomas stabų ir despotų. Iš lūpų į lūpas buvo perduodama žinia, kad iš Judėjos kils Tas, Kuriam lemta tapti tautų valdovu.

Tuo tarpu tikrovė buvo tokia, kad pasaulyje vis labiau įsigalėjo romėnai.

Roma ėmė virsti imperija jau maždaug 200 m.pr.Kr., kai įveikė Kartageną - savo didžiausią varžovę. Tačiau karinė galia pasirodė esanti pražūtinga pačios Italijos respublikai. Pernelyg didelės teritorijas Romai teko laikyti klusnias, armija tapo pernelyg įtakinga, kad galėtų išlikti demokratiškos santvarkos elementų. Diktatoriai papirka, prievarta, pažadais nepastebimai pavertė niekais didumą politinių laisvių. Respublika buvo sugniuždyta, ir Roma tarsis laivas su iškeltomis burėmis visu greičiu skriejo vienvaldės tironijos link.

Pasibaigus pilietiniam karui ir kruvinam terorui, siautėjusiems ketvirtąjį dešimtmetį pr.Kr., Julijaus Cezario sūnėnas *Augustas Oktavianas* gana lengvai įvedė patvaldystę. Pasak Tacito, Augustas "pasiskelbė konsulu ir, tenkindamasis tribūno teisėmis liaudžiai ginti, karius į savo pusę patraukęs dovanomis, liaudį - duona, o visus kartu - taikos saldumu, pamažu pradėjo kelti galvą, savintis senato magistratų, įstatymų galią" (žiūr. "Analai" 1,2).

Dar Julijus Cezaris buvo uždraudęs visas sąjungas bei organizacijas, net pačias nekalčiausias; na, o Augusto režimas nuolatinį piliečių šnipinėjimą padarė įprastu dalyku. Dėdamasis demokratu, Oktavianas budriai stebėjo, kad neišsiliepsnotų joks nepasitenkinimo židinys. Šiam tikslui puikiai tarnavo platus šnipų tinklas.

Vis dėlto daugelis manė, kad absoliutizmas - visai prieinama kaina už ramybę, stabilumą ir ilgam įsivyravusią visuotinę taiką. "Augusto amžių" imta vadinti sėkmingiausiu Romos istorijoje, jos kultūros aukso amžiumi. Valdant Augustui, Kapitolijus išdidžiai iškiilo viršum pasaulio, keldamas pagarbą ir baimę. Romos erelis plačiai išskleidė sparnus - nuo Atlanto iki Artimųjų Rytų ir nuo Britanijos iki Afrikos krantų. Miestas, įsikūręs ant septynių kalvų, tapo centru, į kurį "vedė visi keliai".

Puiki karinė technika, organizuotumas ir drausmė padarė romėnus Viduržemio jūros valdovais. Valstybės valdininkai veždavo iš užkariautų šalių nesuskaitomus turtus. Jie plūdo į Romą iš visų kraštų: Numidija (dabartinė Alžyro teritorija. - Vert.past.) teikė vergų, dramblio kaulo, žvėrių cirkui; Graikija - marmuro; Egiptas - duonos; Finikija - purpuro ir stiklo. Pirklių vilkstinės gabeno kilimus, audinius bei brangenybes iš Babilono, Arabijos, Indijos ir netgi Kinijos. Romoje kilo nauji statiniai. Buvo sakoma, kad Cezaris perėmė ją molinę, o paliko marmurinę.

Puikūs keliai sujungė Romą su provincijomis; pagyvėjo prekyba ir ryšiai. Juridinė visų, tapusių "Romos piliečiais", lygybė suartino Rytų ir Vakarų tautas. Regėjos, pildosi filosofų stoikų svajonė apie valstybę, kur kiekvienas žmogus - Visatos pilietis.

Nenuostabu, kad rūmų poetai liaupsino Augustą ir nešykštėjo jam panegirikų. Cezaris pats skatino pataikūnus ir visaip stengėsi stiprinti savo autoritetą. Pamažu, pradedant Rytų provincijomis, imta diegti imperatoriaus kultą. Veikiai visoje šalyje iškilo Augusto šventovės; jam giedojo šlovinančias giesmes, jį titulavo "Tėvynės tėvu", "Tautos išgelbėtoju" ("Soter").

Amžininkams darė milžinišką įspūdį žmogiadielio vadovaujamos imperijos suklestėjimas. Ėmė sklisti kalbos apie "amžinąją karalystę", kuriai - nebus galo. Tačiau pavergtos tautos nenorėjo taikstytis su tokia perspektyva. Baigiantis Augusto valdymui, daugelyje provincijų, kur Roma laikyta užkariautoja, prasidėjo neramumai. Žydai tikėjo, kad šis apokalipsės Žvėris žus nuo Mesijo kardo.

Užkariavimai neišvadavo Romos nuo sudėtingų vidaus konfliktų. Valdančiosios oligarchijos rankose kaupėsi žemės valdos bei finansiniai ištekliai. Nusigyvenusių Italijos valstiečių minios plūdo į Romą, kur manėsi atsitiktiniais uždarbiais bei valdžios paaukomis. Ilgai besitęsį karai tiesiog užtvindė sostinę vergais (jų ten buvo beveik milijonas). Vergai daug sykių bandė sukilti trokšdami grįžti į gimtinę, tačiau šie mėginimai neišvengiamai baigdavosi susidorojimu. Antai sutriuškinus Spartako gladiatorius, šeši tūkstančiai sukilėlių buvo nukryžiuoti išilgai kelio, vedančio iš Kapujos į Romą.

Ne ką mažesnė buvo ir dvasinė krizė. Daugelis ėmė šaipytis iš senųjų mitų ir tikėjimo. Religija neteko ankstesnės reikšmės, ji tapo tiesiog viena iš piliečio pareigų. Dar Ciceronas sakė, kad oficialus religinis kultas reikalingas tik masėms drausminti.

Atsirado tokių, kurie buvo pasirengę žengti dar toliau. Poetas Lukrecijus religiją laikė tiesiog kenksmingu paklydimu. Savo knygoje "Apie daiktų prigimtį" jis atgaivino senųjų graikų filosofų Demokrito ir Epikūro *materializmą*. Pasak jų doktrinos, Visata tėra atsitiktinis darinys, atsiradęs dėl atomų judėjimo. Anksčiau ar vėliau ji žus. Lukrecijus visur regėjo pasaulio rudens simptomų, pranašaujančių jo pabaigą ir irimą. Panašios idėjos plačiai paplito ne tik Vakaruose, bet ir Indijoje bei Kinijoje.

Tačiau žmogaus dvasios prigimtis neleidžia pernelyg lengvai taikstytis su beprasmybe. Net viskuo nusivylę žmonės nenorėjo pripažinti, kad gyvybė tėra atsitiktinis materijos pliūpsnis, kuriam išblėsus užeis tamsa.

Todėl, susipažinę su Rytų religijomis, romėnai ėmė karštai jomis domėtis. Svetimi kultai užplūdo Vakarus. Egiptiečių Izidę imta

garbinti visur - nuo Britanijos iki Balkanų; Romoje kilo žydų sinagogos, Frygijos deivės motinos Kibelės, persų dievo Mitros šventovės. Gatvėse pamokslininkai skelbė tiesas, atrastas prie Gango krantų, Partijoje bei Vidurinėje Azijoje. Vėl grįžta prie graikų misterijų, kurių dalyviai tikėjosi tapti nemirtingi ir pažinti aukštesniuosius pasaulius. Okultizmas, astrologija, magija ir burtai pelnė gerbėjų visuose visuomenės sluoksniuose. Stebuklų geismas skatino šarlatanus, stiprino prietarus.

Skeptiškai nusiteikę žmonės, matydami, kas dedasi, nelabai betikėjo, kad iš viso įmanoma rasti gyvenimo prasmę. Jie manė, kad neįmanoma atsakyti į klausimą: "Kas yra tiesa"? Žodžiu, žmonių protai buvo apimti sumaišties. Mistiniai ieškojimai ir bedvasiškumas, noras būti tyram ir dorovinis nuosmukis - visa tai galėjai rasti vienoje šeimoje. Gana dažnai tėvas užsisklėsdavo nuo pasaulio jausdamas jo tuštybei stoišką panieką; motina vaikščiojo į naktinius sektantų susibūrimus, o sūnus vaikėsi vis naujų malonumų ir aštrių pojūčių.

Žmogus stovėjo kryžkelėje, ir iš visų pusių skambėjo raginimai: "Atsiribok nuo gyvenimo liūdesių ir džiaugsmų, panirk į ramią savistabą", - sakė budistai ir stoikai; "Gyvenk paklusdamas gamtai, kaip kitos būtybės", - mokė kinikai ir epikūriečiai; "Pažinti ir mąstyti - štai kas yra laimė", - prieštaravo jiems filosofai natūralistai; "Lankyk apvalančiąsias slaptas apeigas ir tapsi nemirtingas", - tikino misterijų žinovai; "Būk ištikimas vienatiniam Dievui ir vykdyk Jo įsakymus", - skelbė Izraelio religija. Ir Romos erelis ieškojo tinkamo grobio sklaidydamas virš šio dvasios sūkurių, kuriame tarsi pirmoviniame chaose susimaišę priešybių pradmenys.

Kartkartėmis atgydavo viltis, kad pasirodys tas, kuris išves pasaulį iš labirinto. Poetas Vergilijus pranašavo gimsiant kūdikį, pradėsiantį naują Saturno erą. Budistai laukė Budos Maitrėjos, induistai - dar vieno dievo Višnaus įsikūnijimo, persai - Išganytojo Saošiantos, žydai - Mesijo...

Palestinoje metai po metų vis labiau kaito mistinių lūkesčių atmosfera. Tikėtasi, kad neilgai trukus iš dangaus nusileis pranašas Elisas ir pateps Dievo Pasiuntinį. Daugelis manė, kad Jis bus didis karžygys ir sutriuškins pagonių karalystes. Kiti tikėjosi galutinės gėrio pergalės prieš blogį, šviesos - prieš tamsą, nemirtingumo - prieš mirtį, tikėjo, kad "*Dievas aplankys savo tautą*" (Lk 1,68).

Kai viskas, regis, jau buvo išbandyta ir išsemta, virš tamsaus istorijos horizonto pagaliau nušvito ryto žara. Dvidešimtaisiais Augusto valdymo metais mažoje Nazareto gyvenvietėje Mergelė išgirdo žinią: "Štai tu pradėsi iščiose ir pagimdysi Sūnų, kurį pavadinsi JĖZUMI. Jisai bus didis ir vadinsis Aukščiausiojo Sūnus. Viešpats Dievas duos Jam Jo tėvo Dovydo sostą; Jis viešpataus Jokūbo namuose per amžius, ir Jo viešpatavimui nebus galo" (Lk1,31-33).

Pirmoji dalis

NUO BETLIEJAUS IKI KAFARNAUMO

V. Svirskis. Mergelė Marija su kūdikiu Jėzumi.

Pirmas skyrius

KARALIAUS ERODO DIENOMIS”

4 m. pr.Kr.

Mintimis persikelkime į Judėją paskutiniaais Erodo valdymo mėnesiais.

Jeruzalės gyventojai, įpratę prie piligrimų, atkeliavusių iš tolimų kraštų, tikriausiai nekreipė dėmesio į svetimšalių karavaną, traukiantį miesto gatvėmis 750-ųjų metų nuo Romos įkūrimo žiemą. Tačiau netrukus apie juos imta kalbėti, nes sužinota, kad atvykėliai ieško Judėjos karaliaus, ir visai ne Erodo, o kito, neseniai gimusio. “Mes matėme užtekant Jo žvaigždę* ir atvykome Jo pagarbinti”, - aiškino jie (Mt 2,2). Pasirodė, kad tai buvo Rytų magai (magiai), aptikę danguje didžio Valdovo ženklą. Niekas nenustebo, kad jo imta ieškoti Jeruzalėje. Visi girdėjo pranašystes apie paslaptingą Žmogų iš Judėjos, kuriam lemta užkariauti pasaulį (žiūr. Tacit. Istorija, V. 13; Svetonij. Vespasian, 4; J.Flavij. Judeiskaja voina, VI,5,4.).

“Kur yra gimusis Žydų karalius”? (Mt 2,2) - klausinėjo magai, tačiau miestelėnai, užuot atsakę, išgąstingai skubėjo šalin. Pakako tik šiek tiek žinoti, kas tuomet dėjosi Jeruzalėje, kad suprastum, koks provokuojantis ir neatsargus atrodė šis klausimas. Tačiau iš toli atvykę keliauninkai kažin ar įtarė darą akibrokštą. Veikiausiai jie visai nesigaudė, kas dėjosi Judėjoje valdant Erodui.

Šio monarcho, pataikūnų praminto Didžiuoju, gyvenimas galėtų tapti siužetu kelioms tragedijoms, panašioms į “Makbetą”. Ro-

* Yra keli šios žvaigždės pasirodymo aiškinimai. 1. Tai būta antgamtinio reiškinio. 2. Kometa. 3. Vadinamoji supernova - žvaigždė, kurios pasirodymą mini to meto kinų astronomai. 4. “Karališkųjų” planetų Jupiterio ir Saturno suartėjimas, įvykęs 7 m. pr.Kr. Pastarąją hipotezę iškėlė XVII a. astronomas J.Kepleris. Iki šiol ji turi daugiausia šalininkų. Be to, yra manančiųjų, kad pasakojimas apie tris karalius - tai alegorija, kuria norėta parodyti pagonių dalyvavimą Kalėdų įvykiuose. Tačiau nėra neginčijamų įrodymų pastarajai prielaidai paremti. Graikiškame Evangelijos tekste karaliai vadinami *magais*. Taip vadinti Irano žyniai. Erodui valdant, tarp Judėjos ir Irano būta dažnų kontaktų, nes Iraną valdė partai, su kuriais Erodas palaikė gerus ryšius.

mėnų padedamas, prieš liaudies valią užgrobęs valdžią, Erodas bergždziai bandė pelnyti populiarumą. Per trisdešimt trejus lyg ir sėkmingo valdymo metus priešiškas Erodui tik sustiprėjo (Apie Erodo gyvenimą žiūr. Josif Flavij. Arch. XIV-XVII ir Judeiską voiną 1 kn).

Erodas buvo žiaurus garbėtroška, nuolat draskomas aistrų; religijos problemos, tuomet jaudinusios žydus, jam nerūpėjo. Visą dėmesį jis skyrė rūmų intrigoms ir moterims, karams ir statyboms. Erodui valdant, šalis atgavo autonomiją. Jis pastatydino dešimtis tvirtovių, o miestuose iškilo daugybė vakarietiško stiliaus pastatų. Jis vienodai uoliai rūpinosi teatru, hipodromu, savo globėjui Augustui skirtų šventyklų statyba bei Jeruzalės Šventovės remontu. Tiesa, pastaroji sulaukė išskirtinio valdovo dėmesio. Garbėtroška Erodas panūdo užtemdyti patį Saliamoną. Jis didžiavosi Šventove, kuriai skyrė milžinišką turtą ir kurią pavertė vienu iš pasaulio stebuklų. Tačiau net tai nepadėjo užkariauti valdinių prielankumo.

Erodo tėvas buvo Idumėjos didžiūnas, o motina - arabų kilmės, todėl jis negalėjo pretenduoti į karūną. Kaip ir visi uzurpatoriai, karalius pasižymėjo liguistu įtarumu, jam visur vaidenosi išdavystės. Labiausiai nepasitikėjo savo nuverstos Chasmonėjų dinastijos palikuonimis, todėl naudojosi kiekviena proga jais atsikratyti.

Lemtingas Vaidmuo karaliaus likime teko jo žmonai Mariamnai (Miriam ar Miriamnei), Chasmonėjų giminės kunigaikštytei. (Regis, ji vienintelė būtybė, kurią Erodas nuoširdžiai mylėjo.) Ši išdidi ir drąsi gražuolė paveldėjo protėvių, kovojusių dėl šalies nepriklausomybės, dvasią. Ji nemokėjo slėpti paniekos vyrui, o jos motina Aleksandra, kuri dažnai kišdavosi į dukters šeimyninį gyvenimą, dar labiau kurstė ir be to įtarus Erodo būgštavimus.

Aleksandra, pasinaudojusi Egipto karalienės Kleopatros įtaka, pasiekė, kad jos septyniolikmetis sūnus užimtų vyriausiojo kunigo postą, ir tuo netyčia pastūmėjo jį į pražūtį. Erodas pastebėjo, kad jaunuolis pelnė Jeruzalės gyventojų simpatijas, o šito jis negalėjo pakęsti. Mariamnos brolis 35 m.pr.Kr. šventės metu, naktį buvo paskandintas paties karaliaus akivaizdoje. Paskelbta, kad tai nelaimingas atsitikimas, tačiau sesuo ir motina puikiai žinojo, kas iš tikrųjų įvyko.

Erodo pozicijos 30 metais buvo dar tvirtesnės nei anksčiau. Oktavianui laimėjus mūšį prie Akcijaus ir tapus absoliučiu valdovu, Judėjos karalius gavo patikimą politikos orientyrą. Augustas pasitikėjo Erodu ir jį rėmė, o tai buvo jo sosto tvirtumo garantas. Tačiau juo sėkmingiau Erodas tvarkė politikos reikalus, juo labiau nepakenčiamas darėsi jo šeimyninis gyvenimas.

Ši drama pasiekė kulminaciją prasidėjus 29 metams pr.Kr. Mariamnos neapykanta vyrui tapo tokia akivaizdi, kad Erodas ėmė įtarinėti ir ją prisidėjus prie sąmokslo. Giminių kurstomas, Erodas per vieną įsiūčio priepuolį pasmerkė myriop tą, kuri jam buvo brangesnė už viską. Klusnūs teisėjai skubiai įvykdė karaliaus nuosprendį.

Mariamna neprašė pasigailėti. Ji sutiko bausmę nepaprastai oriai. Tuo tarpu motina, drebėdama dėl savo gyvybės, viešai plūdo dukterį. Ši scena sukėlė pasidygėjimą visiems karalienės mirties liudytojams.

Erodas skausmingai išgyveno tą lemtingą dieną. Kai viskas buvo baigta, jis vos neišėjo iš proto. Jį persekiojo nužudytosios paveikslas, jis nuolat kvietė Mariamną, rėkė, kad ją atvestų, gėrė iki sąmonės netekimo, kėlė naktimis orgijas, beprotiškas lenktynes, tačiau šmėklos nenustojo jo persekiojusios. Karaliaus sveikata taip pablogėjo, jog atrodė, kad jis stovi prie mirties slenksčio.

Vis dėlto Erodas atkuto ir su dviguba energija tęsė žudynių bakchanaliją. Jis nuteisė mirti Aleksandrą, savo sesers vyrą, daugelį kitų artimųjų ir dvariškių. Savo sūnus, Mariamnos vaikus Aleksandrą ir Aristobulą, grįžusius iš Romos po ilgo nebuvimo, Erodas sutiko šiltai, tačiau netrukus ir jie prarado tėvo pasitikėjimą. Suklastoti laišakai, šnipų pranešimai, kankinamų tarnų parodymai - visko buvo griebtasi šioje šlykščioje istorijoje, kuri baigėsi tuo, kad abu karalaičius pakorė Samarijoje.

Ypač niūrūs buvo paskutiniai Erodo gyvenimo metai. Nors "erodininkų" partija laikė jį idealiu valdovu, vos ne Mesiju, tačiau jis pats žinojo, kad tautos neapykanta tik sustiprėjo. Šias nuotaikas šalyje kurstė fariziejai, boikotuodavę visus karaliaus sumanymus. Daugelis iš jų buvo nuteisti myriop už tai, kad pranašavo veikią nusikalstamo valdymo pabaigą.

Nesunku numatyti, kaip sutriko septyniadešimtmetis karalius, išgirdęs, kad kažin kokie pasiuntiniai iš Rytų teiraujasi miestelėnų apie "gimusįjį Žydų Karalių". Kas šis, dar vienas pretendentas į sostą? Kokios jėgos jį remia?.. Pats nemaloniausias dalykas šiame pranešime buvo tai, kad jis tik dabar išgirdo apie naująjį sąmokslą.

Susitikęs su svetimtaučiais, Erodas išsiaiškino, kad čia veikiausiai kalbama apie Kūdikį, laikomą busimuoju Mesiju. Su tokio pobūdžio pretendентаis į valdžią karalius jau ne sykį buvo susidūręs ir žinojo, kad tokiu atveju reikia veikti greitai ir ryžtingai. Jis ėmė teirautis kunigų, kur turėtų gimti Mesijas. Išgirdęs apie Betliejų, nusiuntė ten magus viską sužinoti ir nuodugniai jam papasakoti apie naujai apsireiškusį Žydų Karalių. Erodui mažiausiai rūpėjo Bibli-

jos pranašysčių išsipildymas. Aptemęs senio protas rezgė naujus susidorojimo planus.

Betliejus buvo netoli sostinės. Kai svetimšaliai atvyko į miestelį, ten jau seniai žinojo apie paslaptinę Kūdikį, gimusį avių pašiūrėje. Vietiniai piemenys - pirmieji mačiusieji Jį, - pasakojo apie nepaprastus ženklus, paskatinusius juos nueiti į olą.

Kūdikio tėvai, stalius Juozapas ir Marija, buvo kilę iš Galilėjos; jie atvyko į Betliejų maždaug prieš pusantrų metų, vykstant surašymui, kuris buvo surengtas kartu su priesaika* Augustui (Lk2,1).

Pasakota, kad Motinai su Kūdikiu atėjus į Jeruzalę atlikti apsiuvalymo ir pirmagimio pašventinimo apeigų, Jos Sūnui buvo išpranašauta didi ateitis. Senolis Simeonas, paėmęs Kūdikį iš Motinos rankų, padėkojo Dievui ir pasakė dabar galys ramiai mirti, nes išvydo Išgelbėjimą, kurį Dievas prirengė, - “šviesą pagonims apšviesti ir Tautos Izraelio tautos garbę” (Lk 2,32). Teisuolis palaimino nustebusius tėvus ir pridūrė kreipdamasis į Mariją: “Štai Šis skirtas daugelio Izraelyje nupuolimui ir atsikėlimui. Jis bus prieštaravimo ženklas, - ir Tavo pačios sielą pervers kalavijas” (Lk 2,34-35).

Apie šią pranašystę išgirdo daugelis buvusiųjų Šventykloje. Laukusieji ateinant “Izraelio paguodos” perdavinėjo ją iš lūpų į lūpas. Be abejo, pranašystė pasiekė ir Betliejų, todėl svetimšaliai galėjo be vargo rasti Juozapą ir Mariją. Įėję į jų namus, jie padėjo prie Kūdikio kojų savo dovanas, nusilenkė Jam ir iškeliaavo...

* J.Flavijus nurodo, kad paskutiniais Erodo valdymo metais Augustui atsisakė prisiekti 6000 fariziejų (Arch. XVII, 2,3). Vadinasi, tuo metu vyko kažin koks surašymas, ir jį galėjo turėti omenyje evangelistas Lukas. Jis sako, kad surašymas vyko Kvirinui valdant Siriją. Kvirinas buvo Sirijos legatas pirmaisiais m.e. metais, tačiau užrašai, rasti Antiochijoje, rodo, jog Kvirinas valdė Siriją ir kelis metus pr.Kr. Tuomet nebuvo tikslaus kalendoriaus, tad tikslų Kalėdų data nežinoma. VI a. vienuolis Dionizas apskaičiavo, kad Kalėdos įvyko 754 m. nuo Romos įkūrimo. Nuo šios datos ir pradėta skaičiuoti “naujoji era”. Tačiau vėlesni tyrinėjimai parodė, kad Dionizas keleriais metais suklydo. Pasak Mato (2,1) ir Luko (1,5), Jėzus gimė prieš Erodo Didžiojo mirtį. Tačiau astronomų tyrinėjimai parodė, kad Mėnulio užtemimas, įvykęs prieš pat Erodo mirtį, buvo 4 m. pr.Kr., kovo mėnesį. Evangelijoje pagal Joną (2,20) Jėzus priešininkai sako, kad Šventovę statė 46 metus, o statyba prasidėjo 20 m. pr. Kr. Vadinasi, šie žodžiai galėjo būti pasakyti ne anksčiau kaip 26-27 mūsų eros metais. Lukas (3,23) sako, kad tuo metu Jėzui “buvo apie trisdešimt metų”, o imperatorius Tiberijus valdė jau penkioliktus metus (Lk 3,1). Tai turėtų būti tarp 27 ir 28 metų rudens. Pasak Luko (3,2), Abilėnės tetrarchu buvo Lisanijas (žiūr. J.Flavijaus Arch. XIX, 5,1). Šį valdovą Štrausas bei kiti kritikai supainiojo su Lisanijumi, Erodo amžininku.

O Lukas turi omenyje kitą Lisaniją. R.Pokoko rastas užrašas liudija, kad jis buvo tetrarchas tarp 14 ir 29 metų. Visi šie netiesioginiai duomenys leidžia istorikams daryti išvadą, kad Jėzus gimė maždaug 7-6 m.pr.Kr.

Erodas bergždžiai laukė žinių: labai nutarė grįžti į tėvynę kitu keliu, aplenkdamis Jeruzalę.

Įsitikinęs, kad jo sumanymas žlugo, karalius nutarė vienu ypu pašalinti galimą pavojų. Į Betliejų buvo išsiųstas kareivių būrys, kuriam liepta išžudyti visus dvejų metų ir mažesnius kūdikius.

Nežinia, kaip šis įsakymas buvo vykdomas. Erodas, be abejo, liepė laikyti jį paslapyje. Net Juozapas Flavijus, rašęs apie tuos laikus, nemini Betliejaus tragedijos. Tačiau jis galėjo palaikyti ją smulkmena, palyginti su daugybe kitų, žiaurų Erodo nusikaltimų.

Kad ir kaip ten būtų, Tas, kurio ieškojo žudikai, jau buvo toli. Išvykus magams, galilėjiečių šeima taip pat veikiai prapuolė. Juozapas suprato, kad protingiausia būtų išvykti iš Erodo valdomo krašto, ir iškeliavo į Egiptą - vieną iš artimiausių "išsklaidytųjų" žydų centrų.

Taigi matome, kad nuo pat pirmųjų dienų pasaulis sutiko Mesiją neapykanta ir grasinimais. Tačiau tai nebuvo visas pasaulis. Tie, kurie tikėjo ir laukė, - tyros širdies, kupini vilčių žmonės sutiko Kristų kitaip. Betliejaus piemenys, senolis Simeonas ir Rytų išminčiai pripažino Jį būsiant Karaliumi.

Tų pačių metų pavasarį sunki liga prikaustė Erodą prie patalo. Jį tebekankino įtarumas, jis vis klausė slaptų pranešimų, keletą sykių keitė testamentą. Karaliui nedavė ramybės mintis, kad tauta nekantraudama laukia jo mirties. Sužinojęs, kad kažin kokie jaunuoliai, rabinų pakurstyti, Šventovėje sudaužė Romos emblemą - paausnotą erelį, jis liepė juos nedelsiant suimti ir kuo griežčiausiai nubausti. Nepaisydamas negalios, Erodas net įstengė dalyvauti teismo procese. Kaltinamuosius nuteisė sudeginti ant laužo, ir tai sukėlė Jeruzalėje pasipiktinimo audrą.

Merdintį karalių išgabeno į Jerichą, kur bandė gydyti vandeniu. Užėjus stipriam skausmo priepuoliui, Erodas mėgino nusižudyti, jį vos pavyko išgelbėti. Išgirdęs šurmulį ir dvariškių riksmus, vyresnysis karaliaus sūnus, kuris buvo suimtas, pamanė, kad tėvas mirė, ir paprašė sargybinio jį paleisti. Tačiau sargas įskundė karalaitį Erodiui, ir šis įsiutęs liepė tučtuojau nugalabyti sūnų. Na, o po penkių dienų mirtis ištiko ir patį monarchą.

Jo agonija buvo baisi; jis svaidė prakeiksmus, kliedėdamas reikalavo naujų bausmių. Sako, jog Erodas liepęs nužudyti grupę kilmingų įkaitų, kad bent taip galėtų apkartinti tautai džiaugsmą ir priversti ją raudoti. Erodo mirties diena vėliau tapo žydų nacionaline švente.

Karaliaus artimieji surengė prašmatnias laidotuves. Purpuro drabužiais aprengtą velionį nešė ant aukso neštuvų. Už jų, lydimi gvardiečių, ėjo sūnūs: Archelajas, Antipas, Pilypas ir kiti, gimusieji iš daugybės Erodo žmonų. Tačiau, nespėjus nutilti samdytų giesmininkių raudoms, prasidėjo įpėdinių kova dėl valdžios (J.Flavij. Arch. XVII,7-13). Jordanės sritį ir Galilėją testamentas skyrė Antipui; šiauriau esančias žemes - Pilypui, o Jeruzalės sostą, Judėją ir Samariją - Archelajui. Tačiau šioms dalyboms turėjo pritarti Roma. Prieš išvykstant karaliaus šeimai, Jeruzalėje kilo neramumai: liaudis reikalavo nubausti Erodo nusikaltimų bendrininkus. Archelajas atmetė visas peticijas ir išvyko palikęs miestą romėnų globai. Šie negailestingai susidorojo su maištininkais. Nepaisant to, šalis virte virė, o pas imperatorių buvo nusiųsti delegatai su prašymu visiškai nušalinti nekenčiamą dinastiją.

Augustas patvirtino Erodo testamentą. Kiekvienas iš trijų jo sūnų gavo savąją palikimo dalį. Tačiau Archelajas bergždžiai tikėjosi gauti karaliaus titulą. Cezaris suteikė jam tik "etnarcho" - tautos valdovo titulą, tačiau pažadėjo paskelbsias jį karaliumi, jeigu jis įrodysiąs savo lojalumą senatui.

Antras skyrius

NAZARETAS

3 m. pr. Kr. - 27 m.

Kai žinia apie Erodo mirtį pasiekė Egiptą, stalius Juozapas, tikėdamasis, kad pavojus praėjo, ėmė ruošti kelionei į Tėvynę. Tačiau jis būgštavo, kad Archelajas gali juos persekioti, ir negrįžo į Betliejų, o nutarė apsigyventi Šiaurėje, *Nazareto* miestelyje, kur anksčiau gyveno su Marija.

Tuo metu Galilėja buvo tankiai apgyvendinta, o geografinė padėtis darė ją atvirą visiems pasaulio vėjams. Frederikas Fararas rašo: "Netoliese buvo Finikija, Sirija, Arabija, Babilonas, Egiptas. Už žerinių Vakarų (Didžiosios) jūros vandenų beveik galėjai įžiūrėti pagonių salas ir visas žymiąsias Europos šalis. Šioje lygumoje

plazdėjo Romos vėliavos... Faraonai ir Ptolemėjai, emirai ir arsakidai, teisėjai ir konsulai - visi kovojo trokšdami valdyti šį nuostabų kraštą. Čia žėrėjo amalekiečių ietys, čia žemė dundėjo nuo Sisaros (Sezostrio) karo vežimų, ja žygiavo makedoniečių falangos, čia žvangėjo platūs romėnų kardai, čia buvo lemta skardėti kryžiuočių šūksniams, dundėti Anglijos ir Prancūzijos pabūklams. Regėjos, šiame Jezrahelio slėnyje vis susidurdavo Europa ir Azija, judaizmas ir pagonybė, barbariškumas ir civilizacija, Senasis ir Naujasis Testamentas, senovės istorija ir ateities lūkesčiai” (F.Farrar. Žygn Jisusa Christa, p.120).

Tiesa, Nazaretas buvo įsikūręs nuošaliau nuo šių plačių istorijos vieškelį; tuo metu jį laikė užkampiu. Buvo net toks posakis: “Ar iš Nazareto gali būti kas gero?” (Jn 1,46). Ir tarsi tam, kad pamatytume, ko verti visi žmonių vertinimai, kaip tik ši skurdi gyvenvietė tapo Kristaus “gimtinė” - čia prabėgo didžioji Jo gyvenimo dalis. Beveik ketvirtį amžiaus Jis vaikščiojo akmenuotomis miestelio gatvėmis, takeliais kopė į aplinkines kalvas. Tik nedaugelis žinojo, kur tikroji Jo gimimo vieta, tačiau ir girdėjusieji apie tai vadino Jį *Hanocri*, Nazariečiu.

Jei galėtume apsilankyti to meto Nazarete, pamatytume maždaug šimtą baltų plokščiasčių namų, išsidėsčiusių ant kalno, kurį supa vynuogynai ir alyvmedžių giraitės. Nuo neaukštų kalvų atsiveria vaizdinga panorama, į kurią tikriausiai ne sykį žvelgė Jėzus: kalnų viršūnių mėlės, žaliuojantys slėniai, įdirbti laukai.

Daug kas pasikeitė, tačiau Galilėjos gamta tebėra beveik tokia pati, kaip ir prieš du tūkstančius metų. Keliauninkai vienu balsu tvirtina, kad Nazaretas bei jo apylinkės - tai unikalūs šventosios žemės kampelis; jį vadina “kalnų rože”, “žemės rojumi”. Oras čia tyras ir skaidrus. Pasibaigus žiemos liūtims, Nazareto kalvų šlaitai pavirsta žydinčiu sodu, kur auga įvairiausios švelniausių atspalvių gėlės: lelijos, tulpės, plukės. Jėzus mėgo gėles. Jis sakė, kad netgi karaliaus Saliamono papuošalai neprilygsta joms grožiui.

Pavasarij laukuose aplink Nazaretą čyruoja vieversiai, burkuoja karveliai, ryškiai mėlynu dangaus skliautu praplaukia rausvų pelikanų pulkai. Paukščiai ir gėlės dažnai minimi Kristaus kalbose kaip sielos, be išlygų pasitikinčios Dievu, įvaizdis. Jie rodomi pavyzdžiu žmonėms, paskendusiems smulkiuose, nereikšminguose rūpesčiuose.

Galilėjiečiai - sveiki, stiprūs, nuoširdūs žmonės. Dauguma iš jų vertėsi žemdirbyste. Jie augino vynuogius, figmedžius, alyvmedžius, ganė ožkas ir avis, dirbo žemę. Rytais Nazareto moterys, nešinos ąsočiais,ėjo prie šaltinio, iš kurio ir šiandien aplinkiniai gy-

ventojai semia vandenį. Prie jo eidavo ir Marija. Šulinys ir dabar vadinamas Jos vardu.

Kaip Marija gyveno Nazarete? Kaip gyveno Jėzus? Apokrifų legendose apie šiuos metus pasakojama daugybė smulkmenų. Tačiau jų negalime laikyti tikromis jau vien dėl visiškai svetimos Evangelijoms dvasios. Na, o Matas ir Lukas apie šį Kristaus gyvenimo periodą linkę kalbėti santūriai, lakoniškai ir mini tik tai, ką gerai žinojo. Iš apokrifuose minimų faktų tik du galėtume laikyti tikrais. Vienas teigia, kad Juozapas mirė, kai Jėzui buvo devyniolika metų (Staliaus Juozapo knyga, XIV). Tuo tarpu legendose paprastai pateikiami simboliniai skaičiai (3,7,12,40). Jėzų, pradėjusį viešą veiklą, vadino "Marijos Sūnumi", vadinasi, Juozapo jau nebuvo tarp gyvųjų. Pasak kito pasakojimo, Jėzus, būdamas paauglys, ganė avis (žiūr. Justin Gnostik - U sv.Ippolita. O filosofskich umozrenijach, XV,26). Tai, kaip Jėzus palyginimuose pasakoja apie piemenis, netiesiogiai patvirtina šį faktą.

Kad ir kaip ten buvo, Jaunikaitis Nazarete nuolat matė žmones, rūpestingai prižiūrinčius savo bandas. Jis matė ir vynininkus, parišančius šakeles, stebėjo pavasario sėją, pjovėjus su pjautuvais prinokusių javų laukuose. Vėliau visi šie vaizdai tapo Jo palyginimų įvaizdžiais. Jie perkelia mus į ramaus Galilėjos miestelio pasaulį, kuris nuo jaunumės supo Jėzų.

Šeštadieniais Juozapo šeima eidavo į Nazareto maldos namus, sinagogą, kur susirinkusieji klausydavosi Šv. Rašto ir jo mokytojų pokalbių. Skaitovas ištardavo šiai progai skirtų maldų žodžius, o visi susirinkusieji juos kartojo. Jėzus mėgo šiuos nuoširdžius tikėjimo liudijimus, ir vėliau Jo pamoksluose ne sykį nuskambės maldų, nuo jaunumės girdėtų Nazarete, atgarsiai (žiūr. K.Gejki. Žyzn i učenije Christa. t.1,224; R.Aron. Les anne'es obscures de Jesus. Paris, 1960).

Tačiau būtų klaidinga Galilėjos gyvenimą įsivaizduoti kaip šviesią idiliją. Ir čia kunkuliavo aistros, ir čia svajota apie laisvę. Nuo tautos lupti du ar net trys kailiai; muitininkai spaudė mokesčius imperijai, Jeruzalė ėmė savo dešimtinę, o vietos žemvaldžiai išnaudojo valstiečius. Vis dėlto žmonės tikėjo, kad anksčiau ar vėliau teisingumas triumfuos. Pranašų knygos, skaitomos sinagogose, ir iš rankų į rankas perduodami apokaliptikų kūriniai puoselėjo viltį, kad senojo pasaulio pabaiga jau ne už kalnų.

Erodui mirus, per Galilėją nuvilnijo sukilimo banga. Jam vadovavo *zelotų*, "uoliųjų" partijos lyderis Judas Havlonitas. Religinės pakraipos anarchistas Judas ir jo bendramintis fariziejus Sadokas

nepripažino jokios valdžios Dievo tautai, išskyrus paties Kūrėjo valdžią. Viskam pasiryžusių galilėjiečių minia, pagauta teokratijos idėjų, sudarė ištisą armiją ir šturmu užėmė Seforio miestą, kur buvo arsenalas. Kvinto (Kvintilijaus) Varo legionieriams vos ne vos pavyko nuslopinti maištą. Šimtai sukilėlių buvo nukryžiuoti.

Archelajas, paveldėjęs tik tėvo ydas, bet neturėjęs jo gebėjimų valdyti, 6 metais buvo nušalintas nuo sosto ir ištremtas. Jo žemės buvo perduotos Jeruzalės vyriausiojo kunigo priežiūrai, o bendra srities kontrolė tapo prokuratoriaus Koponijaus pareiga. Kaip ir Pompėjaus laikais, sritis vėl tapo Sirijos provincijos dalimi. Antipas ir Pilypas išsaugojo tetrarchų titulą, tačiau tai buvo marionetės, tapusios dar labiau priklausomos nuo imperijos.

Nuvertus Archelają Širijos gubernatorius Kvirinas, norėdamas nustatyti mokesčių dydį, pradėjo naują visos Palestinos gyventojų surašymą. Judas Havlonitas, pasinaudojęs šia aplinkybe, vėl sukurstė Galilėją sukilti prieš romėnus, tačiau jis netrukus žuvo mūšyje. Tai nenuslopino karingojo mesianizmo dvasios. Galilėjos valdovas Erodas Antipa, labiausiai branginęs savo ramybę, labai dažnai ją prarasdavo. Vos tik iškildavo naujas vadas, raginantis tautą griebtis ginklų, galilėjiečiai tuoj pat atsiliepdavo į šį kvietimą tikėdamiesi, kad lemiamu momentu iš dangaus nusileis angelai ir padės sutriuškinti romėnų erelį. Flavijus rašė: „Šiems kariams niekuomet nebuvo galima priekaištauti dėl didvyriškumo stygiaus“. (Judeiskąją voiną, III, 3,2; apie zelotus žiūr. J.Flavij. „Arch.“ XIV, 9,2, XVIII, 1,1, „Jud. vojna“, I, 10,5; II, 8,1). Nenuostabu, kad praėjus šešiasdešimčiai metų, Vespasiano (Vespasjano) armijai, žygiuojančiai per Galilėją, teko šturmuoti beveik kiekvieną kaimą.

Jėzaus namuose tikriausiai žinota apie Judo sukilimą, nes Seforis buvo netoli Nazareto. Gali būti, jog ten lankėsi kai kurie partizanai, ir Marijos Sūnus juos matė. Jis pats vėliau kalbės apie laisvę ir Dievo valdžią, tačiau tarp Jo ir žmonių, pasirinkusių prievartos kelią, iškils praraja. Nazarete brandintas dvasinis perversmas, kurio prasmės zelotai nepajėgs suvokti.

Apokrifų autoriai nešykštėjo stebuklų, kuriais vaikelis Jėzus neva visus stulbinęs. Tačiau iš Evangelijų matyti, jog Jis niekuo nerodė esąs pranašesnis už kitus žmones; priešingai Jis tarsį slėpė nuo pašalinių Savo paslaptį. Tik vieną sykį Jis leido suprasti tėvams, kad priklauso ne jiems, o kitam, aukščiausiam pasauliui. Tai įvyko per Velykas, matyt, prieš pat Galilėjos sukilimą.

Kaip ir visi dievobaimingi žydai, Juozapas kasmet per šventes lankydavosi Jeruzalėje. Moterys neprivalėjo to daryti, tačiau Marija mylėjo Šventovę ir visuomet vykdavo į Jeruzalę. Kai Jos Sūnus religiniu požiūriu tapo pilnametis, Jį paėmė drauge.

Švenčių dienomis visais keliais, vedančiais į sostinę, tįsojo margos maldininkų voros, slėniai gaudė nuo giedamų psalmių. Jeruzalėn suplūsdavo tūkstančiai tikinčiųjų, sargyba vos įstengė palaikyti tvarką. Minia užtvindydavo aikštę priešais Šventovę, buvo nuolat aukojamos aukos, o vakarais šeimos rinkdavosi namuose šventinėn puoton.

Pasibaigus iškilmėms, Juozapas ir Marija iškeliavo namo. Jie ėjo drauge su giminėmis ir kaimynais, todėl iš pradžių nesijaudino nematydami šalia Jėzaus. Tačiau, supratę, kad Jis liko mieste, tėvai sunerimo ir nuskubėjo į Jeruzalę. Laikai buvo neramūs, ir Marijos širdis spurdėjo iš baimės.

Sausakimšame mieste buvo nelengva rasti Sūnų. Juozapas su Marija ilgai vaikščiojo gatvėmis, kol pagaliau pateko į galeriją, juosiančią Šventovę. Ten paprastai Rašto aiškintojai ir rabinai leido laiką aptarinėdami teologijos reikalus, komentuodami Įstatymą. Tarp jų Motina ir pamatė Jėzų. Jis sėdėjo klausydamasis mokslo vyrų kalbų ir Pats jų klausinėdamas. Rašto žinovai “stebėjosi Jo išmanymu ir atsakymais” - juk tai buvo niekam nežinomas Paauglys iš Galilėjos, nesimokęs jų mokyklose...

- Vaikeli, - sušuko Marija, - kam mums taip padarei?! Štai Tavo tėvas ir Aš su sielvartu ieškome Tavęs.

- Kam gi Manęs ieškojote? - atsakė Jėzus. - Argi nežinojote, kad Man reikia būti savo Tėvo reikaluose?

Šie žodžiai sutrikdė tėvus. Atrodė, kad Jis staiga tapo paslaptingas ir neprieinamas. Jie nesuprato, ką Jis turi omenyje. Tačiau Jėzus tučtuojau pakilo ir nusekė paskui tėvus. Tą vienintelį kartą nežemiškos šviesos spindulys blykstelėjo pro debesis ir išnyko. Jis vėl buvo paprastas Vaikas, kaip ir kiti vaikai.

Po šio atsitikimo Jeruzalėje Jėzus, pasak evangelisto, buvo “klusnus” tėvams ir “augo išmintimi, metais ir malone Dievo ir žmonių akyse”. Tuo tarpu Marija išsaugojo “Savo širdyje” šį pirmą besipildančios pranašystės ženklą. (Lk 2,41-52. Šv.Justinas rašo, kad Jėzus “augo, kaip auga visi žmonės, atiduodamas kiekvienam amžiui deramą duoklę”. Šv.Justin. “Dialog s Trifonom Judejem, 88).

Jėzus nesimokė teologijos mokykloje, kaip Jo amžininkai, jaučiantys religinį pašaukimą. Jis tapo staliumi ir mūrininku* ir, mirus Juozapui, pelnė Motinai duoną savo triūsu.

* Graikiškas žodis (TEXTOV), nurodąs Jėzaus užsiėmimą, reiškia ir “stalius”, ir “mūrininkas”. Žiūr. gausybę įvaizdžių, susijusių su statybininko darbu, Kristaus kalbose ir palyginimuose.

Evangelistas Lukas sako, kad žmonės mylėjo Jėzų, tačiau jiems Jis tebuvo kaimo vaikinai, tiesa, gal kiek keistokas, dažnai paskendęs kažin kokiose vien Jam nežinomose mintyse. Net ir gerai Jį pažinoję, beveik kasdien matę Nazareto gyventojai nepastebėjo Jame nieko antgamtiško. Kai Jis pradėjo skelbti Dievo Karalystę, tai buvo jiems netikėta, visi negalėjo tuo atsistebėti. Veikiausiai tėviškėje Jėzus neturėjo artimų draugų. Niekas iš nazariečių, išskyrus dvi ar tris moteris, nenusekė paskui Kristų.

Nazariečių netikėjimas stebino patį Kristų (Mk 6,6). Jo žodžiais, nazariečiai patvirtino posakį: „Joks pranašas nepriimamas savo tėviškėje“ (Lk 4,24).

Marija ir Jos Sūnus turėjo daug giminių Nazarete. Marijos sesuo su šeima, Jėzaus pusbroliai bei pusseserės.* Tačiau ir šie žmonės dvasiškai buvo Jam svetimi. Jų pasaulėlis ribojosi namais, darbu, kaimynais. Vėliau, sužinoję apie Jėzaus pamokslus ir veiksmus Kafarnaume, Jo broliai sunerimo ir nutarė, kad Jis išprotėjo.

Dvasinę Kristaus vienatvę atspindi ir žodžiai, nepatekę į Evangelijas: „Tie, kurie šalia Manęs, Manęs nesuprato“.**

Vienintelė artima būtybė tebuvo Jo Motina.

Evangelistai mažai kalba apie Mariją, tačiau net jei jie nebūtų pasakę apie Ją nė vieno žodžio, tai nebūtų sumenkinę Mesijo Motinos didybės. Jis augo Jos akivaizdoje, Ji pirmoji motiniškai mokė Sūnų, Ji buvo vienintelė įvykusio Jame stebuklo liudytoja.

Marijai buvo apreiškta, jog Jos Sūnus - Dievo Pateptasis, bet mums dabar sunku įsivaizduoti, kiek dvasios jėgų Jai prireikė, kad tikėjimas tuo neišblėstų; mes juk žvelgiame iš kito taško. Jei pamėgintume įsivaizduoti kasdienį gyvenimą Nazarete, suvoktume, kad Marijai teko įveikti sunkų išbandymų kelią, skiriantį Apreiškimą nuo Prisikėlimo.

Subtilus žmogaus sielos žinovas Fransua Moriakas pabandė apžvelgti šį kelią: „Vaikas tapo jaunuoliu, suaugusiuoju. Jis nebuvo didis, Jo nevadino Aukščiausiojo Sūnumi; Jis neturėjo sosto, o sėdėjo ant taburetės prie ugniakuro varganoje trobelėje. Motiną ga-

* Jau vien tai, kad Jėzus prieš mirtį paliko Savo Motiną mokinio globai (Jn 19,25-27), liudija, jog Jis buvo vienintelis sūnus. (Žiūr. Hillarii. In Matt, IX,92). Jokūbas, Jozė, Judas ir Simonas Evangelijoje vadinami „broliais“ (Mk 6,3), bet neišku, ar jie buvo Mergelės Marijos seserėnai (Jn 19,25), ar Juozapo vaikai iš pirmos santuokos, kaip teigia apokrifai (pavyzdžiui, Juozapo Staliaus knyga, II). Gali būti, kad ir vienus, ir kitus vadinta „Jo broliais“. Ir graikų, ir žydų kalbose žodis „brolis“ gali reikšti skirtingą giminystės laipsnį.

** Tai citata iš apokrifio „Petro darbai“, X sk. Pasak žymaus nūdienos Naujojo Testamento žinovo I.Jeremiaso, šie žodžiai veikiausiai yra autentiški.

lėjo apnikti abejonės, tačiau Lukas (2,51) liudija: “Motina laikė visus įvykius Savo širdyje...” Ji saugojo širdyje pranašystes ir niekam, gal net ir Savo Sūnui apie jas nesakė” (F.Mauriac. La vie de Jesus. Paris. 1962, p. 33).

Kaip formuojasi asmenybė, ypač nepaprasta asmenybė, visada lieka mįslė, o juo labiau neįmanoma perprasti Jėzaus sielos paslapties. Argi galime žinoti, apie ką Jis mąstė dirbdamas ankštose dirbtuvėlėse, ko meldė Viešpatį? Tik vienas dalykas nekelia abejonių: Jo nekamavo vidiniai konfliktai, kurie nuo pat vaikystės kankina žmogų; demoniškos stichijos neturėjo Jam jokios valdžios. Jeigu Jis ir patyrė kokią vidinę tragediją, ji galėjo kilti tik dėl vienvietės, gailestingumo ar skausmo prisilietus prie blogio pasaulio, bet tai nebuvo kančia dėl savo nuodėmių ar dėl kovos su žemaisiais instinktais. Tai liudija visa, ką žinome apie Jėzaus charakterį.)

Net toks krikščionybei priešiškas mokslininkas kaip Dovydas Štrausas, ilgai mąstęs apie Evangelijas, pripažino, kad Jėzaus dvasios harmonija atsiradusi ne po išgyventos vidinės krizės, o dėl natūralios Jam duotų galių raidos. Štrausas rašė: “Kai charakteris kristalizuojasi kovojant, patiriant sukrėtimus, visuomet lieka neišdildomų šios kovos pėdsakų, be to, juntamas rūstumas, aršumas, niūrumas. Tokie buvo Povilas, Augustinas, Liuteris. Tačiau Jėzui tai visai nebūdinga. Jis išsyk iškyla prieš mus tobulos prigimties, paklūstančios tik savo pačios įstatymui, pripažįstančios ir sąmoningai teigiančios save; jai nereikia keistis ir pradėti naują gyvenimą” (D.Štraus. Žyzn Jisusa, t.I, p.195.)

Jis nesijautė nuodėmingas, o tai būdinga visiems šventiesiems, Jis buvo be ydų. Nors Jis dažnai likdavo vienišas ir nesuprastas, tačiau tai netemdė Jo šviesios dvasios; Jėzus nuolat buvo su Tuo, Kurį Jis vadino Savo Tėvu.

Laisvomis nuo darbo valandėlėmis, kaip ir vėliau, pamokslavimo metais, Jėzus veikiausiai mėgo lankytis nuošaliose vietose, kur tyloje Jame skambėdavo Dangaus balsas. Ten, ant Nazareto kalvų, nepastebimai brendo pasaulio ateitis...

Kas tuomet tai galėjo numatyti? Romos politikai nė neįtarė, kad ateis diena, kai jų ainiai atsiklaups prieš Stalių iš tolimos Rytų provincijos.

Didūs ir menki įvykiai sekė vienas po kito. Germanai sutriuškino legionus Teutoburgo miške; kildavo riaušės čia prie Dunojaus ir Reino, čia Galijoje ir Frakijoje. Mirė Augustas, paskelbęs save dievu, o jo įpėdiniu tapo niūrus ir įtarus Tiberijus. Mirė Ovidijus, Titas Livijus, Hilelis. Gimė Plinijus Vyresnysis; filosofas Seneka grį-

žo iš Egipto į Romą. Judėjai paskirtas penktasis prokuratorius Poncijus Pilotas.

Tuo tarpu Nazarete iš pažiūros viskas liko po senovei. Tačiau ilgas parengiamasis Jėzaus gyvenimo periodasėjo į pabaigą. Jam buvo maždaug trisdešimt metų ir, kupinas dvasios bei kūno jėgų, Jis telaukė ženklą, kad galėtų mesti į pasaulio dirvą pirmas Gerosios Naujienos sėklas.

Ir ženklas buvo duotas.

Trečias skyrius

TAISANTYSIS KELIĄ. JĖZUS DYKUMOJE

27 m.

... Grupė žmonių, kunigų ir Rašto aiškintojų, išėjo pro Jeruzalės vartus ir pasuko keliu, vedančiu prie Jordano krantų. Išsirengti į šią kelionę juos paskatino kalbos apie jauną atsiskyrėlį *Joną*. Per trumpą laiką jis pagarsėjo visoje šalyje. Delegacijai buvo nurodyta išsiaiškinti, ką šis žmogus sumanęs, ko jis moko, ar jis nekursto liaudies prieš valdžią.

Jonas save vadino “šaukiančiojo (t.y. pasiuntinio, šauklio) balsu”, o tai daug pasako apie jį.

Prieš penkis šimtus metų, pasibaigus tremčiai, kai žydai galėjo grįžti iš Babilono, didysis religijos mokytojas Izaijas Antrasis sukūrė himną apie Dievo Apsireiškimą. Jame pasakojama apie Velykinę eiseną per bevaisę dykumą, kuri pražysta Viešpaties akivaizdoje pavirsdama sodu. Priekyje - šauklis. Jis ragina taisyti kelią Einančiajam (Jz 40,3).

Nuo to meto viltis sulaukti Mesijo buvo siejama su šiuo regėjimu. Tikėtasi, kad Išganytojo šaukliu taps pats pranašas Elisas, vėl atsiųstas į žemę.

Esėjų vienuoliai, gyvenusieji prie Negyvosios jūros, tikino, kad šauklių vaidmuo teks jiems (žiūr. Kumranskij ustav, VIII,12-14).

Tačiau jiems atrodė, kad pasaulis taip giliai nugrimzdęs į nuodėmių liūną, kad tik “Šviesos sūnūs” verti sutikti Mesiją. Kumrano gyventojai laikė save vieninteliais išrinktaisiais. Esėjų nuomone, pasaulio istorija nenusisėkė, ir visi, išskyrus juos, pasmerkti. Jie gyveno už savo kaimelių sienų, kruopščiai atlikinėjo apeigas ir tikėjo, kad Jeremijo išpranašauta Naujoji Sandora bus sudaryta tik su jais (žiūr. Įvadą).

Žinoma, ir tarp sektantų buvo žmonių, neabejingų “tamsos sūnų” likimui. Ne visi galėjo džiaugtis pasaulio žūtimi ar ramiai taikstyti su šia perspektyva. Vienas iš Kumrano teologų rašo: “Argi ne visos pasaulio tautos neapkenčia skriaudos?.. Argi ne iš visų tautų lūpų skamba Tiesos balsas?” (Kniga Tain, 8-11). Tačiau čia pat su kartėliu pripažįsta, kad niekas nesivadovauja Dievo tiesa. Vadina si, nusidėjėliams nėra ko tikėtis. Šventieji privalo budėti. O ar versta krimstis, jeigu nedorėliai gaus, ko nusipelnę?..

Jono pamokslai tikriausiai sukėlė sumaištį esėjų gretose. Jie negalėjo jam nieko prikišti, o juo labiau negalėjo šio atsiskyrėlio priskirti prie “tamsos sūnų”. Jonas buvo dar didesnis asketas nei kumraniečiai. Jis vilkėjo šiurkščiu kupranugario vilną apdaru, kokį dėvi piemenys, jis vykdė naziro* įžadus, tai yra nesikirpo plaukų, negėrė vyno. Jis mito saulėje džiovintais skėriais ir lauko medumi. Tačiau šiam atsiskyrėliui buvo svetimas pasipūtėliškas esėjų didžiavimasis savimi, jis nenusigrėžė nuo pasaulio, o ėmė pamokslauti Judėjai ir visiems Jeruzalės gyventojams bei Pajordanei, t.y. visai Izraelio tautai.

Jonas kilęs iš kunigų luomo. Jis anksti liko našlaitis ir augo pas svetimus žmones. Tikėtina, kad jį buvo įsūniję ne kas kitas, o esėjai, kurie dažnai imdavo auklėti našlaičius (žiūr. J.Flavij. Judeiskaja voina, II, 8. J.Danielou. Jean-Baptiste, temoin de l’Agncau. Paris. 1964, p.42). Tačiau Jonui sukakus trisdešimt, Dievas nurodė palikti dykumą. Jam buvo apreikšta misija tapti “šaukiančiojo Balso”, Išganytojo pirmtaku.

Jonas nuėjo į Jordano slėnį, esantį šalia dykumos ir ėmė pamokslauti. “Atsiverskite,** - sakė pranašas, - nes prisiartino Danguos

* Mt 3,4; Mk 1,6; Šv.Justin. Dialog s Trifonom Judejem, 88; sv. Epifanij. Panarion, 30. T.p. žiūr. Josif Flavij. Judeiskaja voina, slaviška versija, 11,2. Nazirais ar nazorėjais senovėje vadinti žmonės, pasiaukoję Dievui ir davusieji įžadą negerti vyno ir nesikirpti plaukų, (žiūr. Sk 6,1-21). Tarp Nazareto miestelio pavadinimo (žydiškai “Nocerat”) ir žodžio “naziras” (“nazirit”) nėra nieko bendro.

** Rusiškame Evangelijos tekste yra ne “atsiverskite”, o “atgailaukite”. Šį žodį vartoja ir autorius. Toliau, vietoj žodžių “Dievas gali pažadinti Abraomui vaikų”, autorius rašo: “Dievas gali pažadinti Sau Abraomo vaikų”. - Vert.past.

karalystė" (Mt 3,2). Jo žodžiai buvo tarsi grūdai, nukritę į supuren-tą dirvą - jie išsyk sulaukė plataus atgarsio. Prie upės iš aplinkinių miestų ir kaimų plūdo minios žmonių. Ėjo Rašto aiškintojai ir ka-reiviai, valdininkai ir valstiečiai. Pranašo žodžiai ir pati jo išvaizda darė milžinišką įspūdį. Jis kalbėjo apie pasaulio Teismą ir, regėjos, visa Jono aplinka dvelkia artėjančių didžiųjų įvykių nuojauta.

Prasidedančios mesianiškos eros simboliu Jonas pasirinko ap-siplovimo Jordano upėje apeigą. Jordaną nuo seno laikyta Švento-sios žemės riba. Atgaila apvalo sielą, panašiai kaip vanduo nuplau-na kūną. Kai pagonis įeidavo į Senojo Testamento Bažnyčią, jam atlikdavo tevilą, apiplovimą (žiūr. Mišna, Pesachim, VIII,8). Na, o pranašas reikalavo, kad šią apeigą atliktų patys žydai, tuo paliudydami, jog jie gimė naujam gyvenimui. Todėl Joną ir vadino Hamat-vilu, *Krikštytoju* ("tevila" - graikiškai "baptisma" - reiškia paniri-mą, apsiplovimą. Šis žodis verčiamas "krikštas").

Daugelis žydų užsigavo, kad jiems siūloma atlikti tevilą, tarsi jie būtų ką tik atsivertę kitatikiai. Argi jie, Dievo tautos nariai, savaime nėra pašvęsti? Tačiau Krikštytojas nedvejodamas pareiškė, kad toks požiūris klaidingas. Pamatęs ant kranto stovinčius Rašto aiškintojus, jis kreipėsi į juos griežtai ir rūščiai: "Angių išperos! Kas jus pamokė bėgti nuo besiartinančios rūstybės?.. Ir nemėginkite ramintis: 'Juk mū-sų tėvas - Abraomas.' Aš jums sakau, kad Dievas gali pažadinti Abra-omui vaikų iš šitų akmenų" (Mt 3,7-9. Čia esama žodžių žaismo: ara-mėjų kalba "banaija" - sūnus, o "abnaija" - akmuo). Sandoros vaikais ne gimstama, o tampama vykdant Viešpaties Įsakymus.

Jonas kaltino lengvabūdiškumu ir tuos, kurie tikėjosi pelnyti nuo-dėmių atleidimą vien atlikdami tevilos apeigą. Jis reikalavo perkai-noti visą gyvenimą ir nuoširdžiai atgailauti. Prieš krikštą žmonės "išpažindavo nuodėmes" (Mt 3,6). Tačiau ir to nepakanka. Reikėjo realių vidinio atsimumo rezultatų. "Duokite tikrų *atsivertimo vai-siui*.. - ragino pranašas. - Štai kirvis jau prie medžio šaknų, ir kiek-vienas medis, kuris neduoda gerų vaisių, bus iškirstas ir įmestas į ugnį" (Mt 3,7-10).

Ko Jonas siekė? Ar jis ragino tautą užsisklęsti nuo pasaulio už vienuolyno sienų? Asketo lūpose tai skambėtų visai suprantamai. Tačiau Jonas troško didesnio dalyko: kad žmonės, likdami ten, kur jie gyvena, išsaugotų ištikimybę Dievo žodžiui.

Pasak Juozapo Flavijaus, Jonas mokė tautą "tyros gyvensenos, teisingumo vienas kitam ir dievobaimingumo" (Arch. XVIII, 5,2). Pabrėždamas etinių Įstatymo normų reikšmę, Krikštytojas tęsė se-novės pranašų tradicijas. Jis nedaug tekalbėjo apie ritualus, į pirmą vietą kėlė dorovines žmogaus pareigas: "Kas turi dvejus marški-

nius, tepasidalija su neturinčiu, ir kas turi ko valgyti, tegul taip pat daro". (Lk 3,11). Pranašas nesiūlė kariams mesti tarnavus, jis sakė, kad jiems kur kas svarbiau vengti prievartos ir įdavinėjimo. Visų nuostabai jis nepasmerkė net niekingojo mokesčių rinkėjų, muitininkų amato, tik reikalavo, kad šie neimtų daugiau nei nustatyta (rinkdami imperijos mokesčius muitininkai paprastai lodbavo gyventojų sąskaita).

Na, o šio pasaulio galingųjų Jonas visai nepaisė, todėl veikiai sukėlė jų nepasitenkinimą. Pasak legendos, Krikštytojas sykį apsilankė Jeruzalėje ir pasakė kalbą, nukreiptą prieš Tarybos narius. Kai jo paklausė, kas jis ir iš kur, Jonas atsakė: "Aš žmogus ir gyvenu ten, kur vedė Dievo Dvasia, maitindama mane šaknelėmis ir medžių ūgliais". Pagrasintas susidorojimu, jeigu nenustos kurstęs minios, Jonas atsakė: "Tai jums reikia nustoti darius niekingus darbus ir priglusti prie savo Viešpaties Dievo." Taryboje tąkart buvęs esėjas vardu Simonas paniekinamai metė: "Mes kasdien skaitome šventas knygas, o tu ką tik kaip žvėris išėjai iš miško ir drįsti mus mokyti bei vesti į pagundą žmones savo maištingomis kalbomis". Po šio įvykio Krikštytojas nė sykio nesilankė Jeruzalėje.*

Jonas paprastai gyveno netoli Betanijos (Betabaros) - perkėlos per upę, ten ir krikštijo ateinančius žmones.** Per trumpą laiką prie Jono susitelkė bendruomenė, kuriai jis sudarė taisykles ir išmokė savo maldų. Mes žinome tik dviejų Jono mokinių vardus - Andriejaus iš Betsaidos ir Jono, Zebediejaus sūnaus. Abu buvo žvejai, atkeliavę nuo Galilėjos jūros pakrančių.***

Kaip joanitai vertino savo mokytoją? Veikiausiai laikė jį eschatologijos Pranašu, kurio daugelis laukė ateinant.**** Tačiau kai kurie ėmė manyti, kad Krikštytojas ir esąs žadėtasis Mesijas.

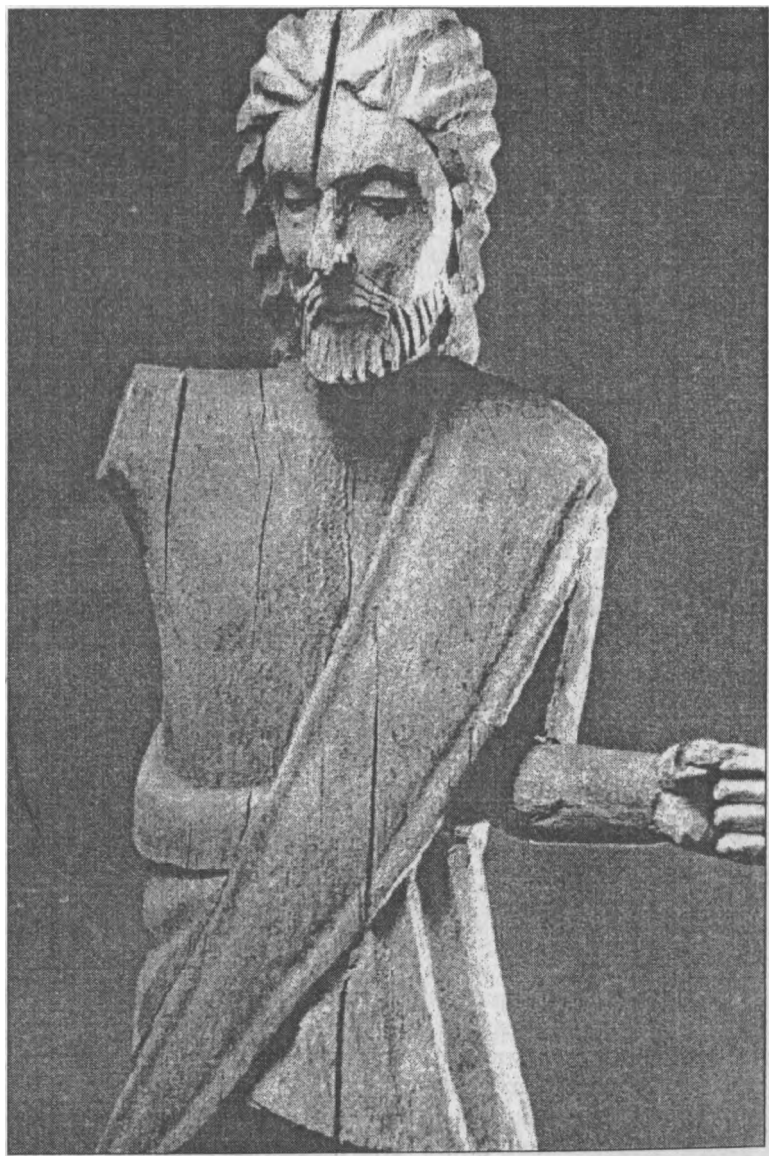
Jono poveikis kasdien stiprėjo. Savo kalbose jis ėmė smerkti ir Erodą Antipą, kuriam priklausė Jordano sritis. Flavijas rašo, kad galiausiai tetrarchas "ėmė būgštauti, kad dėl Jono įtakos masėms nekiltų kokių nors neramumų" (Arch. XVIII, 5,2).

* Žiūr. Flavijaus "Žydų karo" slaviškąją versiją, 11,2. Esėjo dalyvavimas rabinų Taryboje buvo visiškai įmanomas dalykas. Kai kurie esėjai gyveno miestuose ir buvo gana įtakingi. Erodas buvo jiems palankus. Vieną iš esėjų, Menahemą, jis net padarė rabinų Tarybos vadovu (J.Flavij. Arch. XV, 10,5; Mišna, Hagiga, 11,2).

** "Betabara" reiškia "perkėlos vieta" (palyginti su "Vifavara", Ts 7,24). O "Betanija" (ar "Vifanija", taip šis miestelis vadinamas seniausiuose Jn rankraščiuose) reiškia "laivo (ar valtys) vieta". (Jn 1,28). Tuo tarpu šalia Jeruzalės esanti Betanija, matyt, reiškia "Vargšo namai". (Betani).

*** Jn 18,15. Akivaizdu, kad Jonas išskyrė Andriejų ir Joną iš savo mokinių tarpo (žiūr. Jn 1,35).

**** Įst 18,15. Apie šį žydų eschatologijos aspektą žiūr. S.Trubeckoj. Uienėje o Logose v jego istoriji. M., 1906, p. 282-284.

Jonas Krikštytojas (XIX a. liaudies skulptura.)

Sunerimo ir Sinedrionas, jis ir nusiuntė grupę kunigų prie Jordano.

- Kas tu? Gal esi Mesijas? - paklausė atvykusieji Krikštytojo.

- Aš nesu Mesijas, - atsakė šis.

- Tai kas gi? Gal Elijas?

- Aš ne Elijas.

- Pranašas?

- Ne!

- Tai kas gi tu, kad mes galėtume duoti atsakymą atsiuntusiems mus? Ką sakai apie save?

- Aš - šaukiančiojo balsas: "Tyruose taisykite Viešpačiui kelią!", kaip yra kalbėjęs pranašas Izaijas.

- Tai kam tu krikštiji, - klausė jo, - jei nesi nei Mesijas, nei Elijas, nei Pranašas?

Ir tuomet jie išgirdo kupiną nuolankumo ir gilaus tikėjimo atsakymą, kuris aiškiai rodė, jog Jono pašaukimas - būti Kristaus *pirmtaku*:

- Aš krikštiju vandeniu. O tarp jūsų stovi Tas, Kurio jūs nepažįstate, Kuris po manęs ateis, už mane galingesnis, Kuriam aš nevertas atrišti kurpių dirželio... Jisai krikštys jus Šventąja Dvasia ir ugnimi. Jo rankoje vėtyklė: Jis išvalys Savo kluoną ir surinks kviečius į klėtį, o pelus sudegins neužgesinama ugnimi (Jn 1,19; Lk 3,16-17; Mt 3,11-12).

Visi suprato, ką tai reiškia. Pasaulis turės išlaikyti išbandymą Dievo tiesos ugnimi, o Jonas tėra šios apvalančios audros šauklys.

Mesijo nuo seno laukta, tačiau mokytojas prie Jordano paskelbė, kad pagaliau *atėjo* Jo dienos. Klausantis Jono, žmonių lūkesčiai tolydžio stiprėjo (Lk 3,15). Daugelis žinojo, kad Išganytojas ilgai liks neatpažintas, todėl Jono žodžiai: "Jis stovi tarp jūsų" privertė greičiau plakti širdis.

Ir kaip tik tuo metu ant kranto minioje pasirodė Žmogus iš Nazareto.

Kažin ar Jo atėjimas atkreipė kieno nors dėmesį, juk Jis drauge su kitais rengėsi krikštytis. Tačiau visus nustebino keisti pranašo žodžiai, ištarti Galilėjiečiui, priėjusiam prie vandens: "Tai aš turėčiau būti Tavo pakrikštytas". Ar Jonas ir anksčiau žinojo, ar tik dabar pajuto, kad priešais stovi ne paprastas žmogus, o Tas, Kuris galingesnis už jį? Jėzaus atsakymas: "Šį kartą paklausyk! Taip mudviem dera atlikti visa, kas reikalinga teisumui", - nieko nepaaiškino aplinkiniams. Ar Jis norėjo pasakyti, jog "mudviem", tai yra visiems žmonėms, reikia pradėti nuo atgailos? Norėjo parodyti pavyzdį? O gal krikštą laikė Savo misijos pradžios ženklu? Kad ir kaip ten būtų, šie žodžiai įtikino Joną, ir jis sutiko atlikti apeigą.

Tai buvo simboliškas susitikimas.* Atsiskyrėlis, vilkintis šiurkščią vilnos drapaną, pajuodusiu nuo saulės veidu, su besidraikančiais it liūto karčiais, įkūnijo erškėčiais klotą ikirikščioniškosios religijos kelią. Tuo tarpu naująjį Apreiškimą skelbs Žmogus, išore, regis, niekuo neišsiskiriantis iš kitų Galilėjos prasčiokų.

Kai Jėzus stovėjo upėje ir meldėsi, įvyko kažin kas slėpinga. Vėliau Jonas pasakė savo mokiniams: “Aš mačiau Dvasią, lyg baltąjį nusileidžiančią iš dangaus, ir Ji pasiliko virš Jo. Aš Jo nepažinojau, bet Tas, Kuris mane siuntė krikštyti vandeniui, buvo pasakęs; Ant ko pamatysi nusileidžiančią ir pasiliekančią Dvasią, Tas ir bus, Kuris krikštys Šventąją Dvasią”. Aš tai mačiau ir liudiju, kad Šitas yra Dievo Sūnus.” (Jn 1,32-33).

Pasikrikštijęs Jėzus išsyk iškeliavo iš Betanijos ir pasuko į dykumą, esančią į pietus nuo Jordano. Ten, Negyvosios jūros apylinkėse, tarp plynų, be jokios gyvybės kalvų, tyloje, kurią trikdė tik šakalų lojimas bei plėšriųjų paukščių klyksmai, Jis išbuvo pasninkaudamas daugiau nei mėnesį. Pasak evangelistų, tomis dienomis, viešo tarnavimo išvakarėse, Jis buvo “velnio gundomas” (Mt 4,1).

Ar tai buvo regėjimas, kaip dažnai mėgsta vaizduoti dailininkai, ar koks atsiskyrėlis bandė Jį nukreipti į klystkelius, o gal viskas vyko Kristaus sieloje? Apie tai niekas, išskyrus patį Jėzų, negalėjo papasakoti. Tačiau Jis mokiniams atskleidė tik įvykio esmę (Mk 1,12-13; Lk 4,1-13; Mt 4,1-11). Šėtonas pasiūlė Mesijui tris pasaulio užkariavimo būdus. Pirmuoju masės pavergiamos žemiškųjų gėrybių pažadais. Pamaitink jas, “liepk, kad šie akmenys pavirstų duona”, ir jos eis pasakui Tave, kur panorėsi, - sakė gundytojas. Tačiau Jėzus atsisakė griebtis tokio masalo: “Žmogus gyvas ne viena duona...”

Kitą sykį Nazarietis stovėjo ant labai aukšto kalno. Apačioje, po Jo kojomis, pilkavo dantytos uolų viršūnės, už kurių tūnojo “šio pasaulio karalystės”. Kažin kur tolumoje žygiavo nenusigalimi romėnų legionai, jūra plaukė laivai, kilo liaudies masių bruzdėjimai. Kam jos paklūsta? Kas valdo pasaulį? Argi ne aukso galia, ne ginklo jėga, ne egoizmo, žiaurumo, prievartos stichija? Imperatorius tik todėl ir valdo tautas, kad pripažįsta tamsiųjų gaivalų galią žmogui. Šėtonas tarė: “Duosiu Tau visą šią valdžią ir didybę: ji man atiduota, ir kam noriu, tam ją dovanoju”. Tapk toks, kaip imperijų valdovai, ir žmonės puls Tau po kojų. Tokio karžygio Mesijo ir laukė

* Mt 3,14-15. Pasak Lk, Jono motina buvo Mergelės Marijos giminaitė, tad Krikštytojas galėjo pažinti Kristų iš vaikystės. Tačiau tam prieštarauja pranašo žodžiai: “Aš Jo nepažinojau”. Matyt, Jono tėvai anksti mirė, ir Jonas, augęs dykumoje, nepažinojo Marijos Sūnaus. Šiaip ar taip, žodžiai “aš Jo nepažinojau” rodo, kad pranašas, net jeigu jis ir pažinojo Jėzų, nebuvo girdėjęs apie Jėzaus Mesijo paslaptį.

žydų zelotai. Tačiau Jėzus nepasidavė kardo pagundai; Jis ne tam atėjo, kad sektų engėjų pėdomis. “Eik šalin, Šėtone! Juk parašyta: “Viešpatij, savo Dievą, tegarbink ir Jam vienam tetarnauk!” - Toks buvo Jėzaus atsakymas.

Išėjęs iš dykumos, Jėzus pasuko į Jeruzalę. Tačiau ir ten blogio dvasia neatstojo. Kristui, stovėjusiam ant vieno iš aukštų Šventyklos aikštelių, ji pasiūlė: “Pulk žemyn!” Jeigu žmogus, nukritęs nuo šelmens ant akmenų, liktų gyvas, minia, be abejo, palaikytų jį didžiu stebukladariu. Tačiau ir rėksmingo stebuklo kelias, kuriuo pasuko tiek tariami mistikai, tiek “technikos stebuklų” šalininkai, nebuvo priimtinas Jėzui. Jis visuomet stengsis slėpti savo galią vengdamas dvasinės prievartos žmonėms.

Evangelijose sakoma, kad nugalėtas Šėtonas “iki laiko” atsitraukė nuo Kristaus. Kitaip sakant, gundyta ne vien tik šiomis reikšmingomis Jo gyvenimo lūžio dienomis.

Grįždamas į Galilėją, Jėzus vėl trumpam užsuko į Betaniją. Pamatęs Jį, Jonas kreipėsi į aplink esančius žmones: “Štai Dievo Avinėlis, Kuris naikina pasaulio nuodėmę”*. Žodis “Avinėlis” priminė klausytojams persekiotus ir nužudytus pranašus, be to, Izaijo knygoje Viešpaties Siųstasis, Kuris kentės dėl to, kad išpirtų nuodėmingą žmoniją, taip pat vadinamas Avinėliu.

Krikštytojas pakartoją šį liudijimą artimiesiems mokiniams ir po to Andriejus su Jonu panorą susitikti su Jėzumi (Jn 1,35). Sykį, pamatę Jį, jiedu nedrąsiai nusekė iš paskos, nežinodami, kaip pradėti pokalbį. Jėzus atsisuko ir paklausė:

- Ko jūs norite?
- Rabi, kur Tu gyveni? - kiek sutrikę pasiteiravo šie.
- Eime ir pamatysite.

Jie nuėjo paskui į namus, kur Jis apsistojo, ir visą dieną praleido su Jėzumi. Mes nežinome, apie ką ten buvo kalbama, bet kitą dieną Andriejus susieškojo savo brolių Simoną ir susižavėjęs pareiškė: “Mes radome Mesiją...”

Įstabi žinia akimoku pasklido tarp galilėjiečių, atkeliavusių prie Jordano. Kai kurie abejojo. Visa tai labai jau skyrėsi nuo pranašysčių. Vienas iš Andriejaus kraštiečių - Natanaelis nepatikliai purtė galvą: Mesijas iš Nazareto? Tačiau jam pasiūlė paprastą dalyką: “Eik

* Jn 1,29. Iš konteksto matyti, kad šis Krikštytojo liudijimas nuskambėjo prieš Jėzui grįžtant į Galilėją, vadinasi, jau *pasibaigus* pasninkui dykumoje. Evangelija pagal Joną faktiškai pradedama nuo įvykių, besiklostančių, Kristui pasikrikštijus ir atmetus Šėtono gundymus.

ir pasižiūrėk"! Natanaelis sutiko, ir jau pirmieji Nazariečio žodžiai persmelkė jo sielą. Užuoamina, rodanti Jėzaus aiškiaregystę, išsklaidė visas jo abejones:

- Rabi, Tu Dievo Sūnus, Tu Izraelio Karalius! - sušuko Natanaelis.

- Iš tiesų, iš tiesų sakau jums: jūs matysite atsivėrusį dangų ir Dievo angelus, kylančius ir nusileidžiančius ant Žmogaus Sūnaus, - atsakė Jėzus.

Jis nepaminėjo žodžio "Mesijas", tačiau pakako "Žmogaus Sūnaus" - tai reiškė, kad naujasis Mokytojas yra Tas, Kurio visi seniai nekantraudami laukė.

Veikiausiai šie paprasti žmonės nutarė, kad jų atrastas Karalius tik laikinai slepia, kas esąs, bet, atėjus metui, aplink susiburs drąsūs žmonės, dangaus galybės iškels Jį ant sosto, o tada jie, pirmieji atpažinę Kristų, pelnys šlovę Mesijo Karalystėje...

Taigi į Šiaurę Jėzus atkeliavo jau ne vienas, o lydimas sekėjų.

Ketvirtas skyrius

GALILĖJA.

PIRMIEJI MOKINIAI

27 m. pavasaris

Iš pradžių galėjo atrodyti, kad Kristaus pamokslai tėra Jono Krikštytojo misijos tęsa. Abu kalbėjo apie Dievo Karalystės artumą, abu ragino tautą atgailauti ir abu pasirinko krikštijimo vandenių apeigą (Mt 3,2; Mt 4,17; Jn 3,26). Vis dėlto išsyk atsirado kai kurių akivaizdžių skirtumų. Antai Jonas laukė, kol prie jo susirinks klausytojų, o Jėzus Pats ėjo pas žmones. Jis keliavo po miestus ir kaimus; šeštadieniais Jo balsas skambėdavo maldos namuose, o kitomis dienomis - kur nors ant kalvos ar prie jūros po atviru dangumi. Kartais susirinkdavo tokia didelė minia, kad Jėzus sėsdavo į valtį ir iš ten prabildavo į liaudį, įsitaisiusią ant kranto.

Gyvendamas Galilėjoje, Mokytojas visuomet keldavosi labai anksti ir dažnai saulėtekį pasitikdavo užkopęs į nuošalią viršūnę (Mt 14,23; Mk 1,35; Lk 5,16). Mokiniai Jį ten surasdavo ir prašy-

davo tėti pokalbius su atvykusiaisiais. Jėzus ištisomis dienomis įtemptai triūsė: ligi pat išnaktų įkandin Jo sekiojo ligoniai, tikėdamiesi kančios palengvinimo, tikintieji godžiai gaudė kiekvieną Jo žodį, skeptikai klausinėjo visokių niekų arba imdavo su Juo ginčytis - Rašto aiškintojai reikalavo, kad Jis paaiškintų sudėtingus Biblijos tekstus. Kartais Jėzus ir Jo mokiniai net neturėjo kada pavalgyti. Tačiau Evangelijoje tik du kartus paminėta, kad Mokytojas labai pavargo (Mk 4,38 ir Jn 4,6). Paprastai regime Jį nepailstantį ir kupiną energijos. "Mano maistas - vykdyti valią To, Kuris Mane siuntė, ir baigti Jo darbą," - sakė Jis (Jn 4,34).

Mūsų neturėtų stebinti, kad amžininkai nepaliko Kristaus atvaizdo. Juk nėra ir Budos, Zaratustros, Pitagoro bei daugumos kitų religijos reformatorių autentiškų portretų, o Judėjoje iš viso nebuvo priimta vaizduoti žmones.

Pirmieji krikščionys taip pat neišsaugojo prisiminimų apie Jėzaus išorę, jiems pirmiausia rūpėjo dvasiniai Žmogaus Sūnaus bruožai. Apaštalas Paulius sako: "Jei mes ir buvome pažinę Kristų kūno požįriu, tai dabar mes taip Jo nebepažįstame" (2Kor 5,16).

Pačios seniausios freskos, kur Jėzaus veidas pavaizduotas toks, kokį vėliau tapo įprasta vaizduoti bažnytiniame mene, yra iš II ar net iš III a. Sunku pasakyti, ar šis atvaizdas susijęs su žodine tradicija. Šiaip ar taip, Mokytojas, kuris toli keliaudavo pėsčias kepinant kaitriai Palestinos saulei, kuris dirbo sunkų fizinį darbą, kažin ar galėjo būti panašus į Italijos meistrų vaizduojamą Kristų. Ir vilkėjo Jis ne antikos laikų togą, o paprastą galilėjiečių drabužį - ilgą dryžuotą apsiaustą (hitoną) ir buvo užsimetęs skraistę; Jo galvą, matyt, nuolat dengė balta skarelė, perrišta vilnone virvute.

XIX a. rusų dailėje autentiškiausia Polenovo tapyto Kristaus išvaizda, tačiau jo drobės neperteikia dvasios galių, sklindančių iš Žmogaus Sūnaus.

Kaip tik jas ir įamžino evangelistai. Iš jų pasakojimų jauti, kad Jėzus pavergdavo įvairiausių žmonių sielas. Jis vos ne akimoku užvaldė savo busimųjų apaštalų širdis. Šventovės sargybiniai, nusiųsti suimti Nazariečio, sukrėsti Jo pamokslo, neįstengė išpildyti įsakymo. Buvo justi kažin kas, vertęs net priešus elgtis su Juo pagarbiai. Rašto aiškintojai vadino Jį Rabi, Mokytoju. Vien išvaizda ir keliais žodžiais Jėzus net Pilotą privertė prieš jo valią pajusti slaptą pagarbą.

Kažin kokia jaudinanti mįslė, nepaaiškinamas patrauklumas sukeldavo aplink Jį meilės, tikėjimo, džiaugsmo atmosferą. Tačiau neretai mokinius šalia Jėzaus apimdavo šventa pagarba, beveik baimė, juntama tik Nesuvokiamojo kaimynystėje. O juk Jėzus nė trupčio nepanėšėjo į žynį. Jis visai nesipuikavo. Jis nelaikė nederamu

Sau dalyku nueiti į vestuves ar puotauti su muitininkais Mato namuose, aplankyti fariziejų Simoną, Lozorių. Jis visai nebuvo panašus į atsiribojusį nuo aplinkos asketą ar niūrų Rašto žinovą, mechaniškai kartojantį skaitytas tiesas. Švienteivos sakė apie Jį: “Štai rijūnas ir vyno gėrėjas” (Mt 11,19). Pasakojama, kad vienas viduramžių vienuolis važiavo pro vaizdingą ežerą ir nepastebėjo jo. Kas kita Jėzus. Nuo Jo žvilgsnio nepasislėpdavo net buities smulkmenos; tarp žmonių Jam buvo jauku.

Evangelistai rodo Kristų labai žmogišką. Jie matė Jo akyse ašaras, matė, kaip Jis gedi, stebisi, džiaugiasi, myluoja vaikus, gerisi gėlėmis. Jo kalbos dvelkia atlaidumu žmogaus silpnybėms, tačiau Jis niekuomet nešvelnina savo reikalavimų. Jis gali kalbėti labai geranoriškai, o gali būti ir griežtas, net aštrokas. Kartais Jo žodžiuose šmėsteli karti ironija (“jūs iškošiate uodą, o praryjate kupranugarį...” Mt 23,24). Kristus romus ir kantrus, tačiau su švienteivomis Jis negailestingas; prekijus Jis išvaro iš Šventovės, Jis demaskuoja Erodą Antipą ir Rašto aiškintojus, priekaištauja mokiniams dėl silpno tikėjimo. Jis ramus ir santūrus, bet kartais Jį apima šventas pyktis. Ir visi dėlto čia nėra vidinės nedarnos. Jėzus visuomet lieka savimi. Jeigu neminėsime kelių tragiškų momentų, Jis visuomet lieka šviesios, skaidrios dvasios. Net būdamas ten, kur gyvenimas virte verda, Jis tuo pat metu tarsi pakilęs į kitą pasaulį, susivienijęs su Tėvu. Artimieji Kristų laikė Žmogumi, Kurio vienintelis troškimas tebuvo vykdyti “valią to, Kuris Jį siuntė” (žiūr. Jn 6,38).

Kristui svetima liguista egzaltacija ir aklas fanatizmas, būdingas daugeliui kovotojų dėl tikėjimo ir religijų įkūrėjų. Skaidrus, įdvasintas blaivumas - vienas iš esminių Jo charakterio bruožų. Pasakodamas apie įstabius dalykus, ragindamas būti ryžtingiems ir imtis sunkių darbų Jis lieka natūralus, be dirbtinio patoso ir perdėjimo. Jis galėjo bičiuliškai šnekučiuotis su žmonėmis prie šventinio stalo ar prie šulinio, ir Jis galėjo ištarti visus sukrečiančius žodžius: “Aš esu Gyvybės Duona” (Jn 6,35)! Jis kalba apie išbandymus ir kovą, ir Jis visur skleidžia šviesą laimindamas ir keisdamas gyvenimą.

Rašytojams niekuomet nepasisekdavo sukurti įtaigaus herojaus, jeigu jo dorybių neatsverdavo trūkumai. Evangelistai čia išimtis, tačiau ne talentingos plunksnos dėka, o todėl, kad jie vaizdavo tobulą, nepakartojamą Asmenybę.

Negalima nesutikti su Ruso, teigusiu, kad būtų neįmanoma išgalvoti Evangelijų. Pasak Gėtės, “visos keturios Evangelijos tikros, nes visos jos atspindi tas dvasines aukštumas, kurių ištakos - Kristaus asmenybė, o ji yra labiau dieviška nei visa kita, kas yra Žemėje” (I.Ekerman. Razgovory s Gete. Vert. iš vok. M., 1934, p.847).

Skirtingai nei Kumrano atsiskyrėliai, Jėzus nenusigrėžė nuo pa-

saulio, neslėpė nuo jo Savo dvasios lobių, o dosniai dalijo juos žmonėms. Jis sakė: “niekas nevožia indu degančio žiburio, bet jį stato į žibintuvą, kad šviestų visiems, kas yra namuose” (Mt 5,15). Dievo Žodis turi būti “skelbiamas nuo stogų” - tokia Jo valia (Lk 12,3). Senovės žydų kalba tuo metu dažniau vartota raštams, o šnekamąja tapo aramėjų tarmė. Šia kalba Jėzus ir bendravo su liaudimi. Tai rodo aramėjiški žodžiai bei posakiai, išlikę Naujajame Testamente.*

Jėzaus pamokslai buvo tradicinės Šventojo Rašto poezijos formos. Neretai didingi Jo žodžių rečitatyvai priminė senovės pranašų himnus. Be to, Jis, kaip ir Rašto aiškintojai, kalbėdavo aforizmais, užduodavo klausimus, nevengė ir loginių įrodymų. Jėzus ypač mėgo *palyginimus* iš kasdienio gyvenimo. Juose išsamiausiai atspindi Jo mokymas.

Palyginimų žanras nuo seno žinomas Izraelyje, tačiau Jėzus padarė juos pagrindiniu savo minčių reiškimo būdu. Jis apeliavo ne vien į intelektą, bet norėjo paveikti visą žmogaus esybę. Piešdamas visiems žinomus gamtos ir buities vaizdus, Kristus dažnai leisdavo patiems klausytojams daryti išvadas iš to, ką Jis pasakojo. Antai vengdamas abstrakčių žodžių apie visų žmonių brolybę, Jis pasakoją įvykį kelyje į Jerichą, kur nuo plėšikų nukentėjusiam žydai padeda kitatikis samarietis. Tokios istorijos smigo į širdį ir jaudino labiau nei visokie samprotavimai.

Galilėjos jūros (Genezareto ežero) pakrantės vėliau labai nukentėjo per karus; tik palyginti neseniai šis kraštas vėl ėmė panėšėti į ankstesnįjį. Evangelijų laikais Genezaretas, kaip sako Flavijus, pasižymėjo “nuostabia gamta ir grožiu” (J.Flavij. Judeiskąja voina. III, 10). Vaismedžių sodas, vynuogynai, palmės pabrėžė vandens mėlį. Sklypuose augo akacijos, oleandrų, baltais žiedais nusėtų mirtų krūmai. Derlių rinko ištisus metus. Ežeras buvo labai žuvingas. Dieną ir naktį jo vandenis skrodė žvejų valtys.

Giliai prasminga tai, kad Geroji Naujiena pirmą sykį buvo paskelbta ne tvankiose, dulkėtose sostinėse, o šiame krašte, prie ežero žydrynės, tarp žaliuojančių giraičių ir kalvų, primenant, kad žemės grožis yra amžinojo Dangaus grožio atspindys.

* Pavyzdžiui, Aba, etata, talita kum ir kt. Priešmirtinis Jėzaus šauksmas (Eloji, Eloji, lema sabachtani) taip pat yra aramėjų kalba, tai 21 psalmės žodžiai. Jau Rašto aiškintojai suvokė, kad tikėjimo reikia mokyti aramėjų kalba, todėl jie vertė į šią kalbą Bibliją (targumai). Apie Hilelį sakoma, kad jis “moko paprastų žmonių kalba” (Talmud, Baba Mecija, 104 a). Tačiau visa tai dar nereiškia, kad senovės žydų kalba buvo pamiršta. Jos mokėsi visi, kas lankė mokyklą ir skaitė Bibliją. Ji vartota raštams, ja kurta naujos maldos.

Aplink Genezarėtą driekiasi keli pajūrio miesteliai, iš kurių Jėzus labiausiai pamėgo *Kafarnaumą*. Evangelistai net vadina Kafarnaumą "Jo miestu". Jėzus gyveno greta sinagogos, kurią pastatydino prozelitas romėnas, Simono, Andriejaus brolio, namuose; iš ten Jėzus pakrante eidavo pamokslauti į Betsaidą, Choraziną, Magdalą; iš ten Jis per šventes keliaudavo į Jeruzalę ir grįždavo atgal. Kafarnaume žmonės tapo pirmųjų Jo pagydimų liudytojais, matė, kaip Jis vienu žodžiu nuramino konvulsijų tampomą apsėstąjį, rėkųsį: "Šalin! Ko Tau iš mūsų reikia, Jėzau Nazarėnai?! Gal atėjai mūsų pražudyti? Aš žinau, kas Tu esi. Dievo šventasis!.." (Lk 4,34). Giminės, sužinoję apie Jėzaus pamokslus ir stebuklus, nutarė, kad Marijos sūnus "galvos netekęs" (Mk 3,21). Jie nuskubėjo į Kafarnaumą norėdami jėga parsivesti Jėzų į Nazaretą, tačiau jiems taip ir nepasisėkė prasimušti į namus, kur Jis viešėjo, nes šie buvo gulę apgulti minios.

Nuo to meto Marijai tapo nepakenčiama likti tarp nazariečių, laikusių Jėzų bepročiu. Buvo iškelta hipotezė, kad Ji kuriam laikui išvyko į Kaną; prieglobstį Jai veikiausiai bus suteikę giminės (Jn 2,1). Iš Kanos Marija atvyko pas Sūnų į Kafarnaumą (Jn 2,12). Tačiau ten Ji, matyt, neužsibuvo. Paskutinį sykį prieš išsiskiriant ilgai Ji veikiausiai matė Jėzų Kanoje (Jn 4,46). Jos nebuvo tarp moterų, lydėjusių Kristų Jo viešo tarnavimo metu.

Sykį giminaičiai, švenčiantys vestuves, pakvietė į svečius Jėzų su mokiniais, ir Motina vėl galėjo Jį pamatyti (Jn 2,1-11).

Per patį kuklios vestuvių puotos įkarštį, didžiam šeimininkų liūdesiui ir gėdai, pasibaigė vynas. Matyt, visos krautuvėlės jau buvo uždarytos, ir susirinkusiųjų nebuvo kuo vaišinti. Marija tai pastebėjo ir kreipėsi į Sūnų: "Jie nebeturi vyno". Ar Ji tikėjosi kokios pagalbos? O gal tiesiog norėjo sulaukti paguodos žodžio? Ir Jėzaus atsakymas, ištartas tarsi su atodūsiu, atrodo nesuprantamas. "Ką Man su Tavimi daryti? Mano valanda dar neatėjo" - maždaug taip galime perteikti Jo žodžių prasmę. Nepaisant to, Marija suprato, kad Jis vis dėlto pasirengęs kažkaip padėti ir pasakė tarnams: "Darykite, ką tik Jis jums lieps". Jėzus liepė pripilti vandens į šešis didelius akmeninius indus, skirtus apsiplovimams, semti iš jų ir nešti stalo prievaizdui. Tarnai tiksliai įvykdė keistą įsakymą. Kai stalo prievaizdas paragavo gėrimo, jis nusteбęs tarė jaunikiui: "Kiekvienas pirmiau stato geresnio vyno, o tu laikei gerąjį vyną iki šiolei..."

Jėzaus valdžia gamtai pasireiškė ne siaubą keliančiais ženklais, o prie šventinio stalo, skambant vestuvių giesmėms. Jis pasinaudojo ja tarsi netyčia, norėdamas, kad neaptemtų linksmybės diena. Juk Jis atėjo, kad žmonės turėtų "apsčiai" gyvenimo, kad jam nestigtų džiaugsmo ir pilnatvės (Jn 10,10).

Įvykiai Kanoje sukrėtė Galilėjos žvejus iki širdies gelmių. Evangelistas Jonas sako, kad kaip tik nuo to meto jie iš tikrųjų įtikėjo Jėzų. Todėl jie nedvejodami paliko tinklus ir visiškai pakluso Mokytojui, kai šis, sutikęs juos ant kranto, pakvietė eiti su Juo.

Naujai susibūrusi bendruomenė, kurią po kelerių metų imta vadinti “nazariečiais”, skirtingai nuo Budos ar Pranciškaus ordinų, neelgetavo. Ji turėjo lėšų ir netgi įstengė paremti vargšus. Pinigų duodavo mokiniai, ir jie priklausė visai brolijai. Šiuo principu vėliau vadovavosi Jeruzalės Bažnyčia*.

Visi pirmieji Jėzaus mokiniai, matyt, buvo jauni. Vyriausias iš jų buvo *Simonas bar-Jona* (t.y. “Jonos sūnus”, nors kai kuriuose rankraščiuose yra “Jono”). Jis minimas pirmas visuose apaštalo sąrašuose. Kai Mokytojas ko nors klausdavo mokinių, Simonas paprastai atsakydavo jų vardu. Kristus praminė Simoną “*Kefas*” - Uola, akmeniu; graikiškai - Petras. Šio vardo prasmę Jėzus paaiškino Savo mokiniui vėliau. Simonas buvo karšto būdo, o kartu jam stigo drąsos. Tačiau jis labiau nei kiti mokiniai buvo prisirišęs prie Mokytojo, ir ši meilė padėjo Simonui-Petrui įveikti silpnadvasiškumą.

Simonas Kafarnaume gyveno su broliu, žmona ir uošve. Jėzus nuolat pas juos viešėdavo, naudojosi Petro valtimi. Simono namai ilgam tapo Jo namais.

Pas Mokytoją Petrą nuvedė jo brolis *Andriejus*, apie kurį žinome tiek pat nedaug, kiek ir apie *Jokūbą*, žvejo Zebediejaus sūnų. Užtat apie kitą Zebediejaus sūnų, jauniausią apaštalą *Joną*, Evangelijose papasakota daug smulkiau. Tikriausiai jis buvo panašus į savo motiną Salomę (Salomėją), energingą, nuoširdžiai tikinčią moterį, kuri vėliau taip pat tapo Jėzaus pasekėja. Jonas Mesijo Karalystės artumu įtikėjo klausydamasis Jono Krikštytojo. Šis “paprastas, berastis” (Apd 4,13) jaunuolis vis dėlto, matyt, buvo susipažinęs su *esėjų* mokymu, o tai sustiprino jo apokaliptinius lūkesčius. Jonas norėjo, kad Jėzus svaidytų žaibus ir nutrenktų Savo priešus. Jonas ir Jokūbas slapčia svajojo užimti garbingiausias vietas prie Kristaus sosto. Jėzus abu brolius vadino *Benegeres**, “griaustinio vaikais”. Karštasis Jonas tapo mylimu Jėzaus mokiniu.

* Žiūr. Mt 20,20; Lk8,3; Mk 14,5; 15,40,41. Jono motina šelpė bendruomenę. Kad ši šeima buvo pasiturinti, galima spręsti iš to, kad Zebediejus (ar Zabdičius, ar Zabediejus) samdė darbininkus (Mk 1,20). Yra pakankamai duomenų, rodančių, kad pirmoji Jeruzalės Bažnyčios bendruomenė tvarkė turtą bendrai (Apd 2,44-45), nes taip darė ir apaštalo brolija. Krikščionys pirmą sykį vadinami “nazariečiais” (“nazorėjai”, o žydiškai - “nocrim”) Apd 2,4,5. Šis pavadinimas veikiausiai kilęs iš žodžio Hanocri (Nazarietis).

* Tai aramėjiška žodžio “banerges” transkripcija (Mk 3,17). Ši pravardė galėjo atsirasti dėl epizodų, panašių į aprašytąjį Lk 9,51-56. Tai, kad apaštalas buvo susipažinęs su *esėjų* idėjomis, matyti iš jo raštų.

Kafarnaumo pakrantėje buvo muitinė. Užsukęs ten Jėzus pamatė muitininką Levį pravarde *Matas* ir pasakė jam: “Sek paskui Manel!” Matas ne tik kad išsyk nusekė paskui Mokytoją iš Nazareto, bet ir atvedė pas Jį kitus muitininkus. Vėliau šis žmogus veikiausiai pirmasis ėmė užrašinėti Jėzaus žodžius.*

Šalia keturių žvejų bei Mato artimiausių Jėzaus mokinių grupei priklausė ir Tolomiejaus sūnus *Natanaelis* (Natanajil bar-Tolomej, o graikiškai Bartalamiejus) iš Kanos, jo draugas *Pilypas* iš Bet-saidos, geriau nei kiti mokėjęs graikų kalbą; *Simonas Uolusis*, dėl Kristaus išėjęs iš karingų ekstremistų zelotų (uolių) grupuotės, ir žvejas *Tomas* (aramėjų kalba, o graikiškai Didimas. Šis vardas reiškia “dvynys” ir veikiausiai yra tiesiog pravardė. Pasak legendos, tikrasis apaštalo vardas buvo Judas). Kitas *Judas* (Jokūbo sūnus) dar vadinamas *Tadu*; be to, buvo Alfiejaus sūnus *Jokūbas*. Visi jie kilę iš Galilėjos, tik Simono sūnus, Judas buvo pietietis, gimęs Karijoto mieste (Iš - Kertot, Iskarijotas). Pastarajam mokiniui Jėzus patikėjo savo bendruomenės pinigų. Gali būti, kad taip Jis norėjo pabrėžti pasitikįs Judu.

Šio žmogaus vardas seniai tapo išdaviko ir niekšo simboliu. Tačiau abejotina, kad Jėzus būtų panorėjęs priartinti prie Savęs moralinį išsigimėlį, doroviškai visiškai smukusį asmenį. Veikiausiai Judo požiūris į Mokytojo veiklą buvo neteisingas, tačiau tuo jis ne ką tesiskyrė nuo Petro ir kitų apaštalų. Jiems visiems buvo sunku įveikti iliuzijas, giliai įsišaknijusias sąmonėje. Daugelis mokinių paliko Mokytoją, pamatę, kad Jis nepanašus į jų lauktąjį Mesiją. Judo drama taip pat susijusi su tuo, kad jis nustojo tikėti Mokytoju. Nusiivylimas čia gimdė pagiežą, pyktį, o tai ir pastūmėjo į išdavystę. Gali būti, kad taip jis norėjo atkeršyti už sužlugdytas garbėtroškiškas viltis. Šiaip ar taip, manydami, kad Judo veiksmus diktavo godulys, nepagrįstai supaprastiname šią Evangelijos tragediją.

Visi evangelistai teigia, kad žmonės, kuriuos Jėzus pasirinko, iš pradžių menkai tesuprato Jį ir Jo tikslus. Kartais jiems būdavo sunku suvokti net paprastą Mokytojo mintį. Tai, be abejo, negalėjo neskaudinti Jėzaus, tačiau Jis kantriai auklėjo mokinius ir visuomet džiaugdavosi, kai jiems šis tas paaiškėdavo: “Šlovinu Tave, Tėve, dangaus ir žemės Viešpatie, - sušukdavo tuomet Jėzus, - kad paslėpei tai nuo išmintingųjų ir gudriųjų, o apreiškei mažutėliams!” (Mt 11,25). Jeigu Geroji Naujiena pirmiausia būtų buvusi patikėta “gudriesiems”, būtų kilęs pavojus, kad jos esmė bus iškreipta. Taip ir

* Mt 9,9; Mk 2,13-15; Lk 5,27-29. Mk vadina muitininką Leviu, Alfiejaus (Halpajaus) sūnumi, o Lk tiesiog Leviu. Iš to galima spręsti, kad Matas (Matajia, t.y. “Viešpaties dovana”) buvo Levio pravardė.

įvyko praėjus šimtmečiui, kai Rytų okultistai atsivertė į naująjį tikėjimą ir sujungė krikščionybę su gnostine teosofija. Neiškreiptą Evangeliją sugebėjo išsaugoti kaip tik paprasti “mažutėliai” - nesi-
puikuojančys, nesiveržiantys “vadovauti”, sausa kazuistika bei metafizikos teorijomis neapnuodyti žmonės, kurie tik labai nežymiai nuo savęs papildė Jėzaus mokymą. Viešpaties asmenybė, mintys, valia buvo vienintelis ir brangiausias jų lobis. (Nejučia kyla klausimas: jeigu apaštalai ilgai nesuvokė daugelio Jėzaus mokymo dalykų, kaip jie įstengė perteikti jį kitoms tikinčiųjų kartoms? Yra du papildantys kiti atsakymai: 1) Rytuose žmonės nuo seno pasi-
žymėjo išlavinta atmintimi ir sugebėjo per daugelį amžių išsaugoti žodines tradicijas; 2) visiškai tikėtina, kad kuris nors iš mokinių, pavyzdžiui, Matas, užrašinėjo Kristaus žodžius, ir iš šių užrašų buvo sudarytos pirmosios *Logijos*, Jo posakių rinkiniai. Patenkinus šias dvi sąlygas visiškai įmanoma išsaugoti tikrą Jėzaus Evangeliją.)

...Jėzus mylėjo savo dvasinę šeimą ir ryšį su ja brangino labiau nei kraujo giminystę. Sykį, kai Jis kalbėjo minioms, kažkas pranešė, kad lauke, prie durų, Jo laukianti Motina su broliais. Jis ištiesė ranką į mokinius ir tarė: “Štai Mano Motina ir Mano broliai!” (Mt 12,49).

Garsas apie Galilėjos Mokytoją ir Gydytoją pasklido po visą apylinkę. Jėzui iš paskos nuolat sekė minios žmonių. Tereikdavo Jam pasišalinti, kad galėtų pabūti vienas, ir mokiniams tekdavo Jį kviesti: “Visi Tavęs ieško” (Mk 1,37). Ir Jėzus vėl grįždavo prie laukiančiųjų.

Tačiau šiame pasiaukojamame gyvenime retkarčiais pasitaikydavo ir poilsio dienų, o tiksliau - valandų. Kai bandai jas įsivaizduoti, nejučiomis prieš akis iškyla Genezareto pakrantė. Vakaras, saulė leidžiasi už miesto... Žaros nutvieksto dangaus fone ryškėja masyvus sinagogos siluetas. Švelnus vėjelis šiurena nendres, judina medžių šakeles. Rytuose driekiasi violetinės kalvos. Iš tolo sklinda parplaukiančių žvejų dainavimas...

Jėzus sėdi ant pakrantės riedulių ir žvelgia į apimusius ežero vandenį. Pasirodo Simonas su kitais mokiniais. Jie pagarbiai sustoja ir tyli bijodami trukdyti Mokytoją. O Jis nejudėdamas sėdi, nušviestas blėstančios vakaro žaros, ir meldžiasi. Ar tokią akimirką į Jėzų žvelgiantys mokiniai suvokia, ar jie bent įtaria, kad regi Tą, kuriame jiems apsirėikš Aukščiausiasis, sukūręs ir valdąs Visatą?..

Pietuose greit sutemsta, ir štai jau virš jūros sužiba žvaigždės. Visi eina į Simono namus. Kambarį nušviečia blyksinti molinio švies-
tuvo liepsnelė. Moterys taiso kuklią vakarienę prie stalo susėdusiems mokiniams ir Mokytojui. Jėzus sukalba padėkos maldą ir perlaužia duonos kepalėlį. Jis kalba apie Karalystę, vardan kurios reikia drąsiai ir ryžtingai visko atsisakyti, nes tas, “kuris prideda ranką prie arklo ir žvalgosi atgal”, netinka Dievui tarnauti (Lk 9,62).

Simonui tikriausiai kyla daug klausimų, tačiau teirautis nedrįsta, nors jis ir pasiryžęs sekti paskui savo Viešpatį į pasaulio kraštą. Jono akys dega: jis regi pasaulio Teismą ir Žmogaus Sūnų, apvainikuotą Dovydo karūna...

Jėzus pasakoja toliau.

Kafarnaumą apgaubia nakties skraistė.

Penktas skyrius

GEROJI NAUJIENA

Kristaus mokymas - tai Geroji ar Džiugioji Naujiena. Jis Pats taip ją vadino: aramėjiškai *Besora*, o graikiškai - *Evangelija*.

Jis neatnešė pasauliui naujų filosofijos teorijų, visuomenės reformų projektų, nemokė pažinti antgamtinio pasaulio paslapčių. Jis iš esmės pakeitė patį žmonių požiūrį į Dievą, atskleisdamas tokius Jo bruožus, kuriuos anksčiau buvo galima tik miglotai įsivaizduoti. Jėzaus Geroji Naujiena skelbia aukščiausiąjį žmogaus pašaukimą ir didį susivienijimo su Kūrėju džiaugsmą.

Nelengva glaustai aptarti neišsemiamus Evangelijos lobius, todėl paminėsime tik esminius dalykus.

Dangiškasis Tėvas ir Dievo sūnūs

Senasis Testamentas dažniausiai kalba apie Dievo ir tautos santykius. Tuo tarpu Evangelija į pirmą vietą iškelia Dievo ir pavienės sielos santykius.

Jėzus kreipiasi ne į mases, ne į nuasmenintą skruzdėlyną, bet į asmenybę. Minioje dvasinis žmonių lygis smunka, juos ima valdyti bandos instinktai. Todėl Jėzus tiek dėmesio skiria pavienių žmonių likimui. Kiekvienas žmogus - tai ištisas pasaulis, kuris Dievui yra didžiausia vertybė. Tiesa, Jėzus vartojo žodį "kaimenė", bet Jo lūpose jis skambėjo visai kitaip nei mūsų dienomis. Jėzaus klausytojams kaimenė, banda buvo nuolatinių rūpesčių ir dėmesio, meilės

objektas: į avis žiūrėta beveik kaip į šeimos narius. Geras ganytojas “šaukia savašias avis vardais” ir “už avis guldo gyvybę”, - sakė Jėzus (Jn 10, 3,11).

Kai Rašto aiškintojai stebėjosi, kodėl Mokytojas bendrauja su abejotinos reputacijos žmonėmis, Jis atsakė palyginimu: “Kas iš jūsų, turėdamas šimtą avių ir vienai nuklydus, nepalieka dykumoje devyniasdešimt devynių ir neieško pražuvusios, kolei suranda?! Radęs su džiaugsmu dedasi ją ant pečių ir, sugrįžęs namo, susikviečia draugus bei kaimynus, sakydamas: ‘Džiaukitės drauge su manimi! Radau savo pražuvėlę avį!’ Sakau jums, taip ir danguje bus daugiau džiaugsmo dėl vieno atsivertusio nusidėjėlio negu dėl devyniasdešimt devynių teisiųjų, kuriems nereikia atsiversti. Arba kuri moteris, turėdama dešimtį drachmų ir vieną pametusi, neužsidega žiburio, nešluoja namų ir rūpestingai neieško, kolei suranda? Radusi ji susivadina drauges bei kaimynės ir sako: ‘Džiaukitės su manimi, nes radau drachmą, kurią buvau pametusi’. Sakau jums, šitaip džiaugiasi Dievo angelai dėl vieno atsivertusio *nusidėjėlio*” (Lk 15,1-10).

Kalbėdamas apie Aukščiausiąjį, Jėzus turėjo omenyje “Abraomo, Izaoko ir Jokūbo Dievą” (Mt 22,32), t.y. Senajame Testamente apreikštą Dievą. Be to, kaip ir Biblijos pranašai, Kristaus Evangelija moko ne tiek apie Dievą “Savyje”, kiek apie Dievo santykį su pasauliu ir žmonija.

Iš visų Kūrėjo vardų, minimų Rašte, Jėzus teikė pirmenybę žodžiui “Tėvas”. Jo maldose skamba kreipinys “Aba”. Taip aramėjų kalba vaikai kreipdavosi į savo tėvus.

Tai nepaprastai reikšmingas pasirinkimas.

Pasaulio religijose Aukštesnysis Pradas neretai vadinamas Tėvu. Tačiau paprastai Jį įsivaizduodavo kaip despotišką ir valdingą valdovą. Tokiam požiūriui turėjo įtakos būties bei žemiškųjų valdovų baimė, paveikusi net Senojo Testamento Dievo sampratą. Kai žydas tardavo žodį “Tėvas”, jis paprastai turėdavo omenyje rūstų Valdovą ir visos tautos Globėją.

Tik Jėzus prabyla apie Tėvą, kurį gali atrasti *kiekvieno* žmogaus siela, jeigu tik panorės. Evangelija dovanoja žmonėms galimybę tapti *Dievo sūnumis*. Kristaus pažadai išsipildys priėmusiesiems šią dovaną: jie patirs, kad su Visatos Kūrėju galima kalbėti akis į akį, kaip su “Aba”, kaip su mylinčiu Tėvu, laukiančiu meilės atsako.*

Dievo meilė neperšama, ji gerbia žmogaus *laisvę*. Viešpats panašus į namų šeimininką, kviečiantį visus į puotą ir besidžiaugiantį kiekvienu atsiliepusiu į šį kvietimą. Dar aiškiau šią mintį Jėzus išreiškė palyginimu apie neklusnų sūnų (Lk 15,11-32).

Jaunuolis pareikalavo, kad tėvas duotų jo palikimo dalį, ir išvyko svetur. Išsiskiriant tėvas neištarė nė vieno priekaišto žodžio. Jis

nenorėjo prisiverstinės meilės, todėl ir nebandė sulaikyti sūnaus. Kai šis, viską iššvaistęs, grįžo atgal visiškai elgeta vildamasis, kad namuose bus priimtas bent paprasčiausiu tarnu, tėvas ne tik kad priėmė jį, bet ir surengė puotą sūnaus palaidūno sugrįžimo garbei.

Tai sukėlė vyresniojo sūnaus pavydą ir apmaudą:

- Štai jau tiek metų tau tarnauju, - pasakė jis, - ir niekad tavo įsakymo neperžengiau, o tu man nė karto nesi davęs nė ožiuko pasi-linksminti su draugais. Bet vos tik sugrįžo šitas tavo sūnus, surijęs tavąjį turtą su kekšėmis, tu tuojau jam papjovei nupenėtą varšį.

- Vaikeli, tu visuomet su manimi, ir visa, kas mano, yra ir tavo, - atsakė tėvas. - Bet reikėjo puotauti bei linksmintis, nes tavo brolis buvo miręs ir vėl atgijo, buvo žuvęs ir atsirado!

Ten, kur nėra Dievo, nėra ir tikro gyvenimo; tolstant nuo Jo, žmogui tenka pajusti kartų nuodėmės vaisių skonį. Tačiau Viešpats visuomet pasirengęs priimti atgailaujantįjį - tokia šio palyginimo prasmė. Dangaus valią čia simbolizuoja ne reiklus šeimnininkas, rūstus karalius ar griežtas teisėjas, o žmogus, gerbiąs kito laisvę - mylintis ir atlaidus tėvas. (Nepamirškime, kad Kristaus amžininkai gyveno patriarchalinėse šeimose, kur sūnaus noras išeiti iš tėvo namų laikytas nuodėme, nurodyta 4 Dievo Įsakyme.) Šis tėvo paveikslas labiausiai atitinka Kristaus apreikštąjį Dievą. Tėvas, sėdėdamas prie slenkščio, kantriai laukė grįžtant sūnaus - taip ir Viešpats trokšta laisvos žmogaus meilės.

Kartą moterys atvedė pas Jėzų grupelę vaikų, kad Jis palaimintų juos. Mokiniai, nenorėdami Jo varginti, neleido vaikų į vidų. Tačiau Mokytojas pasakė: "Leiskite mažutėliams ateiti pas Mane ir netrukdykite, nes tokių yra Dievo Karalystė" (Lk 18,16). O kai mokiniai pasiteiravo Kristaus, kuris iš jų didžiausias Dievo Karalystėje, Jis pasikvietė vaikutį, pastatė tarp mokinių ir, apkabinęs jį, tarė: "Iš tiesų sakau jums: jeigu neatsiversite ir nepasidarysite kaip vaikai, neįeisite į Dangaus Karalystę" (Mt 18,1-4; 19,13-15; Lk 9,46-48; Mk 9,33-37). Vaiko sielos atvirumas ir patiklumas yra žmogaus pasitikėjimo savo dangiškuoju Tėvu simbolis. Štai kodėl Jėzus taip mėgo vaikišką kreipinį "Aba" (Pats žydų žodis "*Omuna*", tikėjimas, reiškia ne tikėjimą kokia nors abstrakčia tiesa, o pasitikėjimą Dievu, ištikimybę Dievui. Iš šio žodžio kilęs ir "*amen*" - "tai tiesa").

Apaštalas Paulius sako: "Dievas atsiuntė į mūsų širdis Savo Sūnaus Dvasią, kuri šaukia: Aba, Tėve!" Taigi tu jau, nebe vergas, bet įsūnis"* Tas, kuris patyrė laimę būti Dievo sūnumi, tarsi kitomis

* Gal 4,6-7; Rom 8,15. Iš šių žodžių matyti, kad Dievo sūnumis ne gimstame, o *tampame*. Pažymėtina, kad žydų religinėje literatūroje į Dievą nesikreipiama žodžiu "Aba". Žiūr. J.Guillet. The Consciousness of Jesus. New York, 1972, p.206.

akimis ima žvelgti į pasaulį. Jis išsprūsta iš mirtį nešančių atsitiktinumų gniaužtų. Viešpats arti jo ir stebi kiekvieną jo žingsnį, be Jo žinios nė plaukas nuo galvos nenukris...

Pasitikėjimas turi būti besąlygiškas, visiškas, nes negalima "tarnauti dviem šeimininkams" (Mt 6,24). Jeigu žmogus gyvena pasaulio tuštybe, jo širdis prisiriša prie Mamonos stabo (Mamona - senovės sirų turto dievukas, aramėjų kalba reiškė turtą). "O kokia gi žmogui nauda laimėti visą pasaulį, bet pakenkti savo sielai?" - sakė Jėzus (Mk 8,36).

Pasitikinti Tėvu siela išsivaduoja iš rūpesčių - ne kasdienių neišvengiamų rūpesčių, o iš varginančio, įkyraus, temdančio protą susirūpinimo.

Jeigu Tėvas rūpinasi netgi mažais paukšteliais, jeigu Jis lauko gėles apdovanojo tokiu įstabiu grožiu, nejaugi Jis pamirš Savo vaikus? Juk jie brangesni Jam už visus kitus kūrinčius.

Todėl nesisielokite ir neklausinėkite: "Ką valgysime?", arba: "Ką gersime?", arba: "Kuo vilkėsime?"

Visų tų dalykų vaikosi pagonys.

Jūsų dangiškasis Tėvas juk žino,

kad viso to jums reikia (Mt 6,31-32).

Gyvenant šalia Tėvo, išblėsta baimė ir netikrumas. Melsdamiesi Dievo vaikai atskleidžia Jam savo mintis, viltis ir skausmus. "Prašykite, ir jums bus duota, ieškokite, ir rasite, belskite, ir bus jums atidaryta" (Mt 7,7; Lk 11,9).

Jeigu net beširdis teisėjas, kaip sakoma Jėzaus palyginime, buvo priverstas išpildyti vargšės našlės prašymą, nes ji nedavė jam ramybės, tai negi mylintis Tėvas atsisakys išklausyti meldžiančiųjų Jo? Meldžiantis labai svarbu tikėti, kad būsime išklausyti.

Argi atsiras iš jūsų žmogus,

kuris savo vaikui, prašančiam duonos, duotų akmenį?!

Arba jeigu jis prašytų žuvies,

nejaugi paduotų jam gyvatę?

Jei tad jūs, būdami nelabi,

mokate savo vaikams duoti gerų daiktų,

juo labiau jūsų dangiškasis Tėvas

duos gera tiems, kurie Jį prašo (Mt 7,9-11; Lk 11,11-13).

Pagonys manė, kad dievai trokšta jų aukų. Nieko panašaus nerasime Senajame Testamente. Visa gamta priklauso Dievui. Pati vertingiausia dovana Jam - žmogaus širdis. Apeigos prasmingos tik tuomet, kai jos išreiškia meilę Kūrėjui. Todėl ir Jėzus neatmetė papročio aukoti deginamąsias aukas. Jis netgi nurodinėjo, kad negalima nešti aukos nesusitaikius su broliu (Mt 5,23-24). Tačiau pažymėtina, kad evangelistai niekur nemini Kristų dalyvavus tokiose auko-

se. Šventykla Jam pirmiausia buvo "maldos namai".

Tačiau apeigos Šventykloje, ir netgi bendra malda negali atstoti pavienio bendravimo su Tėvu, atviro pokalbio vien tik su Juo.

Dievui nereikia formalaus garbinimo prievolės, Jam nereikia išorinio, demonstratyvaus religingumo - šios duoklės papročiams. Jėzus įspėja:

Kai meldžiatės, nebūkite tokie, kaip veidmainiai,
kurie mėgsta melstis, stovėdami sinagogose
ir aikštėse, kad būtų žmonių matomi...

Kai tu panorėsi melstis, eik į savo kambarėlį
ir užsirakinęs melskis savo Tėvui, esančiam slaptoje,
o tavo Tėvas, regintis slaptoje, tau atlygins.

Melsdamiesi nedaugiažodžiaukite kaip pagonys:
jie tariasi būsią išklaudyti dėl žodžių gausumo.

Nedarykite taip kaip jie.

Jums dar neprašius,

jūsų Tėvas žino, ko jums reikia (Mt 6,5-8).

Jeigu ko ir prašome Dievo, darome tai tik todėl, kad išsakome Jam visa, kas slegia mūsų širdį.

Jėzus moko melstis paprastais žodžiais, reiškiant meilę ir pasitikėjimą:

TÈVE MUSŲ, KURIS ESI DANGUJE! Mes - Tavo vaikai, ir mūsų Tėvynė - ten, kur Tu.

TEESIE ŠVENTAS TAVO VARDAS. Tebūnie mūsų širdys apimtos giliausios pagarbos Tavo švenčiausiajai paslapčiai.

TEATEINIE TAVO KARALYSTĖ, TEESIE TAVO VALIA KAIP DANGUJE, TAIP IR ŽEMĖJE. Mes laukiame, kad išsipildytų Tavo sumanymas, kad Tu imtum karaliauti Savo kūrinijai ir taptum vieninteliu mūsų Valdovu ir Viešpačiu.

KASDIENĖS MŪSŲ DUONOS DUOK MUMS ŠIANDIEN. Palaikyk mūsų gyvastį šiandien, nes tikime, kad rytdiena Tu pasirūpinsi.

IR ATLEISK MUMS MŪSŲ KALTES, KAIP IR MES ATLEIDŽIAME SAVO KALTININKAMS. Mylėti Tėvą - tai sūnaus pareiga, kurią mes taip blogai vykdome. Išmokyk mus mylėti ir atleisti kits kitam, kaip Tu myli ir atleidi mums.

IR NELEISK MŪSŲ GUNDYTI, BET GELBĖK MUS NUO PIKTO (Mt 6,9-13; Lk 11,2-4.). Saugok mus nuo blogio, esančio aplink, ir mummyse.

NES TAVO YRA VALDŽIA IR GALYBĖ, IR GARBĖ PER AMŽIUS. AMEN (Ši malda buvo plačiai paplitusi tarp krikščionių dar prieš atsirandant Evangelijų tekstams. Skirtingi maldos variantai įsitvirtino, matyt, taip pat anksčiau. Tačiau kuris iš variantų

senesnis, iki šiol nėra visiškai aišku, nors daugelis egzegetų pirmenybę teikia Lk. Šios maldos paralelių esama ir judajizmo raštuose.).

Pažymėtina, kad šioje maldoje į pirmą vietą iškeliami ne žmogaus norai, o Viešpaties valia. Kreipdamiesi į Jį žmonės neturėtų galvoti vien apie tai, kas jiems rūpi. Sūnus visada ir visur pasitiki Tėvu.

Žodžiai “Teateinie Tavo Karalystė” rodo, kad ji dar ne visiškai atėjo. Kristus tiesiai sako, kad žemę tebevaldo demoniškos jėgos. Šėtonas tebėra “šio pasaulio kunigaikštis” (Jn 12,31; 14,30; 16,11).

Kristus neaiškino, iš kur atsirado blogis, vadinaš, Jis manė, kad tai pakankamai atskleista Senajame Testamente. Žmogaus pašaukimas - ne tiek mąstyti apie blogį, kiek kovoti su juo. Blogio problema Evangelijoje - tai praktinė problema, gyvenimo užduotis, iškelta tiems, kurie trokšta vykdyti Dievo sumanymus.

Meilės priesakas

Blogis, su kuriuo žmogus glaudžiausiai susiduria, yra jo paties blogis: pirmiausia - tai noras valdyti, pajungti, priversti, antra - tai aklas maištingumas, kai terūpi iškelti save ir duoti valią instinktams. Šie demonai tūno sielos gelmėse ir telaukia progos išsprūsti išorėn. Šių demonų penas - požiūris į savąjį “aš” kaip į vienintelį centrą, kuris laikomas vertybe. Mūsų “aš” tirpstant visuomenės stichijoje, individo maištas slopsta, tačiau kartu, deja, niveliuojasi, nyksta ir asmenybė. Išeiti iš šio akligatvio nurodo Biblijos priesakas: “Mylėk artimą kaip save patį”. Jis ragina kovoti su egocentriškais žvėries pradais, skatina pripažinti kito “aš” kaip tolygią vertybę. Šios kovos rezultatas - tobulesnis žmogus, “naujas kūrinys” (2 Kor 5,17). Tik meilė gali įveikti Šėtoną.

Žmogaus aplinkoje ir jo paties viduje kyla nemažas priešinimasis meilės priesakui; jėgų jam vykdyti žmonės semsis iš To, Kuris Pats yra Meilė, Kuris Jėzaus Evangelijoje apsireiškė kaip gailestingas, mielaširdingas Tėvas.

Tikras tikėjimas neatsiejamas nuo žmogiškumo. Pamištantieji šią tiesą panašūs į statytojus, statančius namą be pamatų, tiesiog ant smėlio. Toks statinys neišvengiamai sugrius nuo pirmos audros (Mt 7,25; Lk 6,47-49).

Jėzaus dorovinio mokymo pagrindas yra tai, ko moko ir Dešimt

Dievo įsakymų. Turtingam jaunuoliui Jis sakė: “Jei nori įeiti į gyvenimą, laikykis įsakymų” (Mt 19,17). Be to, Jis pritarė Hilelio skelbtam principui: “Nedaryk kitam to, kas tau pačiam nemėgta”, tačiau šiam posakiui Jis suteikė daugiau gyvumo, veikmės: “Visa, ko norite, kad jums darytų žmonės, ir jūs patys jiems darykite” (Mt 7,12).

Evangelijai svetimas viską neigiantis moralizavimas ir su juo susijusi formali “dorybių” schema, apsiribojanti vien draudimais. Šventasis Augustinas rašė: “Mylėk Dievą, ir elkis, kaip nori” - tai yra požiūris į žmones turi būti organiška tikėjimo išdava. Pažinęs Tėvą negali nemylėti ir Jo kūrinį. Negana to, Jėzus tiesiai sako: “Tai, ką padarėte vienam iš šitų mažiausiųjų Mano brolių, Man padarėte” (žiūr. Mt 25,34-40). Jis teis žmones ne pagal jų “įsitikinimus”, o pagal jų darbus. Tas, kas tarnauja artimam, - tarnauja Dievui, net jei pats jis to ir nesuvokia.

O kaip elgtis Kristaus mokiniams, kai susiduria su blogais žmonių darbais?

Daugelis žydų Rašto mokytojų pasisakė prieš smerkimo nuodėmę (Hilelis sakė: “Nesmerk savo artimo, kol nebuvai patekęs į jo padėtį” - Avot, 11,4). Jėzus visiškai pritarė šiai nuostatai.

Tikintis Viešpaties atleidimo, reikia ir pačiam mokytis atleisti. Ar dera žmogui, kuriam valdovas dovanojo didžiulę skolą, pačiam spausti savo nemokų skolininką tol, kol šis jo bičiulis pateks į kalėjimą?

Matydami artimųjų silpnybes, turėtume ne smerkti juos, o gailėti, nes ir patys esame nuodėmingi. “Neteiskite, - įspėja Jėzus, - kad nebūtumėte teisiami. Kokiu teismu teisiате, tokiu ir patys būsite teisiami, ir kokiu saiku seikite, tokiu ir jums bus atseikėta. Kodėl gi matai krislą savo brolio akyje, o nepastebi rąsto savojoje?!” (Mt 7,1-3).

Fariziejai įpratę iš aukšto žiūrėti į neišmanančius Rašto. Žodis “am-haarec” (netašytas kaimietis) jiems buvo nedorėlio sinonimas. Su tokiu žmogumi jie nenorėjo turėti nieko bendra. Su juo buvo nevalia drauge melstis, sėsti prie vieno stalo ir netgi pamaitinti jį išalkusį. “Neišmanėlis nebijo nuodėmės, “am haarec’as” negali būti teisuolis”, - sakė mokslo vyrai (Avot, 11,6). Jėzus šiuo požiūriu laikėsi priešingos nuomonės. Jis, ko gero, netgi mieliau bendravo su paprastais žmonėmis. Maža to, Jis buvo visų vargdienių bei visuomenės parijų draugas ir užtarėjas. Mokesčių rinkėjai, kurie nelaikyti žmonėmis, laisvo elgesio moterys neretai patekdavo į būrelį, kuris Jį supo. Tai šokiravo padorius Rašto aiškintojus, besididžiuojančius savo teisuoliškumu. Išgirdęs jų priekaištus, Jėzus at-

siliepė: „Ne sveikiesiems reikia gydytojo, o ligoniams. Eikite ir pasimokykite, ką reiškia žodžiai: Aš noriu pasigailėjimo, o ne aukos. Aš ir atėjau šaukti ne teisiųjų, bet nusidėjėlių” (Mt 9,12-13).

Nuoširdžią atgailą Kristus vertino labiau nei ramų pasitenkinimą, kai žmogus tariasi įtinąs Dievui. Sykį Jis papasakojo apie du žmones, besimeldžiančius Šventykloje. Vienas - teisuolis fariziejus - dėkojo Dievui už tai, kad jis nėra „toks, kaip kiti žmonės”: dažnai pasninkauja, aukoja Šventyklai ir yra visai nepanašus į tokį kaip „šis va maitininkas”. O maitininkas stovėjo atokiai, nedrįsdamas pakelti akių, tik mušėsi sau į krūtinę ir nužemintai kartojo: „Dieve, būk gailestingas man nusidėjėliui!” „Sakau jums: šitas nuėjo į namus nuteisintas, ne anas. Kiekvienas, kuris save aukština, bus pažemintas, o kuris save žemina, bus išaukštintas”, - tarė Jėzus baigdamas palyginimą (Lk 18,9-14).

Aišku, atgaila neturi apsiriboti žodžiais. Juk ir Jonas Krikštytojas kalbėjo apie atgailos, „atsivertimo vaisius”. Ir vėl Jėzus pateikia pavyzdį iš kasdienio gyvenimo: „Vienas žmogus turėjo du sūnus. Kartą jis kreipėsi į pirmąjį sakydamas: ‘Vaike, eik ir padirbėk šiandien vynuogyne’. Šis atsakė: ‘Nenoriu’, bet vėliau apsigalvojo ir nuėjo dirbti. Paskui tėvas kreipėsi į antrąjį sūnų tais pačiais žodžiais. Šis jam atsakė: ‘Einu, viešpatie’, bet nenuėjo. Katras iš jų, įvykdė tėvo valią?” (Mt 21,28-31).

Tai, kad Jėzus apsilankė Mato namuose, kur rinkosi jo draugai maitininkai, sukėlė pasipiktinimo audrą. Mokytoją apipylė priekaištais: kaip Jis galės sėsti prie stalo su tokiais niekingais žmogeliais?! Tačiau Jėzus dar kartą priminė, jog kiekviena siela verta dėmesio ir pasigailėjimo. Nepaisantieji šio priesako panašūs į vyresnįjį brolių iš palyginimo apie sūnų palaidūną, brolių, kuris nesidžiaugė klajūno grįžimu.

Suartėdamas su nusidėjėliais Kristus siekė paskatinti juos atgailauti ir keisti gyvenimą. Jo gerumas ir pasitikėjimas dažnai darė tikrus stebuklus.

Vieną kartą Mokytojas keliavo pro Jerichą. Prie miesto vartų Jį sutiko didelė minia. Kiekvienas norėjo, kad Jėzus apsistotų jo namuose. Vienas iš jerichiečių, Zachiejus (Zachėjus), „maitininkų viršininkas”, norėdamas nors akies kraštelį žvilgtelėti į Mokytoją, bandė prasiskverbti pro minią, bet, būdamas mažo ūgio, neįstengė to padaryti. Tąsyk Zachiejus, numojęs ranka į gero tono taisyklės, užbėgo priekin ir įlipo į medį, pro kurį turėjo praeiti Viešpats.

Jėzus iš tikrųjų atėjo į tą vietą ir, pažvelgęs aukštyn, pamatė žmogų, tupintį šilkmedyje: „Zachiejau, - netikėtai tarė Jėzus, - greit lipk žemyn! Man reikia šiandien apsilankyti tavo namuose”.

Nesavas iš džiaugsmo muitininkas nubėgo namo pasirengti priimti Viešpatį, o aplinkiniai ėmė murmėti: “Jis apsistojo pas tokį didelį nusidėjėlį!”

Tačiau šis Mokytojo žingsnis buvo veiksmingas.

- Viešpatie, - pasakė Zachiejus pasitikdamas Jį, - pusę savo turto atiduodu vargšams, o jei neteisėtai paėmiau ir ką nors nuskriaudžiau, grąžinsiu keturgubai.

- Į šiuos namus šiandien atėjo išganymas, - atsakė Kristus, - nes ir jis yra Abraomo palikuonis. Nes Žmogaus Sūnus atėjo ieškoti ir gelbėti, kas buvo pražuvę (Lk 19,1-10. Iš Zachiejaus žodžių galima spręsti, kad jis ir anksčiau, sąžinės priekaištų genamas, labdariaavo, o šis pažadas susijęs su piktnaudžiavimais renkant mokesčius).

Kafarnaume vienas fariziejus, vardu Simonas, pasikvietė Jėzų į svečius. Per pietus į kambarį įėjo moteris, visoje apylinkėje garsėjusį palaidu elgesiu. Ji atsinešė alebestrinį indą brangių kvėpalų. Netardama nė žodžio ji priėjo prie Mokytojo, pravirkusi puolė prie Jo kojų, laistė jas ašaromis, tepė kvapiąja mira ir šluostė palaidais plaukais. Ar ši moteris buvo girdėjusi, kad Jėzus atleidžia nusidėjėliams? O gal ji norėjo atsidėkoti Jam už mielaširdystę puolusiems? Tačiau ši scena nemaloniai nustebino šeimnininką. “Jeigu šis būtų pranašas, - su panieka pagalvojo fariziejus, - Jis žinotų, kas tokia moteris, kuri Jį liečia.” Jėzus perskaitė šias mintis:

- Simonai, turiu tau ką pasakyti.

- Sakyk, Mokytojau.

- Skolintojas turėjo du skolininkus. Vienas buvo skolingas penkis šimtus denarų, o kitas - penkiasdešimt. Jiems neturint iš ko atiduoti, jis dovanavo abiem. Katras labiau jį mylės?

- Manau, jog tasai, kuriam daugiau dovanota.

- Tu teisingai nusprendei, - atsakė Jėzus, ir papaiškino, kodėl papasakojo šį palyginimą. Jis nurodė ir tai, kuo Simonas skyrėsi nuo šios moters. Simonas jautėsi esąs teisuolis, pokalbis su Jėzumi jam tebuvo proga pasiginčyti, o moteris suvokė žemai puolusi ir ieškojo To, Kuris gali jai atleisti ir išvaduoti ją nuo ankstesnio gyvenimo.

Tačiau, kai Kristus pasakė nusidėjėlei: “Atleidžiamos tau nuodėmės”, - visi susirinkusieji dar labiau pasipiktino. Keistasis Pranašas užminė jiems naują mįslę. Argi kas gali atleisti nuodėmes? Jas atleidžia tik Dievas. Kas šiam Nazariečiui davė galią taip kalbėti?*

Tačiau jie būtų dar labiau pasipiktinę, jei būtų išgirdę, kaip Jėzus aiškina šventus Rašto įsakymus.

* Lk 7,36-50. Evangelijose yra keli šio pasakojimo variantai (Mt 26,6-13; Mk 14,3-9; Jn 12,1-8). Kai kurie egzegetai mano, kad tai įvairūs to paties įvykio atgarsiai. Tačiau labiau tikėtina, kad būta dviejų “patėpimų” - vienas farizejaus Simono namuose, o kitas - Betanijoje.

Sena ir nauja

Žydų teologai karta po kartos stengėsi tiksliai nustatyti, kiek įsakymų yra Toroje, o kai kurie iš jų manė, kad esama tokių įsakymų, kurie išreiškia pačią tikėjimo esmę (Talmud, Makot, 24). Todėl vienas iš Rašto aiškintojų nutarė sužinoti Jėzaus nuomonę ir kartu išsiaiškinti paties Galilėjiečio pažiūras:

- Mokytojau, - paklausė jis, - koks įsakymas yra didžiausias.

- Pirmasis, - atsakė Kristus, - yra šis: “Klausyk, Izraeli. - Viešpats, mūsų Dievas, yra vienintelis Viešpats; tad mylėk Viešpatį, savo Dievą, visa širdimi, visa siela, visu protu ir visomis jėgomis”. O štai ant-rasis: “Mylėk savo artimą kaip save patį”. Nėra įsakymo, didesnio už šiuodu. Šiais dviem įsakymais remiasi visas Įstatymas ir Pranašai (“Įstatymas ir Pranašai” - Senojo Testamento sinonimas).

- Gerai, Mokytojau, - teko sutikti Rašto aiškintojui. - Tu teisybę pasakei: Dievas yra vienintelis ir nėra kito šalia Jo; o mylėti Jį visa širdimi, visu protu ir visomis jėgomis bei mylėti artimą kaip save patį svarbiau už visas deginamąsias atnašas ir kitokias aukas (Mt 22,35-40; Mk 12,28-33; Lk 10,25-28).

Iš atsakymo Rašto aiškintojui matyti Kristaus požiūris į senąjį Mozės Įstatymą, ir iš tų Jo žodžių tampa aišku, kodėl Jis norėjo išsaugoti jį. Kai prasidėdavo kalbos apie Raštą, Jėzus tiesiai pa-reiškėdavo:

Nemanykite, jog Aš atėjęs panaikinti Įstatymo ar Pranašų.

Ne panaikinti jų atėjau, bet *įvykdyti*. *

Iš tiesų sakau jums:

kol dangus ir žemė nepraeis,

nė viena raidelė ir nė vienas brūkšnelis neišnyks iš Įstatymo,

viskas išsipildys...

Jeigu teisumu neviršysite Rašto aiškintojų ir fariziejų -

neįeisite į Dangaus Karalystę.

Taigi, Kristus mokė, kad Biblija - tai Dievo Apreiškimas, ir pri-pažino žodinės Bažnyčios tradicijos būtinumą, nes taip geriau at-skleidžiama Rašto prasmė. Todėl Jis ir sakė liaudžiai apie farizie-jus: “Visa, ką jie liepia, darykite ir laikykitės” (Mt 23,3). Tačiau, skirtingai nuo fariziejų, kurie dažnai papildydavo Įstatymą šimtais naujų taisyklių, Jėzus grąžindavo jį prie *ištakų*, prie Sinajaus De-šimties Dievo Įsakymų, prie tikrojo Mozės palikimo, kurį išsaugo-

* Mt 5,17-20; Lk 16,17. Graikiškas žodžio “įvykdyti” analogas reiškia ir pripildyti, baigtį, pridurti, suteikti pilnatvę. Jis ir kilęs iš žodžio “pilnatvė”.

jo Pranašai. Kartu Jis gerbė ir smulkesnius priesakus, nenorėdamas leisti gundyti “šitų mažutėlių” ir laužyti tradicijų. “Niekas, gėręs seno vyno, - pažymi Jėzus, - nenori jauno; jis sako: “Senasis geresnis!”* Nepaisant to, aiškindamas Torą, svarbiausią akcentą iš ceremonijų, apeigų sferos Jis perkelia į dorovinę, dvasinę sritį. Jis taip pat pagilino ir papildė etines Įstatymo normas.

Įstatymas draudė žudyti, o Jėzus ragina apskritai išrauti iš širdies neapykantą - nusikaltimo šaknį. Įstatymas smerkė sutuoktinių neištikimybę, o Jėzus kalba apie nedorų geidulių pavojų. Įstatymas reikalauja nelaužyti priesaikos, o Jėzus iš viso laiko ją nereikalingą:

Verčiau jūs sakykite:

“Taip”, jei taip, “Ne”, jei ne,
o kas viršaus, tai iš piktojo.**

Pagoniškuose Įstatymų kodeksuose bausmė dažnai būdavo sunkesnė nei pats nusikaltimas. Senasis Įstatymas rėmėsi teisingumo principu: “Akis už akį - dantis už dantį”. Jėzus atskiria kriminalinę teisę nuo dorovinių normų, kurios yra kitos prigimtys. Žmonėms būdinga neapkęsti priešų, tačiau Dievo vaikai privalo blogį įveikti gėriu. Jie privalo kovoti su savo kerštingumu. Negana to, jie turi linkėti gero savo skriaudėjams. Tai didžiausias žygdarbis ir tikros dvasinės jėgos požymis, darantis mus panašius į Patį Kūrėją.

Mylėkite savo priešus

ir melskitės už savo persekiotojus,***

kad būtumėte savo Dangiškojo Tėvo vaikai;

Jis juk leidžia Savo saulei tekėti blogiesiems ir geriesiems,

siunčia lietų ant teisiųjų ir neteisiųjų.

* Lk 5,39. Apie Jėzaus Kristaus nenorą vesti į pagundą ryžtingai atmetant tradicijas liudija ir Jo žodžiai Evangelijoje pagal Matą 17,27.

** Mt 5,21-37. Pažymėtina, jog “*nauju*” tikslia šio žodžio prasme Kristus pavadino tik pasiaukojančios meilės įsakymą. (Jn 13,34). Komentatoriai, manantys, kad Senajame Testamente kalbėta tik apie žmogaus *poelgius*, o ne apie jo vidines paskatas, ignoruoja faktus (žiūr., pvz., Pr 4,5-7). Net toks trumpas Dekalogo kodeksas mini dvasinę nuodėmę (pavydą). Talmude sakoma: “Aistra iš pradžių esti tarsi svetima, vėliau - viešnia, o galiausiai - namų šeimininkė” (Sukka, 52). Taip pat pridursime, kad Evangelijos požiūris į priesaiką sutampa su tuo, ką aiškino esėjai (žiūr. J.Flavij. Judeiskąja voina, II,8,6).

*** Mt 5,44-48. Kristaus žodžiai apie nesipriešinimą blogiui kartais būdavo suprantami kaip raginimas likti visiškai pasyviems (taip manė ir L.ToJstojus). Tačiau matome, kad pats Kristus nebuvo pasyvus. Jis rimbu išvaikė prekyjus iš Šventyklos; Jis protestavo, kai vyriausiojo kunigo tarnas smogė Jam per veidą (Jn 18,22); Jis kalbėjo, kad “nėra didesnės meilės, kaip gyvybę už draugus atiduoti” (Jn 15,13). Todėl Jo žodžius apie atlaidumą skriaudėjams reikia suprasti kaip raginimą įveikti blogį gėriu (žiūr. ir Rom 12,21). Šiuo požiūriu Evangelijos mokymas sutampa su tuo, ko mokė ir geriausi Rašto aiškintojai: “Stenkites mėgdžioti Dievą: Jis mielaširdingas, tad būkite ir jūs mielaširdingi” (Sota, 14), “mokėk gėriu už blogį” (Semot Rabba, 22).

Jei mylite tik tuos, kurie jus myli, tai kokį atlygį gausite?

Argi taip nesielgia ir muitininkai?!

Ir jeigu sveikinate tiktai savo brolius,

kuo gi viršijate kitus?

Argi to nedaro ir pagonys?!

Taigi būkite tokie tobuli,

kaip jūsų Dangiškas Tėvas yra tobulas.

Štai kvapą gniaužianti aukštuma, į kurią Kristus kviečia žmogų.

Įstatymas laikė “artimu” tik tos pačios tautos ir tikėjimo žmogų. Tačiau Kristus praplečia šiuos ankštus rėmus. Kai vienas Rašto aiškintojas paklausė Jo: “Kas mano artimas?”, užuot atsakęs, Jis papasakojo apie žydą, kuriam atsitiko pakliūti į plėšikų nagus. Nusilpęs nuo žaizdų jis gulėjo prie kelio ir su nuoskauda žiūrėjo, kaip pro šalį abeingai praėjo kunigas ir Šventyklos tarnautojas. Jis visai nesitikėjo užuojautos iš samariečio, atjojančio paskui anuos. Negi šis kitatautis ir eretikas galėtų būti geresnis už kunigą ir levitą? Tačiau tas sustojo ir, nieko neklausinėdamas, padėjo nukentėjusiajam: aptvarstė žaizdas ir, užkėlęs ant savo mulo, nugabeno į užeigą, o ten iš anksto sumokėjo už jo slaugymą.

- Kas iš šitų trijų, - paklausė Jėzus Įstatymo aiškintojo, - tau atrodo buvęs artimas patekusiam į plėšikų rankas?

- Tas, kuris parodė jam gailestingumą, - negalėjo nepripažinti šis.

- Eik ir tu taip daryk!

Kristus privertė jį patį padaryti išvadą, kad “brolis” ir “artimas” gali būti kiekvienas žmogus (Lk 10,25-37).

Jis nuosekliai pratino savo mokinius prie naujo, neįprasto požiūrio į pagonis. Antai Jis neslėpė savo džiaugsmo sužinojęs, kad su Juo nori pabendrauti graikai (Jn 12,21), o savo kančios išvakarėse Kristus pasakys, kad Jo Evangelija “turės būti visoms tautoms paskelbta” (Mk 13,10; Mt 24,14).

Kafarnaumo garnizono karininkas, romėnas, prašė pagydyti jo tarną sakydamas, jog šiam pasveikti pakanka Jėzaus ištarto žodžio. Kristus nusistebėjo: “Nė Izraelyje neradau tokio didelio tikėjimo”, o po to pridūrė: “Daugelis ateis iš rytų ir vakarų ir susės Danguos Karalystėje prie stalo su Abraomu, Izaoku ir Jokūbu. O karalystės vaikai bus išmesti laukan į tamsybes...” (Mt 8,5-12; Lk 7,1-9). Šie žodžiai skambėjo kaip iššūkis tiems, kurie tik izraelitus laikė vertais Dievo meilės.

Priešiškumas “svetimiesiems”, kad ir kokia priedanga jį dangsty-tume, yra instinktas, kurį žmonėms nepaprastai sunku įveikti. Tuo

tarpu Evangelija nedviprasmiškai ragina kovoti su nacionaliniu išskirtinumu ir kartu tęsia Amoso, Izaijo ir Jono Krikštytojo mokymą.

Iškeldamas į pirmą vietą dvasinę Įstatymo esmę, Kristus ir nurodymui švęsti *šeštadienį* (šabą) grąžino pradinę prasmę.

Nūdienos žmogus ne visuomet gali suvokti šio priesako reikšmę. Įpratę prie nustatytų poilsio dienų, pamirštame, kas senovėje buvo šeštadienis. Jis neleido sielai paskęsti kasdieniuose rūpesčiuose duodamas laiko maldai ir apmąstymams; jis suteikdavo poilsį visiems: ir laisviesiems, ir vergams, ir netgi naminiam gyvuliams.

Tačiau būta ir kitos medalio pusės. Daugelis pamaldžių žmonių, gerbdami „sekmos dienos“ šventumą, pernelyg jį sureikšmino.

Vykstant Makabiejų karui, grupė sukilėlių nutarė verčiau mirti nei kautis per šabą, ir visi iki vieno buvo išžudyti. Tąsyk sukilimo įkvėpėjas kunigas Matatijas nutarė, kad reikia veikti kitaip. „Kausimės ir šeštadienį“, - pasakė jis. Ir tarp fariziejų būta bandžiusių kelti balsą prieš formalų požiūrį į poilsio dieną. Vienas iš jų sakė: „Šeštadienis skirtas jums, o ne jūs - šeštadieniui“ (Ioma, 85a, 1; Mak 2,32-41). Nepaisant to, apribojimų, draudimų gausėjo, todėl šios maloningosios Dievo dovanos paskirtis darėsi vis sunkiau suvokiama. Pedantai šeštadieniais tiesiog paraližavo gyvenimą. Itin uolūs čia buvo esėjai. Antai jie manė, kad žmogų ar gyvulį, šeštadienį įkritusį į duobę, gelbėti galima tik kitą dieną.

Kristus tokį požiūrį laikė Mozės priesakų iškraipymu. „Šabas *padarytas* žmogui, ne žmogus šabui“, - sakė Jis (Mk 2,27).

Vieną šeštadienį praalkę Jėzaus mokiniai, eidami per javų lauką, ėmė skabyti varpas, trinti jas ir valgyti grūdus. Fariziejai nutarė, kad tai yra savotiškas grūdų malimas, ir paklausė: „Kodėl Tavo mokiniai daro per šabą tai, kas draudžiama?“ Tuomet Jėzus priminė jiems, kad ir Dovydas, likęs su savo kariais be maisto, paėmė iš Dievo namų padėtinės duonos, nors tik kunigai turėjo teisę jos valgyti. Karalius pasielgė teisingai, nes tenkinti gyvybines žmogaus reikmes svarbiau nei paisyti ritualinių draudimų (Mk 2,23-28; Mt 12,1-6; Lk 6,1-5).

Keletą sykių Jėzus gydė per šabą, tuo sukeldamas Įstatymo aiškintojų protestus. Jie ėmė atidžiai jį stebėti, kad galėtų viešai apkaltinti nepagarba Įstatymui. Veltui Jis priminė, jog kai kurios svarbios apeigos atliekamos ir per šabą, veltui aiškino, kad padėti žmonėms visuomet yra dievobaimingumo darbas. Jis klausė fariziejų: „Jei kurio iš jūsų sūnus ar galviją įkris į šulinį, argi tučtuojau neištrauks jį šabo dieną?!“ (Lk 14,5). Fariziejai neturėjo pagrįstų prieštaravimų, tačiau nenustojė laikęsi savo.

Kartais Jėzus sąmoningai skatindavo Rašto aiškintojus ginčytis. Į sinagogą atėjo žmogus su paraližiuota ranka vildamasis, kad Mokytojas jį pagydys. Buvo šabo diena, ir šventeivos stebėjo, ką darys Nazarietis. Jis liepė ligoniui stoti į vidurį ir paklausė susirinkusiųjų: “Ar šabo dieną leistina gera daryti, ar bloga? Gelbėti gyvybę ar žudyti?” “Anie tylėjo”, - rašo evangelistas Morkus. Tada, rūščiai juos apžvelgęs ir nuliūdęs dėl jų širdies kietumo, tarė tam žmogui: “Ištiesk ranką!” Šis ištiesė, ir ranka atgijo. “Išėję fariziejai tuojau ėmė tartis su erodininkais, kaip Jėzų pražudyti” (Mk 3,1-6).

Didžiausią pasipiktinimą sukeldavo Jėzaus žodžiai: “Žmogaus Sūnus yra ir šabo Viešpats” (Mk 2,28). Tai reiškė, kad Jėzus turi galią vertinti ir Įstatymą.

Gali pasirodyti, kad šitaip elgdamasis Jėzus kėsinosi į Bažnyčios tradiciją ir užkirto galimybę tradiciškai tikintiems priimti Jo mokymą. Tačiau iš tikrųjų Jėzus *nepažeidė* šios tradicijos pagrindų, esmės. Senajame Testamente pripažįstamas ne tik raidės, bet ir *asmeninio Apreiškimo* autoritetas. Kaip tik šios išskirtinės dovanos bei misijos dėka ir mokė visi pranašai (žiūr. Am 7,10-15). Tai, kad atėjo Rašto aiškintojų era, dar nereiškia, kad Dievo Dvasia nustojo veikusi. Todėl Talmude tiek daug reikšmės teikiama pavienių mokytojų nuomonėms. Jų posakiai neretai buvo vertinami ne mažiau kaip Tora (Penkiaknygė) ir *netgi labiau už ją*. Pasak Toseftos (senovinio rabinų komentarų rinkinio), rabinai netgi turėjo teisę panaiškinti *dalį* taisyklių, nurodytų Įstatyme.

Vadinasi, Kristaus mokymas nebuvo priešingas Senojo Testamento Bažnyčioje galiojusiems mokymo principams net tuomet, kai Jis reikalavo *atsisakyti* kai kurių Toros taisyklių. Tai pasakytina apie ritualinius maisto apribojimus. Jie buvo įvesti senų senovėje dėl to, kad Bažnyčia būtų apsaugota nuo kitatikių. Tačiau ilgainiui draudimai darėsi vis sudėtingesni ir galiausiai susidarė ištisa tabu sistema, kurios buvo sunku paisyti.

Nors jau Biblijoje maistas skirstomas į “švarų” ir “nešvarų”, Jėzus nedvejodamas paskelbė šį skirstymą pasenusiu. “Nešvarios” gali būti tik žmonių mintys, jų norai ir poelgiai.

Klausykite ir supraskite!

Ne kas patenka į burną,

suteršia žmogų,

bet kas išeina iš burnos...

Nes iš širdies išeina pikti sumanymai,

žmogžudystės, svetimavimai,

paleistuvystės, vagystės, melagingi liudijimai, šmeižtai.

Šitie dalykai suteršia žmogų (Mt 15,10-20; žiūr. Rom 14,14)

Taip aiškiai išreikšta mintis pasirodė esanti sunkiai suvokiama net artimiausiems Jėzaus mokiniams. Ir po daugelio metų Petras vis dar bijojo laužyti draudimus, susijusius su “nešvarių” maistu (Apd 10,9-15).

Jėzus neteikė daug reikšmės ir ritualiniam rankų mazgojimui, kurį pamaldūs žydai laikė būtinu. Be to, Jis nenorėjo, kad pasninkavimą žmonės laikytų dideliu nuopelnu. Senų senovėje pasninkas buvo gedulo, liūdesio ženklas, tačiau Jėzaus laikais jį laikyta dievo-baimingumo požymiu.

Jono Krikštytojo mokiniai stebėjosi, kad Jėzus, skirtingai nuo jų mokytojo, neverčia savo pasekėjų paisyti pasninkų. “Argi galite versti pasninkauti vestuvių svečius, kol su jais yra jaunikis?!” - paprieštaravo Jėzus (Lk5,34). Juk askezė yra *priemonė*, o ne tikslas; tikslas - priartėti prie Dievo. Tie, kurie yra šalia Žmogaus Sūnaus, pasiekė šį tikslą, todėl jiems nereikia pasninkauti. Suprantama, Jėzus nesmerkė askezės ir Pats pasninkavo gyvendamas dykumoje. Jis žinojo, kad ir Jo mokiniams ateis sunkios dienos, kai pasninkas taps būtinasis.

Taip iš Senojo Testamento komentarų ryškėjo Naujojo kontūrai. Evangelijos šviesoje blėso, neteko prasmės daugelis senų taisyklių bei apeigų. Jos tapo atgyvenomis, nors Rašto aiškintojai atkakliai tam priešinosi tapatindami Tiesą su vienos tautos religine nacionaline sankloda. Jėzus sakė: “Niekas palaikio drabužio nelo-po naujo milo lopu, nes toks lopinys atplėšia drabužio gabalą, ir skylė tik padidėja. Taip pat niekas nepila jauno vyno į senus vynmaišius, nes antraip vynmaišiai plyštų, vynas išsilietų ir vynmaišiai niekais nueitų. Bet jaunas vynas pilamas į naujus vynmaišius, ir abeji išsilaiko” (Mt 9,16-17; Mk 2,21-22).

Tai, kas sena, neatmetama ištisai, tačiau šalia statomas kitas pastatas, kuriam senasis yra tarsi prieangis. Jėzus neneigia religijos formos, tačiau visuomet pabrėžia, kad meilė, tikėjimas, vidinė dvasinė nuostata yra svarbiausia.

Buvo dar vienas dalykas, kur Evangelija iškeliama kaip priešingybė Senajam Testamentui. Įstatymas leido vyrui mesti žmoną radus paprasčiausią, net visai menką pretekstą. Tai buvo patriarchalinės teisės, viešpatavusios Rytuose, atspindys. Nors Biblijoje labai vertinama meilė bei moters dora, o motina itin gerbiama, tačiau moters situacija, įteisinta Įstatyme, nelabai skyrėsi nuo tos, kuri buvo kitose šalyse. Vyrą vadinta “baalu”, viešpačiu; žmona laikoma kone jo nuosavybė, tokia, kaip ir tarnai ar namų apyvokos daik-

tai. Šios realijos ir atspindėjo Įstatymo paragrafe, kuriuo vyrui buvo leidžiama lengvai nutraukti santuoką.

Rašto aiškintojai, numatydami, kad Jėzaus požiūris į skyrybas skiriasi nuo minėtojo, įtraukė Jį į diskusiją. Mokytojo atsakymas turėtų ne tik religinį, bet ir politinį atspalvį, nes ir tetrarchas Antipas paliko savo žmoną ir vedė Erodiadą. Jonas Krikštytojas ir buvo nužudytas todėl, kad išdrįso pasmerkti šį valdovo poelgį.

Jėzus kategoriškai atmetė mintį, jog Mozės Įstatymas *pritaria* skyryboms. Pasak Jo, Mozė šiuo atveju tik padarė nuolaidą, atsižvelgdamas į žmonių “širdies kietumą”. Tai labai svarbus liudijimas, rodantis, kad žydų tautos tikėjimas, jog Mozė tiesiogiai iš Dievo gavęs *visą* Torą, yra neteisingas.

Jėzus savo klausytojams apibūdino idealią santuoką. Santuoką įvedė Kūrėjas, ir, priešingai paplitusiai nuomonei, ji nėra vien priemonė vaikams gimdyti. Kai du tampa “vienu kūnu” (o žodis “kūnas” Biblijoje paprastai reiškia “žmogus”), - tai yra stebuklas, Dievo dovana, kurią gauna tik žmonės. “Ką tad Dievas sujungė, žmogus teneperskiria”. Sutuoktinių vienovę gali sugriauti tik neištikimybė (Mt 19,3-12; Mk 10,2-12).

Šis reikalavimas net mokiniams atrodė neįvykdomas. Tada jau verčiau likti nevedusiam, nusprendė jie. “Ne visi išmano tuos žodžius, o tik tie, kuriems duota išmanyti”, - atsakė Jėzus. Jis, kaip ir Mozė, matė, koks netobulas ir silpnas žmogus, tačiau dėl to nesirengė menkinti idealo. Jis pripažino ir viengungišką skaistų gyvenimą, tačiau laikė jį ypatingu pašaukimu. Tuo tarpu daugelis Jo apaštalų buvo vedę (pavyzdžiui, Petras ir Pilypas). Pirmieji krikščionys šeimą vadino “namų Bažnyčia”. Pats Kristus liko nevedęs ne todėl, kad būtų norėjęs sumenkinti santuoką, o pirmiausia dėl to, kad visiškai priklausė Tėvui ir Savo misijai. Jo meilė gaubė kiekvieną žmogų.

Naują požiūrį į moterį Kristus įtvirtino jau pačioje Savo viešosios veiklos pradžioje.

Eidamas iš Jeruzalės į Galilėją, Jis keliavo per samariečių žemes (Jn 4,3-34). Karštą vidudienį, nuvargęs po kelionės, Jėzus prisėdo pailsėti prie seno šulinio, iš kurio vietos gyventojai nuo neatmenamų laikų sėmė vandenį. Mokiniai palikę Jį nuėjo nusipirkti maisto.

Tuo metu viena samarietė, nešina ant galvos ąsočiu, atėjo prie šulinio pasisemti vandens. Ji labai nustebė keliaunininkui paprašius gerti. Juk žydai, kaip ir nūdienos sentikiai, negerdavo su kitatikiais iš to paties indo. Nepažįstamasis atsakė moteriai, kad Pats

gali duoti jai "gyvojo vandens", kurio išgėrusi ji niekuomet nejaus troškulio.

Paprasta moteris šiuos žodžius suprato tiesiogine prasme:

- Viešpatie, - pasakė ji, - duok man to vandens, kad aš nebetrokščiau ir nebevaikščiočiau semtis čionai.

- Eik, pakviesk savo vyrą ir sugrįžk čia.

- Aš neturiu vyro.

- Gerai pasakei: "Neturiu vyro", nes jau esi turėjusi penkis vyrus, ir dabartinis anaip tol ne tavo vyras. Čia tu tiesą pasakei.

Samarietė suprato, kad liūdna jos gyvenimo istorija - ne paslaptis Pašnekovui. Ir jai išsyk toptelėjo mintis paklausti Jo apie seną nesantaiką tarp samariečių ir žydų:

- Viešpatie, matau, jog esi pranašas. Mūsų tėvai garbindavo Dievą ant šito kalno, o jūs tvirtinate, kad Jeruzalė esanti vieta, kur reikia Jį garbinti.

- Moterie, tikėk Manimi, jog ateis valanda, kada garbinsite Tėvą ne ant šio kalno ir ne Jeruzalėje. Jūs garbinate, ko nepažįstate, o mes garbiname, ką pažįstame, nes išganymas ateina iš žydų. Bet ateis valanda, - jau dabar ji yra, - kai tikrieji garbintojai šlovins Tėvą dvasia ir tiesa.

- Aš žinau, kad netrukus ateis Mesijas, - atsakė moteris. - Atėjęs Jis mums viską paskelbs.

- Tai Aš, kuris su tavimi kalbu, - tarė Jėzus...

Tuo metu prie šulinio priėjo mokiniai. Jie nustėro pamatę Mokytoją besišnekučiuojantį su samariete. Tuo tarpu ši susijaudinusi nuskubėjo į miestą papasakoti gentainiams apie susitikimą.

- Rabi, pasistiprink! - pasiūlė mokiniai.

- Aš turiu valgyti maisto, kurio jūs nežinote.

Mokiniai susižvalgė. Kas galėjo duoti Jam maisto šioje nesventingoje vietovėje? Tačiau jie dar labiau nustėbo sužinoję, kad ne jiems, o šiai paprastai moteriai, be to, dar nusidėjėlei ir eretikei, Jis pirmajai tiesiai pasakė esąs Mesijas ir paaiškino amžinosios dvasios religijos esmę...

Sokratui moteris tebuvo buka, įkyri būtybė. Buda savo pasekėjams draudė net žiūrėti į moteris. Prieš krikščionybės epochą moterys dažniausiai būdavo bebalsės vergės, kurių gyvenimas ribojosi alinančiu darbu ir šeimos rūpesčiais. Neatsitiktinai vienoje žydų maldoje buvo sakoma: "Dėkoju Tau, Dieve, kad Tu nesukūrei manęs moterimi..."

Kristus gražino moteriai atimtą žmogiškąjį orumą ir teisę į dva-

sinius poreikius. Nuo šiol moters vieta - ne tik prie šeimos židinio. Todėl tarp artimiausių Jėzaus pasekėjų matome ir nemažai moterų, daugiausia iš Galilėjos. Evangelija išsaugojo kai kurių iš jų vardus. Tai Marija iš Magdalos (Magdalietė), kurią Viešpats išvadavo nuo "septynių demonų", Jono ir Jokūbo motina Salome; Mergelės-Marijos sesuo Marija, Kleopo žmona; Zuzana; Erodo prievaizdo Chuzos žmona Joana (Lk 8,2-3). Turtingosios Jėzaus pasekėjos šelpė mažąją bendruomenę.

Tačiau Jėzus nenorėjo, kad jų vaidmuo tuo ir baigtųsi.

Lankydamasis Jeruzalėje Jis suartėjo su tokio Elizaro (ar Lozorius) šeima. Lozorius su seserimis Morta ir Marija gyveno šalia Jeruzalės, Betanijos kaime. Mokytojas pamėgo šiuos namus, Jis čia dažnokai užsukdavo pailsėti. Syki, vėl Jam apsilankius Betanijoje, Morta nuskubėjo taisyti vaišių, o Marija atsisėdo prie Mokytojo kojų ir klausėsi Jo žodžių. Tai matydama vyresnioji sesuo kreipėsi į Jėzų:

- Viešpatie, Tau nerūpi, kad sesuo palieka mane vieną patarnauti? Sakyk, kad ji man padėtų.

- Morta, Morta, - atsakė Jėzus, - tu rūpiniesi ir sielojiesi dėl daugelio dalykų, o reikia tik vieno. Marija išsirinko geriausiąją dalyką, kuri nebus iš jos atimta (Lk 10,39-42).

Pažymėtina, kad net Jėzaus priešininkai, matydami Jį apsuptą moterų, nedrįso Jo šmeižti. Tai vienas iš įstabių Evangelijos bruožų. "Tas, Kuriam pakluso vėjas ir jūra, - rašo Fransua Moriakas, - turėjo galią teikti didžią ramybę ir žmonių širdims... Jis malšindavo bekylančias širdies audras, nes priešingu atveju Jį būtų garbinę ne kaip Dievo Sūnų, o kaip žmogų tarp žmonių" (F.Mauriac. La vie de Jesus, p.41).

Vėliau, atėjus išbandymų metui, pirmosios moterys krikščionės, skirtingai nuo kitų mokinių, nepaliko Viešpaties. Jos buvo ant Golgotos Jo mirties valandą, lydėjo Mokytoją į rūsį, kur Jis buvo palaidotas, ir joms pirmosioms buvo atskleista Velykų paslaptis...

Evangelija griovė sienas, nuo seno skiriančias žmones. Sienas tarp paisančių Įstatymo apeigų ir jų nežinančių; tarp žydų ir kitautaučių, tarp vyrų ir moterų - visiems ji atvėrė kelią į Kristaus Karalystę, kurioje tautybė, luomas, lytis, amžius tapdavo antraeiliais dalykais. Regėdamas šį stebuklą, apaštalas Paulius sušuko: "Čia jau nebėra nei graiko nei žydo, nei apipjaustyto nei neapipjaustyto, nei barbaro nei skito, nei vergo nei laisvojo, bet visa ir visuose - Kristus" (Kol 3,11)..

Žemiškasis gyvenimas ir amžinasis gyvenimas

Nuo žilos senovės žmonės tikėjo, kad po mirties, suirus kūnui, žmogus ir toliau gyvena, tik kitaip. Tokie mąstytojai kaip Platonas ir Posidonijus pirmieji filosofškai pagrindė šį tikėjimą. Jie teigė, kad mūsų žemiškasis kelias tėra amžinybės preliudija. Platonas sugebėjimą pasirengti mirčiai netgi vadino pagrindine išminčiaus dorybe. Senojo Testamento religija šiuo požiūriu buvo išimtis. Ji labai ilgai negalėjo atsakyti į klausimą, koks žmogaus pomirtinis likimas. Galiausiai žydai buvo priversti perimti kitų tautų pomirtinio pasaulio sampratą. Chaldejai ir Homero tautiečiai pomirtinį pasaulį įsivaizdavo kaip požemį, kur slankioja snūduriuojančios vėlės. Remiantis šiais vaizdiniais ir aprašomas Senojo Testamento *Šeol*as (Pragaras). Tačiau tikrąją "gyvenimo tąsą" pirmiausia laikyti palikuonys (žiūr. Ist 32,22; Ps 87,6-13; Job 10,21-22; 26,5; 30,23-34; 38, 17).

Tol, kol asmenybė nesuvokė savęs atskirai nuo genties, žmogus galėjo taikstyti su gentinio nemirtingumo idėja. Tačiau plečiantis individualiai sąmonei, šiai idėjai imta priešintis. Jobo šauksmas - stulbinantis religinės krizės, kurią teko išgyventi Izraeliui, liudijimas. Teisuoliai kenčia, o piktieji klesti. Tad kur ieškoti Dievo teisybės? Ar tik anapus? Senasis Testamentas atmetė šią pagundą. Tačiau ir atsižadėti tikėjimo Dievo teisingumu ir gerumu nebuvo galima. Vadinasi, maloningoji Kūrėjo valia kažin kokių, dar nežinomu būdu turėjo būti apreikšta čia, žemėje...

Tokios mintys buvo užvaldžiusios protus Izraelyje, kai maždaug IV a. pr.Kr. čia pirmą sykį pasigirdo geroji naujiena apie amžinąjį gyvenimą. Tačiau atsivėrė ne "sielos nemirtingumas", o busimasis atgimimas, viso žmogaus *prisikėlimas*, kai ir dvasia, ir kūnas, ir visa Dievo kūrinija galės tapti amžinybės dalininkais (žiūr. Ps 72, Iz 25,8; 26,14-19).

Žydų teologai ne išsyk priprato prie šio jiems naujo požiūrio. "Ekleziasto" (Eklesiasto) autorius ir Jėzus, Siracho sūnus (Jėšua ben-Sira) taip ir negalėjo tuo patikėti. Tik II a.pr.Kr. šis požiūris tapo žydų tikėjimo dogma, įėjo į Bažnyčios žodinę tradiciją. Tik sasukieji ryžtingai atmetė naująjį požiūrį į pomirtinį gyvenimą ir laikėsi senojo mokymo apie Šeolą.

Jėzus Kristus visiškai patvirtino tikėjimą į mirusiųjų prisikėlimą. Tačiau, nuolat pabrėždamas jį ateisiant ir kalbėdamas apie būsimą Dievo pergalę prieš mirtį, Jis neskelbė spiritualizmo, kuriam žemiškasis gyvenimas tėra mirazas.

Evangelija moko ne tik apie aną, bet ir apie šį gyvenimą.

Nemirtingumas, prisikėlimas, Dievo Karalystė neatsiejamai susiję su tuo, kas vyksta šiame pasaulyje. Jeigu žmogus nustos čia vykdyti savo pareigas, tai bus jo pašaukimo išdavystė. Kita vertus, tie, kurie visas jėgas skiria tik materialiams dalykams, neišvengiamai patiria katastrofą.

Gyvenimas trumpas. Kiekvieną akimirką iš mūsų gali būti pareikalauta ataskaitos. Primindamas tai, Jėzus pasakė palyginimą apie turtuolį, besirūpinantį tik tuo, kaip pripildyti savo aruodus. Syki, derlingais metais, jis nutarė statyti naujus aruodus, tačiau kaip tik tada atėjo jo mirties valanda, ir visi rūpesčiai nuėjo perniek. „Taip yra tam, kas krauna turtus, bet nesirūpina tapti turtingas pas Dievą“, - baigia Jėzus (Lk 12,16-21).

Godumas, žemiškųjų gėrybių vaikymasis paverčia nepilnaverčiu; pamiršdamas nedūlėjančias dvasios brangenybes žmogus apvagia save. Nėra nieko baisesnio už tokį trumparegiškumą.

Vargas jums, turtuoliai... Vargas jums, kurie dabar persisotinę!..

Vargas jums, kurie dabar juokiatės!

Nes jūs liūdėsite ir verksite...

Nekraukite sau lobių žemėje,

kur kandys ir rūdys ėda,

kur vagys įsilaužia ir vagia.

Verčiau kraukitės lobį danguje,

kur nei kandys, nei rūdys neėda,

kur vagys neįsilaužia ir nevagia,

nes kur tavo lobis, ten ir tavo širdis (Lk 6,24-25; Mt 6,19-21).

Kristus ragino būti dvasiškai nepriklausomiems nuo to, kas laikina. „Tiesa padarys jus laisvus“, - sakė Jis (Jn 8,32).

Praeityje, pranašų laikais, apie juos grupavosi žmonės, niekinantys lupikavimą, turto troškimą. Jie vadino save „*dvasios skurdžiais*“, nors ir nebuvo vargšai įprasta šio žodžio prasme. Tai buvo teisuoliai, trokštantys išsivaduoti iš šio pasaulio tušybės varžtų.

Tokie, Kristaus žodžiais, turi būti ir Jo mokiniai. „Palaiminti turintys vargdienio dvasią: jų yra Danguos Karalystė“ (Mt 5,3). Jie „vargdieniai“, nes suvokia esą reikalingi maloningųjų Dvasios dovanų ir viliasi jų sulaukti.

Sykį prie Jėzaus priėjo jaunuolis iš kilmingos šeimos ir nusilenkęs tarė:

- Gerasis Mokytojau, ką turiu daryti, kad laimėčiau amžinąjį gyvenimą?

- Kam vadini Mane geru? - atsakė Jėzus. - Niekas nėra geras, tik Dievas. (Kristus atmetė kreipinį "gerasis" nenorėdamas, kad jaunuolis reikštų pernelyg didelę pagarbą, nes jis laikė Jėzų tik žmogumi.) - Tu žinai įsakymus: "Nežudyk, nesvetimauk, neapgaudinėk, gerbk tėvą ir motiną..."

- Mokytojau, aš viso to laikausi nuo pat jaunystės. Ko dar man trūksta?

Jėzus atidžiai pažvelgė į jaunuolį, kuris Jam išsyk patiko, ir tarė:

- Tau trūksta vieno dalyko. Jeigu nori būti tobulas, eik, parduok, ką turi, ir išdalyk vargšams, tai turėsi lobį Danguje; tuomet ateik ir *sek paskui Mane*.

Jaunuolis buvo labai turtingas, ir atsisakyti įprastos gyvenosenos jam buvo pernelyg didelė auka. Jėzaus siūlymas buvo jam netikėtas.

Stengdamasis pažadinti jo sąžinę, Jėzus pridūrė:

- Kaip tu gali sakyti, jog laikaisi Įstatymo ir Pranašų?! Pasakyta: "Mylėk savo artimą taip kaip patį save", - o juk daugybė tavo brolių, Abraomo vaikų, apsirengę varganais skudurais ir miršta nuo alkio, o tavo namai pertekę turto, bet iš jų nieko neatitenka vargšams...*

* Mt 19,16-22; Mk 10,17-31; Lk 18,18-30. Paskutinioji frazė paimta iš nekanonizuotos, senovinės Evangelijos pagal Nazariečius. Jeremijas šiuos žodžius priskiria prie tikrų. Žiūr. J.Jeremias. Les paroles inconnues de Jesus. Paris. 1970, p.47-50)..

Ar Evangelija yra asketiškas, neigiantis šį pasaulį mokymas, ar priešingai - teigiantis pasaulį? Vienareikšmiškai į šį klausimą negalima atsakyti. Vyskupas Kasianas rašo: "Teigiamas krikščionybės požiūris į pasaulį susijęs su Dievo Kūrėjo ir Jo Apvaizdos samprata (žiūr. Apd 17,24-28). Ap.Paulius mokė, jog Dievą pažįstame iš Jo kūrinijų (Rom 1,20). Kaip priešingybę dualistinės pakraipos eretikų asketizmui jis pateikia tokį argumentą: "kiekvienas gi Dievo kūrinys yra geras" (1Tim 4,4). Todėl ir geras, kad jis Dievo kūrinys. Atmetus nuostatą, jog Dievo sukurtas pasaulis yra geras, tampa neaiški ir Kristaus žemiškojo tarnavimo bei Evangelijoje įamžinto Jo mokymo prasmė. Jeigu pasaulis yra blogas, kokia Jo stebklų prasmė: alkanųjų pasotinimas, ligonių gydymas? Kristus mylėjo pasaulį... Tačiau ir teigiant pasaulį, krikščionybė palieka galimybę jį neigti. Jeigu aš atsižadu pasaulio tam, kad be išlygų tarnaučiau Dievui, vadinasi, vardan didesnės vertybės atsisakau mažesnės. Taigi kalbama ne apie visišką pasaulio neigimą, o apie vertybių hierarchiją. Jeigu aš renkuosi didžiausią vertybę, mažesnioji nenustoja buvusi vertybė. Bažnyčios asketizmas įgauna savo tikrąją prasmę tik tuomet, kai pasaulis laikomas vertybe" (Kassian. Carstvo Kesaria pered sudorri Novogo Zavėta. Pariž, 1949, p.6,8).

Tačiau jaunuolis pasišalino paskendęs liūdnoje mintyse.

- Vaikai, - kreipėsi Jėzus į mokinius, - kaip sunkiai turtuoliai pateks į Dievo Karalystę! Lengviau kupranugariui išlįsti pro adatos ausį, negu turtuoliui įeiti į Dievo Karalystę!

Šie žodžiai Sukėlė mokinių nerimą. Juk ir jie tikėjosi sulauksią privilegijų ir malonių Mesijo namuose. Nuoširdusis Petras garsiai išreiškė jų susirūpinimą. Skirtingai nei turtingas jaunuolis, jie metė viską ir nusekė paskui Jėzų. Ko gi jie gali tikėtis už tai?

Jėzus atsakė giliaprasme ir mįslinga fraze: kiekvienas dėl Jo ir Evangelijos palikęs motiną, tėvą, vaikus, namus, ateityje "gaus šimteriopai" namų, motinų ir brolių!..

Kristus pareikalavo, kad turtingasis jaunuolis išdalytų viską, ką turi vargšams, nes buvo numatęs padaryti jį savo apaštalų. Kitiems žmonėms -fariziejui Nikodemui, Sinagogos vyresniajam Jajirui, Juozapui Arimatiečiui, Chuzos žmonai Joanai - Jis nesiūlė skurdžiai gyventi. Vadinasi, skurdas - nebūtina išganymo sąlyga. Nepaisant to, Jėzus dažnai kalbėjo apie žemiškų gėrybių troškimo pavojus. Ne pats turtas yra blogis, o tai, kad jis užvaldo žmogaus širdį, aiškino Jėzus.

Tai, ką žmogus turi, privalu naudoti kitų labui. "Palaimingiau duoti negu imti", - sakydavo Jėzus (Apd 20,35). Jo mokinio pareiga - tarnauti artimiesiems čia, Žemėje. Tai dar sykį pabrėžia Evangelijos etikos pobūdį: žmonės bus teisiami pagal jų darbus. Viešpats pirmiausia klaus ne "kaip tiki", o kaip elgeisi su savo broliais: ar pamaitinai alkstančius, ar lankei ligonius bei nelaimės ištiktuosius? (Mt 25,31-46). Kristui socialinės problemos - tai dorovinės problemos. Štai kodėl apaštalai ir Bažnyčios Tėvai taip karštai protestavo prieš vargšų priespaudą (Jok 5,1-6; I. Zeipel. *Ghoziaistvenno - etičeskije vzgliady Otcov Cerkvi. Versta iš vok. M., 1913*). Štai kodėl krikščioniškųjų tautų istorija rodo, kad pamynus Evangeliją, atsižadėjus jos priesakų vardan pomirtinio gyvenimo, neišvengiamai sulaukiama bausmės, o laisvės, teisingumo ir brolybės principus perima priešiškos Bažnyčios jėgos...

Tačiau nereikia manyti, kad Kristus siūlė konkrečią visuomenės pertvarkos programą. Jis paliko žmonėms *patiems* kurti tuos projektus remiantis Jo mokymu. Kai du broliai paprašė Jėzaus padalyti palikimą, Jis atsisakė: "Žmogau, kas gi Mane skyrė jūsų teisėju ar dalytoju?" (Lk 12,14). Tikintieji Jį patys, be tiesioginių nurodymų pasuks teisingu keliu. "Jūs pirmiausia ieškokite Dievo Karalystės ir Jo teisybės, o visa kita bus jums pridėta" (žiūr. Mt 6,33). Dėl tos pačios priežasties Kristus neskyrė dėmesio ir to meto politikos problemoms - Jis kalbėjo apie tai, kas aktualu visuomet.

Dievo Karalystė

Kas yra Dievo Karalystė, kuriai skiriama tiek daug vietos Jėzaus mokyme?

Vulgariojo mesianizmo šalininkai Dievo Karalystę siejo su aki-vaizdžia Izraelio pergale ir fantastišku suklestėjimu šioje žemėje: saulė ims skaisčiau spindėti, upės taps vandeningesnės, derlius taps nepaprastai didelis. Tuo tarpu pranašai tikėjo, kad Žemėje įsiviešpatavus Dievui bus įveiktas visas blogis ir atmainyta Visata. Apokaliptinėje literatūroje, rašytoje paskutiniaisiais amžiais prieš mūsų erą, abu šie požiūriai susipynė (1 Henochas 84,2; 90,30; 92,4, 103,1; Mozės paėmimas į dangų, 10,1-10). Na, o tuo, kad Dievo Karalystę įkurs atėjęs Mesijas, tikėjo beveik visi žydai.

Jėzus apie Dangaus Karalystę kalba kaip apie Savo Karalystę. Viešpaties valdžią Jis iškelia kaip priešingybę visoms šio pasaulio karalystėms, visoms žmonių valdžios formoms. Dievo Karalystė - „ne šios žemės“, ji iškilusi viršum viso to, kas laikina, ji triuškina Šėtono valdžią ir diegia žemėje Dangaus įstatymus.

Šios dvasinės realijos negalima lyginti su jokia žemiškąja laime. Žemiška laimė trapi: menkiausias mažmožis, ir ji išnyksta kaip sapnas, tačiau Evangelijos skelbiamas džiaugsmas ir ją daro patvarinę bei prasmingesnę, nes Evangelija įkvepia drąsos, vilties ir pasitikėjimo.

Net, regis, gyvenimo sunkumų ar savo nuodėmių palaužti žmonės, tikėjimo dėka įveikę pagundas, pateks į pažadėtąją Dievo Karalystę ir pajus palaimą. Dievo Karalystę paveldės taikdariai ir gailėstingieji, tyraširdžiai ir persekiojami dėl teisybės. Ten bus paguosti liūdintys, ten praturtės turintys „vargdienio dvasią“, bus pasotinti trokštantys Teisybės.*

Taigi Geroji Kristaus Naujiena - tai žinia apie *išganyką*, apie busimąjį pasaulio dalyvavimą dieviškajame gyvenime, kuris yra aukščiausias jo tikslas.

Kai fariziejai, kurie daug mąstė apie „laikų pabaigą“, paklausė Jėzaus, kaip ateis Dievo Karalystė, Jis atsakė: *“Dievo Karalystė ateina nepastebimai. Ir niekas nepasakys: ‘Štai ji čia arba ten!’ Nes*

* Mt 5,3-12. Jau minėta, kad „dvasios skurdžių“ idėja perimta iš Senojo Testamento, kur žodžiai *anavim* ir *ebionim* (vargdieniai) dažnai vartoti kalbant apie teisuolius, be išlygų pasitikinčius Dievu. Pats posakis „turintys vargdienio dvasią“ pirmą sykį paminėtas Kumrano tekstuose (Svitok Voiny, 14,7). Žiūr. F.Gelin. Les pauvres de Yalive. Paris, 1953, p. 92-97.

Dievo Karalystė jau yra tarp jūsų.* Karalystė nemačiomis jau yra tarp žmonių, jeigu jų sielas *užvaldo* Viešpats. Ši Karalystė įžengiantiems į ją suteikia ne užsimiršimą, o šviesų, džiugų dangiškojo Tėvo artumo pojūtį.

O ilgainiui ateis diena, kai Karalystės Šlovė bus apreikšta kaip žaibas, kuris “tvykstelėja iš rytų ir nušvinta iki vakarų” (Mt 24,27). Kalbėdamas apie tai, Jėzus kartais vartojo apokaliptinių knygų įvaizdžius, ir iš kai kurių Jo žodžių mokiniai padarė išvadą, kad Šlovės diena jau ne už kalnų.

Tačiau kur kas dažniau Jėzus nedviprasmiškai aiškindavo, jog Karalystė artėja *iš lėto ir tolydžio*, ji tarsi auga, bręsta (žiūr. C.Dodd. *The Parables of the Kingdom*. London, 1965).

Su Dievo Karalyste yra kaip su žmogumi,
kuris beria dirvon sėklą.

Ar jis miega ar keliiasi, ar naktį ar dieną,
sėkla dygsta ir auga, jam visiškai nežinant kaip.

Žemė savaime duoda vaisių:

pradžioje želmenį, paskui varpą,
pagaliau pribrendusį grūdą varpoje.

Derliui prinokus, žmogus tuojau imasi pjautuvo,
nes pjūtis atėjo...

Su Dangaus Karalyste yra kaip su garstyčios** grūdeliu,
kurį žmogus ėmė ir pasėjo savo dirvoje.

Nors jis mažiausias iš visų sėklų,
bet užaugęs esti didesnis už daržoves
ir pavirsta medeliu;

net padangių sparnuočiai atskrenda
ir susisuka lizdus jo šakose...

Su Dangaus Karalyste yra kaip su raugu,
kurį moteris ėmė įmaišė trijose saikuose miltų,
ir nuo jo viskas įrūgo

* Lk 17,20-21. Paskutiniai graikų kalbos žodžiai, kurie čia išversti į “tarp jūsų”, gali būti verčiami ir į “jumyse”. Pranašai taip pat mini abu šiuos Dievo Karalystės aspektus. Viena vertus, jos laukiama ateityje (Sof 3,15; Mch 4,1-4, Iz 2,1-4), o kita vertus, ji yra amžinybėje (Iz 6,5; Ez 8,19; Ps 92,1; 95,10).

** Mk 4,26-32; Mt 13,31-33; Lk 13,18-21. Mes nežinome, kokį aramėjišką žodį Kristus pavartojo šiame palyginime. Galimybė suvienodinti augalų pavadinimus atsirado tik XVIII a., Linėjui sudarius jų “nomenklatūrą”. Gali būti, kad vertėjas, versdamas į graikų kalbą, netyčia suklydo ir pavartojo žodį “sinaps” vietoj kito. Vieni mano, jog Kristus turėjo omenyje kažkokį medį, kurio sėklos vartotos prieskoniams panašiai kaip garstyčios. Kiti mano, jog kalbama apie juodąsias laukines garstyčias, kurios kartais išauga aukštesnės nei 3 m. Šiaip ar taip, nereikia stebėtis, kad Kristus pavadino garstyčių sėklas mažiausiomis. Jis mėgo vartoti hiperboles (pavyzdžiui, frazė apie kupranugarį ir adatos auselę).

Turint omenyje šiuos palyginimus, galime manyti, kad ir dabartis tėra krikščionybės istorijos pradžia. Du tūkstančiai metų - akimirka Dievo sumanymams įvykdyti. Augama lėtai. Raugas ne išsyk paveikia.

Dangaus dovana neduodama dykinėjantiems. Todėl Jėzus Reikalauja nenuilstamai kovoti. "Dangaus Karalystė jėga puolama", - sakė Jis (Mt 11,12). Labai retai ko nors reikšminga pasiekama nesiaukojant, neatsižadant kitų dalykų, neplušanč; o vardan Dievo Karalystės verta atlikti ir didžiausią žygdarbį. Žmogus privalo veikti, ieškoti, rinktis.

Įeikite pro ankštus vartus,
nes erdvūs vartai ir platūs kelias į pražūtį,
ir daug juo einančių.

Kokie ankšti vartai ir koks siauras kelias į gyvenimą!

Tik nedaugelis jį atranda (Mt 7,13-14).

Padavimas išsaugojo ir kitus Kristaus žodžius, rodančius, kad neišvengiamai tenka rinktis:

Kas arti Manęs, tas arti ugnies,
kas toli nuo Manęs - toli nuo Karalystės (Evangelija pagal Tomą, 86).

Vienovė su Tėvu pranoksta visas kitas vertybes ir idealus, pranoksta visus, švenčiausius ir garbingiausius žmonijos tikslus. Pasiekę jį laimime viską.

Jei tavoji ranka gundo tave nusidėti, -
nusikirsk ją!

Tau verčiau sužalotam įeiti į gyvenimą, negu su abiem rankom patekti į pragarą (Mk 9,43-47).

Su Dangaus Karalyste yra kaip su dirvoje paslėptu lobiu.

Atradęs jį, žmogus niekam nesako;
iš to džiaugsmo eina, parduoda visa, ką turi,
ir perkasi tą dirvą.

Vėl su Dangaus Karalyste yra kaip su pirkliu,
ieškančiu gražių perlų.

Atradęs vieną brangų perlą,
jis eina, parduoda visa, ką turi, ir nusiperka jį (Mt 13,44-46).

"Negerai žmogui būti vienam", - moko Biblija. Žmonės sukurti taip, kad jie reikalingi kitiems. Ir Paties Dievo sumanymą jie turi vykdyti išvien. Senoji Sandora buvo sudaryta su to meto *Bažnyčia*, tai yra su ištikimųjų *Bendruomene*. Ji buvo išrinkta, kad taptų "šventąja tauta, karališkąja kunigyste", - žmonių, pasišventusių tarnauti Dievui, brolija (1Pt 2,9; Iš 19,5; Iz 43,20-21). Kai Sandoros tauta tapdavo neverta šio pašaukimo, pranašai savo viltis siedavo su tais, kurie nepuolė; juos vadino "Šearom", *Likučiu*. Tačiau Jėzus jau kal-

ba ne apie likutį, Jis kuria tarsi naują Dievo tautą (Iš 4,3-4; 10,20; t.p. Rom 9,27; Gal 6,16).

Kai kurie teologai yra pareiškę, kad Kristus nebuvo numatęs steigti Bažnyčios ir kad šis noras esąs tik vėliau Jam priskirtas. Tačiau Evangelijoje daug kas prieštarauja šiai nuomonei. Argi galima laikyti atsitiktinumu tai, kad Jėzus pasirinko dvylika apaštalų? Jis, be abejo, laikė juos Naujojo Testamento bendruomenės pradininkais, juk ir senasis Izraelis kilęs iš dvylikos patriarchų. Kristus kalbėjo apie sostus, į kuriuos dvylika Jo mokinių atsisės "teisti", t.y. vadovauti Izraeliui.* Pažymėtina, kad Judui išdavus. Jėzų, apaštalai laikė esant būtina jo vieton išrinkti kitą, kad jų vėl būtų dvylika. Be jų, Jėzus buvo išrinkęs dar septyniasdešimt apaštalų (Lk 10,1). Tai irgi reikšminga, nes tradiciškai laikyta, kad visos žemės tautos kilusios iš septyniasdešimties protėvių (per Palapinių šventų Šventovėje aukodavo 70 aukų - tiek, kiek būta tautų).

Patį žodį "Bažnyčia" (aramėjų kalba - Kenalla) Jėzus vartojo retai, matyt, dėl to, kad tuomet jis siejosi su Senojo Testamento Bendruomene. Tuo tarpu Kristaus Bažnyčia dėjo naujos *dvasinės* bendrijos pamatus, nors jie ir iškilo Senojo Testamento dirvoje. Jėzus davė jai Savo įstatymus, kurie skyrėsi nuo žemės karalysčių įstatymų ("Jūs taip nedarykite..." Lk 22,25; Mt 20,25-26). Jis drąsina: "Nebijok, mažoji kaimene: jūsų Tėvas panorėjo atiduoti jums Karalystę!" (Lk 12,32).

Maži upeliai turi pavirsti vandeninga Bažnyčios upe. "Jūs žemės druska, - sako Kristus, - jūs pasaulio šviesa. Neįmanoma nuslėpti miesto, kuris pastatytas ant kalno" (Mt 5,13-14).

Todėl svarbiausia Kristaus Bažnyčios pareiga - skelbti Gerąją Naujieną. Tačiau čia jai iškyla daug sunkumų. Žmonės gyvena tuštybe, pasiduoda pagundoms, jie lengvabūdiški ir vangios sielos, o visa tai trukdo Karalystei stiprėti šioje žemėje. Tačiau visuomet atsiras "alkstančių ir trokštančių teisybės" (Mt 5,6). Skelbiantieji Gerąją Naujieną turėtų džiaugtis net tais, kurie bent nejaučia jiems priešiško. Jiems derėtų vengti uždaro ir sektantiškos puikybės.

Sykį Zebediejaus sūnus Jonas pasakė Jėzui:

- Mokytojai, mes matėme vieną žmogų, Tavo vardu išvarinėjantį demonus ir draudėme jam tai daryti, nes jis *nevaikščioja kartu su mumis*.

* Mt 19,28; Lk 22,30; Jok 1,1. Matyt, 24 senoliai, sėdintys prie Dievo sosto (Apr 4,4), Apokalipsėje - tai Senojo ir Naujojo Testamento pradininkai. Palyginti su Apr 21,14, kur kalbama apie "dvylika Avinėlių apaštalų".

- Nedrauskite jam! - atsakė Viešpats. - Nėra tokio, kuris Mano vardu darytų stebuklus ir galėtų čia pat blogai apie Mane kalbėti. Kas ne prieš mus, tas už mus! (Mk9,38-40; Lk 9,50).

Daugybė žmonių, net nepriklausančių Bažnyčios bendruomenei, neprarado galimybės įeiti į Karalystę: “Tas, kas toli nuo jūsų šiandien, rytoj bus arti” (J.Jeremias. Op. cit., p.95).

Įvairiai priimdavo ir Žmogaus Sūnų, o juk “mokinys nėra aukštesnis už savo Mokytoją” (Mt 10,24). Argi Jo žodžiams neliko kurčia tokia daugybė žmonių? Nepaisant to, Jis nenutilo. Nors “kvies-tieji” į Dievo Karalystę atsisakė atvykti, Jis toliau kantriai ieškojo tų, kurie seks paskui Jį.

Sykį, kai Jėzus aplankė vieną fariziejų, kažkuris iš jo svečių, klausdamasis Jo žodžių, sušuko: “Palaimintas, kas vaišinsis Dievo Karalystės pokylyje!” Tąsyk Jėzus papasakojo tokį palyginamą: “Vienas žmogus iškėlė didelę puotą ir pakvietė daug svečių..., Jis pasiuntė tarną pranešti pakviestiesiems: Ateikite, jau viskas surengta.’ Tuomet jie visi kaip vienas pradėjo išsikabinėti. Vienas jam tarė: ‘Nusipirkau dirvą ir būtinai turiu eiti jos apžiūrėti. Meldžiu mane pateisinti’. Vėl kitas sakė: ‘Pirkau penkis jungus jaučių ir einu jų išmėginti. Meldžiu mane pateisinti’. Trečias tarė: ‘Vedžiau, todėl negaliu atvykti’. Tarnas sugrįžęs viską apsakė šeimininkui. Šis supyko ir įsakė tarnui: ‘Skubiai eik į miesto aikštes ir skersgatvius ir vesk čionai visus vargšus, paliegėlius, aklius ir luošus’. Tarnas ir vėl pranešė: ‘Seimininke, kaip buvai liepęs, - padaryta, bet dar yra vietos’. Tada šeimininkas tarė tarnui: ‘Eik į kelius bei patvorius ir varu atvaryk, kad mano namai būtų pilni. Sakau jums, - nė vienas iš anų kviestųjų žmonių neragaus mano vaišių?’ (Lk 14,15-24). Žinodami, kad toli gražu ne visi žmonės pasirengę atsiliepti į kvietimą, Kristaus mokiniai turėtų elgtis taip, kaip jų Mokytojas, kuris, nelyginant valstietis, bėrė grūdus į išpurentą dirvą.

Štai sėjėjas išsirengė sėti.

Jam besėjant, vieni grūdai nukrito prie kelio,
ir atskridę paukščiai juos sulesė.

Kiti nukrito ant uolų, kur buvo nedaug žemės.

Jie greit sudygo, nes neturėjo gilesnio žemės sluoksnio.

Saulei patekėjus, daigai nuvyto

ir, neturėdami šaknų, sudžiūvo.

Kiti krito tarp erškėčių.

Erškėčiai išaugo ir nusmelkė juos.

Dar kiti nukrito į gerą žemę ir davė derlių:

Vieni šimterioją grūdą, kiti šešiasdešimterioją,

dar kiti trisdešimterioją (Mt 13,3-8; Mk 4,3-8; Lk 8,5-8).

Evangelijos dirvoje gali suvešėti ir piktžolės. Tačiau tai ne-

turėtų bauginti tikrų Kristaus mokinių. Jie tik turi išlikti blai-
vūs ir budrūs.

Sergėkitės netikrų pranašų,
kurie ateina pas jus avių kailyje,
o viduje yra plėšrūs vilkai.

Jūs pažinsite juos iš vaisių.

Argi kas gali pasiskinti vynuogių
nuo erškėčių ar figų nuo usnių?!

Ne kiekvienas, kuris Man šaukia: "Viešpatie, Viešpatie!",
įeis į Dangaus Karalystę,
bet tik tas, kuris vykdo

Mano Dangiškojo Tėvo valią (Mt 7,15-21).

Piktžolės į Bažnyčios dirvą praskisverbs nemačiom, ir kartais
jas bus sunku atskirti nuo tikro Dievo javo: "Su Dangaus Karalyste
yra kaip su žmogumi, kuris pasėjo savo dirvoje gerą sėklą. Žmo-
nėms bemiegant, atėjo jo priešas, pasėjo kviečiuose raugių ir nuėjo
sau. Kai želmuo paūgėjo ir išplaukėjo, pasirodė ir raugės. Šeimi-
ninko tarnai atėjo ir klausė: 'Šeimininke, argi ne gerą sėklą pasėjai
savo lauke? Iš kurgi atsirado raugių?' Jis atsakė: 'Tai padarė mano
priešas'. Tarnai pasisiūlė: 'Jei nori, mes eisime ir jas išravėsime'. Jis
atsakė: 'Ne, kad kartais, ravėdami rauges, neišrautumėte su jomis
ir kviečių. Palikite abejus augti iki pjūties. Pjūties metu aš pasaky-
siu pjovėjams: 'Pirmiau išrinkite rauges ir suriškite į pėdelius su-
deginti, o kviečius sukraukite į mano kluoną'" (Mt 13,24-30).

Tik Dievo teismas galutinai atsijos ir atskirs tai, kad gera, nuo
to, kas bloga. Na, o teismas, kaip ir Karalystė, jau prasidėjo. Evan-
gelijoje sakoma, kad šio teismo esmė tokia: "Atėjo šviesa į pasaulį,
bet žmonės labiau mylėjo tamsą nei šviesą..." (Jn 3,19). O šio pasi-
rinkimo padarinys yra nesibaigianti krizių ir katastrofų grandinė.
Ji tęsiasi dėl žmogaus blogio sandūros su Dievo Tiesa. Paskutinio
Teismo ugnis apvalys pasaulį, ir istorijos rūda bus perlydyta Dievo
Karalystei. Tai bus naujas gimimas - sunkus, kaip visada esti gim-
dant, tačiau jo dėka kūrinija atsinaujins...

Su Dangaus Karalyste yra kaip su ežeran metamu tinklu,
užgriebiančiu įvairiausių žuvų.

Kai jis pilnas, jį išvelka į krantą,
susėda ir surenka gerąsias į indus,
o netikusias išmeta.

Taip bus ir pasaulio pabaigoje:

išeis angelai, išrankios bloguosius iš gerųjų
ir įmes juos į žioruojančią krosnį.

Ten bus verksmas ir dantų griežimas (Mt 13,47-50).

Šie palyginimai priartina mus prie temos, kuri nuo seno keldavo skausmingą krikščioniškajai pasaulėžiūrai klausimą: Ką Jėzus turėjo omenyje kalbėdamas apie “amžinąjį kentėjimą” (Mt 25,46).

Jėzus vartojo žydų apokaliptikos įvaizdžius - amžinąją “negęstančią ugnį”, “kirminą” (Mk 9,48), tačiau šis faktas nedaug tepaaiškina. Tiesa, Kristus nebūtų jų vartojęs, jeigu jie nieko konkretaus nereikštų. Be abejo, žodžiai “išmeskite į tamsybes” (Mt 25,30) nereikia konkrečios erdvės ar “vietos”, kur žioruotų regima, materialinė ugnis. Tai simbolis, perteikiantis nykią atmosferą, tai užuomina apie būseną likus be Dievo, be šviesos ir tikros būties.

Tačiau svarbiausia Štai kas: ar Kristaus apreikštas meilės Dievas gali už trumpalaikio gyvenimo nuodėmės nubauti amžinąją bausmę? Nejaugi blogio galybė tokia didelė, kad jis visuomet gyvuos, - net tuomet, kai Dievas bus “viskas visame kame”? (1Kor 15,28). Tiesa, mūsų laiko samprata kažin ar tinka amžinybei.* Juk Dievo Žodis skelbia, kad “laiko daugiau nebėra” (Apr 10,6).

Rašto aiškintojai seniai pastebėjo, kad Kristaus palyginimo apie “avis” ir “ožius” (Mt 25,33), apie gerus ir blogus nereikėtų suprasti tiesiogine prasme, nes riba tarp šviesos ir tamsos dažniausiai kerta *vieno ir to paties* žmogaus širdį (žiūr. 14 šios knygos skyrių). Tačiau juo daugiau šviesos, juo didesnė asmenybės dalis ištvers Teismo ugnį, naikinančią visą purvą.

Žmogaus, kaip Kūrėjo paveikslo ir panašumo į Jį, didybė reiškiasi tuo, kad jis gali prisidėti prie Karalystės kūrimo. Kai blogis bus galutinai nugalėtas, įvyks tai, apie ką svajojo, ko troško ir ką artino milijonai išmintingų būtybių. Visas jų sukurtas gėris ir grožis įeis į Amžinąją Karalystę. Prasidės Dievo vaikų era, apie kurią Biblijoje tik užsimenama.

Tačiau ir dabar, šį netobulą ir kupiną siaubo, kančios metą, galime pajusti Ateisiančiojo šlovę ir galią. Jėzus sakė, kad Jo mokiniai dar šiame pasaulyje regės Karalystę. Ir Ji atėjo į žemę Žmogaus Sūnaus asmenyje, per Jo mokymą, Jam įveikus mirtį ir per Šventosios Dvasios atėjimą Sekminėse.

Kviečianti Karalystės šviesa žėri tolumoje, tačiau kartu jos atšvaitai pasiekia ir mus: paprastuose gyvenimo reikaluose ir įvykiuose,

* Kristaus žodžius apie “amžinąjį kentėjimą” sunku suprasti dėl to, kad žydų kalba “amžinybė” yra daugiareikšmis žodis. Dalies teologų nuomonei, kad net blogis būsiąs perkurtas ir išganytas, pagrįstai prieštarauta (žiūr. S.Bulgakov. Nevesta Agnca. Pariž, 1945, p.493).

džiaugsme ir liūdesyje, pasiaukojime ir pergalėje prieš pagundas. Karalystės nuojauta dvelkia žvaigždės ir gėlės, pavasarėjanti gamta ir auksinis ruduo, bangų muša ir liūtys, vaivorykštės spalvos ir muzika, drąši svajonė ir kūryba, kova ir pažinimas, meilė ir malda...

“O Aš sakau jums...”

Ar įmanoma, ar žmonių jėgoms tai, ką skelbia Evangelija? Juk net pamilęs idealą žmogus dažnai nepajėgia iki jo pakilti... Žmogų -valdo, lenkia prie žemės kita galinga trauka: jis tarnauja Mamonai; jam ant kaklo, tarsi girnų akmuo, užkrauti rūpesčiai, ir brangų jam skirtą laiką jis švaisto niekam. Žmogui suprantamesnis balsas to, kuris dykumoje gundė Jėzų: žmogus pasirengęs gyventi “viena duona”, jis reikalauja stebuklų, jį svaigina prievarta. Žmogus eina prie Dievo savanaudiškumo ir savimeilės kupina širdimi, todėl šiame besiblaškančiame ir paklydusiame pasaulyje keistai skamba žodžiai: “Būkite tokie tobuli, kaip jūsų dangiškasis Tėvas yra tobulas...” (Mt 5,48).

Tad kas gali tiesti kelius į Dievo Karalystę? Kas gali ten vesti žmogų?

Senojo Testamento žmonės tikėjo, kad tik Visagalis įstengia tai, kas neįmanoma. Kai Jis yra su savąja tauta, Jis taurina, teikia jai dvasios galių. Rabinai šį mistinį Artumą vadino *Šechina*, neregimu Dieviškojo prado įsiveržimu į šį pasaulį. Išminčiai sakė: “Jeigu dviese ar trise susirinks nagrinėti Įstatymo, Šechina bus tarp jų” (Avot, 111,2). Tai buvo paslaptis, kurios neįstengė perprasti didžiausi Izraelio išminčiai. Juk Dievo artumas nepakeliamas žmogui. Tik Jo meilė, įveikianti visas kliūtis, galėjo susieti tai, kas nesuvienijama.

Ir štai žmonės girdi Jėzaus Nazariečio žodį: “Kur du ar trys susirinkę Mano vardu, ten ir Aš esu tarp jų...” (Mt 18,20).

Kas gi Jis toks, kad iškelia Save vietoj Viešpaties Šechinos? Jis vadina Save Žmogaus Sūnumi, kaip dažnai vadindavo paprastus mirtinguosius, tačiau Mokytojas Pats aiškiai liudija esąs pranašysčių išsipildymas.

Palaimintos akys, kurios regi, ką jūs regite.

Sakau jums:

daugel pranašų ir karalių troško išvysti, ką jūs matote,
bet neišvydo,
ir išgirsti, ką jūs girdite,
bet neišgirdo (Lk 10,23-24).

Vadinasi - Mesijas? Ilgai lauktas Izraelio Globėjas? Tačiau ar Jėzus, net ir būdamas Mesijas, gali atleisti nuodėmes? Ar Jis gali būti “daugiau negu šventykla”? (Mt 12,6). Kodėl Jis vadina Save “šabo Viešpačiu” (Mt 12,8) ir atšaukia tėvų bei paties Mozės priesakus?

Visi matė, kad Jėzus moko “kaip turintis galią, o ne kaip Rašto aiškintojai” ir fariziejai (Mk 1,22; Mt 7,29). Kafarnaumo gyventojai iš pat pradžių “labai stebėjosi Jo mokslu, nes Jo žodis dvelkė galybe” (Lk 4,32). Jie negalėjo suprasti, iš kur ši valdžia, pranokstanti žymiausių Rašto aiškintojų ir Bažnyčios žodinės tradicijos žinovų autoritetą? Ir ką reiškia Jo žodžiai: “O Aš jums sakau...” (Mt 5,22-44). Kas Jam suteikė teisę panaikinti Toros priesakus ir kaip priešingybę jai iškelti Save?

Išmintingo, romaus, kupino nuolankumo ir meilės Mokytojo nebuvo galima įtarti vadovaujantis tuščia savimana. Ko tąsyk vertas noras, dėtis “mylimuoju Tėvo Sūnumi” (Mt 3,17; Jn 10,17)? Tiesa, Jis vadina “sūnumis” visus ištikimuosius, tačiau nedviprasmiškai leidžia pajusti esąs visai kitoks Sūnus. Jėzus niekuomet nesako “mūsų Tėvas”. Jis - vienintelis Sūnus ir Karalystės Viešpats, nėra lygaus Jam žmogaus. Jo valdžia išskirtinė.

Viskas Man yra Mano Tėvo atiduota; -
ir niekas nepažįsta Sūnaus, tik Tėvas,
nei Tėvo niekas nepažįsta, tik Sūnus
ir kam Sūnus panorės apreikšti.

Ateikite *pas Mane* visi,

kurie vargstate ir esate prislėgti:

Aš jus atgaivinsiu!

Imkite ant savo pečių Mano jungą ir mokykitės iš Manęs,
nes Aš romus ir nuolankios širdies,
ir jūs rasite savo sieloms atgaivą.

Mano jungas švelnus, Mano našta lengva.* .

* Mt 11,27-30. Žodis “jungas” čia gali reikšti dvasinę veiklą ir žygdarbių. Kartu žinotina, kad žydų kalba šis žodis atitiko mūsų sąvokas “mokymas”, “tai, kas paskelbta”.

Jėzus - ne tik Ganytojas. Jis ir durys, vartai, pro kuriuos įeina “mažosios kaimenės” (Lk 12,32) avys; Jis Rūpintojėlis, Tarpininkas, jungiąs Dangų ir Žemę. “Niekas nenuveina pas Tėvą kitaip, kaip tik per Mane”, - sakė Jis (Jn 14,6).

Daugelis žydų tikėjo, kad ateis ne tik Mesijas Karalius, bet ir Mesijas Aukščiausiasis Kunigas, bei Mesijas Pranašas. Tuo tarpu Jėzaus asmenyje regime visus tris: Jis yra ir Pranašas, ir Kunigas, ir Valdovas. Jis - Pateptasis, kuriam duota visa valdžia.

Tačiau tąsyk neaišku, kodėl Jis toks atsargus, kodėl Jis slepia nuo tautos, kas esąs, nesileidžia vadinamas Mesiju?

Mokiniai nežinojo, ką bemanyti: nuostabą keitė nerimas, pasitikėjimą - abejonės. Tačiau meilė, gilus žmogiškas prisirišimas ir pasitikėjimas Mokytoju visuomet imdavo viršų. Ir jie kantriai laukė, kas bus toliau...

Antroji dalis

MESIJAS

Nukryžuotasis (XIX a).

Šeštas skyrius

“NE RAMYBĖS, O KALAVIJO...”

28 m. pavasaris

“Jėzaus gyvenimas - veržlus it žaibas. Tai drama, tai išsipildymas. Jeigu Jėzus būtų tik vaikščiojęs po pasaulį ir aiškinęs tiesą, Jis nebūtų įvykdęs to, kas buvo sumanyta. Net išoriškai vertinant negalima pasakyti, kad Jis klajojo kur papuola, pamiršęs tikslą... Kristaus istorija - tai kelionės, sakyčiau, netgi žygio istorija”, - rašo Čestertonas (G.K.Chesterton. Everlasting Man. London, 1927, p. 238). Ir iš tikrųjų, nors Jėzus nemažai laiko praleido kaip klajojantis pamokslininkas, mokiniai negalėjo nejausti Jį turint ypatingą, nelyginant perspektyvinį kariuomenės vado planą. Jėzus reikalavo iš mokinių pasiryžimo ištverti iki pabaigos. Jo Evangelija neturėjo nieko bendra su svajingu geraširdiškumu ir minkštakūniškumu.

Dabar teisiamas šitas pasaulis.

Dabar šio pasaulio kunigaikštis bus išmestas laukan (Jn 12,31).

Nelengva bus kovoti su demoniškėmis galiomis, su blogio karysyste. Prieš Mesiją sukils visi žmonių sąmonėje įsišakniję prietarai, visos nuodėmės ir beprotybės.

Gal manote, kad Esu atėjęs atnešti žemei ramybės?!

Ne, sakau jums, ne ramybės, o nesantarvės.

Nuo dabar penki vienuose namuose bus pasidaliję: trys prieš du ir du prieš tris (Lk 12,51-52; Mt 10,34-36).

Kartais Mokytojas leisdavo artimiesiems suprasti, kaip stipriai Jo siela trokšta audros, pradėsiančios valyti pasaulį:

Aš atėjau įžiebtį žemėje ugnies

ir taip norėčiau, kad ji jau liepsnotų!

Aš turiu būti pakrikštytas krikštu

ir taip nerimstu, kol tai išsipildys! (Lk 12,49-50).

Šie žodžiai tarsi tolumoje sugriaudėjusi perkūnija praneša apie artėjančią Golgotą.

Jėzaus kryptingumas žavėjo, bet kartu ir gąsdino mokinius. Tiesa, jie savaip suprato Jo žodžius, jie manė, kad Mokytojas užsimena apie revoliucinį sprogimą, po kurio Jį karūnuos Jeruzalėje. Todėl jie tikėjosi, kad artimiausiu metu Jis savo veiklą perkels į Izraelio

sostinė. O kai Jėzus susiruošė ten švęsti Velykų, mokiniams atrodė, kad ši kelionė gali visai priartinti dieną, kai Dievo Karalystė bus „užkariauta jėga“.

Tuo metu Jeruzalė buvo įkaitusi iki raudonumo. Visi piktinosi Piloto veiksmais. Šis kariškis nė nemanė paisyti vietos papročių. Savo valdymą Pilotas pradėjo nurodymu įnešti naktį į Jeruzalę Tiberijaus atvaizdus. Tai dar sykį priminė tautai romėnų jungą ir buvo panašu į sąmoningą pasityčiojimą iš Mozės Įstatymo (Dekalogas draudė vaizduoti žmones). Šis Piloto įsakymas vos nesukėlė maišto sostinėje. Didžiulė miestelėnų minia nuvyko į Cezarėją, kur buvo Piloto rezidencija, ir reikalavo pašalinti portretus. Prokuratorius atsisakė, ir žmonės keletą dienų išsėdėjo priešais jo rūmus. Tuomet Pilotas liepė nuvesti minią į stadioną ir pagrasino liepsias išžudyti visus, kurie priešinsis jo valiai. Ginkluoti kariai apsupo žydus, tačiau šie pareiškė verčiau mirsią, bet neišduosią Įstatymo. Galiausiai vietininkui teko nusileisti. Tačiau nuo to meto jis naudojosi menkiausia proga keršyti žydams. Pilotas plačiai pagarsėjo beribių žiaurumu, godumu ir savivale. Jo nemėgo net romėnų draugas tetrarchas Antipas. Prokuratoriaus neteisėtų veiksmų išprovokuoti incidentai dažnai baigdavosi masinėmis žudynėmis. Tačiau visagallo imperatoriaus parankinio Sejano užtarimas ilgai padėjo Pilotui išvengti bausmės (I.Flavij. Arch.XVIII, 8-9; Judeiskaja voina, II, 9,2; Filon. Legatio ad Caium, 38; Lk 13,1).

Per kiekvienas Velykas Pilotas, būgštaudamas dėl galimo sukilimo, stengėsi atvykti į Jeruzalę, kad galėtų pats prižiūrėti tvarką. Vietininko būgstavimai buvo visiškai pagrįsti. Jo kariuomenėje buvo vos trys tūkstančiai karių. O zelotai ir jų šalininkai tik ir laukė vado, kuris pašauktų tautą į kovą su romėnais.

Jėzaus mokiniai, matyt, slapčia vylėsi, kad Jis taps tuo vadu. Tačiau jų lūkesčiai neišsipildė. Mokytojas, regis, visiškai nekreipė dėmesio į okupantų problemą. Jam rūpėjo ne politinė, o dvasinė tautos būklė. Visi tai suprato Jėzui atėjus į aikštę priešais Dievo Namus.

Šventykla buvo visų žydų religinis centras. Šis statinys, apsuptas dantytomis sienomis, papuoštas kolonomis ir auksiniu šelmeniu, dunksantis ant Morijo kalno kaip regimas Dievo buvimo Izraelio širdyje ženklas, buvo šventas milijonų tikinčiųjų Palestinoje bei už jos ribų kelionių tikslas.

Miestas gyveno iš Šventyklos. Patarnautojai, aukojamųjų gyvulių pardavėjai, viešbučių šeimnininkai turėdavo iš švenčių gražaus pelno. Sadukiejai, kurių partijai priklausė daug aukštųjų kunigų, nesuko galvos dėl to, kad kultas kartais pavirsta komercija. Jie sudarė nerašytinį susitarimą su prekijais, kurie Šventyklos pašonėje įtaisė prekystalius, pinigų keityklas, galvijų prekyvietes. Visi seniai apsiprato su tuo, kad

šventoje vietoje nuolat gaudžia turgaus šurmuly.

Bet štai vartuose pasirodo Jėzus Nazaretis, lydimas grupės pasekėjų. Naujasis Mokytojas išsyk visus sutrikdo. Susukęs iš virvių rimbą Jis varo už vartų avis ir jaučius; Jis valdingai reikalauja nustoti bjaurojus šventą vietą: “Iš Mano Tėvo namų nedarykite prekybos namų!..” (Jn 2,16).

Jam negalima prieštarauti. Religinę žmonės ir anksčiau skundėsi netvarka Šventykloje. Tačiau aukštuosius kunigus užgavo tai, kad šis niekam nežinomas Galilėjietis šeimininkauja jų valdose ir dar pretenduoja į ypatingą artumą su Dievu, vadindamas Jį Savo Tėvu:

- Kokį ženklą mums galėtum duoti, jog turi teisę taip daryti? - paklausė jie Jėzaus.

- Sugriaukite šitą Šventovę, o Aš per tris dienas ją atstatysiu! - atsakė Jėzus.

Jie pamanė, kad Jėzus šaiposi:

- Keturiasdešimt šešerius metus Šventovę statė, o Tu atstatysi ją per tris dienas?! - paprieštaravo jie (Jn 2,18-20).

Net mokiniai neįstengė suvokti Jėzaus žodžių prasmės. Nematoma Šventykla, iškilsianti viršum pasaulio per tris dienas, skiriančias Nukryžiuvimą nuo Prisikėlimo, nuo jų taip pat dar buvo paslėpta.

O koks buvo fariziejų, šių tradicinio pamaldumo šulų, požiūris į Jėzų?

Mes jau galėjome įsitikinti, kad fariziejų pažiūros nesikirto su tuo, ko mokė Kristus, Jis pritarė pagrindinėms fariziejų skelbiamoms tiesoms. Be to, daugelio fariziejų moralinės nuostatos buvo labai taurios, artimos Evangelijai. Tai matyti jau iš šių rabinų posakių, įtrauktų į Talmudą: “Mylėk taiką ir visur ją diek”; “Kas slapta duoda išmaldą, pranoksta patį Mozę”; “Geriau trumpa dievobaiminga malda, nei ilga, kalbama atsainiai”; “Neskubėk pykti”; “Stenkitės būti panašūs į Dievą: Jis mielaširdingas, būkite ir jūs mielaširdingi”; “Veidmainius reikia viešai smerkti, nes jie žemina Dievo vardą”. Kai skaitai šias eilutes, supranti, ką turėjo omenyje Kristus sakydamas apie fariziejus: “Visa, ką jie liepia, darykite ir laikykitės” (Mt 23,3). Evangelijos “papildymai” nepanaikino senojo Įstatymo. Pasak Kristaus, “kiekvienas Rašto aiškintojas, tapęs Dangaus Karalystės mokiniu, panašus į šeimininką, kuris iškelia iš savo lobyno naujų ir senų daiktų” (Mt 13,52). Šnekėdamasis su vienu teologu Jėzus pasakė, kad šis esąs “netoli nuo Dievo Karalystės” (Mk 12,34).

Tad kodėl tarp Jo ir fariziejų kilo konfliktas?

Svarbiausia jo priežastis buvo daugumos fariziejų požiūris į dievotumą. Jų “ištikimybė Įstatymui” buvo ne tik gyvenimo filosofija,

bet ir smulkmeniškai jo planas, kuriame viskas iki menkausių detalių buvo iš anksto numatyta. Kristus negalėjo peikti ir nepeikė šio plano tikslo - pašventinti kiekvieną kasdienybės aspektą ir visuomet vykdyti Dievo valią. Tačiau Rašto aiškintojų pasirinkti būdai šiam tikslui pasiekti grėsė religijos sustabarėjimu. Negana to, visos "tėvų" taisyklės nekritiškai buvo laikomos šventomis, jos reikalaujo nuolatinio žmonių dėmesio, o tai menkino tikėjimo esmę, likdavo vien forma.

Rašto aiškintojams nedavė ramybės mintis, kad esama tam tikro "darbų sąrašo", kurį išpildžius galima tapti visišku teisuoliu. Jie lenktyniaudavo tarpusavyje norėdami kuo tiksliau laikytis visų laiko pašventintų papročių. Ir, kaip ne sykį yra buvę religijos istorijoje, dievobaimingumas pavirto niūriu grotesku.

Kai kuriuos fariziejus žmonės vadino "*šikmi*", "tvirtanugariais", nes jie nuolat vaikščiojo susikūprinę, norėdami parodyti nešioja milžinišką dvasinių žygdarbių našą. Atėjęs į Šventyklą Jėzus galėjo matyti, kaip fariziejai braunasi pro žmones aikštėje vis susidurdami su jais, nes bijojo eiti pakelta galva, kad jų žvilgsnis atsitiktinai neužkliūtų už moters. Juos pašaipiai vadinta "*hicaj*" - "neprasiskelk kaktos" (Talmud, Sota, 111,2; V, 7; Berahot, 9).

Suprantama, kad tokius žmones Kristaus laisvė turėjo erzinti ir bauginti, jie čia išvelgė pagundą ir pavojų geriems papročiams. Pasak vieno žydų istoriko, tuo metu Samajaus pasekėjai uoliai skelbė asketizmą ir ragino atsiriboti nuo pasaulio. Pavyzdžiui, jeigu kas, skaitydamas teologijos knygą, žvilgteltų į šalį ir pasakytų: "Koks nuostabus šis medis!" - tai būtų laikoma mirtina nuodėme. Fariziejai labai daug dėmesio skyrė pasninkams (T.Grec. Istorija jevreiskogo naroda, t.4, p.197; Avot, III, 7(8). Pasak J.Flavijaus, fariziejai "atsisakydavo gyvenimo malonumų ir niekino patogumus". Arch. XVIII, 1,3). Tuo tarpu Jėzus, nors ir nepeikė šių išorinių tikėjimo apraiškų, tačiau nelaikė jų religinio gyvenimo esme.

Kai Jis aiškino Įstatymą taip, kaip mokė pranašai, Rašto žinovai kaltino Jį kėsinantį griauti "tėvų papročius". Kai Jis sakė, kad mielaširdystė Dievui mielesnė už apeigas, fariziejams atrodė, kad taip griunama visa papročių sistema, papildanti Įstatymą.

Ši akla ištikimybė formai ir raidei daugeliui gali pasirodyti keista. Tačiau neišleiskime iš akių to, kad perdėtas prisirišimas prie apeigų yra sunkiai pagydoma liga, nes jos šaknys - žmogaus psichikos gelmėse. Todėl praeityje tiek aistrų kildavo dėl ritualų ir tiek daug kraujo pralieta dėl ceremonialo. Panaši liga, nelyginant lipni neurozės būseną, neretai pakirsdavo ir krikščionis, primiršusius, jog Kristus meilę Dievui ir žmonėms vertino kur kas labiau nei visokias išorines prievoles.

Visais laikais raidės, ritualų bei senienų gynėjai pasižymėjo tokiu pačiu ribotumu. Fariziejų drama susijusi su tipišku pasireiškimu to, ką vėliau ir imta vadinti “fariziejiškumu”. Jeruzalės seniūnai, kaip Indijos brahmanai ar Rusijos sentikiai, nuolat baiminosi “susitepti”. Sakyta, kad jie norėtų “nuvalyti saulę”. Izraelio vadai savo pamaldumu tikėjosi priartinti Mesijo atėjimą, tačiau, nesuvokdami, ką darą, nusigręžė nuo To, Kuris atnešė jiems žinią apie išganymą.

Derėtų paminėti dar vieną Rašto aiškintojų priešiško Jėzui priežastį. Evangelistas Matas įžvalgiai pastebi, kad tai buvo pavydas (Mt 27,18). Fariziejai įpratę manyti esą dievobaimingumo matas, o čia staiga ateina niekam nežinomas provincialas ir kėsina į jų privilegijas. Jo veiklos nepripažino nė vienas iš autoritetų. Jis nesimokė jų mokyklose, nestudijavo teologijos ir Įstatymo.

Žmonės, kurie remiasi šimtmetinėmis tradicijomis, dažnai pasižymi tam tikra puikybės forma. Todėl net Krikštytoją, nors šis buvo asketas, fariziejai laikė apsišaukėliu, na, o Nazaretis jiems atrodė tikras akiplėša.

Jėzus sakė, kad tai Jam primena vaikišką dainelę:

Mes jums grojome, o jūs nešokote.

Mes giedojome raudas, o jūs nerypavote.

Iš tikrųjų, “buvo atėjęs Jonas, nevalgius ir negeriantis, tai jie kalbėjo: ‘Jis demono apsėstas’. Atėjo Žmogaus Sūnus, valgantis ir geriantis, tai jie sako: ‘Štai rijūnas ir vyno gėrėjas, muitininkų ir nusi-dėjėlių bičiulis’” (Mt 11,17-19; Lk 7,31-34).

Tačiau dera priminti, jog ne visi fariziejai buvo riboti ir bukapročiai mokslinčiai. Ir tarp jų būta nemaža nuoširdžių ir giliai tikinčių žmonių, ir tarp jų būta bandančiųjų kelti balsą prieš veidmainystę ir davatkiškumą (pvz., Sota, III,4). Todėl pirmasis Kristaus pamokslas Jeruzalėje kai kuriems Rašto aiškintojams padarė gilų įspūdį.

Tuo metu fariziejams vadovavo Gilelio vaikaitis Gamalielis. Iš Apaštalų darbų žinome, kad jis buvo labai pakantus naujajam mokymui, o daugelis jo auklėtinių fariziejų vėliau perėjo į Naujojo Testamento Bažnyčią. Pasak legendos, Gamalielis į gyvenimo pabaigą taip pat tapo krikščioniu ir mirė kankinio mirtimi. Be abejo, tai prasimanymas, tačiau, matyt, jam būta pagrindo.*

Rabinai mėgo sakyti: “Jeigu žmogus bijo Dievo, jo žodžiai, bus išgirsti” (Berachot, 66). Tai, kad Jėzus gydė žmones, privertė susi-

* APD 5,34; 15,5. Ir 21,20, matyt, kalbama apie fariziejus, tapusius krikščionimis. Epizodai, aprašyti Apd 5,34-39; 23,6-9 rodo, kad apaštalų laikais fariziejai buvo pakantūs krikščionims. Legenda apie Gamalielio perėjimą į krikščionybę - iš “Zytija sviatyč” (M., 1904,5, p.172).

mąstyti dorus fariziejus. Jų vardu į Jėzų kreipėsi seniūnų tarybos narys *Nikodemas*. Tačiau jis panoro susitikti su Juo naktį, bijodamas, kad kitaip manantys fariziejai neimtų iš jo šaipytis. Įžengęs į vidų Nikodemas tarė:

- Rabi, mes suprantame, kad esi atėjęs nuo Dievo kaip Mokytojas, nes niekas negalėtų padaryti tokių ženklų, kokius Tu darai, jeigu Dievas nebūtų su juo.

- Iš tiesų, iš tiesų sakau tau: jei kas neatgims iš aukštybės, negalės regėti Dievo Karalystės, - atsakė Jėzus. (Kitaip sakant, maža pripažinti Jėzų - reikia dvasinio perversmo, iš esmės keičiančio gyvenimą.)

- Bet kaip gali gimti žmogus, būdamas nebejaunas? - nesuprato Nikodemas. - Argi jis gali antrą kartą įeiti į savo motinos iščias ir vėl užgimti?

- Kas negims iš vandens ir Dvasios, neįeis į Dievo Karalystę. Kas gimė iš kūno, yra kūnas, o kas gimė iš Dvasios, yra dvasia. Nesistebėk, jog pasakiau: jums reikia atgimti iš aukštybės. Vėjas pučia, kur nori; jo ošimą girdi, bet nežinai, iš kur ateina ir kurlink nueina. Taip esti ir su kiekvienu, kuris gimė iš Dvasios.

Nikodemas vis negalėjo suprasti:

- Kaip tai gali būti?

- Tu esi Izraelio mokytojas ir šito nesupranti?.. (Jn 3,2-9)

Kristus neatsitiktinai paminėjo vėją. Žmogaus, tikrai pažinusio Dievą, vidinę būseną Jis lygino su veržliu vėjo gūsiu. Tam, kas "gimė iš Dvasios", tikėjimas yra kur kas daugiau nei paprasta apeigų sistema. Jis - Viešpaties sūnus, Jo Karalystės įpėdinis.

Po šio pokalbio Nikodemas, matyt, tapo slaptu Jėzaus pasekėju.* Tarp jų Evangelija mini ir garbingą Jeruzalės seniūną Juozapą Arijnatietį bei dar kai ką iš žydų "vyresnybės", kurie veikiausiai buvo fariziejai (Mt 27,57; Mk 15,43, 45; Lk 23,50; Jn 12,42; 19,38). Ir vis dėlto jų buvo nedaug. Didžioji dauguma Rašto aiškintojų sutiko Jėzų nepalankiai. Ir juo daugiau jie sužinojo apie Jo mokymą, juo labiau stiprėjo jų nepasitenkinimas ir priešiškumas.

Jėzui iškeliavus iš Jeruzalės, mokiniai suprato, jog Jis ne tik kad nepriartėjo prie karaliaus sosto, bet ir nuteikė prieš save įtakingas miesto gruputes. Šie paprasti valstiečiai buvo įpratę reikšti pagarbą dvasininkijai ir Rašto aiškintojams. Matydamas jų nerimą, Mokytojas pasakė: "Kiekvienas augalas, kurio nesodino Mano dan-

* Vėliau Nikodemas dalyvavo laidojant Jėzų (Jn 19,39). Talmude (Sanhedrin, 43 a) tarp Jėzaus pasekėjų minimas toks Nikis ar Nikajus. Tai gali būti sutrumpintas *Nikdimono* (Nikodemono) vardas.

giškasis Tėvas, bus išrautas. Palikite juos: jie akli aklių vadovai. O jeigu aklas aklą ves, abu į duobę įkris” (Mt 15,13-14).

Nuo to laiko Jėzus dar ne sykį lankysis Jeruzalėje, tačiau ten Jis nepelnys pripažinimo. Jo bendruomenės daugumą sudarys galilėjiečiai, o Pietų, Judėjos, gyventojams Jis liko svetimas. Pažymėtina, kad evangelistui Jonui žodis “judėjas” (žydas) yra kone priešiško Kristui žmogaus sinonimas.

Keliaudamas atgal į Kafarnaumą, Jėzus pasuko prie Jordano. Ten Jis vėl pamokslavo, o mokiniai krikštijo žmones. Nazarietis gydė, tad Jis patraukė daugiau žmonių nei Jonas, kuris nedarė stebuklų (Jn 10,41). Krikštytojo mokinius nejučia apėmė noras varžytis. Jie atvyko į dešiniame upės krante įsikūrusį Enono kaimą, kur tuomet gyveno pranašas, ir ėmėjam guostis. “Rabi, Vyras, kuris buvo su tavimi anapus Jordano, kurį tu paliudijai, - Jis taip pat ėmė krikštyti, ir visi bėga pas Jį”.

Tačiau ši žinia negalėjo nuliūdinti Jono. Juk jis savęs nelaikė nei pranašu, nei Mesiju. Jeigu Galilėjietis atsiųstas iš aukščiau, jeigu Jis ir yra Tas, Kuris turi ateiti, reikia ne pavydėti, o džiaugtis. Pats pranašas jautėsi esąs tik svečias Jo šventėje. “Kas turi sužadėtinę, tas sužadėtinis, - pasakė Jonas, - o sužadėtinio bičiulis, kuris šalia stovi ir girdi, džiaugte džiaugiasi jaunikio balsu. Šiam mano džiaugsmui dabar jau nieko netrūksta. Jam skirta augti, o man - mažėti” (Jn 3,26-30).

Kristaus pirmtakas tarsi nujautė savo likimą. Netrukus valdžia prievarta nutraukė jo veiklą. Galilėjos valdovą apėmė nerimas dėl religinio bruzdėjimo prie Jordano. Tetrarchas pabūgo, kad ilgiau delsiant gali būti per vėlu. Erodiui Antipai galėjo būti pranešta ir apie Jono išpuolius prieš jo asmenį bei apie pranašo pažadą “parodyti tautai, kaip galima išsivaduoti iš visų žemiškų valdovų” (žiūr. slavišką Flavijaus “Judėjos karo” versiją, II,7, 14-15).

Žodžiu, pretekstų areštui pakako.

Jėzus vis dar buvo prie Jordano, kai į Enoną atžygiavo kareiviai suimti Krikštytojo. Jį surakino grandinėmis ir nugabeno pas tetrarchą. Antipas įkalino pranašą Macheronto tvirtovėje, esančioje Negyvosios jūros pakrantėje, dykumos pakraštyje (J.Flavij. Arch. XVIII, 5,2).

Mes nežiname, kodėl valdovas neįsakė suimti ir Jėzaus. Iš fariziejų jis galėjo būti girdėjęs apie Nazarietį “daugiau už Joną susilaukiant mokinių ir gausiau krikštijant” (Jn 4,1). Tačiau, matyt, Antipas naujojo Pamokslininko nelaikė pavojingu ir nutarė kol kas palikti Jį ramybėje.

Sužinojęs, kad Krikštytojas suimtas, Jėzus išvyko iš Jordano srities.

Jo kančios metas dar nebuvo atėjęs.

Septintas skyrius

KARALYSTĖS ŽENKLAI

28 m. pavasaris-vasara

Evangelistai liudija, kad “žmonės stebėjosi Jo mokslu” (Mk 1,22), tačiau ne mažesnę įspūdį jiems darė ir tai, kad Jėzus gydo bei “įsakinėja vėjams ir vandeniui, ir tie Jo klauso” (Lk 8,25). Apie Jį pirmiausia kalbėta kaip apie Stebukladarį. Vėliau ir krikščionys dažnai būdavo linkę stebuklus laikyti svarbiausiu antgamtiškos Jėzaus prigimties įrodymu. Tačiau Jis pats nedviprasmiškai atmetė šią mintį:

Turėkime tikėjimą Dievu!

Iš tiesų sakau jums: kas pasakytų šitam kalnui:

“pasikelk ir meskis į jūrą”,

ir savo širdyje nesvyruotų,

bet tikėtų įvyksiant, ką sako, -

tai jam ir įvyktų (Mk 11, 22-23; Mt 21,21)

Taip Jėzus leido suprasti, kad Dievas skyrė žmogų gamtos valdovu, tai įeina į jo pašaukimą. Jeigu žmogui pasiseka susivienyti su Dvasia, jam “viskas galima” (Mk 9,23; Jn 14,12; Ps 8; Pr 1,26).

Tačiau stebuklas - tai kur kas daugiau nei paprastas natūralios įvykių raidos pažeidimas. Stebuklas atskleidžia visa ko gelmes, parodo esant kitą būties klodą, kur nustoja galioję šio laikinojo pasaulio dėsniai ir viešpatauja laisvė. Jeigu žmonės pajunta šį išmatavimą, tai, pasak Kristaus, pas juos tikrai “atėjo Dievo Karalystė” (Lk 11,20).

Tikrus Savo mokinius Jėzus išvaduoja iš vergijos materijai, “kūnui”.

Štai ženklai, lydintys tikrai įtikėjusius:

Mano vardu jie išvarinės demonus,

kalbės naujomis kalbomis,

ims plikomis rankomis gyvates ir,

jei išgertų mirštamų nuodų, jiems nepakenks.

Jie dės rankas ant ligonių, ir tie pasveiks (Mk 16,17-18).

Tai kosminio masto užduotis, pradėta vykdyti apaštalų, o vėliau

- didžiųjų šventųjų bei mistikų, tačiau visiškai ji bus įvykdyta tik Dievo Karalystėje, žmogui pagaliau tikrai tapus kūrinijos viršūne.

Kai kurie komentatoriai įrodinėja, kad Šventajame Rašte minimus stebuklus reikia suprasti ne tiesiogiai, o perkeltine prasme. Biblijoje esama metaforų, kurias laikyta tikrais faktais. Tačiau tai nereiškia, kad visa, kas Senajame ir Naujajame Testamente rašoma apie stebuklus, - prasimanymas ar "simbolis". Jeigu taip mano dogminio materializmo šalininkai ("to negali būti, nes to niekuomet negali būti"), tąsyk nėra ko stebėtis, bet keisčiausia, kad ir kai kurie teologai visus Evangelijos stebuklus primygtinai nori laikyti alegorija.

Štai palinkęs ties bedvasiu kūnu Jėzus ištaria: "Talita kum!" (mergaite, kelkis!) ar, palietęs kurčėnylio ausį, sako: "Efata!" (atsiverk!). Tai visai ne simboliai, o tikrai Viešpaties aramėjų kalba ištarti žodžiai, įsirežę į liudytojų atmintį (Mk 5,41; 7,34).

Tas, kuris nori įrodyti, jog negali būti reiškinių, vadinamų stebuklais, nepagalvoja, kad mes labai mažai nežinome apie būties paslaptis. Tačiau kodėl žmonės, mielai tikintys įstabiausiomis istorijomis apie Indijos jogus, skeptiškai žiūri į Naujojo Testamento stebuklus? Tai galima paaiškinti dvasinėmis priežastimis: tam, kad patiktum Evangelija, reikia ryžto, reikia rinktis, keisti visus gyvenimo orientyrus.

Jėzus Savo stebuklus vadino "ženkais", rodančiais naujosios epochos pradžią. Būdamas Tobulas Žmogus, Jis įveikia puolusio pasaulio dėsnius ir rodo, kaip reikia kovoti su dorovinėmis ir fizinėmis ydomis (žiūr. 10 skyrių).

Jo galia dažnai atsiskleidavo kasdieniame gyvenime, tarsi probėgomis, netikėtai, įvairydama mokiniams baimės. Antai sykį, dar prieš tapdamas apaštalu, Petras su draugais visą naktį nesėkmingai žvejojo; Jėzus parodė, kur mesti tinklą, ir, visų nuostabai, jį ištraukė pilną. Galilėjos jūroje visuomet būdavo didelių žuvų santalkų ir įgudę žvejai tai žinojo (Lk 5,3-11. Iš ežero dugno kylančios dujos verčia žuvis kilti paviršiun.) Tačiau kaip Mokytojas sugebėjo vandens gelmėse aptikti reikiamą vietą? Simonas taip apstulbo, kad puolė Jėzui į kojas prašydamas išlipti iš jo valtys. Jis pasijuto esąs nusidėjėlis, nevertas būti šalia Viešpaties...

O kitą kartą Kristus su mokiniais temstant plaukė per ežerą (Mt 8,23-27; Mk 4,35-41; Lk 8,22-25). Jie skubėjo trauktis nuo minios, todėl išvargintas Jėzus sėdo į valtį kaip stovi, palikęs ant kranto apsiaustą. Jis įsitaisė valtys gale ir išsyk užmigo. Staiga pa-

kilo smarki vėtra, tačiau nei milžiniškų bangų šniokštimas, nei sūpavimas nepažadino Mokytojo. Tuomet išsigandę žvejai patys nu-traukė Jo poilsį. “Mokytojau, Tau nerūpi, kad mes žūvame?” Jėzus atsikėlė ir, žvilgtelėjęs į bangas, įsakė: “Nutilk, nusiramink!” Visi pamatė, kad vėjas išsyk aprimo.

Audrai nutilus, Kristus priekaištavo mokiniams: “Kodėl jūs to-kie bailūs? Argi jums tebestinga tikėjimo?!” Tačiau dabar juos bau-gino stojusi ramybė: “Kas gi Jis toks? Net vėjas ir marios Jo klau-so!” (Mk 4,35-41).

Vis dėlto dažniausiai Jėzaus galia atsiskleisdavo bendraujant su žmonėmis. Jo stebuklai buvo mielaširdystės darbai. Fizinę negalią ir beprotybę Jis aiškino Šėtono valdžia, kurią Jam reikia sutriuš-kinti (Lk 13,16). Vergaujanti blogiui žmonija yra ligonis, laukian-tis gydytojo. Gydyti - tai priešintis Šėtono galiai. Jėzus norėjo, kad ir Jo pasekėjai išitrauktų į šią didžią kovą, ištiestų ranką kenčian-čiam pasauliui. “Iš tiesų, iš tiesų sakau jums: kas Mane tiki, darys darbus, kuriuos Aš darau, ir dar už juos didesnių” (Jn 14,12). Kai mokiniai neįstengė padėti ligoniui, Jis, giliai liūdėdamas, pavadino juos “netikinčia ir sugedusia gimine” (Mt 17,14-17; Mk 9,14-29; Lk 9,37-42).

Jėzus ne sykį atkreipė dėmesį į tai, jog kūno ir sielos būklė glau-džiai susijusios. Pagydęs paralyžiuotąjį Jis įspėjo: “Štai tu esi pa-sveikęs. Daugiau nebenusidėk, kad neatsitiktų kas blogesnio!” (Jn 5,14).

Viena iš svarbiausių išgijimo sąlygų Mokytojui buvo ligonio *ti-kėjimas*, jis pats turėjo aktyviai prisidėti prie gydymo. Tikėjimo sty-gius trukdo įveikti ligą. Mokiniai tuo galėjo patys įsitikinti Jėzui apsilankius “savo tėviškėje”, Nazarete. Kurį laiką Jis vengė lanky-tis miestelyje, kur buvo užaugęs, tačiau dabar, matyt, nutarė, kad atėjo metas išbandyti nazariečius (Lk 4,16).

Buvo šeštadienis, ir į maldos namus sugužėjo beveik visi mies-telio gyventojai. Atėjus metui skaityti Bibliją, Jėzus užlipo į paky-lą, ir Jam ištiesė Rašto ritinį. Jis atvyniojo ir perskaitė šias pranašo Izaijo knygos eilutes:

Viešpaties Dvasia ant Manęs,
nes Jis patepė Mane, kad neščiau gerąją naujieną vargdieniams.
Pasiuntė skelbti belaisviams išvadavimo,
akliesiems - regėjimo;
siuntė vaduoti prislėgtųjų
ir skelbti Viešpaties malonės metų (Iz 61,1-2).

Gražinės knygos ritinį patarnautojui, Jėzus atsisėdo. Visi nuščiuvę stebėilijo į Jį. Jis žinojo, kad susirinkusiuosius kankina abejonės, net čia esantys broliai netiki Jo misija. Nepaisant to, Jėzus prabilo aiškindamas pranašystę: “Šiandien išsipildė ką tik jūsų girdėti Rašto žodžiai...” (Lk 4,16-21).

Sėdinčiųjų eilėmis nuvilnijo nepasitenkinimo banga. Kada šis Žmogus, andai vykdęs jų užsakymus, spėjo tapti mokytoju, rabinu? Daugelis su panieka traukė pečiais: “Argi Jis ne dailidė, ne Marijos Sūnus, Jokūbo, Jozės, Judo ir Simono brolis?! Argi Jo seserys negyvena čia, pas mus?!” (Mk 6,3-6).

Atsirado ir norinčiųjų patikrinti, ar gandai, atklydę iš Kafarnaumo, teisingi, tad jie pasiūlė Jam padaryti kokį nors stebuklą. Jie netgi atvedė ligonių. Tačiau šie nepagijo. Jėzaus galiai pasipriešino nepralaužiama netikėjimo siena. Jis pats nustebo regėdamas beviltišką šių žmonių rambumą.

“Joks pranašas nepriimamas savo tėviškėje”, - pasakė Jis apleidamas Nazaretą (Lk 4,24; Jn 4,44).

Kartais gydymas Jėzus imdavosi išorinių veiksmų: uždėdavo rankas ant skaudamos vietos ar tepdavo ją suvilgytomis žemėmis, o po to liepdavo jas nuplauti. Kartais Jis norėdavo likti vienas su ligoniu (Mk 7,33; Jn 9,6-7). Tačiau visa tai buvo daroma tik tam, kad sustiprėtų žmonių tikėjimas. “Tavo tikėjimas išgydė tave...”, “Nebijok, tik tai tikėk”, - sakė Mokytojas (Mt 9,22; Lk 8,50).

Kartais pakakdavo silpnos tikėjimo žiežirbėlės. Štai epilepsija sergančio berniuko tėvą kankino abejonės, tačiau jis iš visų jėgų stengėsi jų atsikratyti: “Tikiu, Viešpatie! - dejavo jis. - Padėk mano netikėjimui!” Ir jo nuoširdi aimana buvo išgirsta (Mk 9,24). Tai rodo, kad artimųjų pasitikėjimas gali tarsi atstoti paties ligonio tikėjimą. Sykį Kafarnaume žmonės atnešė paralyžiuotą giminaitį, tačiau negalėjo pro minią prasibrauti į namus. Tada jie praardė plokščių namo stogą ir nuleido neštuvus su ligoniu prie pat Jėzaus kojų. Ir įvyko stebuklas, nes, kaip sako evangelistas Morkus, Viešpats “išvydo jų tikėjimą” (Mk 2,5). O romėnų šimtininkui ir vienam iš Antipos dvariškių prašant, Kristus pagydė jų tarnus net nematęs jų. Tačiau nereikia manyti, kad Kristui visuomet būdavo lengva gydyti. Per žemiškąjį gyvenimą Jam nebuvo “duota visa valdžia danguje ir žemėje” (Mt 28,18); be to, gerokai kliudė pačių žmonių abejonės ir menkas tikėjimas. Mes skaitome, kad Jis “pažvelgė į dangų, atsidadus” (Mk 7,34), tarsi įveikdamas kliūtį, ir ėmė gydyti.

Jėzus beveik fiziškai juto iš Jo išeinančią energiją. Sykį Jis ėjo

apsuptas didžiulės minios, ir viena moteris, serganti kraujopūdžiu, nemačiom prisilietė prie Jo apsiausto apvado. Jėzus išsyk atsigręžė ir paklausė:

- Kas Mane palietė?

- Mokytojau, - nustebo Petras, - minia Tave spaudžia ir stumia.

- Mane kažkas palietė, - paprieštaravo Jėzus, - nes Aš pajutau, kad iš Manęs išėjo galia.

Tąsyk sutrikusi moteris parpuolė Jam po kojų ir prisipažino, jog tai ji padarė.

- Dukra, tavo tikėjimas išgelbėjo tave, - pasakė Jėzus, - eik rami ir būk išgijusi iš savo ligos (Mk 5,25-34; Mt 9,20-22; Lk 8,43-48).

Tą audringą lūžio epochą, kaip ir mūsų laikais, buvo daug sergančiųjų psichinėmis ligomis. Senasis Testamentas jų beveik niekur nemini, tuo tarpu skaitant Evangeliją kyla mintis, kad būta netgi dvasios ligų epidemijos. Itin baisi buvo paslaptinga beprotybės atmaina, vadinama apsėdimu. Apsėstasis jausdavo kankinantį asmenybės susidvejinimą: atrodydavo, kad jį užvaldęs kažin kas svetimas ir priešiškas. Ligonis rėkdavo nesavu balsu, kalbėdavo jį užvaldžiusių velnių vardu, kartais tikindavo, kad jame gyvena ištisas legionas demonų. Daugelį apsėstųjų priepuoliai vargindavo tik retkarčiais, o kai kurie nė trumpam neatsitokėdavo, pabėgdavo iš gyvenviečių į dykynes. Kartais jie apsigyvendavo apleistuose kapų rūsiuose ir naktimis šiuropindavo žmones klyksmais ar kvatojimu.*

Jau pats Kristaus artumas stebuklingai paveikdavo nelaiminguosius; kartais Jam pakakdavo valdingai ištarti vieną žodį ar prisiliesti, ir tamsiosios jėgos liaudavosi kankinusios sielą.

Grąžinęs ligonius į gyvenimą, Jėzus iš jų reikalavo visiškos vidinės pertvarkos. Demonai parazituoja nuodėmių dėka. Ir jeigu naujojo gyvenimo dvasia neužvaldys žmogaus, jam gresia dar baisesnės apsėdimas.

Kristaus amžininkai velnius įsivaizdavo natūralistiškai - pikta- valių klastingų būtybių, gyvenančių dykumoje, pavidalu. Todėl, norėdamas būti suprastas, Mokytojas savo mintį išreiškė tokiu paly-

* Karlais sunku atskirti, ar žmogus serga įprasta psichikos liga, ar jį apsėdo netyra dvasia. Tačiau manantys, jog visi Jėzaus pagydyti "apsėstieji" buvo tiesiog psichiniai ligoniai, išleidžia iš akių tai, kad daugumos psichikos patologijų ištakos vis dar tebėra mįslė. Čia labai dažnai pasitaiko nuodėmės hipertrofija (savimeilės, puikybės, egocentrizmo), ir gydymo sėkmė labai priklauso nuo ligonio dvasinio gyvenimo bei dorovės. Į tai atkreipė dėmesį Dž.Fergusonas, išradęs psichinių ligų gydymo insulinu metodą. Be to, nevalia pamiršti, kad Evangelijoje *visos* ligos laikomos destruktivių Visatos jėgų pasireiškimu.

ginimu: "Netyroji dvasia, išėjusi iš žmogaus, klaidžioja bevandenėse vietose, ieškodama poilsio, ir neranda. Tada ji sako: 'Grįšiu į savo namus, iš kur išėjau'. Sugrįžusi randa juos tuščius, iššluotus ir išpuoštus. Tada eina, pasiima kitas septynias dvasias, dar piktesnes už save, ir įėjusios jos ten apsigyvena. Ir paskui tam žmogui darosi blogiau negu pirma". (Mt 12,43-45; Lk II, 24-26).

Jeruzalės Įstatymo aiškintojai, išgirdę apie išgijimus Galilėjoje, iškart sunerimo. Ką tik buvo nutraukti įtartini susibūrimai prie Jordano ir štai vėl tenka imtis priemonių neišmanėlių protinimui ir tėvų tikėjimo apsaugai. Jau ne pirmą sykį Galilėja kėlė rūpesčių sostinei. Kai kas dar gerai prisiminė Judo Galilėjiečio (Havlonito) partizanus. Tamsi liaudis Šiaurėje visuomet skuba tikėti apsišaukliais pranašais ir šarlatanais.

Tačiau, atvykę į Kafarnaumą, Rašto aiškintojai suprato, kad jiems bus sunku paneigti buvus stebuklą. Todėl jie bandė prasimanyti visokiausių sau parankių paaiškinimų. Argi jie galėjo kaip Niekodemai patikėti, kad Dievas apsireiškė jų niekinamo Nazariečio asmenyje? Dalis fariziejų nutarė, kad Jėzus išmoko magijos Egipte, o kiti bandė įtikinti žmones, jog Jam pavyksta išvaryti velnius dėl to, kad Jis yra sudaręs sąjungą su jų "kunigaikščiu" Belzebulu (Balis - Zebulas, t.y. Rūmų valdovas buvo senovinis filistinų dievaitis. Vėliau taip imta vadinti piktųjų dvasių valdovą). Tačiau Jėzus išsyk prirėmė prie sienos šiuos gudragalvius prasimanėlius. Jis paklausė Rašto aiškintojų: kaip gali velnias išvaryti velnią? Juk tai būtų panašu į tarpusavio karą, pražūtingą visai demonų karalystei. Jis tiesiai apkaltino savo priešininkus piktžodžiavimu prieš Šventąją Dvasią, kurios galia atliekami įstabūs mielaširdystės darbai. Kaip jie gali vadintis tikėjimo tarnais, jeigu neįstengia atskirti gėrio nuo blogio?

Arba sakykite medį esant gerą ir jo vaisių gerą,
arba sakykite medį esant netikusį ir jo vaisių blogą,
nes medis pažįstamas iš vaisių.

Angių išperos, kaip jūs galite kalbėti gera, būdami blogi?!

Juk burna kalba tai, ko pertekusi širdis (Mt 12,33-34).

Strėlė pataikė į tikslą. Pasipūtę teologai buvo sugėdyti žmonių akivaizdoje. Jie negalėjo tvirti iš apmaudo ir slapta susirinkę nutarė, kad reikia užkirsti kelią Jėzaus sėjamai pagundai.

Dar didesnę pasipiktinimą Mokytojo poelgiai ir kalbos sukėlė per antrąjį apsilankymą Jeruzalėje. Šį sykį Jis atvirai paskelbė, kad stebuklai yra Jo dieviškosios pasiuntinystės ženklas. Kovodamas su blogio karalyste, Jis vykdo Tėvo valią; Dievas yra gyvybės ir malonės šaltinis, todėl ir Jo Siųstasis pašauktas gydyti ir nešti gyvybę.

Mano Tėvas darbuojasi lig šiolei, todėl ir Aš darbuojuosi...

Iš tiesų, iš tiesų sakau jums:

Sūnus nieko negali daryti iš Savęs,

o vien tai, ką mato darant Tėvą;

nes ką Jisai daro, lygiai daro ir Sūnus...

Kas negerbia Sūnaus, tas negerbia Jį siuntusio Tėvo.

Iš tiesų, iš tiesų sakau jums:

kas Mano žodžių klauso

ir Mane Atsiuntusį tiki,

tas turi amžinąjį gyvenimą... (Jn 5,17-24).

Tokių kalbų tikratikiai jau negalėjo pakęsti. Negana to, kad Nazaretis pažeidinėja Įstatymą, Jis dar ir vadina Save Dievo Sūnumi. Rašto aiškintojai apspito Jį reikalaudami tokio “ženklo” iš dangaus, kuris galutinai visus įtikintų. Tačiau Jėzus atmetė šį reikalavimą: “Pikta ir neištikima karta reikalauja ženklo, bet nebus jai duota kito ženklo, tik pranašo Jonos ženklas”. (Jona - Senojo Testamento pranašas, raginęs atgailauti.) “Kaip Jona buvo ženklas nineviečiams, taip Žmogaus Sūnus bus šiai kartai, - tęsė Jėzus. - Pietų šalies karalienė teismo dieną prisikels drauge su šios kartos žmonėmis ir juos pasmerks. Nes ji atkeliavo nuo žemės pakraščių pasiklausyti Saliamono išminties, o štai čia daugiau negu Saliamonas. Ninevės gyventojai teismo dieną kelsis su šia karta ir ją pasmerks, nes jie atsivertė, išgirdę Jonos pamokslus, o štai čia daugiau negu Joną” (Mt 12,38-42; Lk 11,29-32).

Ar Žmogaus Sūnus dykumoje atmetė gundytojo pasiūlymus tam, kad dabar demonstratyviais stebuklais įrodinėtų Savo galią? Priešingai, Jis nuolat slėpė nuo minios daromus stebuklus. Jis dažnai prašydavo išgydyto žmogaus: “Žiūrėk, niekam nepasakok” (Mt 8,4). Paprastai garsas apie neįtikėtinus pagijimus pasklisdavo po apylinkes prieš Jo valią (Mt 9,30; Mk 7,36). Juo labiau Jėzus nenorėjo, kad stebuklai taptų propagandos įrankiu, ir taip priverstų priešus paklusti Jam. Tesprendžia apie Jį taip, kaip liepia jų sąžinė. Tik įtikėjusieji Kristų, tik dvasiškai pagijusieji regės stebuklus - kaip Dievo atėjimo pasaulin ženklą.

“Karalystės ženklai” rūpėjo ne tik mokytiems teologams. Tuo metu buvo žmogus, kurio siela kentėjo blaškydamasi tarp abejonių ir vilties. Tas žmogus mąstė apie Jėzų ir klausė savęs: “Kas gi Jis?”

Macheronte Krikštytojas buvo laikomas kaip savotiškas garbės kalinys. Antipas net vesdavo pokalbius su Jonu ir kantriai klausydavo jo kaltinamųjų kalbų. Kartais į tvirtovę įleisdavo Krikštytojo mokinių. Jie pranešdavo, kas vyksta šalyje. Taip Jonas sužinojo apie

įvykius Galilėjoje, apie Žmogaus iš Nazareto pamokslus ir stebuklus. Pranašas, be abejo, prisiminė, ką jis regėjo prie Jordano, ir buvo tikras, kad Jėzus - tikrai Dievo Pasiuntinys. Tačiau ar Jis ir yra Mesijas? Juk praėjo daug mėnesių, o Nazaretis vis dar gyvena Kafarnaume tarp žvejų ir paprastų žmonių. Kurgi žadėtosijs Karalystės, kurią ateisiant skelbė Jonas, didybė ir šlovė?

Norėdamas išsklaidyti abejones, Jonas nusiuntė du savo mokinius pas Jėzų paklausti: "Ar Tu esi Tas, Kuris turi ateiti, ar mums laukti kito?"*

Pasiuntiniai nuvyko į Kafarnaumą ir ten rado Jėzų, kaip paprastai, apsupatą minios. Jis neatsakė tiesiai į klausimą, bet tarė: "Keliaukite ir apsakyskite Jonui, ką esate matę ir girdėję: aklieji praregi, raišieji vaikščioja, raupsuotieji apvalomi, kurtieji girdi, vargdieniams skelbiama Geroji Naujiena. Ir palaimintas, kas nepasipiktins Manimi" (Lk 7,20-23; Mt 11,3-6).

Pasiuntiniams nuėjus, Jėzus kreipėsi į minią ir ėmė kalbėti apie Joną,

Pas ką žydai ėjo į dykumą? Pas pranašą? Taip, Jonas buvo pranašas, bet ir daugiau nei pranašas: jo pašaukimas buvo tapti Mesijo pirm-taku. Jis - Danguis siųstasis šauklys. "Sakau jums: tarp gimusių iš moteries nėra buvę didesnio už Joną". (Šie žodžiai netaikytini Mergelei Marijai, nes originalo tekste turimi omenyje tik vyriškosios lyties asmenys.) "Įstatymas ir Pranašai", t.y. Senasis Testamentas su Jono atėjimu baigiasi. Toliau prasideda naujas tarpsnis, kai žmonėms atskleidžiama Karalystė. Tačiau Jonas sustojo ant dviejų Sendorų ribos ir jos neperžengė. Todėl "mažiausiasis Dievo Karalystėje didesnis už jį" (Lk 7,24-28). Matyt, Kristus turėjo omenyje tai, kad Jonas įsivaizdavo Pateptąjį ir kaip šios žemės valdovą, jis neįstengė išsivaduoti iš žemiškojo mesianizmo idėjų. Vadinasi, ir Jėzus negalėjo jam tiesiai pasakyti: "Taip, Aš - Tas, kurio tu laukei". Tikrasis Mesijas atėjo ne valdyti, o tarnauti; ne bausti, o gydyti ir skelbti Gerąją Naujieną. Jis - Išganytojas, ir Jo darbai yra Karalystės ženklai.

* Pasak kai kurių senovės komentatorių, Jonas tenorėjo įtikinti savo *mokinius*, kad Jėzus yra Mesijas (žiūr. citatas S. Višniakovo knygoje "Sv. Velikij prorok, Predteča i Kres-titel Gospoden Joan." M., 1879, p. 316). Tačiau buvo ir tokių (pavyzdžiui, Tertulijonas), kurie manė, kad ir patį Krikštytoją buvo apnikusios abejonės. "Nors Evangelijos tekstas tiesiogiai ir nepaneigia minties, kad atsakymas į Jono klausimą rūpėjo tik mokiniams, o ne jam pačiam, bet jis ir neduoda jokio pagrindo taip manyti", - sake S. Bulgakovas (Drug Ženicha. Pariž, YMCA, 1927, p. 128). Pastarąjį požiūrį netiesiogiai patvirtina tai, kad Jono mokiniai vėliau neįėjo į Kristaus Bažnyčią, o liko *atskira* bendruomenė... (žiūr. J.Steinmann. St.Jean-Baptiste et la spiritualite du desert. "Maitres spirituels", II, Paris, Seuil, 1956, p.125).

Aštuntas skyrius

DVYLIKA APAŠTALŲ.

PRANAŠO MIRTIS

28 m. ruduo - 29 m. pavasaris

Jeigu neminėsime trumpų išvykų į Judėją, Jėzus ištisus metus praleido prie Genezareto pamokslaudamas gyvenvietėse, įsikūrusiose į šiaurės vakarus nuo ežero. Erodo Antipo sostinėje Tiberiadaje, kurios gyventojų dauguma buvo pagonys, Jis nesilankė. Gardaros apylinkėse Jį sutiko priešišškai. Vienintelis miestas rytinėje pakrantėje, kur Jis nekliudomas mokė, buvo Betsaida. Tačiau Kristus iš anksto ėmė pratinti mokinius prie minties, kad Evangeliją reikės skelbti kituose kraštuose: “Štai sakau jums: pakelkite akis ir pažiūrėkite į laukus - jie jau boluoja ir prinokę pjūčiai... Pjūtis didelė, o darbininkų maža” (Jn 4,35; Lk 10,2). Ištikimi klausytojai turės pradėti “žvejoti žmones” (LK 5,10), turės tapti veikliais savo Mokytojo bendražygiais.

Šiuo tikslu ir buvo pašaukti *Dvylika*.

Senojo Testamento Bažnyčioje buvo “šeluchim”, pasiuntiniai, o graikiškai - *apaštalai*. Jie atstovavo bendruomenėms, vežiodavo laiškus, spręsdavo ginčytinus reikalus, rinkdavo aukas, pranešdavo apie švenčių dienas. Jie poromis keliaudavo iš miesto į miestą, susiedami išsibarsčiusius Izraelio vaikus į viena (Berachot, V,5; Pesachim, 86; Avot rabi Natana, VIII; Enufanij. Panarion, I, 128). Naujojo Testamento Bažnyčiai taip pat reikėjo tokių apaštalų.

Prieš rinkdamas apaštalus Jėzus visą naktį meldėsi užkopęs ant nuošalaus kalno, o ryte pakvietė mokinius, išvardijo Dvylika ir paaiškino, kokia jų misija. Jis kalbėjo apie Dievo Karalystę, apie naują gyvenimą, kurį ji teikia, apie pašauktųjų palaimą. (Iš Lk 6,12 matyti, kad Kalno pamokslas buvo pasakytas prieš paskelbiant Dvylikos apaštalų misiją.) Tą dieną iš tiesų buvo padėti pamatai Gerosios Naujienos Bažnyčiai. Jai buvo skirta įkūnyti pasaulio lūkesčius.

Evangelistas Matas rašo, kad prieš pašaukdamas Dvylika Jėzus, matydamas minias, “gailėjosi žmonių, nes jie buvo suvargę ir apleisti lyg avys be piemens” (9,36). Apaštalai eis pas šiuos vargdenius ir gydys juos dvasiškai ir fiziškai. Nuo tol kiekviena jų die-

na, kiekviena akimirka priklausys tik Dievui ir žmonėms. Jie taps laisvais keliauninkais ir gyvens tarsi padangių paukščiai. Jiems nereikės imti nei pinigų, nei maisto atsargų, nei atliekamo drabužio. Pastogę ir duonos jie gaus iš tų, kurie priglaus pasiuntinius, nes darbininkas vertas savo valgio (Mt 10,10).

Misionierišką žygį apaštalams dera pradėti nuo Viešpaties tautos. Pasaulis bus atverstas vėliau, o tuo tarpu Jėzus nurodo:

Nenuklyskite pas pagonis ir neužsukite į samariečių miestus.

Verčiau lankykite pražuvusias Izraelio namų avis (Mt 10,5-6).

Net Sau Jis nubrėžia šią ribą. Žydai per Mozę ir pranašus pirmieji sudarė Sandorą, todėl jiems pirmiesiems buvo suteikta galimybė rinktis: priimti Gerąją Naujieną ar atmesti ją?

Mokiniai neturėtų manyti, kad jiems duota užduotis lengva. Daugelis mielai juos priims, tačiau dar daugiau bus nusiteikusiųjų priešai.

Štai Aš siunčiu jus kaip avis tarp vilkų.

Todėl būkite gudrūs kaip žaltiniai ir neklastingi kaip balandžiai.

Sergėkitės žmonių,

nes jie įskųs jus teismams ir plaks savo sinagogose.

Jūs būsite dėl Manęs vedžiojami pas valdovus

bei karalius liudyti jiems ir pagonims.

Kai jie jus įskųs, nesirūpinkite, kaip arba ką kalbėsite...

Tada jau nebe jūs kalbėsite,

o jūsų Tėvo Dvasia kalbės jūsų lūpomis.

Brolis išduos mirtį brolių ir tėvas - sūnų,

o vaikai sukils prieš gimdytojus

ir žudys juos.

Jūs būsite visų nekenčiami dėl Mano vardo.

Bet kas ištvers iki galo,

bus išgelbėtas...

Nebijokite tų, kurie žudo kūną,

bet negali užmušti sielos.

Verčiau bijokite to,

kuris gali pražudyti ir sielą, ir kūną pragare.

Argi ne du žvirbliai parduodami už skatiką?

Ir vis dėlto nė vienas iš jų nekrinta žemėn

be jūsų Tėvo valios.

O jūsų net visi galvos plaukai suskaityti.

Tad nebijokite!

Jūs vertesni už daugybę žvirblių (Mt 10,16-31).

Tie, kurie pasitiki Kristumi, atsiduoda Jo globai, išsivaduoja iš

vergijos “šiam pasauliui”. Viešpats visuomet su jais, Jis padarė juos savo “draugais” (Jn 15,15) nuo tos akimirkos, kai jie nusekė paskui Jį. Karalystė, kurią jiems reikia skelbti, yra Žmogaus Sūnaus Karalystė. Tikėti Dievą - reiškia tikėti Jėzų.

Kas išpažins Mane žmonių akivaizdoje,

ir Aš jį išpažinsiu Savo dangiškojo Tėvo akivaizdoje.

O kas išsigins Manęs žmonių akivaizdoje,

ir Aš jo išsiginsiu Savo dangiškojo Tėvo akivaizdoje (Mt 10,32-33).

Neretai posakis, kad “žmogaus namiškiai taps jam priešais” būna teisingas (Mt 10,36). Net jeigu artimiausi žmonės bandytų atitraukti apaštalus nuo jų tarnavimo, jie turi prisiminti radę kitų, aukštesnės pakopos giminių ir pirmiausia privalo likti ištikimi šiai dvasios giminystei. “Kas myli tėvą ar motiną labiau negu Mane - nevertas Manęs” (Mt 10,37).

Šie rūstūs žodžiai, galimas daiktas, privertė suvirpėti net drąsiausius iš apaštalų, tačiau jie įstengė suvokti jų prasmę; jie suprato, jog Mokytojas kalba tik apie tai, kad jie privalo apsispręsti visiškai ir galutinai.

Jeigu pasiuntiniai persiims Jėzaus dvasios, Jis Pats veiks per juos ir juose. “Kas jus priima, tas Mane priima... Kas jūsų klauso, Manęs klauso” (Mt 10,40; Lk 10,16).

Apaštalai gaus galią vienyti sielas su Dievu.

Kaip Mane siuntė Tėvas,

taip ir Aš jus siunčiu...

Kam atleisite nuodėmes,

tiems jos bus atleistos,

o kam sulaikysite, - sulaikytos... (Jn 20,21-23)

Ką tik jūs surišite žemėje, bus surišta ir danguje,

ir ką tik atrišite žemėje, bus atišta ir danguje (Mt 18,18).

Kaip ir Žmogaus Sūnus, Jo mokiniai ims sėti Žodį ir gydyti. Nuo šiol jų gyvenimas, kaip ir jų Mokytojo bei Viešpaties gyvenimas, taps tarnavimu. Vėliau apaštalas Paulius, kad ir nebūdamas vienu iš Dvylikos, paliudys šią “atsimainymo Kristuje” paslaptį: “Aš gyvenu, tačiau nebe aš, o gyvena manyje Kristus”, - sakė jis, - sekite mano pavyzdžiu, kaip ir aš seku Kristumi” (Gal 2,20; IKor 11,1). Ir tai buvo ne puikavimasis, o raginimas pasiaukoti Dievui ir pasauliui - taip, kaip aukojosi Jėzus Nazaretis.

Kai Dvylika, pasiskirstę po du, iškeliavo į aplinkinius miestus, Jėzus liko vienas. Ir netrukus Jam buvo pranešta apie Macheronte įvykusią tragediją.

Jonas Krikštytojas turėjo priešą, seniai troškusį jo mirties - An-

tipo žmoną Erodiadą. Pirmasis jos vyras buvo Antipo brolis, kuriam Erodas Didysis nedavė palikimo. Garbėtroška moteris bodėjosi savo žeminančia padėtimi ir svajojo tapti valdove. Kai 26 metais Antipas viešėjo brolio namuose, ji sugebėjo pakerėti valdovą. Šiam jau buvo per penkiasdešimt, tačiau jis įsimylėjo giminaitę ir nutarė ją vesti. Tačiau tam reikėjo įveikti daug kliūčių. Teko skirtis su pirmąja žmona, kuri buvo jo sąjungininko, Nabatėjos karaliaus Areto IV duktė. Sužinojusi apie Antipo norus, jo žmona, padedama ištikimų beduinų, pabėgo pas tėvą. Diplomatiniai santykiai su Nabatėja nutrūko. Judėjoje Erodo poelgis taip pat buvo visuotinai smerkiamas: Erodiada buvo Antipo dukterėčia ir brolienė, vadinausi, tetrarchas du kartus pažeidė Įstatymą vesdamas ją (žiūr. Kun 18,6.16). Tačiau valdovo niekas negalėjo sulaikyti.

Jonas Krikštytojas dar būdamas laisvėje atvirai smerkė šią kraujomaišą. Ir įkalintas tvirtovėje jis nenustojo priekaištavęs Erodui. Todėl kalinys tebekėlė pavojų Erodiadai. Ji ieškojo preteksto susidoroti su pranašu, tačiau matė, kad bevalis vyras kažin ar ryšis nu-teisti ir nubausti Joną. Ir vis dėlto jai pasitaikė ilgai laukta proga.

Erodas šventė savo gimtadienį, ir Macheronto rūmuose susirinko daug garbingų svečių - Galilėjos aukštųjų karininkų ir seniūnų. Įpusėjus puotai, į menės vidurį išbėgo Erodiados duktė Salome ir visus didžiai sužavėjo ugningu siriečių šokiu. "Prašyk iš manęs, ko tik nori!" - rėkė girtas tetrarchas. Jis kvietė susirinkusiuosius būti liudytojais ir prisiekė išpildysias bet kurį merginos prašymą. Salome, pasitarusi su motina, pakartojo Erodiados pasufleruotus žodžius: "Tuoju pat duok man dubenyje... Jono Krikštytojo galvą".

Antipo veidas apsiniaukė. Jis visuomet jautė pagarbą pranašui, be to, bijojo liaudies pasipiktinimo. O ir romėnai nemėgo, kai būdavo susidorojama be teismo. Vis dėlto, nenorėdamas laužyti prie garbingų svečių duoto žodžio, įsakė apsaugos kareiviui leisti į rūšį. Netrukus šis grįžo nešinas kruvina Jono galva. Ją padėjo ant dubens, ir Salome nunešė siaubingą dovaną motinai... (Žiūr. Mt 14,3-11; Mk 6,18-28.)

Taip žuvo didžiausias "tarp gimusių iš moteries" (Lk 7,28). Jam buvo šiek tiek per trisdešimt. Ar jam spėta perduoti Jėzaus atsakymą? Mes to nežinome. Tačiau jis mirė taip, kaip ir gyveno: jis buvo bebaimis Dievo Tiesos liudytojas.

Pranašo kūną atidavė mokiniams. Jį palaidoję, jie nuskubėjo į Galilėją pranešti Jėzui, kas įvyko. Jono pasekėjai žinojo, kad jų mokytojo mintys paskutinėmis gyvenimo dienomis nuolat sukosi apie Žmogų iš Nazareto.

Nuo to laiko Antipą ėmė kankinti baimė. Išgirdęs apie Jėzų, jis įtikinėjo aplinkinius, kad tai prisikėlęs iš numirusių jo nuteistas teisuolis. Kai Arėtas IV užpuolė Erodą ir užėmė Macherontą, žmonės sakė, kad Dievas nubaudė tetrarchą už Jono nužudymą (J.Flavij. Arch. XVIII, 7,1; Mt 14,1-2; Mk 6, 14-16).

Tuo tarpu į Kafarnaumą grįžo Dvylika. Sėkmė suteikė jiems sparnus, ir jie karštai pasakojo Jėzui apie tai, “ką buvo nuveikę ir ko mokę” (Mk 6,30). Tačiau jų džiaugsmą temdė liūdna žinia. Dabar, kai Jonas buvo nužudytas, kiekvienam iš jų grėsė pavojus. Tetrarchas galėjo griebtis priešiškų veiksmų ir prieš naujus pamokslautojus. Mokytojas privalėjo išsaugoti besikuriančią Bažnyčią, todėl tarė apaštalams: “Eikite sau vieni į negyvenamą vietą ir truputį pailsėkite” (Mk 6,31). Na, o Jis sėdo į valtį ir persikėlė į rytinį krantą, prie Erodo Pilypo valdų ribos.

Netrukus prie Jo prisijungė ir mokiniai.

Devintas skyrius

“GYVYBĖS DUONA”

29 m. pavasaris-vasara

Tuo metu, kai mažajai bendruomenei pirmą sykį iškilo realus valdžios represijų pavojus, Jėzus buvo pasiekęs didžiausių pamokslininko laimėjimų. Jį nuolat lydėjo Galilėjos ir Dekapolio, Judėjos ir Užjordanės, ir netgi Finikijos gyventojai (Jn 4,35; Mt 9,37-38; Lk 10,2). “Net visoje Sirijoje pasklido apie Jį garsas” (Mt 4,24). Niekad anksčiau Mokytojo nelydėjo tokios minios. Nors ir nežinojome, kiek iš šių žmonių vėliau įėjo į pirmąją Bažnyčią, tačiau neabejotina, kad šis pavasaris atnešė Evangelijai gausų derlių.

Jėzui išvykus iš Kafarnaumo, žmonės ėmė Jo ieškoti. Nors artėjo Velykos (Pascha), daugelis galilėjiečių, užuot vykę į Jeruzalę, iškeliauvo aplink ežerą į Betsaidą tikėdamiesi ten rasti Mokytoją. Ir vėl Jėzus pamatė “Izraelio namų avis”, klajojančias tarsi banda be piemens (Mt 10,6). Tarp dykvietės kalvų Jis atrodė Jiems tarsi naujas Mozė, kuris imsis vesti juos laisvės keliu. Jėzui “pagailo žmonių”, ir Jis ilgai su jais bendravo, gydė atvestus ligonius (Mk 6,34).

Diena nepastebimai kryo vakarop, dar kiek ir pakrantę apgaubs nakties tamsa. Mokiniai sunerimo:

- Ši vietovė tuščia, ir jau vėlyvas metas, - pasakė jie Jėzui. - Paleisk juos, kad, pasklidę po aplinkinius vienkiemius bei kaimus, jie nusipirktų valgyti.

- Tai jūs duokite jiems valgyti, - atsakė Jis.

- Gal mums eiti nupirkti duonos už du šimtus denarų ir duoti jiems valgyti? - paklausė vienas iš apaštalų.

Juk bendruomenė turėjo santaupų, be to, kai kurie iš atėjusiųjų veikusiai buvo pasiėmę pinigų. Tiesa, Pilypas suabejojo, ar pakaks tokios sumos. Tada Jėzus paklausė:

- O kiek turite duonos? Eikite ir pažiūrėkite.

- Čia yra berniukas, kuris turi penkis miežinės duonos kepalukus ir dvi žuvis, - pasakė Andriejus. - Bet ką tai reiškia tokiai daugybei!

Užuot atsakęs, Mokytojas liepė jiems susodinti žmones eilėmis ant vešlios pavasario žolės ir, paėmęs duonos kepalukus, sukalbėjo padėkos maldą. Iškilmingu judesiu sulaužęs duoną davė mokiniams. Šie sumišę ėmė nešioti sėdintiesiems šį menką maistą, bet veikiai nustebo pamatę, kad jo pakaks visiems... (Mt 14,13-21; Mk 6,34-42; Lk 9,12-17; Jn 6,5-11.)

Iš pirmo žvilgsnio gali pasirodyti, kad šiuo atveju Kristus tarsi nusileido gundytojui, andai siūliusiam Jam paversti akmenis duona. Tačiau šis Jo poelgis nebuvo joks kompromisas. Jis neatšaukė žodžių: "Žmogus gyvas ne viena duona" (Mt 4,4). Mokytojas norėjo, kad minia pas jį eitų pirmiausia dėl dvasinio peno. Jeigu žmonės ieškos Dievo Karalystės, visa kita "bus jiems pridėta" (Mt 6,33). Padavimas išsaugojo tokius reikšmingus Kristaus žodžius: "Prašykite didžiųjų dalykų, o Dievas viršaus jums pridės ir mažų". (Tai neišlikusios senovinės Evangelijos žodžiai; žiūr. Origen. Na Psalmy, 4,4; Kliment Aleksandrijskij. Stromaty, I, 24; Amvrosij Mediolanskij. Poslanija, I, 36.)

Mes niekuomet nesužinosime, kaip buvo padauginta duonos, bet ne tai svarbiausia. Pamaitindamas žmones Jėzus parodė, kad tikras, gilus tikėjimas ir sielas vienijanti malonė gali būti ne tik dangiškosios, bet ir žemiškos palaimos laidas.

Neatsitiktinai šis įvykis aprašytas visose keturiose Evangelijose, o pirmieji krikščionys mėgo vaizduoti jį ant katakombų sienų. Šventinio brolijos pokylio misterija buvo Eucharistijos, Padėkos Sakramento pirmavaizdis, o šį Sakramentą Jėzus Savo Bažnyčioje padarė esminiū.

Tą vėlyvą vakarą Betsaidos apylinkėse buvo žengta atviro Karalystės *pripažinimo* link. Tikėjimas, tegul ir trumpam, paėmė viršų. Tuo, Kurį teologai laikė netikru pranašu ir šventvagiū, o politi-

kai - pavojingu tamsuolių kurstytoju, žavėjosi tūkstančiai žmonių, praleidusių su Juo kelias dienas prieš Velykas ir dalyvavusių duonos Laužyme.

Stojo naktis, slėnyje įsižiebė laužų liepsna, bet žmonėms buvo sunku užmigti. Visus apėmė džiugus jaudulys. Pasigirdo šūksniai: "Jis tikrai yra tas Pranašas, Kuris turi ateiti į pasaulį! (Jn 6,14.) Nors Jėzus ir nenorėjo, kad Jį garbintų kaip Karalių, galilėjiečiai buvo benorį Jį sučiupti ir paskelbti savo valdovu. Jų mintys pakrypo įprasta vaga. Karalystės šviesa, Eucharistijos "ženklą", liudijantį ryšį su Dievu, vėl nustelbė atgimusios iliuzijos...

Minios entuziazmas galėjo užkrėsti ir mokinius, o tai buvo pavojingiau nei visi Erodo persekiojimai. Ir vėl reikėjo slėptis, bėgti. Jėzus nė valandėlės nedelsia. Jis liepia Dvylikai sėsti į Simono valtį ir plaukti išilgai kranto Betsaidos link. Nors ir nesuprasdami tokio skubėjimo priežasties, jie be žodžių pakluso, o Jis pasinaudojo nakties priedanga ir, niekieno nepastebėtas, pats vienas užkopė į kalną, iš kur mėnulio šviesoje buvo matyti valtys, besigrumianti su priešiniu vėju.

Mokiniai tikėjosi, kad Jėzus netrukus nusileis prie kranto, tačiau Jis nesirodė. Iki trečios valandos nakties vėjas juos nunešė kone į ežero vidurį. Dabar visas jų dėmesys buvo prikaustytas prie bangų blaškomos valtys, kuri lengvai galėjo apvirsti. Staiga apaštalai pamatė reginį, privertusį juos surikti iš baimės. Įsiau drinusio ežero paviršiumi judėjo žmogaus figūra, kuri, kaip jiems atrodė,ėjo link jų. Nustėrę žvejai metė į šalį irklus. Jie prisiminė visus liaudies mituose minimus siaubus. Ar tik šios šmėklos pasirodymas nereiškia, kad jie netrukus žus?.. Ir tuomet tamsoje pasigirdo pažįstamas balsas: "Tai Aš. Nebijokite!.." (Jn 6,20; Mt 14,27.)

Kiti dar nebuvo spėję susivokti, ar džiaugtis, ar baimintis to, kas įvyko, kai karštasis Petras, įsižiūrėjęs į tamsoje boluojančią figūrą, sušuko: "Viešpatie, jei čia Tu, liepk man ateiti pas Tave vandeniui" (Mt 14,28).

Kas Petrą paskatino taip pasielgti? Vaikiškas smalsumas? O gal noras paliesti Mokytoją ir išsklaidyti baimę? Veikiausiai žvejas nesuvokė, ką daras, kai, išgirdęs "eik!", drąsiai žengė už borto. Ir atsitiko neregėtas dalykas. Keletą akimirkų tikėjimo galia iš tikrųjų laikė Petrą virš vandens. Tačiau, pajutęs po kojomis bangas, jis suvokė, kur esąs, nusigando ir ėmė skęsti.

- Viešpatie, gelbėk mane! - iš visų jėgų sušuko Petras Simonas.

- Silpnatiki, ko suabejojai?! - pasakė Jėzus tiesdamas jam ranką (Mt 14,30-31).

Mokiniai, sugulę ant valtys dugno, nedrįso nė krustelėti. Da-

bar jie pagaliau suvokė, kad likimas susiejo juos su Kažin kuo nečionykščiu.

Niekas iš jų nepastebėjo, kada valtis atsitrenkė į pakrantės akmenis...

Tuo tarpu minia, ryte sužinojusi, kad Dvylika išplaukė be Mokytojo, suko galvą spėliodama, kur Jis galėjo dingti. Sutrikusių galilėjiečių būriai slankiojo ežero pakrante. Kai kurie išplaukė jūron ir persimetė keliais žodžiais su Tiberiados žvejais. Galiausiai kažkam kilo mintis keliauti į "Jo miestą".

Ir iš tikrųjų, jie rado Nazarietį Kafarnaume.

Kas Jį paskatino grįžti į Antipo tetrarchiją? Ar Jis panoro dar sykį pabandyti būti suprastas ir todėl delsė išvykti iš Galilėjos? Tai labiausiai tikėtina prielaida. Jėzus tarsi *slėpė* nuo Savęs, kas Jo laukia. Čia ir glūdi mums nesuvokiamas Jo gyvenimo tragizmas. Nors Evangelijos grūdai dažnai krito į bergždžią dirvą, Sėjėjas ir toliau triūsė, kad išgelbėtų daugelį (Mt 20,28). Pasak įžvalgių rusų rašytojo Merežkovskio žodžių, Kristus "privalėjo iki pabaigos, iki kryžiaus išsaugoti vilties kibirkštėlę" ("Jisus Neizvestnyj", 2 t, I d., p. 165).

Tuo tarpu į Kafarnaumo sinagogą vėl atvyko Rašto aiškintojų iš Jeruzalės. Šį sykį jie kaltino Jėzų ne burtais, o nepagarba "prosenių papročiams". Kaip Jis galįs pretenduoti į mokytojo vardą ir kartu pro pirštus žiūrėti į tai, kad laužomi papročiai? Juk visi matė, kad Jo mokiniai sėdavo prie stalo neatlikę ritualinio apsiplavimo. Jėzus nė nebandė teisintis. "Gerai apie jus, veidmainius, pranašavo Izaijas, - atsakė Jis, - kaip parašyta:

Ši tauta šlovina Mane lūpomis,

bet jos širdis toli nuo Manęs.

Veltui jie Mane garbina,

mokydami žmonių išgalvotų priesakų.

Apleidę Dievo įsakymą,

jūs įsikibę laikotės žmonių papročių" (Mk 7,6-8).

Ko vertos apeigos, jeigu nepaisoma to, kas svarbiausia Įstatyme? Mokytojas tuoj pat pateikė tokio tariamo, netikro dievotumo pavyzdį. Neretai žmonės, užrašę savo turtą Šventyklai, tuo remdamiesi atsisakydavo padėti tėvams. Tardamiesi esą dievobaimingi, iš tikrųjų jie nusidėdavo, nes pažeisdavo vieną iš pirmųjų Mozės įsakymų.

Jėzaus ir fariziejų ginčą nutraukė galilėjiečiai, atvykę iš Betsaidos apylinkių (Jn 6,25). Nustebę ir susijaudinę jie apsupo Mokytoją:

- Rabi, kada suspėjai čionai atvykti?

Tačiau šis susitikimas jau nedžiugino Kristaus:

- Iš tiesų, iš tiesų sakau jums: jūs ieškote Manęs ne todėl, kad

esate matę ženklų, bet kad prisivalgėte duonos lig soties. Plušėkite ne dėl žūvančio maisto, bet dėl išliekančio amžinajam gyvenimui! Jo duos jums Žmogaus Sūnus, kurį Tėvas - Dievas Savo antspaudo yra pažymėjęs.

Jų sielose “ženklas” - Dievo artumo stebuklas, įvykęs per vakarienę, - išblėso, nes jį nustelbė tai, kad Jėzus sugebėjo juos pamaitinti dykynėje. Vis dėlto galilėjiečiai bandė išsiaiškinti, ko iš jų tiki-si ir reikalauja Mokytojas:

- Ką mums veikti, - paklausė jie, - kad darytume Dievo darbus?

- Tai ir bus Dievo darbas, - atsakė Jėzus, - tikėkite Tą, Kurį Jis siuntė.

Bet argi jie netikėjo? Argi nenorėjo paskelbti Jo karaliumi už tai, kad Jis, kaip ir Mozė, davė jiems naujos dangiškos manos?

- Tai ne Mozė davė jums duonos iš dangaus, - paprieštaravo Jėzus. - Nes Dievo duona yra *Tas Kuris nužengia iš dangaus* ir duoda pasauliui gyvybę.

- Viešpatie, duok visuomet mums tos duonos! - vėl nesuprato jie-

Kaip ir ta samarietė moteris, žmonės Jėzaus įvaizdžius suprato tiesiogine prasme, nors kai kurie iš jų ir galėjo žinoti, kad Rašto aiškintojai “duona” vadina Dieviškąją Išmintį.

Ir tuomet Jėzus ištarė žodžius, kurie visiškai išmušė iš vėžių susirinkusiuosius:

- Aš esu gyvybės duona!

Kas ateina pas Mane, niekuomet nebealks,

ir kas tiki Mane, niekuomet nebetroks...

Jūsų tėvai dykumoje valgė maną ir mirė.

O štai ši duona yra nužengusi iš dangaus,

kad, kas ją valgys, nemirtų...

Duona, kurią Aš duosiu,

yra *Mano kūnas* už pasaulio gyvybę...

Kas valgo Mano kūną ir geria Mano kraują,

tas pasilieka Manyje, ir Aš jame.

Duona, vanduo, vynas simbolizuoja maistą, kuris būtinas gyvybei išsaugoti. Na, o pokylis su Žmogaus Sūnumi yra dvasios maistas. Per Jį, kūnišką Būtybę, *susivienijame* su dieviškąja būtimi, ir išsipildo Sandora tarp Kūrėjo ir kūrinijos.

Duonos padauginimo dieną minia tapo šios Sandoros *ženkle* liudytoja ir dalyve, tačiau neatsispyrė žemiškai pagundai. Na, o dabar pakili šios nepaprastos nakties būseną, kai Jėzų norėta paskelbti karaliumi, jau buvo išblėsus. Jie pasijuto tarsi būtų pabudę iš sap-

no ir atsitokėję. “Argi Jis ne Jėzus, Juozapo sūnus?! Argi mes nepažįstame Jo tėvo ir motinos? - traukė pečiai, vieni, o kiti jautėsi esą apgauti: “Kaip Jis gali mums duoti valgyti Savo kūną?!”

Net mokiniams tai, ką jie išgirdo, buvo netikėta ir nemalonu. Kai kurie iš jų piktinosi: “Kieti Jo žodžiai, kas gali jų klausytis!” Jėzus bandė jiems aiškinti, kad tai, kas pasakyta, reikia suprasti dvasine prasme: “Žodžiai, kuriuos jums kalbėjau, yra dvasia ir gyvenimas. Bet kai kurie iš jūsų netiki”.

Evangelistas Jonas patikslina, kad Viešpats “turėjo omenyje Judą” (6,23-71). Iš tiesų, visiškai tikėtina, kad šis garbėtroška, įsitikinęs, jog Jėzus nesirengia tapti karaliumi, kaip tik tuomet suprato žlugus jo puoselėtas viltis. O kaip jis aiškino tai, kas tą naktį įvyko plaukiant valtimi? Kilus abejonei, visuomet atsiranda jai patvirtinimas: sapnas, burtai, liguistos vaizduotės regėjimai. Tačiau Jėzumi liovėsi tikėti ne tik Judas. Evangelistas Jonas sako, kad “nuo to meto nemaža Jo mokinių pasitraukė ir daugiau su Juo nebevaikščiojo”.

- Gal ir jūs norite pasitraukti? - paklausė Jėzus Dvylikos.

Visi tylėjo, tik Petras įstengė išreikšti juos apėmusius jausmus:

- Viešpatie, pas ką mes eisime?! Tu turi amžinojo gyvenimo žodžius...

Apstulbinti to, ką matė ir girdėjo, mokiniai tarsi patyrė naujo gimimo kančią. Daugelio dalykų jie dar neįstengė suprasti. Tačiau kuo gi jie galėjo pasitikėti, jei ne Mokytoju? O Jis liūdnai žvelgė į Savo pasekėjus, susimetusius į krūvelę.

- Argi ne Aš išsirinkau jus, Dvylika? Tačiau ir tarp jūsų vienas yra velnias.

Gal Judas ir krūptelėjo išgirdęs šiuos žodžius, bet jis neparodė, kad jie skirti jam; na, o likusieji nustėro iš siaubo.

Jiems buvo nelengva, bet dar sunkiau buvo Jėzui. Jam reikėjo dvasiškai perkurti šiuos žmones, tebeturinčius nemažą jų aplinkai būdingų ydų, trūkumų. Nors ir išrinkti Karalystės apaštalais, jie vis dar buvo nepaprastai toli nuo Kristaus. Išgirdę Jo įspėjimą: “Saugokitės fariziejų raugo ir Erodo raugo”, jie nutarė, kad Mokytojas draudžia valgyti Jo priešų duoną. “Ar vis dar nieko neišmanote ir nesuprantate?” - nusiminė Jėzus (Mk 8,15-17).

Nepaisant to, Jis netaikė jiems Savo galių, nes nenorėjo prievartauti sielų. Jis nepaliovė jų mokęs, stebėjęs jų abejones. Ir laukė, kantriai laukė. Jiems teks patirti antrą atsivertimą ir dar kartą pripažinti rabi Ješua Mesiją, tačiau ne zelotų ir ne dykinėjančios minios Mesiją, o Tuo, Kuris yra pasaulio dvasinis penas, Duona, nužengusi iš dangaus...

Dešimtas skyrius

ŽMOGAUS SŪNAUS

PASLAPTIS

29 m. vasara-ruduo

Matyt, norėdamas išlaukti, kol žmonės nurims, Jėzus iškeliavo iš Izraelio žemių. Jis pasitraukė į kaimyninę Sirofinikiją ir kurį laiką ten gyveno stengdamasis likti neatpažintas. Tuo metu Jis nepamokslavo: aplink gyveno vien pagony, kurių valanda dar nebuvo atėjusi.* Iš ten Jis iškeliavo į pietryčius, į Dekapolį ir tik iš ten galiausiai grįžo į Pilypo tetrarchiją. Tačiau prie Betsaidos Jo laukė minia. Tiesa, ji buvo gerokai skystesnė, tačiau Jėzus vis vien buvo priverstas slėptis. Šį sykį Jis iškeliavo į Golaną, o po to toliau, į Jordano aukštupį.

Jis keliavo po sniegu stūkstančio Hermono kalno papėdė, Cezarėjos (Pilypas šį miestą taip pavadino Augusto garbei) apylinkėmis.

Apaštalai klusniai lydėjo Mokytoją, nors ir nesuprato, kodėl Jis nepasinaudojo galilėjiečių entuziazmu. Tiesa, dabar, keliaudami po Užjordanę, jie turėjo progą ramiai apmąstyti praėjusių mėnesių įvykius ir galutinai pasiryžti niekuomet nesiskirti su savo Viešpačiu. Jie jautė, kad Mokytojas nori atvirai pasikalbėti, nes atėjo metas aiškiai apibūdinti jų santykius.

Sykį, atskirai pasimeldęs, Jėzus kreipėsi į Dvyliką:

- Kuo Mane laiko žmonės?

- Vieni - Jonu Krikštytoju, - atsakė jie, - kiti - Eliju, kiti - Jeremiju ar dar kuriuo iš pranašų.

- O jūs kuo Mane laikote?

* Priė Tyro Kristus išgydė sirofinikietės dukterį (Mt 15,21-28; Mk 7,24-30), nors iš pradžių buvo atsisakęs. Šis epizodas dažnai kėlė nuostabą. Iš tiesų, kodėl Kristus buvo toks rūstus, juk Jis nedvejodamas išgydė romėnų šimtininko tarną ir neatsisakė susitikti su graikais. Į šį klausimą iš dalies atsako tai, ką žinome apie sirofinikiečių religiją. Tai buvo itin atgrasi pagonybės forma, pagarsėjusi masinėmis ritualinėmis žmogžudystėmis, vaikų aukojimu, gašliomis apeigomis. Žydams jų artimiausių kaimynų religija buvo visiško nepadorumo simbolis. Gali būti, jog Kristus norėjo parodyti, kad negalima vienodai vertinti Vienatinio Dievo išpažinėjų ir šios demoniškos religijos atstovų, todėl ir buvo toks rūstus su finikiete. Ir tik tuomet, kai moteris nuolankiai su Juo sutiko, Jis išgydė jos dukterį, nes moteris didžiai Juo pasitikėjo.

Mokytojas niekuomet anksčiau nereikalavo iš apaštalų tokio tiesioginio išpažinimo. Tačiau Jo žodžiai jau nebuvo netikėti. Visų vardu Simonas Petras atsakė:

- *Tu esi Mesijas, gyvojo Dievo Sūnus!*

- Palaimintas tu, Simonai, Jonos sūnau, - iškilmingai ištare Jėzus, - nes ne kūnas ir kraujas tai tau apreiškė, bet Mano Tėvas, Kuris yra danguje. Ir Aš tau sakau: tu esi Petras - Uola; ant tos uolos Aš pastatysiu Savo Bažnyčią, ir pragaro vartai jos nenugalės. Tau duosiu Dangaus Karalystės raktus; ką tu suriši žemėje, bus suriša ir danguje, ir ką atriši žemėje, bus atrišta ir danguje (Mt 16,13-20; Mk8,27-30; Lk 9,18-21).

Šie žodžiai apie Bažnyčią buvo tarsi atsakas į jų sąmonėje įvykusį lūžį. Kai kurie apaštalai ir anksčiau vadino Savo Mokytoją Mesiju, tačiau tuomet jie tai įsivaizdavo klaidingai. Kas kita dabar. Net pamačius, kad Jėzus paniekino žemišką valdžią ir klajoja po svetimą šalį, jiems vis dėlto pakako tikėjimo ir narsos pripažinti Jį Kristumi. Ir nors Simonas kol kas neįstengė suvokti visos jo paties ištartų žodžių gelmės, jo išpažinimas tapo visos Naujojo Testamento Bažnyčios tikėjimo simboliu.

Jėzaus klausimas: “Kuo Mane laiko žmonės?” - aktualus ir šiandien; ir šiandien, kaip ir prieš du tūkstančius metų, nemaža žmonių, linkusių Jį laikyti tik pranašu ar dorovės mokytoju. Jie negali suvokti, kodėl milijonai būtent Jėzų Nazarietį pripažino esant “vienos prigimties su Dievu”, kodėl Jį, o ne Izaiją ir netgi ne Mozę.

Kuo Kristus toks ypatingai patrauklus? Ar tik skelbiama moralės doktrina? Juk ir Buda, ir Jeremijas, ir Sokratas, ir Seneka mokė taurių etikos dalykų. Kaipgi krikščionybei pasisekė įveikti savo varžovus? Ir galiausiai, svarbiausias dalykas: Evangelija toli gražu nepanaši į paprastą dorovės pamokslą.

Čia mes įžengiame į slėpiningiausią ir esminę Naujojo Testamento sritį, čia staiga atsiveria praraja tarp Žmogaus Sūnaus ir visų filosofų, moralistų, religijų įkūrėjų.

Nors Jėzus gyveno ir veikė kaip pranašas, tačiau tai, kaip Jis apsiareiškė, neleidžia Jo minėti lygia greta su kitais žmonių mokytojais. Kiekvienas iš jų jautėsi esąs tik *žmogus*, pažinęs tiesą ir pašauktas ją skelbti. Jie aiškiai jautė nuotolį, skiriantį juos nuo Amžinojo. (Indijos išminčiai kartais kalbėdavo apie susiliejimą su dievybe, bet tai buvo susiję su jų teologija, skelbiančia Dievą esant viso ko esme). Na, o Jėzus? Kai Pilypas nedrąsiai paprašė Jo parodyti mokiniams Tėvą, Jis atsakė taip, kaip negalėjo atsakyti nei Mozė, nei Konfucijus, nei Platonas: “Jau tiek laiko esu su jumis,

ir tu, Pilypai, vis dar Manęs nepažįsti! Kas yra matęs Mane, yra matęs Tėvą!” (Jn 14,9). Ramiai, nedvejodamas šis Mokytojas, kuriam buvo svetimas falšas ir egzaltacija, pasiskelbia esąs vienatinis Dievo Sūnus. Jis kalba jau ne kaip pranašas - Dievo vardu, - o kaip Pats Dievas.

Nenuostabu, kad Kristus ir dabar daugeliui atrodo neįmenama mįslė. Galima netgi suprasti tuos, kurie bandė Jį laikyti mitu, nors šie mėginimai ir buvo nesėkmingi. Iš tikrųjų, sunku patikėti Izraelyje gyvenusį Žmogų, išdrįsusį pareikšti: “Aš ir Tėvas esame viena” (Jn 10, 30); kur kas lengviau įsivaizduoti, kaip graikai ar sirai, pasinaudodami rytų prietarų fragmentais, supynė legendą apie Dievo Sūnų.

Pagonys manė, kad dievai kartais gimsta žemėje ir lanko mirtinguosius; tačiau Jėzus pamokslavo visuomenėje, kur į tokius mitus niekas rimtai nežiūrėjo, kur žinota, kad Dievybė nelygintina su žmogumi. Senojo Testamento Bažnyčia sumokėjo pernelyg didelę kainą už šią tiesą ir pernelyg ilgai kovojo su pagonybe, kad galėtų prasimanyti buvus Pranašą, teigusį: “Aš esu Tėve ir Tėvas yra Manyje” (Jn 14,10). Dar mėginta aiškinti, esą šv. Paulius prasimanęs Įsikūnijimo dogmą. Tačiau “apaštalas pagonims” (1 Tim 2,7) buvo iki pašaknių žydas, ir jam pačiam tikrai negalėjo kilti dieviškosios žmonijos, dievažmonijos idėja.

Jėzaus Apsireiškimo paradoksas tas, kad Jis - neįtikėtinai, o kartu Jis - istorijos realija. Paviršutiniškas “euklidiškas” protas bergždžiai pluša stengdamasis įminti Jo mįslę. Kai žymaus antikos žinovo Teodoro Momzeno paklausė, kodėl savo darbuose nemini Kristaus, jis atsakė: “Aš negaliu Jo suprasti, todėl nutariau tylėti”. Nors filosofas Spinoza ir nebuvo krikščionis, bet jis pripažino, kad “dieviškąją Išmintį geriausiai atskleidė Jėzus Kristus” (B.Spinoza. Perepiska. Pismo 73). Napoleonas tremtyje daug mąstė apie istorijos vingius ir prieš mirtį jis yra pasakęs: “Kristus trokšta žmogaus meilės, vadinasi, Jis nori to, ko sunkiausia sulaukti iš šio pasaulio, to, ko išminčius bergždžiai reikalauja iš keleto draugų, tėvas - iš savo vaikų, žmona - iš vyro, brolis - iš brolio; žodžiu, Kristus nori širdies. Jis šito nori, ir neribotai gauna... Jam vieninteliam pavyko pakylėti žmogaus širdį taip aukštai prie to, kas neregima, kad žmogus atsisako to, kas laikina, ir tuo būdu Jis sujungė dangų ir žemę” (žiūr. F.Šaff. Jisus Christos - čudo istorii. Vert. iš vok. M., 1906, p.252). “Pagonis” Gėtė lygino Jėzų su Saule. Jis sakė: “Jeigu manęs paklaus, ar mano prigimčiai tinka Jį garbinti, aš atsakysiu: ‘Žinoma!’ Aš žemai Jam lenkiuosi kaip dieviškajam aukščiausiojo

dorovės principo apreiškimui” (J.Ekkerman. Razgovory s Gete, p. 847). Induistas Mahatma Gandis rašė, kad jam Jėzus - tai “kankinys,) pasiaukojimo įsikūnijimas, dieviškasis mokytojas” (M.Gandi. Moja žizn. M., 1959, p.143).

Tokios istoriko, filosofo, politiko, poeto ir išminčiaus mintys apie Kristaus asmenybę. Bet jeigu Jis ne mitas ir jeigu Jis ne tik reformatorius, kas gi Jis? Atsakymą į šį klausimą gal galėtume rasti išklausę tuos, kurie buvo arčiausiai Jo, kurie vaikščiojo su Juo po Galilėjos miestus ir kaimus, kuriems Jis atskleidė pačius slapčiausius dalykus? O jie į klausimą, “kuo mane laikote?” - atsakė Simono Petro žodžiais: “Tu esi Mesijas, gyvojo Dievo Sūnus...”

Norint geriau suprasti šio išpažinimo esmę, teks dar sykį grįžti į tolimą praeitį.

Mesijas: Karalius ir Išganytojas

Mozės religija gimė drauge su *išganymo* idėja. Pirmasis Dekalogo įsakymas primena, kad Jahvė išvadavo Savo tautą iš varginančios nelaisvės. Paprasti žmonės išganyką dažniausiai suprato konkrečiai - kaip apsaugą nuo priešų ir stichinių nelaimių. Tačiau pranašai išganymo vilčiai įkvėpė dvasingumo, nes suteikė jai eschatologinę prasmę.

Pasak Biblijos, pasaulis seniai yra puolęs ir reikalingas pagalbos. Žmogaus gyvenimas trumpas nelyginant sapnas ir prabėga tuščiai kovojant. Žmonės gyvena tuštybe. “Kaltėje gimę” jie neišvengiamai artėja į pražūtį (Ps 50; Job 14,1-6). Ši tamsos ir kančios karalystė nėra iš tolo nepanaši į tai, kas sumanyta Dievo!..

Panašią išvadą padarė ir daugelis Vakarų bei Rytų filosofų. Jų nuomone, mirtingasis - tai aklų aistrų bei aplinkybių žaisliukas; visa valdo nenumaldoma lemtis, verčianti Visatą suktis uždaru ratu.

Suvokus pasaulio netobulumą, pradėtos kurti išganymo teorijos. Jas galima suskirstyti į tris tipus.

Vieni (Platonas) manė, kad išeitis - geriau organizuoti visuomenę; kitiems (Buda) tai buvo mistinė pagava ir bėgsmas nuo gyvenimo. Abi šias nuostatas siejo viena išvada: nei žmogus, nei Dievybė negali iš esmės pakeisti pasaulio sąrangos. Galima pasiekti tik kančių palengvinimo arba laukti, kol neliks pačios būties.

Trečiasis soteriologijos, t.y. mokslo apie išganyką, tipas susiformavo Izraelyje ir Irane. Tik ten buvo tikima, kad blogį įmanoma įveikti, kad galiausiai viskas atsimainys, ir šis atsimainymas yra

aukščiausias žmogaus gyvenimo tikslas. Tiesa, persai manė, kad Gėris ir Blogis yra lygiareikšmiai būties poliai, tarsi du varžovai Dievai, tačiau Biblijos pranašai atsisakė šios viliojančios teorijos. Jėhė apsiereiškė jiems kaip vienas vienatinis. Jis nesukūrė mirties. Jo valia - suteikti pasauliui visišką, harmoningą darną.

Tačiau kaip tąsyk radosi priešingas Dievo sumanymui netobulumas? Senasis Testamentas moko, kad tai atsiskyrimo nuo Dievo padarinys. Dievo valdžia ne tokia kaip diktatorių. Dievas leidžia kūrinijai *laisvai* rinktis kelią. Pasaulis pašauktas pats patirti, kad tikrasis gyvenimas įmanomas tik su Tuo, Kuris jį dovanoja; atitolus nuo Jo, prasmengama į nebūties prarają. Tik savanoriškai atsiliepdama į Kūrėjo kvietimą, kūrinija bus Jo verta.

Biblijos autoriai griovimo dvasią, besipriešinančią Dievo Išminčiai, vaizdavo pasitelkę sakralinės Rytų poezijos įvaizdžius - Gyvatę ar Drakoną, maištingus ir nevaldomus kaip jūros bangos. Vėliau Raštas šią juodą demonišką tėkmę, iškilusią kūrinijoje, pavadino Šetonu, t.y. Priešininku. Per jį *“mirtis įėjo į pasaulį”* (Išm 2,24; t.p. žiūr. Iz 51,9-10; Ps 73 ir 88; Job 9,13).

Gamta, kurią dabar regime, nevysiškai atitinka Kūrėjo sumanyimą. Todėl joje klesti naikinimas, kova, mirtis ir dūlėjimas. Į tokį iškreiptą dvilypį pasaulį ir pateko pirmovinis žmogus, kurį Biblija vaizduoja Adomo asmenyje.

Jis tapo Dievo atspindžiu gamtoje, “panašumu” į patį Kūrėją.

Senovės psalmių autorius, pagautas nakties dangaus didybės, negalėjo atsistebėti: “Kas gi yra žmogus, kad Tu jį atsimeni?.. “Kodėl jis taip aukštai iškeltas? (Ps 8). Pradžios knygoje kalbama, kad Adomas yra valdovas, jam skirta valdyti kūrinius. Pasak Biblijos, jis gyveno Rojaus sode, t.y. Dievo artumas saugojo jį nuo gamtiško blogio. Tačiau, būdamas laisvas ir galingas, Adomas pasidavė pagundai iškelti savo valią aukščiau Kūrėjo valios.

Šventasis Raštas šią dvasinę katastrofą vaizduoja pasakojime apie žmonių nuopuolį. Jie paklausė Žalčio ir panoro valdyti pasaulį *nepriklausomai* nuo Kūrėjo. Kitaip sakant, užsigeidė tapti “kaip dievai” (Pr 3).

Taip buvo nutraukta pirmoji Sandora tarp žmonių ir Dievo.

Nuodėmė panaikino arba susilpnino daugelį žmogui duotų dovanų; nuodėmė plito kaip epidemija, ji visur leido savo nuodingas šaknis. Adomas, kuriam buvo skirta “įgyventi ir sergėti” gamtą (Pr 2,15), tapo jos priešas ir ėmė ją prievartauti. Na, o žmonių giminė savo ruožtu pateko tamsiųjų stichijų valdžion, jos pavergė žmogų, ir žemė virto pragaru...

Ir vis dėlto nei Šėtonas neįstengė visiškai iškreipti pasaulio pavidalo, nei nuodėmės sėkla nenustelbė žmogaus veržimosi prie Aukščiausiojo, ilgesio to, kas prarasta.

Esminis Biblijos apreiškimas buvo tai, kad Dievas neapleido puolusio pasaulio. Teisuoliai, išsaugoję ištikimybę Dievui, nepaisant pasaulio tamsybių ir beprotybės, atsiliepdavo į Dievo kvietimą, ir Dievas per juos atnaujindavo šventąją Sandorą. Šie žmonės ir buvo išrinktosios tautos užuomazga, o pati tauta, Izraelis, tapo įrankiu siekiant Apvaizdos tikslų.

Šių tikslų esmė tik palengvėle aiškėjo Izraelio sąmonei. Iš pradžių jis privalėjo tiesiog pasitikėti Viešpačiu, atsiduoti Jo globai. Karta po kartos vadai, pranašai ir išminčiai puoselėjo tikėjimą ateitimi, gilino Karalystės sampratą. Jie žinojo, kad ateis diena, kai Chaoso pabaisa bus nugalėta, ir subyrės pertvara, skirianti pasaulį nuo Dievo (Iz 27,1; Jn 12,31). Prieš prasidedant šiai Visatos pertvarkai apsireišk Mesijas - Kristus. Jis bus Dovydo, Jesės sūnaus, palikuonis, tačiau Jis gims tuomet, kai karaliaus šeima bus praradusi žemiškąją šlovę:

Bet Atžala išdygs iš Jesės kelmo
ir pakils Žiedas iš jo šaknies.

Viešpaties Dvasia ilsėsis ant Jo:

išminties ir supratimo Dvasia!.. (Iz 11,1-2).

Dievo širdyje Mesijas gyveno iš pat pradžių, o busimoji Jo Karalystė "stovės per amžius" (Dan 2,44). Jo apsireiškimas sutaikins žmones su gamta, suvienys pasaulį ir Kūrėją.

Tačiau pranašų eschatologija neapsiribojo Kristaus laukimu. Jie sakė, kad "Viešpaties diena" (Iz 2,12) bus didis Dievo Apsireiškimas (žiūr. Avvakum, 3). Pats Aukščiausiasis įeis į pasaulį, Pats slėpiningasis taps regimas ir atsivers žmogui.

Tačiau ar ne akiplėšiška, ar ne beprotiška to tikėtis? Juk tai, kas sukurta, negali lygintis su Dievu, Jis visa pranoksta. Tas, kas regėjo Viešpatį, turi mirti (žiūr. Iz 6,5). Tačiau Senojo Testamento Bažnyčios išminčiai atsakė ir į šį klausimą. Jie aiškino, kad Nepažinūsiai tarsi stebi gamtą ir žmogų. Simboliškai, žmonių kalba tuos į kūrinių atgręžtus veidus galima vadinti Dvasia, Išmintimi ir Viešpaties Žodžiu. Jų dieviškumo lygmuo jau atitinka kūrinių. Jie dovanoja Visatos būtį ir per Juos Praamžis apsireiškia žmogui.

Tačiau, bandydami pavaizduoti Žodžio ar Dvasios apsireiškimą, pranašai teigė būsiant pasaulinį kataklizmą, sukrėsiantį dangų ir žemę. Ir Mesiją dauguma iš jų regėjo galingą triumfatorių, vadovaujantį dangaus kareivijai. Tik kai kurie pranašai, pavyzdžiui, Izaijas Antrasis, vaizdavo Jį be išorinės šlovės aureolės.

Štai Mano išrinktasis Tarnas,
Mano mylimasis, kuriuo gėrįsi Mano siela.

Aš suteiksiu Jam Savo Dvasią,
ir Jis skelbs tautoms teisingumą.

Jis nesiginčys, nešauks ir negirdės niekas gatvėse Jo balso.

Jis nenulauš palūžusios nendrės
ir neužgesins gruzdančio dagčio (Mt 12,18-20).

Iki pat Evangelijos laikų tikėjimas Mesiju Karžygiu liaudžiai buvo kur kas artimesnis nei mistiškasis mesianizmas. Valdant Romai karinga revoliucinė dvasia ėmė aiškiai vyrėti. Svajonės apie Išganytoją tapo žemiška utopija, įkvėpusia Hablonito (Judo Galilėjiečio) partizanus.

Kodėl Jėzus atvirai nepasmerkė šios tėkmės?

Veikiausiai todėl, kad ir jai peno teikė pranašų knygos. Žmonės dar nebuvo pasirengę *atskirti*, kas šiose knygose yra tikrai pranašiška, o kas - tradicinės metaforos, kuriomis buvo reiškiamos šios pranašystės. Todėl Kristus nekalbėjo apie pranašysčių *formą*, o tik stengėsi pabrėžti jų dvasinę prasmę, parodyti tai, kas Biblijos eschatologijoje yra svarbiausia. Vadindamas Save Žmogaus Sūnumi, sakydamas atėjęs skelbti laisvę ir gydyti, leisdamas suprasti buvęs "pirmiau, negu gimė Abraomas" (Jn 8,57), Jis ir norėjo parodyti esąs Tas, Kurį ateisiant skelbė pranašai.

Tačiau Kristus atskleidė ir tai, ko *nė vienas iš jų nebuvo numatęs*. Per Jį, per žadėtąjį Mesiją, apsireiškė ir Dievas. Bėgalinis ir Visa apimantis gavo žmogaus, Štaliaus iš Nazareto, "Gyvojo Dievo Sūnaus", vardą ir balsą.

Dievo Sūnus

Biblijoje gana dažnai pasitaiko tokių posakių kaip "malonės sūnus", "rūstybės sūnus", "pranašystės sūnus". Jie reiškia žmogaus bruožus, charakterį ir pašaukimą. Sakydami "Dievo sūnus", žydai paprastai turėjo omenyje dvasines esybes, angelus, o kartais - Viešpaties tautos teisuolius arba monarchus, pateptuosius valdovus. Todėl "Dievo Sūnaus" vardas, aišku, taikytas ir Mesijui.

Kristus nuolat vadino Save Dangiškojo Tėvo Sūnumi. Tačiau iš Jo žodžių aiškėjo, kad Jo santykis su Dievu ne toks, kaip kitų. "Niekas nepažįsta Sūnaus, tik Tėvas, nei Tėvo niekas nepažįsta, tik Sūnus" (Mt 11,27). Sakydamas "Mano Tėvas", Jis parodydavo esant unikalią Jo vidaus gyvenimo paslaptį: "Tėvas Manyje ir Aš Jame"

(Jn 10,38). Tačiau tai - ne aistringas mistiko sąlytis su dieviškąja gelme, o visai kas kita.

Kristaus asmenyje Dievo Sūnus tampa *Dievažmogi*u...

Karalių knygoje pasakojama, kaip pranašas Elijas ant Sinajaus kalno laukė apsireiškiant Dievo Šlovės. Siautėjo liepsnos, riaumojos viesulas, visa aplink virpėjo nuo žemės drebėjimo, tačiau tai nebuvo Dievas. Ir tik tada, kai įkaitusioje dykynėje netikėtai padvelkė švelnus, vėsus vėjelis, pranašas pagaliau pajuto Dievo artumą. Kažkas panašaus įvyko ir šventojoje istorijoje. Laukta katastrofų, krintančių žvaigždžių, o vietoj to žemėje gimė Kūdikis, silpnas, kaip ir visi kiti pasaulio kūdikiai. Laukė dangiškojo karžygio, triuškinančio priešus, o atėjo Stalius iš Nazareto ir pakvietė visus, kurie vargsta ir yra prislėgti (žiūr. Mt 11, 28). Laukė galingo Mesijo ir rūstaus Dievo Apsireiškimo, o pamatė Dievažmogi, sumažinusį Savę, priėmusį "žemės kūną ir kraują"...

Žinia apie Kristų trikdė ir žydus, ir graikus. Norėdami įsprausti Jį į įprastus rėmus, vieni teigė, kad Jėzus tebuvo paprastas mirtinasis, gavęs Dievo Dvasios, o kiti - kad Jo kūnas tik atrodęs toks kaip žmogaus, o iš tikrųjų Jis buvęs dieviškoji esybė (žiūr. Irinej Sionskij. Protiv jeresei, I, 7, 25, 26; Kliment Aleksandrijskij. Stomaty, VII, 17). Tuo tarpu Evangelijos pasakoja apie Žmogų, Kuris valgė ir gėrė, džiaugėsi ir kentėjo, buvo gundomas ir nužudytas; o kartu Jis, būdamas be nuodėmės, atleido nusidėjėliams, kaip atleidžia Dievas, ir neskyrė Savęs nuo Tėvo. Todėl Bažnyčia skelbia ir tiki Jėzų, Dievo Sūnų, Aukščiausiojo Žodį, veikiantį Dievą, tarsi prisiskverbiantį į pačias kūrinijos gelmes.

Pradžioje buvo Žodis.

Tas Žodis buvo pas Dievą,

ir Žodis buvo Dievas.

Jis pradžioje buvo pas Dievą.

Visa per Jį atsirado,

ir be Jo neatsirado nieko,

kas tik yra atsiradę.

Jame buvo gyvybė,

ir ta gyvybė buvo žmonių šviesa.

Šviesa spindi tamsoje,

ir tamsa jos neužgožė...

Tas Žodis tapo kūnu

ir gyveno tarp mūsų;

mes regėjome Jo Šlovę -

Šlovę Tėvo viengimio Sūnaus,

pilno malonės ir tiesos...

Kaip Įstatymas duotas per Možę,

taip tiesa ir malonė

atėjo per Jėzų Kristų.

Dievo niekas niekada nėra matęs,

tiktai viengimis Sūnus - Dievas,

Tėvo prieglobstyje esantis,

mums Jį atskleidė (Jn 1,1-18).

Kristaus Dievažmogiškumas yra Dievo Apsireiškimas ir Ap-
reiškimas atskleidžiantis žmogų.

Jau pranašai žinojo, kad visa ko Pirmoji priežastis - ne beasme-
nė Galia ar bejausmė, kaip visos kitos Visatos jėgos, kosminė Tvar-
ka, bet - *Gyvas Dievas*, kalbą su žmonėmis, dovanojęs jiems Savo
“paveikslą ir panašumą”. Jis nori sandoros su žmogumi ir siūlo jam
amžinąjį gyvenimą. Tiesa, Senajame Testamente Dievo sumanymas
ir Jo veidas buvo tarsi už uždangos, tik Jėzaus atėjimas priartina
Kūrėją prie žmonių. Mesijas turi parodyti pasauliui, kad Dievas
yra Meilė, kad Jis kiekvienam gali tapti Tėvu. Palaidūnai žemės vai-
kai kviečiami į Tėvo namus, kad ten vėl įgytų prarastą įsūnystę.

Vardan to pasaulyje gimsta Žmogaus Sūnus ir Dievo Sūnus, ku-
ris Savyje sutaiko žemę ir dangų. Naujajame Testamente realybe
tapo tai, ko Senajame tik nedrąsiai tikėtasi. Nuo šiol vienovė su
Jėzumi bus vienove su Dievu.

“Dievas tapo žmogumi, kad mes taptume dievais”, - šie švento-
jo Afanasijaus žodžiai perteikia Įsikūnijimo paslapties esmę.

Išganytojas

Kristus sakė: “Žmogaus Sūnus atėjo ne kad Jam tarnautų, bet Pats
tarnauti ir Savo gyvybės atiduoti kaip išpirkos už daugelį” (Mk 10,45).
Žodis “išpirka”, “išpirkimas” Biblijoje buvo vartojamas kaip išgany-
mo sinonimas, nes išpirkos sąvoka susijusi su išvadavimu iš vergijos ir
įsigijimu sau. Praeityje Viešpats išgelbėjo Senojo Testamento Izraelį ir
padarė jį “savo tauta”, taip ir dabar Naujojo Testamento Bažnyčia turi
tapti Jo “dalimi” (žiūr. 1Pt 2,9-10; Gal 1,4; Tit 2,14).

Išganymas yra ir šis tas daugiau - kūrinijos grįžimas į skirtąjį iš
aukščiau kelią. Ėmusi vergauti blogiui, visa ji, pasak apaštalo Pau-
liaus, su “ilgesiu laukia, kada bus apreikšti Dievo vaikai” (Rom
8,19). Išganytas žmogus nebus atskirtas nuo likusios kūrinijos, o
ves ją į “naują dangų ir naują žemę” (Apr 21,1).

Logos liepsna “spindi tamsoje” (Jn 1,5) tolydžio apimdama Visatą. Nesantaikos ir dūlėjimo karalystei Dievas teikia gaivinančios jėgos - vienovės, harmonijos ir meilės. Ir nelyginant augalas, besistiebiančias į saulę, visa gamta atsiliepia į šį kvietimą ir paklūsta Žodžiui.

Juo daugiau sužinome apie Visatos sąrangą, juo labiau aiškėja, kad čia viskas tolydžio kyla aukštyn. Iš pradžių susiformuoja struktūros, po to atsiranda gyvybė ir, galiausiai - žmogus. Kova nenurimsta nė akimirkai. Chaoso Drakonas žingsnis po žingsnio traukiasi į tamsą, o šviesa sklinda vis plačiau.

Žmogui pamynus savo paskirtį, Pats Žodis apsireiškė pasauliui, tapdamas įsikūnijusiu “naujuoju Adomu”.

“Dievas taip pamilo pasaulį, jog atidavė Savo viengimį Sūnų...” (Jn 3,16).

Tačiau Jėzaus pasiaukojimas negalėjo netapti tragedija. Tas, kuris susivienija su puolusiu pasauliu, neišvengiamai susisieja ir su jo kančia. Nuo tol kiekvienos būtybės skausmas - Jo skausmas, Jo Gologota. Tarp žmonių Jėzaus laukia ne išskilmės, o kančia ir mirtis.

Būdamas be nuodėmės, Jis ima Sau visus nuodėmės padarinius. Todėl Bažnyčia visus, einančius paskui Jį, ragina: “Ištvermingai bėkime mums paskirtose lenktynėse, žiūrėdami į savo tikėjimo Vadvą ir Ištobulintoją Jėzų. Jis *vietoj Sau priderančių džiaugsmų*, nepaisydamas gėdos, iškentėjo Kryžių” (Žyd 12,1-2).

Jo pirmtakai buvo ankstesniųjų amžių šventieji ir kankiniai, kuriuos persekiojo ir žudė. Jų veidai susiliejo viename Mesijo paveiksle, kurį Izaijas Antrasis regėjo mistiko akimis. Karaliai ir tautos, pasikliaudamos žemiškąja galia, su panieka žvelgė į tikrąjį *Viešpaties Tarną*. Tačiau jiems teko patirti, kad kaip tik šis paniekintas Kankinys ir buvo Dievo Išrinktasis.

Kas tikėjo tam, ką mes girdėjome?

Ir kam buvo apreikšta Viešpaties petys?

Jis kyla aukštyn kaip atžala Jo akivaizdoje

ir kaip šaknis iš ištroškusios žemės;

nėra Jam išvaizdos ir gražumo;

mes žiūrėjome į Jį, ir nebuvo ko žiūrėti,

kad Jis patiktų mums.

Buvo paniekintas ir paskutinis iš žmonių,

skausmo vyras ir kurs pažinęs negalią;

Jo veidas buvo lyg paslėptas ir paniekintas,

todėl mes nekreipėme į Jį dėmesio.

Tikrai Jis ėmė Sau mūsų skausmus

V. Svirskis. Nukryžiuotasis (1890 m.)

ir Jis nešė mūsų sopulius,
o mes laikėme Jį tarsi raupsuotu,
Dievo užgautu ir pažemintu.
Jis buvo sužeistas dėl mūsų neteisybių,
sumuštas dėl mūsų kalčių;
plakimas dėl mūsų ramybės krito ant Jojo,
ir Jo randais mes esame pagydyti.
Mes visi klydome kaip avys,
kiekvienas pasuko į savo kelią,
o Viešpats uždėjo Jam visų mūsų neteisybę.
Jis buvo paaukotas, nes Pats norėjo,
ir neatvėrė Savo burnos;
ir kaip avis, vedama pjauti,
ir kaip avinėlis nutyla prieš tą, kurs jį kerpa,
taip ir Jis neatvėrė Savo burnos (Iz 53,1-7).

Mesijas - kankinys!.. Tai atrodė nepriimtina, neįtikėtina, nesu-
prantama. Tik nedaugelis Senojo Testamento žmonių išdrįso viešai
prabilti apie tokią neįtikėtiną galimybę. Atrodė, kad tai šventva-
gystė. Tačiau žodis buvo tartas ir liko Rašte, trikdydamas ir vesda-
mas žmones į pagundą. Žydų Rašto aiškintojai stengėsi apeiti šią
vietą, tarsi norėdami ją pamiršti. Tuo tarpu Jėzus priešingai - aiški-
no Savo misiją remdamasis pranašyste apie Dievo Tarną. “Šiandien
išsipildė ką tik jūsų girdėti Rašto žodžiai...” (Lk 4,21.)

Per Savo žemiškąją kelionę Jis nesistengė pavergti žmonių aki-
vaizdžia Savo galia. Jis buvo *sumažintas* “pasaulio akyse”, nes ne-
norėjo pažeisti žmogaus laisvės. Jėzus ieškojo ne vergų, o sūnų, bro-
lių, kurie *nesavanaudiškai* pamiltų ir nueitų paskui Jį, paniekintą ir
pažemintą. Jeigu Mesijas būtų apsireiškęs “šlovėje”, jeigu niekas
nebūtų pajėgęs nuo Jo nusigręžti, tai būtų buvusi prievarta. Tačiau
Kristus mokė kitko: “Jūs pažinsite tiesą, ir tiesa padarys jus lais-
vus” (Jn 8,32).

Vardan žmogaus laisvės Jis apsiribojo mirtingojo galiomis, Jis ta-
po “mažesnis nei Tėvas” (žiūr. Jn 14,28), Jis alko, jautėsi pavargęs,
Jis uždengė nuo Savęs ateitį ir Pats iškentėjo visą pasaulio kančią.

Provencijos miestelio amatininkas, apsuptas netašytų, o dažnai
ir nuodėmingų žmonių, leido Savo dienas tarp skurdžių, muitinin-
kų, pasileidėlių ir raupsuotųjų. Jis neturėjo nei ginkluotų būrių, nei
įtakingų sąjungininkų. Argi tai Mesijas, kurio tiek amžių ilgesingai
laukė žmonės?

Kliudė ir tai, kad Nazariečio pamokslai nesulaukė Bažnyčios ofi-
cialios vadovybės pritarimo. Fariziejai priekaištavo, kad Jis “Pats

apie Save” liudija (Jn 8,13). Jis į tai atsakė: “Liudiju Aš Pats apie Save, ir apie Mane liudija Mane atsiuntęs Tėvas” (Jn 8,18). Priimti Žmogaus Sūnų reikia tikėjimo žygdarbio. Tik tyraširdžiai “regės Dievą” (Mt 5,8). Jis atsiskleis jiems Jėzaus Kristaus asmenyje, kurį “vyresnybė” pasmerkė kaip netikrą mokytoją.

Senajo Testamento Bažnyčios teologai ir hierarchai liko kurti Jo Evangelijai, ir tai nėra atsitiktinumas. Jie tapo tradicijos vergais, nes laikė ją duota visiems laikams. Jie nė trupučio neabejojo savo teismu, o iš tikrųjų tapo Dievo darbų priešai. Taip atsitiko ne tik dėl to, kad Anas ir Kajafas buvo prasčiausi iš visų vyriausiųjų kunigų. Pats hierarchų paskelbto teismo nuosprendžio Jėzui faktas yra didžiausia religinės pasaulio istorijos tragedija, įspėjimas amžiams. Dostojevskio “legendoje”, vaizduojančioje vėl atėjusį žemėn Kristų ir vėl nu-teistą Jo Bažnyčios “kunigaikščių”, yra baisios tiesos...

Jis buvo pasaulyje,

ir pasaulis per Jį atsiradęs,

bet pasaulis Jo nepažino.

Pas savuosius atėjo, o savieji Jo nepriėmė.

Visiems, kurie Jį priėmė,

Jis davė galią tapti Dievo vaikais -

tiems, kurie tiki Jo vardą (Jn 1,10-12).

Mokiniams iškilusi paslaptis

Jeigu net Rašto aiškintojai ir teologai Jo neatpažino, tai kaip Jėzui pavyko rasti mokinių? Žmogiškoji logika, “kūnas ir kraujas” čia iš tiesų buvo bejėgiai. Šventų švenčiausioji tikėjimo paslaptis: kur siela sutinka savo Išganytoją? Apaštalų protą kankino abejo-nės, tačiau tyros meilės dėka tikėjimas paėmė viršų, ir jie nusilenkė persekiojamam Keliautojui, pripažino Jį Mesijų, Gyvojo Dievo Sū-numi.

Atsakydamas į Simono Petro išpažinimą, Kristus pranašavo apie Bažnyčią, kuri nepalūš, net jeigu ją puls visos blogio jėgos. (Mt 16,18. “Pragaro vartai” reiškia blogio galybę. Semitų kalbose “vartai” bu-vo jėgos sinonimas, nes stiprūs vartai padėdavo apsaugoti miestą nuo priešų.) O patį Simoną Jėzus pavadino Uola, ant kurios bus pastatyta Jo Bažnyčia. “Uola” - aramėjiškai Kifa, Kefas; graikiš-kai Petros, Petras.) Kad ir kaip suprastume šiuos žodžius, neabejo-tina, kad Viešpats skyrė apaštalui tam tikrą išskirtinę misiją. Todėl

ir Bažnyčia pripažino Jį pirmuoju, vyriausiuoju. Kartais su tuo nesutinkama - atseit Petras neturėjo absoliutaus autoriteto pirmojoje bendruomenėje. Iš tikrųjų, jis nebuvo nei diktatorius, nei Bažnyčios “kunigaikštis” *žemiškąja* šio žodžio prasme. Tačiau ar pats Kristus ryžtingai neatmetė visų pretenzijų būti tokiais vadovais? Jėzus sakė - tegul karaliai valdo tautas, o “jūs taip nedarykite” (Lk 22,26). Todėl ne garbėtroškai “lyderiui”, o kukliam žvejui buvo pasakyta: “Ganyk Mano avinėlius” (Jn 21,15). Tik Šventosios Dvasios paveiktas jis vėliau tapo Kristaus avinėlių ganytojas. Na, o per pokalbį prie Pilypo Cezarėjos Petras dar toli gražu nebuvo tapęs Bažnyčios “uola”. Todėl Jėzus išsyk nukreipė jo mintis kita linkme. Uždraudęs skelbti mesijinę paslaptį, ėmė aiškinti apie Savo kančią ir mirtį.

Išgirdęs tai, Petras nuliūdo. Jis pasivadino Jėzų į šalį ir su jam būdingu nuoširdumu ėmė Jį guosti:

- Dievas Tau mielaširdingas, Viešpatie! Tau neturi taip atsitikti!

Tačiau mokinio žodžiai tik žeidė Jėzaus sielą. Argi Jis Pats nenorėtų, kad “taurė Jį aplenktų?” Argi Jis troško, kad žmonės taptų Mesijo žudikais? Tačiau Jo laukė išganymo taurė, kurią teks išgerti laisva valia...

- Eik šalin, šėtone! - pasakė Jis atsisukęs į mokinius. - Tu Man papiktinimas, nes mąstai ne Dievo, o žmonių mintimis (Mt 16,21-23. “Šėtonas”, “aram” - priešininkas, besipriešinąs).

Petras sutrikęs nutilo, o Jėzus prašneko kreipdamasis jau į visus Dvylika. Jie turi būti viskam pasirengę. Artėja išbandymo metas. “Jei kas nori eiti paskui Mane, teišsižada pats savęs, tepasiima savo kryžių ir teseka Manimi” (Mt 16,24). Kelias į Karalystę prasideda nuo pergalės prieš save. Mesijas taps auka, bet ir Jo pasekėjai turi mokytis sekti Jėzumi. Tik tada jie galės tapti mesijinės pergalės dalininkais. “Iš tiesų sakau jums: kai kurie iš čia stovinčių neragaus mirties, kol pamatys Žmogaus Sūnų, ateinantį su Savo Karalyste” (Mt 16,28).

Ar tai reiškė, kad pasaulio pabaiga ateis dar gyvenant šiai kartai? Daugelis mokinių taip ir suprato Jėzų. Tuo tarpu Jis kalbėjo ne tiek apie ateitį, kiek apie tai, kas *jau* vyksta, kas prasidėjo dar pirmomis Jo pamokslavimo dienomis. Kristaus pasėta sėkla auga, grūdai tampa medžiu, o tuo tarpu Teismas *jau* vyksta, nauja era *jau* prasidėjo.

Praėjo kelios dienos. Artėjo Palapinių šventė, Sukot, kurią buvo įprasta praleisti iš šakų suręstose stoginėse. Maldininkai rengėsi keliauti į Jeruzalę. Tuo tarpu Jėzus pasiliko kitapus Jordano. Ir

ten įvyko dar vienas nepaprastas reiškinys. Trims apaštalams - Petriui, Jokūbui ir Jonui - buvo leista akimirką žvilgtelėti už pertvaros ir regėti antžmogišką Kristaus šlovę. Gali būti, kad Jis norėjo prieš kančią dvasiškai sustiprinti pačius artimiausius, žinodamas, kokie išbandymai jų laukia.

Sykį, pasiėmęs juos su Savimi, Jėzus pakilo į aukštą kalną, o likusieji tuo metu ilsėjosi apačioje. Kol Jis meldėsi, Petras, Jokūbas ir Jonas, įsitaisę greta, užsnūdo. Na, o kai jie pabudo, nustėro pamatę, kaip jų Mokytojas atsimainęs. Po maldos Jo veidas sužibo nežemiška šviesa, net drabužiai tapo akinamai balti. Su Juo šnekučiavosi du nepažįstamieji. Nežinia kaip, bet apaštalai suvokė, kad tai iš kito pasaulio atėję senovės pranašai. Baimė atslūgo, juos apėmė ramybė, jie pasijuto laimingi, pajuto Dievo artumą... Pamatę, kad tuodu nueina, mokiniai sujudo bijodami netekti neapsakomos šios akimirkos palaimos. "Rabi, - ištarė Petras, - gera mums čia būti. Pastatykime tris palapines: vieną Tau, antrą Mozei, trečią Elijui" (Mk 9,5). Jis nesižinojo, ką sakęs, jam pasirodė, kad atėjo Palapinių šventės apeigų metas...

Nė vienas iš mokinių tiksliai neprisiminė, kas vyko toliau. Tai buvo pati Praamžio Šlovė, Šviesus Dievo artumo debesis, ir iš viršaus pasigirdo balsas: "Šitas Mano mylimasis Sūnus. Klausykite Jo!" (Mk 9,7).

O dar po akimirkos švytėjimas išblėso, apaštalai pamatė Jėzų tokį kaip anksčiau.

Jis stovėjo vienas ant kalno viršūnės.

Petras, Jokūbas ir Jonas negalėjo atsitokėti, o Jėzus priėjęs pasakė: "Kelkitės, nebijokite!" (Mt 17,7) - ir ėmė leistis žemyn. Mokiniai tarsi sapnuodami nusekė paskui. Pakeliui Jėzus nutraukė tylą ir liepė niekam nepasakoti apie tai, ką jie matė, "kol Žmogaus Sūnus prisikels iš numirusių" (Mt 17,9).

Nedrįsdami kreiptis į Jį, mokiniai klausinėjo kits kito: "Ką reiškia 'prisikelti iš numirusių'?.." (Mk 9,10.)

Trečioji dalis

GOLGOTA PASITINKANT

V. Svirskis. *Paskutinė vakarienė.*

Vienuoliktas skyrius

DAUG KVIESTŲ -

MAŽA IŠRINKTŲ

29 m. rugsėjis-gruodis

Jeigu net Petruį išpažinus Jėzų apaštalai nebuvo pasirengę suvokti dievažmogiškos paslapties, ką tąsyk jiems reiškė žodis “Mesijas”? Kas jiems, treči metai besimokantiems, buvo Jėzus?

Kiekviena diena, kurią Dvylika praleisdavo su Juo, teikė Dievo artumo pojūtį, tačiau tikroji šio stebuklo prasmė vis praslysdavo pro akis. Apaštalams buvo svetimas zelotų (uoliųjų) politinis radikalizmas, vis dėlto jie tebetikėjo, kad Kristus yra Tas, Kuris turi išgelbėti Izraelį (žiūr. Lk 24,21). Mintis apie kenčiantį pasaulio Išganytoją tiesiog netilpo galvoje. Rūstus apokaliptikų Mesijas jiems buvo suprantamesnis, ir jie vylėsi, kad, įkūręs Jeruzalėje Dievo Karalystę, Žmogaus Sūnus apsireikš tautoms kaip galingas žemiškasis triumfatorius. Kitaip sakant, tuo metu Dvylika buvo sustoję pusiaukelėje tarp liaudiškojo mesianizmo ir Evangelijos mesianizmo.

Pats Kristus neneigė, kad Jo atėjimas išpranašautas, kad Jis pavers tikrove Senojo Testamento lūkesčius; Savo tarnavimą Jis dažnai aiškino pasitelkęs šventuosius Biblijos tekstus. Tai padėjo Jo pasekėjams išsaugoti ryšius su tradicija, o kartu tolydžio gilinti savo požiūrį į Mesiją.

Tiesa, mąstant apie Raštą jiems kartais kildavo neaiškumų. Štai apaštalai teiravosi apie pranašą Eliją. Manoma, kad šis senovės kovotojas dėl tikėjimo ne mirė, o buvo paimtas į dangų; atėjus skirtingam metui, jis grįšiąs tam, kad parodytų Izraeliui Išganytoją. Mokiniai negalėjo suprasti: jeigu Jėzus - Mesijas, kodėl nesirodo Elijas? “Aš jums sakau, kad Elijas *jau buvo atėjęs*, ir jie jo nepažino, bet padarė su juo, ką norėjo”, - atsakė Jėzus. (Mt 17,10-13; Mk 9,11-13).

Buvo aišku, kad kalbama apie Joną Krikštytoją. Tačiau mokiniai sunerimo, išgirdę po to Mokytojo ištartus žodžius: “Taip nuo jų turės kentėti ir Žmogaus Sūnus”. Kodėl Jis vėl apie tai užsimena? Kas jam gresia? Ar Erodas Antipas išdrįs padaryti dar vieną nusikaltimą? Tačiau jis jau sukėlė liaudies pasipiktinimą! O jeigu ne tetrarchas, tai kas? Nejaugi Dievo skirti ganytojai! Tiesa, daugelis iš jų nepatikliai žiūri į Jėzų, tačiau ar Dievas leis, kad Jo tarnai

sukiltų prieš Mesiją? Gal praėjus kuriam laikui jie atsitokės ir supras, kad Mokytojas iš Galilėjos tikrai yra Dangaus pasiuntinys?

Žinodamas apie šias mintis, Kristus paaiškino mokiniams, kad nuo šiol yra “pirmų, kurie bus paskutiniai” (Lk 13,30), ganytojai pavirto vilkais. Tam, kad įtikėtų Jėzų kaip įkūnytą Dievo Apsireikimą, hierarchai ir Rašto aiškintojai iš pradžių turėjo pripažinti Jį bent Pranašu. Tačiau jie net ir to neįstengė padaryti dėl sustabarėjusių pažiūrų ir įžeistos luominės savimeilės. Jie tenorėjo vieno - kuomet greičiau atsikratyti Nazariečio.

Ryšium su tuo Kristus vėl, naujaip papasakojo palyginimą apie kviestuosius į pokylį (Mt 22,1-14). Vienas karalius kėlė sūnui vestuves. Jis išsiuntė tarnus šaukti garbingų svečių į pokylį. Tačiau šie, užuot atėję, įžeidė, išniekino pasiuntinius, o kai kuriuos ir užmušė. Užsirūstinęs karalius nubaudė skriaudėjus, tačiau vestuvių pokylio nepanoro atšaukti. Jis liepė tarnams kviesti į rūmus visus, ką tik sutiks, net atsitiktinius praeivius, net ir elgetas, kad tik menė būtų pilna svečių.

Mokytojai ir ganytojai nepriėmė Evangelijos, o vietoj jų pas Mokytoją plūdo “am haarec” - varguomenė, “muitininkai ir nusidėjėliai” (Mt 11,18).

Tiesa, ne visi atsiliepusieji į kvietimą sulauks Dievo palaiminimo. Tai liudija paskutinis palyginimo epizodas. Karalius, pamatęs, kad vienas iš svečių sėdo prie stalo nepersirengęs švariu vestuvių drabužiu, kaip to reikalavo paprotys, palaikė tai nepagarba sau bei įpėdiniui ir įsakė tarnams išmesti neišmanėlį iš rūmų! Vadinasi, Dievo Karalystė skiriama ne už tai, kad žmogus yra “vargšas”, ji skirta tiems, kurie pasirengę vykdyti Jėzaus priesakus. Štai kodėl “daug pašauktų, bet maža išrinktų”!

Į klausimą, “ar maža bus išgelbėtų”, Jėzus atsakė:

Pasistenkite įeiti pro ankštus vartus!

Sakau jums, daugelis bandys įeiti, bet neįstengs.

Kai namų šeimininkas atsikels ir užrąkins duris,

stovėdami lauke, jūs pradėsite belsti į duris

ir prašyti: “Viešpatie, atidaryk mums!”

O Jis atsakys: “Aš nežinau, iš kur jūs”.

Tada imsite dėstyti:

“Mes valgėme ir gėrėme Tavo akivaizdoje,

Tu mokei mūsų gatvėse...”

O Jis jums tars:

“Aš nežinau, iš kur jūs.

Eikite šalin nuo Manęs, visi piktadariai!”

Tai bus verksmo ir dantų griežimo,

kai Dievo Karalystėje pamatysite

Abraomą, Izaoką, Jokūbą ir visus pranašus,
o patys būsite išvaryti laukan (Lk 13,22-28).

Kristus iš kiekvieno reikalavo dvasinio ir dorovinio žygdarbio, pastangų. Jis visai nebuvo “demokratas”, kaip kartais mėginta vaizduoti. Jis nelaikė nuopelnu paties buvimo vargdieniu. Tuo galime paaiškinti šaltą Jėzaus požiūrį į triukšmingą liaudies entuziazmo prasiveržimą. Masės lengvai susižavi, šiam jausmui noriai pasiduoda tie, kurie trokšta paklusti ir ieško sau stabų. Tačiau Karalystės vaikai neturėtų būti tokie.

Atsisakęs kurstyti minios aistras ir nesutikęs imtis populiarus vado vaidmens, Jėzus kartu, matyt, bus praradęs ir įtaką Galilėjoje. Tuo paskubėjo pasinaudoti Jo priešininkai, ir jiems tai lengvai pavyko. Mokytojui grįžus į Galilėją, čia jau buvo visai kita atmosfera. Tapo aišku, kad kažkas kursto žmones prieš Jį. Jam jau nebeleido laisvai pamokslauti sinagogose. Viešai Jis nebuvo atskirtas nuo Bažnyčios, tačiau šia bausme grasinta visiems Jo pasekėjams.

Jėzui teko visam laikui apleisti Kafarnaumą. Tačiau ir kaimyniniuose pajūrio miestuose pabijota Jį priimti. Mes nežinome, kas ten įvyko, tačiau iš Kristaus žodžių matyti, kad Jo priešai veikė labai energingai (Mt 11,21-24):

Vargas tau, Chorazine! Vargas tau, Betsaida!

Jeigu Tyre ar Sidone būtų įvykę tokių stebuklų,

kokie padaryti pas jus,

jie seniai būtų atsivertę

ir atgailoję su ašutine bei pelenuose.

Todėl gi sakau jums: Tyrui ir Sidonui

bus lengviau teismo dieną negu jums!

Ir tu, Kafarnaume,

negi būsi išaukštintas iki dangaus?

Tu nugarmėsi iki pragaro!

Jeigu Sodomoje būtų įvykę tokių stebuklų,

kokių įvyko tavyje, ji stovėtų dar ir šiandien.

Todėl sakau jums:

Sodomos žemei bus lengviau teismo dieną negu tau.

Kelias į Nazaretą Kristui taip pat buvo užkirstas. Kai Jis antrą kartą pabandė ten pamokslauti, Jo vos neužmušė. Apsupties žiedas sparčiai mažėjo. Dabar jau buvo galima laukti, kad ir tetrarchas įsikiš, bet atsargusis Antipas nutarė verčiau likti nuošalyje. Iš savo prievaizdo, kurio žmona buvo Jėzaus mokinė, Erodas galėjo žinoti apie Jėzų ištikusius sunkumus. Vienu metu tetrarchas net buvo benorįs pamatyti Nazaretį, bet po to nutarė, kad būtų geriausiai, jei Šis išvyktų iš jo valdų.

To siekdamas Erodas pranešė kai kuriems fariziejams ketinąs

suikti ir nuteisti Jėzų. Šie nuskubėjo pas Mokytoją įspėti Jo: “Eik iš čia, pasišalink, nes Erodas nori Tave nužudyti”. Tačiau Jėzus išsyk perprato tetracho gudrybę:

Eikite ir pasakykite tam lapei:

“Štai Aš išvarinėju demonus ir gydaus šiandien,
tai darysiu ir rytoj, o trečią dieną* būsiu visa atlikęs...”

Fariziejai suprato, kad Jėzus ir Pats nutaręs iškelti iš Galilėjos ir kad Jo tikslas - Dovydo miestas, kur Jis rengiasi mirti kankinio mirtimi.

Sunku pasakyti, kur Kristus keliavo tapęs persekiojamu klajūnu. Jis rasdavo prieglobstį čia viename, čia kitame kaime, niekur ilgiau neužtrukdamas. Vienam Rašto aiškintojui pasakius: “Mokytojau, aš seksiu paskui Tave, kur tik Tu esi!”, Jėzus su kartėliu tarė: “Lapės turi urvus, padangių sparnuočiai - lizdus, o Žmogaus Sūnus neturi kur galvos priglauti” (Mt 8,19-20).

Artimieji ėmė nerimauti dėl Jėzaus. Broliai skeptiškai vertino Jo veiklą, bet jie tikrai nelinkėjo Jam bloko. Jėzaus populiarumas veikiausiai netgi glostė jų savimeilę. Na, o dabar, matydami, kad Galilėjoje Jėzus patyrė nesėkmę, jie pasiūlė Jam drauge keliauti į Jeruzalę, į Palapinių šventę, ir ten viešai pasirodyti.

- Keliauk iš čia į Judėją, kad Tavo mokiniai pamatytų, kokius darbus Tu darai, - kalbėjo broliai, nesistengdami paslėpti pašaipos.

- Juk, norėdamas iškilti viešumon, niekas neveikia, slapčiomis. Jei darai tokius darbus, pasirodyk pasauliui...

- Aš į šitą šventę neisiu, - atsakė Jėzus, - nes Mano metas dar neatėjo.

Vis dėlto, kai broliai išėjo, Jėzus taip pat susiruošė keliauti į Jeruzalę, tačiau “ne viešai, o tarsi slapčiomis” (Jn 7,3-10).

Savo norą aplankyti sostinę Jis paaiškino mokiniams tokiu palyginimu.

“Vienas žmogus turėjo savo vynuogyne pasisodinęs figmedį. Kartą jis atėjo pažiūrėti jame vaisių, bet nerado. Ir tarė sodininkui: ‘Štai jau treji metai, kaip ateinu ieškoti šio figmedžio vaisių, ir vis nerandu. Nukirsk jį, kam dar žemę alina!’ Anas jam sako: ‘Šeimininke, palik jį dar šiais metais. Aš jį apkasiu ir patręšiu. Rasi jis dar duos vaisių. O jei ne, tada jį iškirdinsi’”. (Lk 13,6-9).

Taigi, Jėzus panorė dar sykį išbandyti Jeruzalę prieš ateinant lemtingoms dienoms.

Nenorėdamas atkreipti į Save dėmesį, Jis pasirinko kelią, ku-

* Lk 13,31-33. Kai kurių teologų nuomone, šios trys dienos - tai apokaliptinis išbandymų laikas. Žiūr. Dan 7,25, kur minimi trys šio laiko tarpasniai.

riuo maldininkai retai keliaudavo. Jie baiminosi priešiškų samariečių, todėl eidavo rytine Jordano pakrante. Jėzus su mokiniais išvyko ne aplinkiniu keliu, o tiesiai per Samariją.

Atėjus vakarui, Jis pasiuntė apaštalus į priekį paieškoti vietos nakvynei. Tačiau samariečių kaime žydus maldininkus atsisakė priimti. Pavargę ir sudirgę Jonas ir Jokūbas pasiūlė Mokytojui:

- Viešpatie, jei nori, mes liepsime ugniai kristi iš dangaus ir juos sunaikinti, kaip ir Elijas darė!

- Nežinote, kokios dvasios esate, - nesutiko Jėzus! - Žmogaus Sūnus atėjo ne pražudyti žmonių gyvybių, o gelbėti.

(Lukas šį epizodą (9,54-55) priskiria paskutiniajai Viešpaties kelionei į Jeruzalę, tačiau tąsyk Jis ėjo iš Užjordanės ir pro Jerichą. O iš Galilėjos tiesus kelias vedė per Samariją. Paskutiniųjų Jėzaus žodžių nėra seniausiuose rankraščiuose, bet jie atitinka Jėzaus mokymą, ir Jo kalbėseną.)

Galiausiai juos vis dėlto apnakvindino viename kaime, ir po kelių dienų niekieno nepastebėti keliauninkai, įsilieję į minią, įėjo pro sostinės vartus.

Palapinių šventė tęsėsi jau keturias dienas, buvo pats jos įkarštis. Skambėjo muzika, nustelbdami minios šurmulį gaudė pučiamieji, virš Morijos kalno vinguriavo deginamųjų atnašų dūmai. Javapjūtės pabaigą švenčianti liaudis linksminosi ir dainavo, puotavo ir meldėsi. Visus laisvus miesto plotus užėmė paskubom iš šakų sustatytos palapinės. Greta jų stovėjo kupranugariai, vežimai, asilėnai. Jeruzalė atrodė kaip klajoklių stovyklą.

Vakarais maldininkai rinkdavosi į Šventovės priestatus, kurių buvo gausybė, pasiklausyti išminčių, pailsėti, pasidalyti naujienomis. O jų nestigo. Aleksandrijoje žydai vis susiremdavo su egiptiečiais; Sabina nuteisė už "jo didenybės įžeidimą"; sukilo fryzai; Pilotas susidorojo su galilėjiečiais... Karštai ginčytasi ir dėl Rabio iš Nazareto. Vieni sakė: "Jis geras!" Kiti traukė pečiais: "Jis tik klaidina žmones". Tiesa, Jeruzalėje šia tema jau kuris laikas buvo pavojinga viešai kalbėti. Žmonės bijojo užsitraukti seniūnų nemalonę.

Staiga susirinkusiųjų dėmesį patraukė Rašto aiškintojų ginčas, kilęs viename galerijos kampelyje. Visus nustebino Nežinomasis, kalbąs galilėjiečių tarme. Rašto aiškintojai stebėjosi: "Iš kur Jis išmano Raštą, visai nesimokęs?" Šis atsakė: "Mano mokslas - ne Mano, bet To, Kuris yra Mane siuntęs" (Jn 7,12,15-16).

"Ar tik ne Šitą nori nužudyti? - sumetė miestelėnai. Tačiau kodėl Jis viešai kalba? Tie, kuriems terūpėjo valdančiųjų nuomonė, sukruto: "Gal vyresnybė įsitikino, kad Jis Mesijas?" Šiuos samprotavimus nutraukė atvykusieji iš Galilėjos.

- Mes žinome, iš kur Jis kilęs. O kai ateis Mesijas, niekas neži-

nos, iš kur Jis.

- Išties, jūs Mane pažįstate ir žinote, iš kur Aš kilęs, - atsisukęs į juos tarė Mokytojas. - Ne Pats nuo Savęs atėjau, bet tiesakalbis yra Tas, Kuris Mane atsiuntė. O jūs Jo nepažįstate.

Nuomonės nesutapo. Vieni siūlė čiupti eretiką ir vesti pas aukštuosius kunigus. Kiti, mačiusieji Nazarietį gydantį, užtarė Jį. Tuo tarpu Jis toliau kalbėjo apie jiems nežinomą kelią, kuriuo Jam teks eiti vykdant Tėvo valią.

- Jūs Manęs ieškosite ir neberasite, nes ten, kur Aš būsiu, jūs negalėsite nueiti.

- Kurgi Jis žada keliauti? - šaipėsi Rašto aiškintojai. - Gal Jis rengiasi išvykti pas žydus, išsiskirsčiusius tarp graikų, ir mokyti graikus? (Jn 7,25-35).

Jie nuskubėjo pas Kajafą pranešti, kad Jėzus mieste. Šis išsyk liepė Šventyklos sargybiniams suimti Jį. Pagaliau apsišaukėlis jų rankose! Tačiau sargybiniai grįžo tuščiomis.

- Kodėl neatvedėte? - rūščiai paklausė jų.

Šie teisinosi:

- Niekados žmogus nėra taip kalbėjęs!

- Gal jau ir jūs leidotės suvedžiojami? Ar tiki Jį bent vienas iš vyresnybės ar fariziejų? Nebent tos prakeiktos padugnės, neišmanančios Įstatymo.

Fariziejus Nikodemas, matęs šią sceną, tarė:

- Ar leidžia mūsų Įstatymas pasmerkti žmogų, jeigu jis pirmiau neišardytas ir nėra žinoma, ką jis padaręs?

- Gal ir tu iš Galilėjos? - atsakė jam. - Patyrinėk, ir pamatysi, kad joks pranašas nebuvo kilęs iš Galilėjos (žiūr. Jn 7,34-35, 45-52).

Tačiau šįkart vyriausiasis kunigas Kajafas nedrįso imtis naujų žygių. Tuo tarpu Jėzus sutemus išėjo iš miesto pro rytinius vartus, vedančius į Alyvų kalną.

Jeruzalėje Jį supo svetima ir priešiška atmosfera, o Alyvų kalne Jis veikiausiai jautėsi taip, kaip anomis šviesiausiomis dienomis Galilėjoje. Čia, alyvmedžių giraitėse skendinčiuose kaimeliuose, gyveno Jo draugai ir pasekėjai. Betanija jau seniai, nuo pirmojo Jo apsilankymo Jeruzalėje, tapo savotišku krikščionybės centru. Čia rinkosi ištikimi Jėzui žmonės. Lozorius ir Simono Raupsuotojo namuose Jis galėjo pailsėti tarp artimų ir mylinčių Jį žmonių.

Kartkartėmis Mokytojas nueidavo į Jeruzalę, kuri buvo tik už trijų kilometrų. Ten Jis stengėsi likti nuošalyje, tarsi būtų vienas iš daugelio kitų mokytojų ir rabinų. Greta Jo tebuvo mokiniai ir keletas galilėjiečių, kartais dar prisijungdavo atsitiktinių klausytojų. Valdžia kol kas nebandė suimti Jėzaus. Gal nerado patogios progos, o

gal tikėjosi, kad nauja sekta savaime iširs.

Tik vieną sykį Jėzaus pamokslas sukėlė atvirą konfliktą.

Palapinių šventė baigėsi rudens mėnesio tišri 22 dieną. Tuomet levitai paskutinį sykį uždegdavo milžiniškus šviestuvus, kurių ugnies žara nutvieksdavo šventinį miestą. Sėdėdamas viename iš priangių, Kristus kalbėjo apie šventės simbolius - šviesą ir vandenį. Vandens liejimo apeiga priminė klajones po dykumą, kai Mozė atvėrė šaltinį ištroškusiems. Vanduo - Viešpaties Išminties dovana - gyvybės ženklas. Tačiau nuo šiol Pats Mesijas duos amžinojo gyvenimo vandens. Jis kviečia žmones - taip, kaip andai kvietė Dieviškoji Išmintis: "Jei kas trokšta, teateina pas Mane ir tegu geria" (Jn 7,37).

Šviestuvai simbolizuoja Įstatymo šviesą. Tačiau Mesijo skleidžiama šviesa dar ryškesnė. "Aš - pasaulio šviesa. Kas seka Manimi, nebevaikščios tamsybėse, bet turės gyvenimo šviesą" (Jn 8,12).

Išgirdę tokius žodžius, dievobaimingi žmonės nepanoro toliau klausytis ir pasipiktinę pasišalino. Liko tik pasiryžusieji klausyti Mokytojo. Tačiau ir šie ilgai neištvėrė.

- Jei laikysitės Mano mokslo, - pasakė Jėzus, - jūs iš tikro būsite Mano mokiniai; jūs pažinsite tiesą, ir tiesa padarys jus laisvus (Jn 8,31-41).

Šis posakis pasirodė jiems keistas ir įžeidus.

- Mes esame Abraomo palikuonys ir niekada niekam nevergavome. Kaipgi Tu sakai: "Tapsite laisvi?"

- Iš tiesų, iš tiesų sakau jums: kiekvienas, kas daro nuodėmę, yra nuodėmės vergas. Bet vergas ne amžinai namuose lieka, tik sūnus lieka ten amžiams. Jei tad Sūnus jus išvaduos, tai būsite iš tiesų laisvi.

- Mūsų tėvas Abraomas! - užsispyrę kartojo jie išdidų patriotų šūkį, nesuprasdami pokalbio esmės. Jų susierzinimas kaskart vis stiprėjo.

- Jei jūs būtumėte Abraomo vaikai, darytumėte jo darbus. Deja, jūs norite nužudyti Mane - Žmogų, Kuris kalbėjo jums tiesą, girdėtą iš Dievo. Šitaip Abraomas nedarė! Jūs darote *savojo tėvo* darbus.

Jie vėl nesuprato. Vieniems atrodė, kad Jis perdeda Jam iškilusių pavojų: "Ar velnias Tave apsėdo, kas gi tyko Tave nužudyti?" (Jn 7,20). Kiti pasijuto giliai įžeisti.

- Mes nesame pavainikiai ir turime vieną Tėvą - Dievą.

- Jei Dievas būtų jūsų Tėvas, - paprieštaravo Jėzus, - jūs mylėtumėte Mane, nes Aš iš Dievo išėjau ir čion atėjau!.. Kodėl gi nesuprantate, ką jums sakau? Ar ne todėl, kad negalite Mano žodžių klausyti? Jūsų tėvas - velnias, ir jūs pasišovę tenkinti jo užgaidus.

Jis nuo pat pradžios buvo galvažudys... (Jn 8,41-44).

- Argi mes ne teisingai sakome, kad Tu samarietis ir velnio apsėstas?! (Jn 8,48). - Jie jau visai įsiuto.

- Aš nesu velnio apsėstas. Aš tik gerbiu Savo Tėvą, o jūs niekinate Mane. Aš neieškau Sau garbės: yra, Kas ieško ir teisia. Iš tiesų, iš tiesų sakau jums: kas laikysis Mano žodžio, *neragaus mirties per amžius*.

- Dabar mes žinome, kad Tu velnio apsėstas... Argi Tu didesnis už mūsų tėvą Abraomą, kuris mirė. Pranašai irgi mirė. Kuo Tu dediesi?

- Jei Aš Save šlovinčiau, Manoji šlovė būtų niekai. Bet yra Mano Tėvas, Kuris Mane šlovina, Kurį savo Dievu jūs vadinat. Tik jūs Jo nepažįstate, o Aš Jį pažįstu... Jūsų tėvas Abraomas džiūgavo, kad matysiąs Manąją Dieną; jis ją išvydo ir džiaugėsi.

- Dar neturi nė penkiasdešimt metų ir Esi regėjęs Abraomą?

- Iš tiesų, iš tiesų sakau jums: pirmiau, negu gimė Abraomas, Aš Esu! (Jn 8,49-58).

AŠ ESU... Taip galėjo kalbėti tik Praamžis. Tai - slaptas Jo vardas, kurį vyriausiasis kunigas ištardavo per Palapinių šventę, kai šventus žodžius nustelbdavo trimitų gausmas ir minios šūksniai.* Ir štai dabar juos ištare Nazarėnas! Štai Jis stovi prieš žmones kaip ir senovės pranašai, kupinas nežemiškų galių. Toliau dvejoti nevalia. Arba Jis melagis ir šventvagis, arba Pats Dievas byloja Jo lūpomis.

Ir jie pasirinko. Įtikėjusieji glaudžiau apspito Jėzų, o likusieji grasindami griebėsi akmenų...

Matyt, žmonių, pripažinusių Nazarietį Dievo Pasiuntiniu, buvo ne taip jau mažai, ir tai apsaugojo Jį nuo užpuolimo per Palapinių šventę. Tiesa, dauguma buvo maldininkai, atvykę į miestą iškilimėms. Jonas mini tik vieną jeruzalietį, kuris tuomet atsivertė (Jn 9,1-41). Tai įvyko nepaprastomis aplinkybėmis.

Sykį pasklido gandas, kad gimusis aklas praregėjo Jėzaus dėka. Daugelis pažinojo tą neregį, nes jis visuomet sėdėjo prie vartų prašydamas išmaldos. Iš pradžių manyta, kad tai tik gandas, tačiau netrukus abejonės išsisklaidė. Fariziejai pasišaukė buvusį neregį ir pareikalavo papasakoti, kaip viskas vyko.

- Žmogus, vardu Jėzus, patepė man akis purvo košele, aš nusi-

* Posakis "Aš Esu" (žydiškai "Ani-chu") Senajame Testamente vartojamas kaip "Dievo" sinonimas. Apie tai, kad vardas Ani-chu būdavo ištiriamas per Palapinių šventės apeigas, rašo rabis Jehudas ben Jelajus, gyv. II a.; žiūr. Ch.Dodd. The Interpretation of the Fourth Gospel, p.94-95. Evangelijoje pagal Joną Jėzus daug sykių taip Save vadina (6,35; 10,9; 11,25; 14,6; 15,1,5). Tačiau panašių posakių esama ir kitose Evangelijose. Žiūr. R.Brovv. The Gospel According to John, VI, p. 533.

prausiau, jr dabar regiu.

- Tas Žmogus ne iš Dievo, nes nesilaiko šabo, - paaiškino jam (stebuklas įvyko šventą poilsio dieną). Tačiau kai kurie fariziejai patys abejojo: "Kaip galėtų nusidėjėlis daryti tokius ženklus?!" Po ilgų ginčų jie vėl kreipėsi į praregėjusįjį:

- O ką tu pasakysi apie Vyrą, atvėrusį tau akis.

- Jis pranašas.

Tąsyk liepė pašaukti praregėjusiojo gimdytojus.

- Ar šitas jūsų sūnus, kurį sakote gimus aklą? Tai kaip jis dabar regi? - paklausė išsigandusių senelių.

- Mes žinome, kad jis mūsų sūnus ir kad jis yra gimęs aklas. O kaip jis praregėjo, mes nežinome, nei kas jam atvėrė akis, nežinome. Klauskite jį patį, jis suaugęs ir pats tegu kalba už save.

Fariziejai, nutarę nekeisti savo nuostatų, ėmė įtikinėti pagydytąjį:

- Šlovink Dievą! Mes žinome, kad tas žmogus nusidėjėlis.

- Ar Jis nusidėjėlis, aš nežinau. Viena žinau: buvau aklas, o dabar regiu.

- Ką Jis tau darė? Kaip Jis tau atvėrė akis?

- Aš jau sakiau, - atsiliepė išradingasis jeruzalietis, - tik jūs neklausote. Ką dar norite išgirsti? Gal ir jūs norite tapti Jo mokiniais?

- Tai tu esi Jo mokinys, o mes - Mozės mokiniai, - apmaudžiai sušuko Rašto aiškintojai. - Mes žinome, kad Mozei yra kalbėjęs Dievas, o iš kur Šitas, mes nežinome.

- Tai tikrai nuostabu, kad jūs nežinote, iš kur Jis. O juk Jis man atvėrė akis! Žinome, kad Dievas neišklauso nusidėjėlių. Jis išklauso tik Savo garbintojus, kurie vykdo Jo valią. Nuo amžių negirdėta, kad kas būtų atvėręs aklo gimusio akis! Jei Šitas nebūtų iš Dievo, Jis nebūtų galėjęs nieko panašaus padaryti.

- Tu visas gimęs nuodėmėse ir dar nori mus mokyti?! - nesitvėrė pykčiu fariziejai ir išvarė jį lauk. Jėzus, sužinojęs apie tai, susirado pagydytąjį ir paklausė:

- Ar tiki Žmogaus Sūnų?

- O kas Jis, Viešpatie, kad Jį tikėčiau?

- Tu jau esi Jį matęs, ir dabar Jis su tavimi kalba.

- Tikiu, Viešpatie! - atsakė šis, nusilenkdamas Jėzui...

Vis dėlto šis įvykis privertė kai kuriuos fariziejus suabejoti. Tai, kad keistasis Mokytojas turėjo tokių galių, negalėjo būti atsitiktinumas. Tačiau iš kur Jis gavęs šią dovaną? Jie nutarė pasišnekėti su Jėzumi, ir išgirdo rūsčius žodžius:

- Aš atėjau į šį pasaulį daryti teismo, - kad neregiai praregėtų, o regintieji apaktų.

- Tai gal ir mes akli? - nustebo fariziejai.

- Jei būtumėte akli, neturėtumėte nuodėmės, bet štai jūs sakote: "Mes neakli!" - taigi jūs kalti (Jn 9, 39-41).

Iš tikrųjų, jie tarėsi esą Papročių ir Įstatymo sergėtojai, didžiųjų pirmtakų - Simono, Abtaliono ir Gilelio - darbų tęsėjai. Jie neabejojo, kad Dievo Dvasia padeda jiems itin tiksliai aiškinti Torą, tikėjo, kad Ji ir skyrė jiems būti Izraelio dvasiniais ganytojais. Tačiau, apsvaigę nuo savo įsivaizduojamo pranašumo, šie žmonės neįstengė atpažinti pačios Tiesos, atėjusios pas juos Jėzaus Nazariečio asmenyje.

O juk Jis - Dievo tautai siųstas dangiškasis Ganytojas - nė kiek nepanašus nei į išpuikėlius Rašto aiškintojus, nei į zelotų tariamąjį mesiją.

Iš tiesų, iš tiesų sakau jums:

Aš - avių vartai.

Visi, kurie pirma Manęs atėjo,

buvo vagys, plėšikai,

todėl neklausė jų avys...

Aš - gerasis Ganytojas.

Geras Ganytojas už avis guldo gyvybę.

Samdinyš, ne ganytojas, kuriam avys ne savos,

pamatęs sėlinantį vilką, palieka avis ir pabėga,

o vilkas puola jas ir išvaiko.

Samdinyš pabėga, nes jis samdinyš,

jam avys nerūpi.

Aš - gerasis Ganytojas:

Aš pažįstu Savąsias,

ir Manosios pažįsta Mane,

kaip Mane pažįsta Tėvas

ir Aš pažįstu Tėvą.

Už avis Aš guldau Savo gyvybę.

Ir kitų avių dar turiu,

kurios ne iš šios avidės;

ir jas Man reikia atvesti;

jos klausys Mano balso,

ir bus viena kaimenė, vienas Ganytojas (Jn 10,7-16).

"Tarp žydų vėl kilo nesutarimas dėl šitų žodžių", - pasakoja evangelistas Jonas. - Daugelis sakė: 'Jis velnio apsėstas ir šėlsta. Kam Jo klausote?' Kiti tvirtino: 'Tai ne apsėstojo kalbos. Argi gali velnias atverti neregiamis akis?!'" (Jn 10,19-21).

Iki gruodžio vidurio Jėzus nekliudomas ateidavo iš Betanijos į Šventyklą, apsuptas mokinių minios. Paprastai jie rinkdavosi Saliamono stoginėje, prie rytinės sienos. Tačiau per Šventyklos pa-

šventinimo iškilmes (Hanuka) vėl įvyko susidūrimas.

Ši šventė, primenanti Makabiejaus pergalę prieš pagonis (žiūr. Įvadą), visuomet pakeldavo kovinę tautos dvasią. Didūs išlaisvintojų žygdarbiai teikė peno svajonėms jei ne apie Mesiją, tai bent apie galingą vadą, kuris sutriuškins Romos galybę. Štai kodėl Jėzus vėl patraukė dėmesį. Imta atkakliai Jį kamantinėti:

- Kaip ilgai laikysi mus abejonėse? Jeigu esi Mesijas, pasakyk mums atvirai!

- Aš jums pasakiau, tik jūs netikite, - tarė Jėzus. - Mano darbai,, kuriuos Aš darau Savo Tėvo vardu, liudija apie Mane (Jn 10,24-25).

Tačiau jie laukė kitų "darbų". Jeigu Jis sukeltų riaušes kaip Jėzus bar-Abas (Barabas), jeigu Jis suburtų ginkluotų žmonių būrius ir išžygiuotų prieš Piloto garnizoną, jie sektų paskui jį. Tačiau, užuot tai daręs, Jis kalba jiems apie nelabai suprantamus ir sunkiai įvykdomus dalykus.

Jūs netikite, - pasakė Jėzus, - nes jūs - ne Manosios avys...

Manosios avys klauso Mano balso;

Aš jas pažįstu, ir jos seka paskui Mane.

Aš joms duodu amžinąjį gyvenimą;

jos nežus per amžius,

ir niekas jų neišplėš iš Mano rankos.

Tėvas, Kuris Man jas davė,

yra aukščiau už viską,

ir niekas jų neišplėš iš Tėvo rankos

Aš ir Tėvas esame viena (Jn 10,26-30).

Minia pasibaisėjusi suūžė: Jis skelbiasi esąs Dievo Sūnus! Reikia tučtuojau nubausti Jį už šventvagystę. Jėzus bergždžiai bandė jiems priminti Rašto žodžius, kur visi tikintieji vadinami "Dievo sūnumis". Fanatikai nenorėjo klausytis jokių aiškinimų. Jie težinojo vieną argumentą - akmenis. Šikart Jėzus tik per stebuklą liko gyvas ir pasitraukė į Alyvų kalną.

Jis liūdnai atsisveikino su miestu:

Jeruzale, Jeruzale! Tu žudai pranašus

ir užmuši akmenimis tuos, kurie pas tave siųsti.

Kiek kartų norėjau surinkti tavo vaikus

tarsi višta savo viščiukus po sparnais,

o tu nenorėjai!

Štai paliekami jums jūsų namai.

Ir Aš sakau jums: jūs Manęs nebematysite,

kol ateis laikas, kada tarsite:

"Garbė tam, Kuris ateina Viešpaties vardu!" (Lk 13,34-35).

Dvyliktas skyrius

VALANDA ARTĖJA

29 m. gruodis - 30 m. balandžio 2

Iki Velykų buvo likę maždaug trys mėnesiai, tačiau Jėzus jau negalėjo gyventi šalia sostinės. Nenorėdamas grįžti į Galilėją, Jis žiemos liūčių sezonui iškeliavo į Užjordanės sritį. Ją valdė Antipas, tačiau jo rezidencija buvo toli, Tiberiadoje, tad Mokytojui su mokiniais už Jordano buvo gana saugu.

Atvykęs į Betabarą, Jėzus paskutinį sykį apsilankė ten, kur pradėjo Savo tarnavimą. Dar visai neseniai čia skambėjo Krikštytojo balsas, ir Dievo Dvasia nusileido ant Žmogaus Sūnaus; čia Jis pirmą kartą ėmė skelbti apie atėjusią Karalystę. Dabar Jordano pakrantėse viešpatavo tylą trikdoma tik lietaus šniokštimo; minios, kurios rinkosi klausytis Krikštytojo, išsisklaidė...

Ketvirtoji Evangelija labai šykščiai aprašo Kristaus viešnagę miestelyje, kur beveik prieš trejus metus du žvejai pirmą sykį priėjo prie Jo ir nedrąsiai paklausė: "Rabi, kur gyveni?" (Jn 1,38). Tuomet Andriejus ir Jonas puoselėjo didžias viltis, tačiau nuo to laiko daug kas pasikeitė. Pasikeitė ir patys apaštalai. Jie tapo neregėtų įvykių liudytojais, daug ką ėmė vertinti kitaip. Vis dėlto nesėkmė Galilėjoje ir Jeruzalėje buvo jiems netikėta. Tai, kas įvyko per Palapinių ir Pašventinimo šventes, regis, rodė visišką pralaimėjimą. Žinoma, mokiniai buvo pasiryžę dalytis visomis Mokytojo negandomis, vis dėlto jie džiaugėsi, kad Jis atvedė juos į šį ramų kraštą, toliau nuo nedraugiško miesto.

Tačiau netrukus jų ramybę sutrikdė aplinkiniai gyventojai. Sužinoję, kad atvykęs Kristus, jie ėmė plūsti į Betabarą. Visi buvo girdėję, kad Mokytojas yra persekiojamas, bet tai nesulaikė ieškančiųjų Dievo Žodžio. Daugelis prisiminė, koks likimas ištiko Krikštytoją, kartojo jo žodžius apie Jėzų ir sakė: pranašas, tiesa, nepadarė nė vieno stebuklo, bet jis teisingai liudijo (Jn 10,40-42). Žmogus iš Nazareto, išvaduojantis iš negalios ir padaręs tiek įstabių ženklų, tegalėjo būti siųstas dangaus.

Pavasariį, vis dar būdamas prie Jordano, Kristus papildomai, be Dvylikos, išrinko dar *Septyniasdešimt apaštalų*. Jie turėjo apeiti gyvenvietes, kurias Jam teks aplankyti pakeliui į Jeruzalę. Šis skaičius priminė, kad visos pasaulio tautos kilusios iš septyniasdešim-

ties protėvių, be to, tai buvo tarsi nurodymas plėsti naujosios Bendruomenės veiklą. Pasiuntiniams buvo suteikta galia gydyti, ir jie buvo pašaukti skelbti Dievo Karalystę.

Matyt, kelionė neilgai truko, bet grįžo jie “su džiaugsmu” - sėkmė suteikė sparnus:

- Viešpatie, mums paklūsta net demonai dėl Tavo vardo.

- Mačiau šėtoną, kaip žaibą krintantį iš dangaus, - pasakė Jėzus.

- Štai Aš suteikiau jums galią mindžioti gyvates bei skorpionus ir visokią priešų galybę, kad niekas jums nepakenktų. (Lk 10,17-19).

Ėmę tarnauti Žmogaus Sūnui, jie tapo šventosios kareivijos, pakilusios prieš tamsą, kovotojais. Nors pasauliui jų Mokytojas - paniekin-tas ir benamis Klajūnas, tačiau kaip tik dabar atėjo Jo “šlovės” metas. “Skausmo vyras” (Jz 53,3), Rūpintojėlis, kurio neįstengė paveikti jokios šėtono pagundos; Jis ir pažemintas triuškina priešų galybę...

Apaštalai neturi didžiulio jiems suteikta galia. Didžiausia do-vana - pajusti Karalystės šviesą. “Bet jūs džiaukitės ne tuo, kad dvasios jums pavaldžios; džiaukitės, kad jūsų vardai įrašyti danguje”.*

Nespėjo mokiniai atgauti viltį ir įgyti pasitikėjimo, kai atėjo naujas išbandymas. Draugai iš Judėjos pranešė, kad sunkiai serga Lo-zorius, Mortos ir Marijos brolis.

“Šita liga ne mirčiai”, - tarė Jėzus. Tačiau praėjus dviem dienom pareiškė, kad rengiasi keliauti į Betaniją.

- Rabi, - nusiminė mokiniai, - ką tik žydai kėsinosi užmušti Tave akmenimis, o Tu vėl ten eini?

Tačiau, supratę iš Jo žodžių, kad Lozorius mirė, ir Mokytojas žūtbūt nori apsilankyti jo namuose, apaštalai nusileido. Jeigu Viešpačiui iškilęs pavojus, jie nepaliks Jo.

- Eikime ir mes numirti su Juo, - ryžtingai pareiškė Tomas.

Jie užtruko ne daugiau kaip dvi dienas, kol pasiekė Betaniją. Jėzus dar nebuvo įžengęs į gyvenvietę, kai Morta išbėgo Jo pasitikti.

- Viešpatie, - raudodama ištarė ji, - jei būtum čia buvęs, mano brolis nebūtų miręs...

- Tavo brolis prisikels! - atsakė Jėzus.

- Aš žinau, jog jis prisikels paskutinę dieną, mirusiems keliantis.

- Aš esu Prisikėlimas ir Gyvenimas. Kas tiki Mane, - nors ir numirtų, bus gyvas... Ar tai tiki?

* Lukas, vienintelis pasakojantis apie Septyniasdešimties išrinkimą, sieja šį įvykį su paskutiniu Kristaus veiklos tarpsniu, tačiau tiksliai nenurodo, kada tai buvo. Kadangi iš Golano (Jordano aukštupys) į Galilėją grįžusiam Kristui buvo kliudoma mokyti, galima manyti, kad Septyniasdešimt buvo išrinkti Viešpačiui esant Perėjoje. Posakis “įrašyti danguje” (Lk 10,20) susijęs su Biblijos simboliais. Senovės miestų gyventojai būdavo surašomi, taip ir “dangaus Jeruzalėje” yra savo “gyvenimo knyga” (Apr 13,8), kurioje įrašyti tikinčiųjų vardai.

- Taip, Viešpatie! Aš tikiu, jog Tu Mesijas, Dievo Sūnus, Kuris turi ateiti į šį pasaulį...

Tuo tarpu Marija su giminėmis ir kaimynais, atėjusiais paguosti, buvo likusi namuose. Įėjo sesuo ir jai pašnibždėjo: “Mokytojas atėjo ir šaukia tave”. Marija atsikėlė ir išskubėjo iš namų. Draugai nusekė iš paskos manydami, kad ji eina prie kapo. Jie rado ją prie Jėzaus kojų; Marija ašarodama kartojo tai, ką buvo sakiusi sesuo: “Viešpatie, jei būtum čia buvęs, mano brolis nebūtų miręs”. Iš Jėzaus veido buvo matyti, kaip giliai Jis susijaudino. Visi pastebėjo, kad Jis verkia. “Štai kaip Jis jį mylėjo”, - kalbėjo betaniečiai. O kažkas pasakė: “Argi Tas, Kuris atvėrė neregiumi akis, negalėjo padaryti, kad šitas nemirtų?”

“Kur jį palaidojote?” - paklausė Jėzus. Žmonės nuvedė Jį prie kapo olos, kuri, kaip įprasta, buvo užrasta akmeniu. Praėjo jau keturios dienos, kai Lozorius buvo čia palaidotas.

“Nuriskite akmenį!” - paliepė Mokytojas. Morta nedrąsiai paprieštaravo sakydama, kad velionio kūnas jau pradėjo dūlėti. “Argi nesakiau: jei tikėsi, pamatysi Dievo šlovę?!” - atsakė Viešpats.

Akmenį nuo olos nurito. Jėzus pakėlė akis aukštyn ir paniro į maldą...

Kas įvyko toliau? Ką mes apskritai žinome apie gyvybės ir mirties paslaptį? Apie dvasios, palikusios savo apvalkalą, būklę? Mes žinome, kad kūnas veikia dvasią, tačiau ar galime tiksliai apibūdinti priešingo poveikio - dvasios kūnui - galią? Juoba kad Vienatiniam Tėvui nėra kliūčių ir negrižtamų procesų...

“Lozoriau, išeik!” - sušuko Jėzus, ir Jo balsas tarsi žaibas griaustinio aidu nuaidėjo kituose pasauliuose.

Ant olos slenksčio pasirodžius numirėliui, apimti siaubo žmonės atatupstom atšlijo. O jis stovėjo kaip bailsus vaiduoklis, nuo galvos iki kojų apmuturiuotas laidojimo drobule. “Atraišiokite jį ir leiskite jam eiti”, - pasakė Kristus, visiems nuščiuvus.*

Skaitant šį Evangelijos pasakojimą, neučia kyla klausimas: kam Viešpats prikėlė Savo draugą? Juk jis, kaip ir kiti žmonės, vis vien liko pasmerkta mirčiai. Yra daug bandymų paaiškinti Betanijos ste-

* Jn 11,1-45. Egzegetai nuo seno bandė išsiaiškinti, kodėl apie Lozorius prisikėlimą nekalbama sinoptinėse Evangelijose. Tačiau dabar, sukaupę pakankamai tyrimų duomenų, mokslininkai galėjo daryti išvadą, kad Evangelijos - tai ne “memuarai”, jos rašytos remiantis įvairiais šaltiniais. Sinoptikai galėjo pasinaudoti palyginti nedidele tekstų apimtimi ir žodžiu perduodamais pasakojimais. Čia galėjo ir nebūti pasakojimo apie tai, kas įvyko Betanijoje. Antai Morkus neįtraukė į savo Evangeliją Viešpaties maldos bei kitų svarbių dalykų, esančių kitose Evangelijose.

buklą. Tačiau veikiausiai teisūs tie, kurie mano, kad Jėzus šiuo įvykiu norėjo parodyti Savo mokiniams turįs galią gyvenimui ir mirčiai. Lozorius prikėlimas turėjo parengti juos būsimai Velykų paslapčiai.

Betanijoje ir anksčiau daugelis tikėjo Dievo Karalyste. Na, o dabar beveik visa gyvenvietė žiūrėjo į Jėzų kaip į Mesiją. Tačiau ir ten atsirado žmonių, kurie laikė savo pareigą apie viską pranešti Sinedrionui. Jo nariai, žinoma, pamanė, kad tai apgavystė, tačiau kartu šis pranešimas rodė, kad Nazarėno populiarumas vėl auga.

Jie tučtuojau sušaukė teismo Tarybą. Į ją buvo pakviesti ir fariziejai, tačiau jie kaltino Jėzų tik dėl religijos dalykų; tuo tarpu valdančiąją partiją jaudino kas kita: sadukiejai baiminosi, kad šis galilėjiečių sąjūdis gali peraugti į maištą, ir romėnai imsis prieš jį griežtų priemonių. Juozapas Kajafas pareiškė, kad šį apsišaukėlį mesiją reikia nedelsiant pašalinti. Verčiau tegul vienas žmogus miršta, negu kad visą tautą ištiktų negandos. Nors fariziejai ir nesutarė su dvasininkija, tačiau šįkart, matyt, pritarė Kajafui ir buvo patenkinti, kad hierarchai nusprendė veikti ryžtingai. Taip savaime atkriti būtinybė atskirti Jėzų nuo Bažnyčios, nes Sinedrionas pats ėmėsi tvarkyti šį reikalą.

Nežinia, ar sargybos būrys išsyk buvo nusiųstas į Betaniją, ar valdžia atidėjo savo sumanymą, sužinojusi, kad Jėzus išvyko iš kaimo. Tačiau sprendimas buvo priimtas. Niekas neabejojo, kad Galilėjietis per Velykas būtinai ateis į Jeruzalę, todėl vyriausiasis kunigas nurodė, kad kiekvienas, sužinojęs apie Jo buvimo vietą, praneštų valdžiai (Jn 11,46-53; Mt 26,5; Mk 14,2).

Tuo tarpu Jėzus iš Betanijos išvyko į menkai apgyvendintą vietovę Judėjos dykumos pakraštyje. Kovo vidurį Jis praleido atkampiame Efraimo miestelyje, o vėliau vėl nuėjo į Perėją, už Jordano.

Stebuklas Betanijoje dar labiau pakėlė apaštalų dvasią. Jeigu Viešpats gali daryti tokius darbus, vadinasi, visi Jo priešų kėslibus bergždi. Jie tik stebėjosi, kaip žmonės gali netikėti Jėzų, padariusį tiek ženklų. O Jis papasakojo tokį palyginimą.

Gyveno kartą vienas turtuolis, bejausmis, abejingas kitų skausmui. Jis dieną ir naktį puotavo, o prie jo namų vartų sėdėjo elgeta Lozorius, kuris džiaugėsi gavęs išėdų nuo turtuolio stalo. Abu mirė, ir vienas pateko į Abraomo prieglobstį, o kitas gavo kentėti už nuodėmes. Turtuolis ėmė gailėti savo brolių ir pradėjo maldauti Abraomo, kad šis nusiųstų į žemę Lozorių įspėti brolių apie kančios vietą, į kurią atveda blogis. Tačiau Abraomas paprieštaravo: „Jie turi Mozę bei Pranašus, tegul jų ir klauso!“ Turtuoliui atrodė, kad to dar maža:

- Ne, tėve Abraomai! Bet jei kas iš mirusiųjų nueitų pas juos, jie atsiverstų.

- Jeigu jie neklauso Mozės nei Pranašų, tai nepatikės, *jei kas ir iš numirusių prisikeltų.*

Šiuo palyginimu Kristus norėjo pasakyti, kad jokie stebuklai negali atversti žmogaus, kurio širdyje įsišaknijo netikėjimas. (Lk 16,19-31. Lozoriaus vardas, matyt, rodo esant ryšio tarp šio palyginimo ir to, kas įvyko Betanijoje.)

Likus maždaug dešimt dienų iki Velykų, Jėzus pareiškė mokiniams nutaręs atvykti į Jeruzalę dar prieš šventes. Į kelionę susiruošė greit ir ėjo beveik nesustodami. Jėzus tarsi skubėjo pasitikti mirties. Jo rūstus susikaupimas kėlė apaštalams baimę, tačiau jie vis dėlto tikėjosi einą paskui Jį pasitikti pergalės.

Kelias vinguriavo tarp nuožulnių kalvų. Jie ėmė sutikti žmonių, keliaujančių į Jeruzalę. Tarp galilėjiečių buvo ir Mergelė Marija, tačiau Ji nuolankiai laikėsi nuošaliai nuo Sūnaus. Maldininkų vis gausėjo, ir Kristus atsidūrė didelės minios priešakyje. Daugelis Jį atpažino ir džiaugsmingai sveikino. O kai kurie prieidavo ir prašydavo priimti į mokinius. Tačiau dabar Jėzus išsyk pradėdavo jiems kalbėti apie aukas, kurias teks aukoti vardan Dievo, Karalystės, ir apie tai, kad laiko dvejonėms nebeliko. Vienas žmogus, norėjęs dėtis prie Jėzaus, pasakė prieš tai turįs palaidoti tėvą. “Palik mirusiems laidoti savo numirėlius, o tu eik ir skelbk Dievo Karalystę”,

- atsakė Jėzus. Kitą, nutarusį pirmiau atsisveikinti su namiškiais, įspėjo: “Nė vienas, kuris prideda ranką prie arklo ir žvalgosi atgal, netinka Dievo Karalystei” (Lk 9,59-62).

Paskui Kristų einanti minia vis didėjo. Eitynės tapo tikru mesianišku žygiu. Upę perėjo prie Jericho. Miesto gyventojai ginčijosi dėl teisės suteikti Jam pastogę, bet Jėzus pasirinko ne žymaus, visų gerbiamo žmogaus, o muitininko Zachiejaus (Zacbėjaus) namus (žiūr. 5 skyrių). Neregys elgeta, sėdėjęs prie miesto vartų, šaukė: “Jėzau, Dovydo Sūnau, pasigailėk manęs!” Jį bandė sudrausti, bet Kristus priėjęs pasakė: “Regėk! Tavo tikėjimas išgelbėjo tave...” (Lk 18,37-42.)

Pamačius šį stebuklą minios entuziazmas įsiliepsnojo. Visi pamiršo valdžios grasinimus. Jis vėl tapo jų Galilėjos Mesijas, Karaliaus Dovydo Sūnus, siųstas pasauliui. Aplink pasigirdo šūksniai: “Garbė Tam, Kuris ateina Viešpaties vardu!..” (Mk 11,10).

Apaštalai jau neabejojo, kad “netrukus turinti apsireikšti Dievo Karalystė” (Lk 19,11). Šio stebuklingo įvykio artumas tapo jiems toks tikras, kad Jono ir Jokūbo motina Salome paprašė Viešpaties

pasodinti sūnus Jo “šlovės” dešinėje ir kairėje. (Mt 20,20-23). Atsigręžęs į brolius, Jėzus paklausė:

- Ar galite gerti taurę, kurią Aš gersiu, ir būti pakrikštyti krikštu, kuriuo Aš būsiu krikštijamas?

- Galime, - naiviai, patikliai atsakė šie.

- Taurę, kurią Aš gersiu, jūs gersite, ir krikštu, kuriuo Aš būsiu pakrikštytas, jūs irgi būsite pakrikštyti. Tačiau ne Mano reikalas duoti vietą Savo dešinėje ar kairėje, - tai bus tiems, kuriems paskirta.

Kiti mokiniai ėmė murmėti. Visi norėjo užimti šias garbingas vietas. Tačiau Jėzus juos nuramino:

Jūs žinote, kad tie, kurie laikomi tautų valdovais,

engia jas,

ir jų didžiūnai rodo joms savo galią.

Tarp jūsų yra ne taip!

Kas norėtų tapti didžiausias iš jūsų,

tebus jūsų tarnas,

ir kas panorėtų būti pirmas tarp jūsų,

tebus visų vergas.

Juk ir Žmogaus Sūnus atėjo, ne kad Jam tarnautų,

bet Pats tarnauti

Ir savo gyvybės atiduoti kaip išpirkos už daugelį (Mk 10, 38-45).

Nepaisant to, mokinių mintys sukosi apie būsimą jų šlovę.

Tuo metu Jėzus tarp jų buvo vienišas kaip niekuomet anksčiau...

Penktadienį, kovo 31 dieną, keliautojai įėjo į Betaniją, kur Mokytojo atvykimo proga buvo surengtos šventės. Susirinko daugelis Jo draugų. Prie stalo patarnavo Morta, o jos sesuo, nežinodama, kaip išreikšti savo meilę ir dėkingumą, patepė Jėzaus kojas ir galvą brangiais gryno nardo aliejais. Kambaryje pasklido puikus aromatas, ir Judui išsprūdo nepasitenkinimo šūksnis: “Kam toks eikvojimas? Juk buvo galima aliejų brangiai parduoti ir išdalyti pinigus vargšams”. Ir keisčiausia, kad Judui pritarė kiti mokiniai. Matyt, jie manė, kad, nepaisant visų stebuklų, busimajam monarchui derėtų pasirūpinti pinigų, kad iš pat pradžių galėtų rodyti liaudžiai savo dosnumą...

- Palikite ją ramybėje! - pasakė Jėzus. - Kam ją skaudinate? Ji Man padarė gerą darbą... Ji iš anksto patepė Mano kūną laidotu vėms.*

* Mt 26,6-16; Mk 14,3-9; Jn 12,1-8. Sinoptikai šį epizodą priskiria Didžiajai savaitei, tačiau yra argumentų, rodančių, kad Jono chronologija priimtinesnė.

Tačiau apaštalai nesuprato liūdno šių žodžių prasmės.

Praėjus šeštadieniui, Kristus ėmė rengtis įžengimui į miestą. Anksčiau Jis niekuomet nekeliaudavo raitas, tačiau ši diena buvo išskirtinė. Raitelį ant žirgo būtų galima susieti su karais, su senovės karaliais, grįžtančiais iš kruvinų žygių, su Romos kareiviais, šuoliuojančiais pavergtos Jeruzalės gatvėmis, todėl Jėzus pasirinko gyvulį, nuo seno laikytą taikos simboliu. (Asilą, kaip taikaus Mesijo pasirodymo simbolį, pirmas mini pranašas Zacharijas - 9,9). Atėjęs į kaimyninį Betfagės kaimą, Jis nusiuntė mokinius ieškoti asilčio. Šeimnininkai, sužinoję, kad jo reikia Mokytojui, su džiaugsmu jį atidavė. Vietoj balno asilo nugarą apdengė apsiaustais. Užsėdęs ant jo, Jėzus ėmė leistis nuo Alyvų kalno.

Jis, Karalius, skelbiąs taiką, keliavo beginklis, apsuptas piligrimų, šaukiančių: "Osana Dovydo Sūnui!" Šlovė besiartinančiai mūsų tėvo Dovydo karalystei!.."

Galilėjiečiai ir betaniečiai kaip įmanydami stengėsi papuošti Mesijo triumfo procesiją. Po kanopomis klojo alyvmedžių šakeles, ant kelio tiesė drabužius; vaikai bėgo paskui Jėzų mojuodami palmių šakomis.

Apaštalai džiūgavo. Pagaliau atėjo ilgai lauktoji diena! Jie balsiai šlovino Dievą pritardami miniai.

Kai tik išnėjo Jeruzalės panorama, nutvieksa besileidžiančios saulės, nuaidėjo Mesiją šlovinanti psalmė:

Garbė Karaliui, Kuris ateina Viešpaties vardu!

Ramybė danguje, šlovė aukštybėse.

Jų pasitikti išbėgo kiti maldininkai. Čia būta ir fariziejų. Išgirdę šaukiant "Osana Dovydo Sūnui", jie pasibaisėjo. Vadinasi, iš tikrųjų kiekvieną valandėlę gali įsiliepsnoti maištas!

- Rabi! - šaukė jie. - Sudrausk Savo mokinius!

- Sakau jums, - atsiliepė Jėzus, - jei šitie tylės - akmenys šauks!

Tačiau nepaisant aplink trykštančio džiugaus jaudulio, Jėzaus veidas buvo liūdnas. Einantieji šalia matė iš Jo akių ištryškusias ašaras. Jis verkė Jeruzalės - Pažadėtojo miesto ir aklių miesto.

- O kad tu šiandien suprastum, kas tau atneša ramybę! - pasakė Jis. - Deja, tai paslėpta nuo tavo akių. Tu sulauksi dienų, kai tavo priešai apjuos tave pylimu; jie parblokš ant žemės tave ir tavo vaikus su tavim ir nepaliks tavyje akmens ant akmens, nes tu nepažinai savo aplankymo meto... (Mt 21,1-11; Mk 11,1-10; Lk 19,29-38; Jn 12,12-18).

Kai saulė priartėjo prie horizonto, procesija pasiekė miesto sieną.

Tryliktas skyrius

TĖVO VYNUOGYNAS

Balandžio 2-4

Triukšmas, kilęs prie rytinių vartų, sužadino daugelio miestiečių smalsumą. Pamatę Žmogų, jojančią procesijos, giedančios himnus, priešakyje, jie nustebę klausinėjo: “Kas Jis toksai?” O maldininkai didžiudamiesi jiems aiškino: “Tai Pranašas Jėzus iš Galilėjos Nazareto...” (Mt 21, 10-11.)

Hierarchai visiškai sutriko. Tokio audringo liaudies meilės protrūkio jie niekaip nesitikėjo. “Štai visas pasaulis eina paskui Jį”, - sunerimę kalbėjo jie vieni kitiems (Jn 12, 19). Atrodė, kad visos jų pastangos nuėjo perniek. Kol kas nebuvo galima griebtis jokių atvirų veiksmų prieš Nazarietį, nes jie tik skatintų liaudį maištauti. Į Jeruzalę Velykoms atvyko šimtai tūkstančių žydų; perpildytame išaudrinusių žmonių mieste vienas neteisingas žingsnis galėjo sukelti sprogimą.

Tuo tarpu Jėzus perjojęs šventiško miesto gatvėmis nusėdo nuo asilo ir įėjo su mokiniiais į Šventovės kiemą. Iš Jo laukta ypatingų žodžių ir poelgių, bet Jis tylėdamas apžiūrėjo Šventyklą, nelyginant karalius, tikrinantis savo valdas, o artėjant nakčiai vėl išvyko į Betaniją.

Jėzaus palydovai, matyt, pasijuto kiek apvilti. Nieko neįvyko, nebuvo jokių ženklų. Tačiau jie tikėjosi, kad, sutikęs būti pagerbtas kaip karalius, Jėzus veikiai parodys Mesijo galią ir atskleis Savo sumanymus.

Pirmadienio rytą Kristus vėl atėjo į Šventyklą. Tačiau, užuot pakvietęs Savo pasekėjus kovai su pagonimis, Jis padarė tą patį, ką darė prieš trejus metus: liepė prekiautojams išeiti iš Dievo namų. Parduodamieji ir perkantieji bandė piktintis, tačiau Jėzus, nepaisydamas jų, išvartė pinigų keitėjų stalus ir paukščių pardavėjų suolus. Jis pareikalavo nustoti laužius Įstatymą, draudžiantį įnešti prekes į Šventyklos kiemą. Matyt, dauguma susirinkusiųjų aikštėje pritarė šiems ryžtingiems veiksams (Mt 21,12-13; Mk 11,15-17; Lk 19,45-46).

Tai buvo pirmasis Mesijo, atvirai apsireiškusio tautai, poelgis. Jis buvo nukreiptas prieš tikėjimo pažeminimą ir kulto išniekinimą. Juk daugelis manė, kad, atnešus atnašą ir atidavus ją dvasininkams, apsi-valoma nuo nuodėmių. Todėl turgus šalia altoriaus jiems nekludė.

Antras darbas buvo ligonių gydymas. Jie iš visų pusių apspito

Jėzų. Jis, kenčiančiųjų Išganytojas, atėjo skelbti naujo gyvenimo, Tėvo mielaširdystės...

Kunigai neišmanė, ko griebtis, tad jie tik paklausė Jėzaus, kas Jam leido šeiminkauti Šventykloje?

- Ir Aš noriu jus paklausti vieno dalyko. Pasakykite, ar Jono krikštas buvo iš dangaus, ar iš žmonių?

- Nežinome, - bandė išsisukti sadukiejai. Juk jie vadino Joną apsėstuoju, bet dabar, liaudies akivaizdoje, jie nedrįso viešai smerkti nužudyto atsiskyrėlio.

- Tai ir Aš jums nesisakysiu, kokia galia tai darau.

Jėzus ne šiaip sau užsiminė apie Krikštytoją, kurį dvasininkija ir Rašto aiškintojai atsisakė pripažinti Dievo pasiuntiniu (Lk 20,2-8).

- Jonas atėjo pas jus teisybės keliu, - tęsė Jėzus, - bet jūs netikėjote juo. O muitininkai ir ištvirtėję tikėjo. Bet jūs, nors tai matėte, nė vėliau neapsigalvojote ir netikėjote juo (Mt 21,32).

Visi pranašai sukeldavo netikrą ganytojų pasipriešinimą ir neapykantą. Puikybė ir valdžios meilė persekiojo Dvasios išrinktuosius. Tad dar mažiau tikėtina, kad seniūnai įtikės Žmogų, kurį prastuomenė paskelbė Mesiju.

Kaip buvo pratęs, Jėzus Savo mintį paaiškino palyginimu, kurio turinys buvo susijęs su Izaijo pamėgtais įvaizdžiais: Izraelį jis mėgo vadinti vynuogynu, o Dievą - jo šeiminku.

Sykį didelio vynuogyno šeiminkas susiruošė keliauti, pasakoją Jėzus. Šeiminkas tikėjosi, kad darbininkai uoliai triūs vynuogyne. Atėjus metui rinkti derlių, jis nusiuntė tarnus "atsiimti savo sios vaisių dalies". Tačiau darbininkai, nutvėrę tarnus, vienus priėmė, kitus pavarė, o trečius užmušė. Taip atsitiko keletą kartų. Galiausiai šeiminkas pasiuntė savo įpėdinį, sakydamas, kad "jie drovėsio mano sūnaus". Tačiau vynininkai neapsigalvojo. Jie nutarė užgrobti visą dvarą ir, išvydę atėjusį sūnų, nutvėrę išvilko jį iš vynuogyno ir užmušė.

- Tad ką gi atvykęs vynuogyno šeiminkas padarys su tais vynininkais? - paklausė Jėzus Šventyklos tarnų.

Šie atsakė:

- Jis žiauriai nužudys piktadarius ir išnuomos vynuogyną kitiems vynininkams, kurie, atėjus metui, atiduos vaisių.

- Ar niekada nesate skaitę Raštuose:

Akmuo, kurį statytojai atmetė,

tapo kertiniu akmeniu.

Tai Viešpaties padaryta

ir mūsų akims tai nuostabą kelia (Mt 21,32,34,37;40-42).

Seniūnai suprato, kad palyginimas taikomas jiems,* kad iš jų bus atimtas Dievo tautos vynuogynas. Ir “anie suko galvą, - rašo Morkus, - kaip Jį suimti, tačiau bijojo minios” (12,12). Tuo tarpu Jėzus jau be užuolankų pareiškė: “Dievo Karalystė bus iš *jūsų* atimta ir atiduota tautai, kuri duos vaisių”. Viešpats ne tik atima valdžią iš Izraelio dvasinių vadų, bet ir padaro Karalystės vaikais visus, vykdančius Jo valią, nepriklausomai nuo kilmės.

Ir, tarsi patvirtindamas pranašystę, Pilypas ir Andriejus pranešė netikėtą žinią: kažkokie graikų prozelitai, šventėms atvykę į Jeruzalę, sužinojo apie Kristų ir paprašė Pilypo nuvesti juos pas Jėzų.

“Atėjo valanda, kad būtų pašlovintas Žmogaus Sūnus”, - pasakė Jėzus. Tačiau, kad mokiniai nepamanytų Jį kalbant apie žemišką šlovę, vėl priminė, kas Jo laukia: “Iš tiesų, iš tiesų sakau jums: jei kviečių grūdas nekris į žemę ir neapmirs, jis pasiliks vienas, o jeigu apmirs, jis duos gausių vaisių” (Jn 12,23-24). Vardan išganymo žygdarbio Mesijas atsižada visko, kas žmonėms brangu šioje žemėje, net paties gyvenimo...

Na, o kaip buvo su prozelitais? Evangelija to nemini, bet pokalbis veikiausiai įvyko ir gali būti, kad jie tapo pirmaisiais Jo mokiniiais kitataučiais. Tai netiesiogiai patvirtina Juozapo Flavijaus žodžiai, kuriuos galima laikyti autentiškais. Jis rašo, kad Jėzus “mokė žmones, mylinčius tiesą; Jis daugelį patraukė, įskaitant ir graikus” (Arch. XVIII,3).

Tačiau Kristaus ir Jo mokinių džiaugsmą dėl šių “kitų avių” atsiradimo temdė mintys apie savimylas vadus, užvaldžiusius tėvo vynuogyną. Jie nenorėjo klausytis Viešpaties, ir vėl niūrus šešėlis užslinko ant Dievo tautos. Tarp dviejų Sendorų atsirado plyšys.

Kristus neslėpė nuo apaštalų Savo skausmo: “Dabar Mano siekla sukrėsta. Ir ką Aš pasakysiu: ‘Tėve, gelbėk Mane nuo šios valandos!’? Bet juk tam Aš ir atėjau į šią valandą!..” (Jn 12,27.)

Jam ištarus šiuos žodžius pasigirdo lyg ir griaustinio trenksmas. Kai kas pamanė, kad artėja pavasario audra, tačiau kitus apėmė mistinis siaubas: jiems pasigirdo neregimo Dievo pasiuntinio balsas.

“Tėve, pašlovink Savo vardą!” - meldėsi Jėzus. Atsigręžęs į žmones, Jis kalbėjo apie Teismo dieną, apie šėtoną, kurį Sūnus nuvers nuo sosto. Tačiau Mesijas pelnys pergalę prieš jį tik tapęs Auka. “Kai būsiu pakeltas nuo žemės, visus patrauksiu prie Savęs” (Jn 12,27-31).

* Mt 21,43. Analogiškas palyginimas, tačiau išreikštas pranašams įprastu “simbolišku veiksmu”, buvo nevaisingo figmedžio prakeikimas. Figmedis - simbolis tų, kurie neatnešė “atsivertimo vaisių” (žiūr. Iz 8,1-14; Jer 19,1-15; Ez 4,4-8; Mt 21,19; Mk 11,14; Lk 13,6-9).

Tuo tarpu Kajafo rūmuose tarsi pamiršo apie Jėzų. Ten kas vandą laukė atvykstant Piloto su dideliu būriu. Apskritai per Velykas kleras turėjo daug rūpesčių. Tačiau tai nereiškę, kad Sinedrionas atsisakė minties susidoroti su pavojingu Pranašu. Jie tik nutarė atidėti bylą, kol pasibaigs šventės ir bus galima išvengti neramumų. (Kaip pamatysime, vėliau jie pakeitė savo ketinimus. Mt 26,4-5; Mk 14,1-2.) Na, o Jėzus, pašalinęs iš Šventyklos turgų, nesiėmė kitų žygių. Tai nuramino sadukiejus (sadukėjus), jie galėjo nesku-bėti.

Tačiau priešiščiausiai Jėzui nusiteikusi grupelė žmonių ir toliau rezgė Jam pinkles. Jie labiausiai norėjo išprovokuoti Jį kokiam nors žingsniui ar posakiui, kuris turėtų politinį atspalvį ir patrauktų prokuratoriaus dėmesį. Tąsyk Pilotas pats imtų Galilėjietį į nagą, o religiniai vadovai liaudies akyse liktų niekuo dėti.

Vykdyti šį sumanymą ėmėsi vadinamieji “erodininkai” - partijos, linkusios bendradarbiauti su romėnais, šalininkai. Prie jų šliėjosi ir fariziejų mokyklų auklėtiniai, nors jie nuolat nesutardavo su “erodininkais”. Atėję pas Jėzų, šie žmonės apsimetė, kad gerbia Jį ir nori sužinoti Jo nuomonę apie mokestį imperatoriui. Klausti tokių dalykų Mokytojo šiaip būtų buvę įprasta - Rytuose išminties gelmes vertino pagal gebėjimą spręsti ginčytinas problemas. Tačiau šiuo atveju aiškiai buvo spendžiami spąstai. Jeigu Jėzus pasakys, kad reikia mokėti, vadinasi, Jis Izraelio priešas, o jeigu patars nemokėti, - bus galima pasakyti Pilotui, kad Jis kursto liaudį prieš Romą (Mt 22,15-22; Mk 12,13-17; Lk 20,20-26).

- Mokytojau, - gerindamiesi prabilo apsimetėliai, - žinome, jog Esi tiesakalbis ir niekam nepataikauji. Tu nepaisai žmonių padėties, bet mokai Dievo kelio, kaip reikalauja teisybė. Valia mokėti ciesoriui mokesčius ar ne? Mokėti ar nemokėti?

- Kam spendžiate Man pinkles? - atsakė Jėzus. - Atneškite Man pažiūrėti denarą.

Jam padavė monetą, tokią, kokiomis mokėdavo mokesčius. Ant jos buvo pavaizduotas imperatoriaus profilis su užrašu: “Tiberijus, ciesorius, dievo Augusto sūnus”.

- Kieno čia atvaizdas ir įrašas?

- Ciesoriaus.

- Kas ciesoriaus, atiduokite ciesoriui, o kas Dievo - Dievui.

Atsakymas juos be galo nustebino. Jie suprato, kad pinklių paspėti nepavyko. Jėzus pats juos įvarė į kampą parodydamas pagonišką monetą. Kadangi žydai vartoja pagoniškus denarus, geriausias šių pinigų pritaikymas - atiduoti juos pagonims. Na, o kas priklauso Dievui? Atsakymas aiškus ne tik iš Jėzaus mokymo, bet ir iš visų Senojo Testamento knygų. Dievui žmogus turi atiduoti *visą save*.

Vėliau Kristaus žodžiai “Kas ciecoriaus - ciesoriui, o kas Dievo - Dievui” buvo aiškinami plačiąja prasme, siejant juos su Bažnyčios ir valstybės santykiais. Tačiau kažin, ar šis aiškinimas pagrįstas. Vienintelė išvada, kurią buvo galima padaryti iš Kristaus atsakymo “erodininkams” - tai atsisakymas siekti laisvės želdyti pasirinktu keliu. Situacija buvo kita nei Makabiejų laikais. Roma nesikišo į dvasinį tautos gyvenimą. Tuo tarpu sukilimas galėjo atnešti Izraeliui naujų negandų. Tai tapo akivaizdu praėjus keturiasdešimčiai metų, kai “uoliųjų” sukurstyti žydai įsivėlė į beprasmią karą ir prarado ir Šventyklą, ir valstybę.

Apaštalai vis aiškiau suvokė, kad, nepaisant iškilmingo sutikimo, Jeruzalėje Mesijas yra tarsi priešų stovykloje. Jie pasijusdavo saugūs tik vakare, kai, perėję Kedrono slėnį, kildavo į Alyvų kalną.

Nakvodavo įvairiose vietose: dažniausiai Getsemanėje, kartais Lozorius ar jo draugų namuose. Tačiau rytais Jėzus vėl ateidavo į triukšmingą miestą, kur Jo laukė klausytojai ir tykojo priešininkai.

Rašto aiškintojai, priklausantys sadukiejų partijai, nenorėjo bendrauti su Galilėjiečių laikydami tai savo orumo pažeminimu. Tik vieną sykį, sutikę Jį Šventykloje, šie pasipūtę savimylės nutarė suriesti Jį į ožio ragą klastingu klausimu. Jie žinojo, kad Jėzus, kaip ir fariziejai, pripažįsta būsimą mirusiųjų prisikėlimą, o sadukiejams tai atrodė tuščias prasimanymas. Pasak jų, šis tikėjimas prieštaravo Raštui; na, o tas Biblijos knygas, kuriose buvo kalbama apie prisikėlimą, jie atmetė.

Kas bus, paklausė sadukiejai, jei moteris pergyveno septynis vyrus, kurie vienas po kito mirė. Kieno žmona ji bus prisikėlus mirusiems?

Neabejodami, kad muzikų Rabis nežinos, ką atsakyti, jie jau buvo bepradėdą iš jo juoktis, bet Jėzus tarė: “Argi ne todėl klystate, kad neišmanote nei Raštų, nei Dievo galybės?! Kai prisikels iš numirusių, tai nei ves. nei tekės, bet bus kaip angelai danguje. O kad mirusieji keliassi, - ar neskaitėte Mozės knygoje apie krūmą, - kaip Mozei Dievas yra pasakęs: Aš Esu Abraomo Dievas, Izaoko Dievas ir Jokūbo Dievas?! Jis ne mirusiųjų, bet gyvųjų Dievas. Jūs labai klystate (Mt 22,23-33; Mk 12,18-27; Lk 20,27-40).

Čia pat buvę fariziejai negalėjo nesidžiaugti, kad jų senus varžovus privertė užsičiaupti. Dabar Jėzus jiems pasirodė esąs vertas pagarbos Mokytojas. Fariziejai apsupo Jį ir ėmė šnekučiuotis. O kai Jėzus pasakė, kad Įstatymo pagrindas - Dievo ir artimo meilė, kai kurie iš jų buvo besirengią laikyti Jį savo bendraminčiu (Mk 12,28-34).

Tačiau tie, kurie neskubėjo keisti nuomonės apie Pranašą iš Galilėjos, panoro dar kartą Jį išbandyti. Jie atvedė prie Jėzaus moterį, sugautą svetimaui, ir paklausė, ar ją reikia užmušti akmenimis, kaip nurodoma senoviniame Įstatyme?

Tuo metu šio papročio jau kažin ar buvo paisoma. Jį galėjo ginti nebent sadukiejai, griežtų nuosprendžių šalininkai (žiūr. J.Flavij. Arch. XX, 9,1). Tačiau fariziejai norėjo pasinaudoti šiuo incidentu. Jie tikėjosi, kad Jėzus, skelbęs mielaširdystę, dabar nedviprasmiškai pasisakys prieš Įstatymą.

Mokytojas ilgai tylėjo ir, nuleidęs galvą, kažką mąstydamas ėmė pirštu rašyti ant žemės. Tačiau fariziejai nesiliovė kamantinėje, tad Jėzus atsakė: "Kas iš jūsų be nuodėmės, tegu pirmas sviedžia į ją akmenį", ir vėl ėmė braižyti ant žemės kažkokius ženklus. Stoję tylą. Kai po kurio laiko Jėzus vėl atsitiesė, Jis pamatė, kad moteris prieš Jį stovi viena. Sąžinės priekaištų graužiami kaltintojai nemačiom pasitraukė.

- Moterie, - paklausė Jėzus. - kur jie pasidėjo? Niekas tavęs nepasmerkė?

- Niekas, Viešpatie.

- Nė Aš tavęs nepasmerksiu. Eik ir daugiau nebenusidėk.*

Nė vienas iš fariziejų po to nebedrįso bandyti Jėzaus. Atrodė, kad jie netgi buvo besutinką su Juo susitaikyti. Vienintelis nepriimtinas jiems dalykas buvo toks: kaip paprastas Žmogus, iš liaudies, gali manyti esąs Mesijas ar bent leidžiasi taip minios vadinamas? Žinodamas, kad fariziejams tai rūpi, Jėzus pasikvietė juos ir paklausė:

- Ką jūs manote apie Mesiją? Kieno Jis Sūnus?

- Dovydo, - atsakė šie.

- O kodėl gi Dovydas, Dvasios įkvėptas, vadina jį Viešpačiu, sakydamas:

Viešpats tarė mano Viešpačiui:

sėskis Mano dešinėje,

Aš patiesiu Tavo priešus

tarsi pakojį po Tavo kojų.

Jei tad Dovydas vadina Jį Viešpačiu, kaipgi tada Jis gali būti jo Sūnus?! (Mt 22,42-45.)

Taigi žmogiškoji Mesijo kilmė - antraeilis dalykas. Mesijo paslaptis susijusi ne tiek su priklausymu karališkajai giminei, kiek su tuo, kad Išganytojas yra Tėvo dešinėje ir yra Dievo Sūnus, pasaulio Viešpats.

Fariziejai neturėjo kaip prieštarauti. Psalmės žodžiai iš tikrųjų buvo mįslingi. Tačiau ir sutikti su tuo, ką pasakė Jėzus, jiems buvo labai sunku.

* Jn 8,1-11. Šio epizodo nėra ankstyviausiuose IV Evangelijos rankraščiuose. Matyt, jis buvo paimtas iš kokio nors senovinio pamesto teksto. Šis epizodas pagal savo pobūdį labiau dera prie pirmųjų Didžiosios savaitės dienų atmosferos, o ne prie Palapinių šventės, kuriai jis priskiriamas vėlesniuose rankraščiuose.

Keturioliktas skyrius

MESIJO TEISMAS

Balandžio 5

Kitą dieną Jėzus atėjo į Šventyklos vidinį, vadinamąjį “Moterų kiemą” ir atsisdėjo po stogine šalia aukų skrynios. Per Velykų šventes žmonės paprastai aukodavo kasmetinę auką Bažnyčiai. Daugelis eidami pro šalį saujomis berdavo monetas, tačiau Jėzaus dėmesį patraukė suvargusi, skurdžiai apsirengusi moteris, kuri įmetė du smulkius pinigėlius. Pasišaukęs mokinius, Jis pasakė: “Iš tiesų sakau jums: ši vargšė našlė įmetė daugiausia iš visų, kurie dėjo į aukų skryniją. Visi aukojo iš to, kas jiems atlieka, o ji iš savo neturto įmetė visa, ką turėjo, visus savo išteklius” (Mk 12,41-44; Lk 21,1-4). Vargšės moters auka - vienintelis dalykas, nudžiuginęs ir sujaudinęs Kristų Jeruzalėje.

Būdamas pačiame bažnytinio gyvenimo centre, Jis matė jo negandas, pridengtas išorine puikybe. Pro Jį, atsainiai atsakydami į sveikinimus, ėjo pasipūtę Rašto aiškintojai. Kiekvienas iš tolo galėjo matyti ant jų kaktos užrištas maldos juostas (“tefilin”) su Toros teksta bei kitus pamaldumo atributus. Tačiau šių žmonių dvasios būklė nė iš tolo neatitiko jų išorės. Jėzus matė ir mokslo vyrų, kurie valandų valandas aptarinėjo menkiausius elgesio kodekso niuansus; matė ir fariziejų, vis užkliūvančių už grindinio akmenų - kad tik visi matytų, kaip visiškai jie atsižadėję žemiškų dalykų. Jėzus žinojo, kad į šią veiklos sritį lengvai prasiskverbia garbėtroškos ir, pasiekę savo, jie mėgaujasi valdžia sieloms. Dar pranašas Jezekeelis (Ezekeelis) apie tokius ganytojus sakė, kad jie “ganė patys save” (Ez 34,2). Net Biblijos Apreiškimo šviesa, regėjos, blėso šioje slogioje puikavimosi ir veidmainystės atmosferoje.

Kodėl dar Galilėjoje dauguma Rašto aiškintojų priešinosi Jėzui? Juk tuomet jis slėpė esąs Mesijas. O mokymas apie Tėvą, kviečiantį klystkeliais nuklydusius vaikus, lyg ir turėjo pažadinti visus, dar neatsižadėjusius to, ko mokė pranašai. Vadinas, Rašto aiškintojai nebesuvokė pranašų skelbto mokslo esmės. Žodžiais pripažindami, kad Toros pagrindas - meilė Dievui ir žmogui, jie ir toliau vietoj Dievo Įstatymo dvasios diegė formalių pareigų bei kulto taisyklių sistemą.

Pranašas Michėjas (Mikhėjas) mokė:

Aš pasakysiu tau, o žmogau, kas yra gera

ir ko Viešpats reikalauja iš tavęs, būtent:

vykdyti teisybę, mėgti gailestingumą

ir rūpestingai vaikščioti su savo Dievu (Mch 6,8).

Tuo tarpu fariziejai, ypač Šamajo mokiniai, iki ausų pasinėrė į ritualus ir kazuistiškus aiškinimus; puikiai žinodami kanonus, pavertė juos valdžios “neišmanėliams” įrankiu. Čia būta daugybės piktnaudžiavimo faktų, kai kurie iš jų dvelkė cinizmu.

Kristus norėjo apsaugoti Bažnyčią nuo šios pagundos, nuo “fariziejų raugo”, ir, pasitelkęs Izraelio ganytojų pavyzdį, norėjo parodyti, koks pavojus gali jai iškilti. Kreipdamasis į mokinius Jis prabilo:

Į Mozės krasę atsisėdo Rašto aiškintojai ir fariziejai.

Todėl visa, ką jie liepia, darykite ir laikykitės,

tačiau nesielskite, kaip jie elgiasi,

nes jie kalba, bet nedaro.

Jie riša sunkias, nepakeliamas naštas

ir krauna žmonėms ant pečių,

o patys nenori jų nė pirštu pajudinti.

Jie viską daro, kad būtų žmonių matomi.

Jie pasiplatina maldos diržus ir pasididina apsiaustų spurgus.

Jie mėgsta pirmąsias vietas pokyliuose

bei pirmuosius krėslus sinagogose,

mėgsta sveikinimus aikštėse

ir trokšta, kad žmonės vadintų juos “rabi”.

Jie suryja našlių namus, dangstydamiesi ilga malda.

Jų laukia itin griežtas teismas...

O jūs nesivadinkite “rabi”,

nes turite vienintelį Mokytoją, o jūs visi esate broliai.

Ir nė vieno iš savųjų nevadinkite tėvu,*

nes turite vienintelį Tėvą danguje.

Taip pat nesivadinkite mokytojais,

nes jūsų vienintelis Mokytojas yra Kristus.

Kas iš jūsų didesnis, tebūnie jums tarnas.

* Mt 23,1-23; Mk 12,40. Tuo metu, kai Evangelija buvo platinama tik žodžiais, apie tiesioginį draudimą vadintis “tėvu” daugumoje bažnyčių, matyt, nežinota. Maždaug 57 m. ap. Paulius rašo: “Nors turėtumėte tūkstančius auklėtojų Kristuje, bet nebus kelių tėvų, nes, paskelbdamas Evangeliją, aš esu tapęs jūsų tėvu Kristuje Jėzuje” (1 kor 4,15)., Vėliau paprotys vadinti Bažnyčios vadovą “tėvu” įsitvirtino, nepaisant Viešpaties žodžių. Šv.Jeronimas šią situaciją bandė aiškinti taip: “Jeigu vieno Dievo bei vieno Sūnaus buvimas netrukdo kitiems vadintis dievais ir sūnumis, Vienatinis Tėvas bei Mokytojas taip pat nekliudo kitiems vadintis šiais nebūdingaisiais vardais” (Tolkovanije na Matfeja, IV).

Nes kas save aukština, bus pažemintas,
o kas save žemina, bus išaukštintas.

Atsisakęs autoritarinės valdžios žmonėms, Jėzus ir Savo apaštalams skyrė tik vieną valdžią - meilės ir tarnavimo valdžią.

Tačiau tai nereiškia, kad Jis buvo linkęs taikytis su veidmainyste ir neteisybe. Įjodamas į Jeruzalę aidint šūksniams "Osana!", Jis parodė esąs romus taikos Karalius; atsakinėdamas į teologų klausimus, buvo išmintingas Auklėtojas; o dabar atėjo metas, kai Jis turėjo veikti kaip blogybės demaskuojantis Pranašas.

Savo kalboje Jis neminėjo nei zelotų, nei sadukėjų, kurių laikas ir taip jau buvo besibaigias. Pirmieji patys rengė sau pražūtį kursydamami karo liepsną, o antrieji tebuvo saujelė turtingų klerikalų, kuriuos liaudis vis mažiau gerbė. Tikrieji Senojo Testamento Bažnyčios atstovai buvo Rašto aiškintojai, mokytojai, rabinai iš fariziejų tarpo. Jėzus neneigė ir nemenkino jų nuopelnų. Jis atvirai pareiškė, kad apaštalai sėjo į dirvą, išpurentą tikėjimo mokytojų: "Kiti pasidarbavo, o jūs įstojote į jų darbą" (Jn 4,38). Tačiau kaip tik šis Rašto aiškintojų pašaukimas ir buvo susijęs su didžiule atsakomybe, todėl jų nuodėmės padvigubėdavo.

Kristaus kaltinimai buvo tikras Mesijo teismas tiems, kurie tikėjosi įsiteikti Dievui apeigomis ir aukomis, kurie laikė save vieninge kasta, turinčia išganymo raktą.

Virš miestų, viršum religijų ir bažnyčių amžiams nuaidėjo Dievo Sūnaus žodis, duriantis kaip aštrus kalavijas:

Vargas jums, veidmainiai Rašto aiškintojai ir fariziejai!

Jūs užrakinatė žmonėms Danguos Karalystę
ir nei patys neinate, nei trokštančių į ją patekti neleidžiate...

Jūs keliaujate per jūrą ir sausumą,
kad laimėtumėte vieną naujatikį,

O kai toks atsiranda,

jūs padarote iš jo pragaro vaiką,
dvigubai blogesnį už jus pačius...

Vargas jums, veidmainiai Rašto aiškintojai ir fariziejai!

Jūs duodate dešimtinę nuo mėtų, krapų ir kmynų,

o pamirštate, kas svarbiausia Įstatyme, -
teisingumą, gailestingumą ir ištikimybę.

Reikia tai daryti ir ano neapleisti!

Aklieji vadai,

jūs iškošiate uodą,

o praryjate kupranugarį!..

Vargas jums, veidmainiai Rašto aiškintojai ir fariziejai!

Jūs valote taurės bei dubens išorę,
o viduje esate pilni gobšumo ir nesivaldymo.

Aklasai fariziejau!

Pirmiau išvalyk taurės vidų,
tai bus tikrai švari ir išorė!

Vargas jums, veidmainiai Rašto aiškintojai ir fariziejai!

Jūs panašūs į pabaltintus antkapius,

kurie iš paviršiaus gražiai atrodo,

o viduje pilni numirėlių kaulų ir visokių nešvarumų.

Taip ir jūs iš paviršiaus atrodote žmonėms teisūs,

o viduje esate pilni veidmainystės ir nedorumo.

Vargas jums, veidmainiai Rašto aiškintojai ir fariziejai!

Jūs statote pranašams antkapius,

puošiate teisiųjų paminklus ir sakote:

“Jei būtume gyvenę savo protėvių dienomis,
nebūtume kartu su jais susitepę pranašų krauju”.

Taigi jūs patys prieš save liudijate,

jog esate pranašų žudytojų vaikai.

Pripildykite gi savo tėvų saiką!

Gyvatės! Angių išperos!

Kaip jūs ištruksite nuo pasmerkimo į pragarą?!

Štai kodėl Dievo Išmintis yra pasakiusi:

“Štai siunčiu pas jus pranašų, išminčių ir Rašto aiškintojų.

Vienus iš jų jūs užmušite ir nukryžiuosite,

kitus plaksite sinagogose ir persekiosite nuo miesto iki miesto,

kad ant jūsų kristų visas nekaltas kraujas,

pralietas žemėje,

pradedant teisingojo Abelio krauju

ir baigiant krauju Barachijo sūnaus Zacharijo,

kurį jūs nužudėte tarp šventovės ir aukuro”.

Iš tiesų sakau jums: visa tai ištiks šitą kartą.*

Jėzaus klausytojams iš baimės tikriausiai užgniaužė kvapą. Smūgis sutriuškino kaukę, o už jos žiojėjo dvasinė tuštuma.

Jėzus apie nieką dar nebuvo taip rūščiai kalbėjęs. Jis gailėjo nusidėjėlių ir paklydusiųjų; vėliau Jis atleis mokiniams jų bailumą, o Petruį - atsižadėjimą. Jis nepriekaištavo net Judui. Pasak Jėzaus,

* Mt 23,13-36; Lk 11,42-52. Dešimtinę reikėjo duoti nuo visokio maisto, įskaitant ir prieskonius (žiūr. Maasrot, 141). “Dievo Išmintis”, matyt, yra neišlikusios apokaliptinės knygos pavadinimas. Abelis ir Zacharijas - pirmasis ir paskutinis iš Biblijoje minimų nužudytų teisulių.

“kas tartų žodį prieš Žmogaus Sūnų, tam bus atleista” (Lk 12,10). Jis negali atleisti tik vieno - fariziejiškos pamaldumo karikatūros, kuri tolygi piktžodžiavimui Šventajai Dvasiai...

Evangelijoje neparašyta, kaip mokiniai reagavo į kaltinamąją Viešpaties kalbą, tačiau ji, matyt, sukėlė jų nerimą. Nors apaštalai ir anksčiau buvo girdėję panašių Mokytojo minčių, tačiau viena - sakyti tai Kafarnaume ir visai kas kita - čia, Jeruzalėje, kur fariziejai buvo įtakinga partija. Dabar neverta tikėtis net dalinio susitakymo.

Tačiau ar gali būti, kad visą laiką tęsusi Mesijo ir pripažintų tautos vadų konfliktas? O gal pranašystė, kad Jeruzalė bus ateisiančios Karalystės sostinė, yra neteisinga? Tuomet kam Jėzus atėjo į šį miestą?

Apaštalai taip norėjo tikėti, kad šventoji vieta ir Dievo Namai taps Kristaus valdos, kuriose Jis įsteigs Savo Karalystę! Juk Jis Pats išvalė Šventyklą nuo išniekintojų ir pavadino ją “Maldos namais”.

Nedrįsdami atvirai prisipažinti savo abejonių, jie ėmė kalbėti su Jėzumi apie Šventyklą. Vienas iš Dvylikos, tikėdamasis, kad Jėzus ims žavėtis grandioziniais šventovės pastatais, pasakė:

- Mokytojau, tik pažvelk, kokie akmenys ir kokie pastatai!

- Matai šituos didžiulius pastatus? - rūščiai atsakė Jėzus. - Čia neliks akmens ant akmens, viskas bus išgriauta (Mk 13,1-2).

Apaštalai buvo sukręsti; tokio atsakymo jie mažiausiai tikėjosi. Jiems tapo aišku, kad tai nuosprendis, neatšaukiamas nuosprendis.

Prislėgti, nuščiuvę jie nusekė paskui Kristų už miesto vartų. Juos apėmė niūrios mintys, o Judo sieloje, matyt, pakilo tikras maištas. Jau ir anksčiau jo tikėjimas Mokytoju vos ruseno, o dabar ši žiežirba visai užgeso. Žmogus, pranašaujās Šventyklos žūtį, negali būti Mesijas! Jis žadėjo Savo mokiniams šlovę, o iš tikrųjų Jis tik įžeidė Įstatymo sergėtojus ir nuteikė prieš Save visą miestą. Jis arba beprotis, arba apgavikas! Anksčiau ar vėliau valdžia susidoros su Nazariečiu. Na, o kas bus jiems, Jo pasekėjams? Be abejo, ir jų nepasigailės. Reikia kuo greičiau pasirūpinti savo saugumu ir padėti aukštiesiems dvasininkams suimti Jėzų...

Tuo tarpu Kristus ėmė kilti į Alyvų kalną. Pakeliui Jis stabtelėjo ir prisėdo. Dauguma mokinių, nesulaukę Jo, nuėjo, liko tik Simonas, Andriejus ir Zebediejaus (Zebedėjaus) sūnūs.

Jėzus tylėdamas žvelgė į poilsui besiruošiantį miestą, nusidriekusį po Jo kojomis. Vakaro tyla gaubė kalvas; saulėlydžio žaros atšvaitai liepsnojo ant Šventyklos stogo, auksu žėrėjo ant bokštų viršūnių; oras buvo prisodrintas jaunos lapijos ir pavasario žolynų kvapų.

Mokiniai suprato, kad Jėzus mąsto apie Jeruzalę. Jiems buvo baisu ir ilgu. Miestas, kurio kiekvienas akmuo mena išminčius ir pranašus, bausmes ir kovas, karštas maldas ir lūkesčius, - šis miestas taip ilgai laukė Išganytojo, o sulaukęs nepažino Jo!..

Galiausiai apaštalai sutrikdė tylą. Kada tai įvyks? Kada Šventykla bus nubausta? Gal iškart po to ateis Diena, kurios jie taip karštai laukė: Žmogaus Sūnus apsireikš šlovėje ir įkurs pasaulyje amžiną Mesijo Šventyklą?

Tuomet Kristus prabilo apie Pabaigą.

“Pasimokykite iš palyginimo su figmedžiu, - pasakė Jis. - Kai jo šaka suminkštėja ir sprogsta lapai, jūs žinote, jog artinasi vasara” (Mt 24,32). Taip ir Senojo Testamento pasaulio žlugimą rodys ištisa ženklų grandis. Atsiras netikrų pranašų ir mesijų, kurie daugelį suklaidins. “Girdėsite apie karus ir karų gandus. Žiūrėkite, kad neišsigąstumėte, nes reikia, kad visa tai įvyktų. Bet tai dar ne galas.” Ištikimi Jėzaus pasekėjai bus žiauriai persekiojami. “Daugelis nupuls, ims vieni kitus išdavinėti ir vieni kitų nekęsti... Kadangi įsigalės neteisybė, daugelio meilė atšals” (Mt 24,6-12).

Ir galiausiai - paskutinis kraupus ženklas: “Kur bus lavonų, ten sulėks ir maitvanagiai” (Mt 24,28). Lavonas - tai pasmerktoji Jeruzalė, kuriai pristigo jėgų dvasiškai atgimti, o vanagai (tiksliau, “ereliai”, nes šis žodis minimas originale) - tai Romos imperijos karinės vėliavos.

Gali būti, kad Jėzui minint romėnus, prie vakarinių miesto sienų kaip tik atžygiavo Piloto būriai, kurie paprastai atvykdavo į miestą Velykoms. Tarp kareivių buvo ir tie, kurių rankos po dviejų dienų pakils kalti prie kryžiaus Žmogaus Sūnų, o galbūt kai kuriems iš jų lemta po keturiasdešimties metų nubausti ir Dovydo miestą...

“Kai matysite Jeruzalę supamą kariuomenės, - tęsė Jėzus, - žinokite, jog prisiartino jos nuniokojimas. Tuomet, kas bus Judėjoje, tebėga į kalnus” (Lk 21,20-21). Už žmonių nuodėmes Dievo apleistos altoriaus vietoje vėl atsiras “sunaikinimo pabaisa” (Mt 24,15), kurią mini Danieliaus knyga; pagonys užgrobs ir išniekins šventyklą. Jie valdys tol, kol “baigsis pagonių laikai” (Lk 21,24).

Priminsime, kad Danielio knygoje “sunaikinimo pabaisa” arba “nuoboda”, (12,11) vadinamas pagonių altorius, kurį karalius Antiochas IV liepė įrengti Jeruzalės šventykloje (1 Mak 1,54).

Senojo Testamento tvirtovės žlugimą dar spės pamatyti apaštalai bei jų amžininkai. “Iš tiesų sakau jums: nepraeis nė ši karta, iki visa tai įvyks” (Mt 24,34).

Tačiau ne vien Judėja patirs didį sukrėtimą. “Netrukus po tų nelaimių dienų “ (Mt 24,29) visą pasaulį sukrės audros. Kristus vaizdavo jas vartodamas apokaliptikų įvaizdžius. Ateis tamsybių, siaubo ir agonijos metas. “Tauta sukils prieš tautą ir karalystė prieš karalystę. Vietomis bus badmečių ir žemės drebėjimų... Bus baisenybių ir didelių ženklų iš dangaus... O žemėje tautos blaškysis, gąsdinamos baisaus audringos jūros šniokštimo. Žmonės džiūs iš baimės, laukdami to, kas turės ištikti pasaulį, nes dangaus galybės bus sukrėstos.” (Mt 24,7; Lk 21,11,25-26. Jūros bangos Biblijoje yra Šėtono simbolis.)

Jeruzalės žūtis tėra “gimdymo skausmų pradžia”, o kosminės katastrofos - tik Paskutinio Teismo ženklas. Jis ateina netikėtai. Niekas, net angelai, nežino tos dienos ir valandos. Net Dievo Sūnus, sumažinęs Save, atsisakė šio žinojimo. Ir išrinktiesiems nereikia aiškintis meto ir laiko, o reikia nuolat budėti, melstis ir būti pasirengusiems atsiskaityti savo Viešpačiui. Jiems Jėzaus atėjimas šlovėje - tai susitikimo džiaugsmas, galutinis susivienijimas su Viešpačiu. Išvysite “Žmogaus Sūnų, ateinantį debesyje su didžia galybe ir garbe. Kai visa tai prasidės, atsitieskite ir pakelkite galvas, nes jūsų išvadavimas arti” (Lk 21,27-28).

Kristaus pranašystė, apreikšta Alyvų kalne, - viena iš mįslingiausių Evangelijos vietų. Pirmieji krikščionys, įkvėpti žydų apokaliptikos, viską aiškino paprastai: sugriuvus Jeruzalės Šventykla netrukus apsireikšias Jėzus ir valdysias pasaulį. Netgi įsitikinę, kad neteisingai suprato Jo žodžius, daugelis tebetikėjo veikiai ateisiant pasaulio pabaigą. Neįmanoma suskaičiuoti, kiek kartų sektantai skelbdavo artėjant Paskutinį Teismą ir netgi nurodydavo jo laiką. Mistiško siaubo apimti žmonės mesdavo visus darbus, palikdavo namus, išeidavo į miškus, dykumas. Kartais eschatologinėmis nuotaikomis užsikrėsdavo beveik visa Bažnyčia.* Tačiau visuomet išsipildydavo Kristaus žodis, kad paskutiniosios valandos paslaptį težino Tėvas.

Kas skatina šį šimtmečius besitęsiantį nesusipratimą?

Kai kurie egzegetai mano, kad apie artėjančią pabaigą pranašavo ne Kristus, bet evangelistai, o tiksliau - ši pranašystė buvusi šaltiniuose, kuriais jie naudojos. Kristaus žodžiai galėję susiliesti į viena

* Žiūr. 1 Tęs 5,1-6. Pirmaisiais krikščionybės amžiais kilo daugybė eschatologinių sąjūdžių (pvz., montanistų). Viduramžiais pasaulio pabaigos laukta 1000,1033,1260 metais. Daugybę nelaimių (epidemijų, karų) laikyta Pabaigos ženklu. Dėl eschatologinių motyvų atsirado anabaptistų, sentikių, adventistų, Jehovos ir kt. bendruomenės. Kelėtą kartų Jėzaus Antrojo atėjimo terminai buvo “skiriami” ir XIX bei XX a.

su pasaulio pabaigos idėja. Iš tikrųjų - Evangelija juk ne stenograma, atpasakojant Viešpaties žodžius tikrai galėjo turėti įtakos tai, kuo tikėta pirmosiose krikščionių bendruomenėse. Tačiau kuo rėmėsi šis tikėjimas? Ar vien liaudies fantazija? Ar tokiu pagrindu susiformavęs tikėjimas būtų galėjęs taip ilgai išlikti, jeigu Kristaus žodžiai nebūtų teikę jam peno? Nepamirškime, kad pradėjęs mokytį Galilėjoje, Jis pirmiausia paskelbė Gerąją Naujieną apie Dievo Karalystę. Išbraukti eschatologijos temą iš Jo mokymo - to jau per daug.

Kiti teologai, laikęsi nuomonės, kad Jėzus Kristus kaip žmogus galėjo ir klysti, linkę manyti, jog šiuo atveju taip ir buvę. "Jėzus, - sako jie, - gyveno artėjančios pabaigos nuotaikomis". Tačiau šis požiūris nepriimtinas krikščioniškai pasaulėjautai, jis prieštarauja Evangelijai. Įsigilinę į *visą* Jėzaus mokymą, matysime, kad ten numatomas ilgas laiko tarpas iki Dievo Karalystės atėjimo. Tai aki-vaizdu iš jau minėtų palyginimų apie garstyčios grūdą, raugą, dirvą. Be to, ir Viešpaties kalboje ant Alyvų kalno jaučiame tolimą perspektyvą. Jo nurodyti "pagonių laikai" - visai neapibrėžtas periodas. Jeruzalės sunaikinimas ir pasaulį apėmusios katastrofos pavadintos tik "kentėjimų pradžia" (Mk 13,8). Na, o žodžius "jau arti, prie slenksčio" (Mk 13,30) veikiausiai reikia suprasti taikant pranašysčių mastelį, kur tūkstantis metų paprastai vaizduojamas kaip viena diena. Tai ne žemės, o dangaus mastai.

Kristaus žodžiais, Jis apsireiškė ne anksčiau nei "bus paskelbta ši Karalystės Evangelija visame pasaulyje paliudyti visoms tautoms" (Mt 24,14). Sunku patikėti, kad šiam darbui Kristus būtų skyręs vos kelis dešimtmečius. Mes žinome, kad ir dvidešimties amžių tam nepakako. Juk net vadinamosiose krikščioniškose šalyse Evangelijos esmė dažnai lieka nesuvokta.

Bet jeigu Kristus kalbėjo apie tolimą ateitį, kodėl Jis ragino mokinius budėti? Ką jie turėjo bendra su įvykiais, būsiančiais po tūkstančių metų?

Nemaža autoritetingų nūdienos tyrinėtojų mano, kad Evangelijoje pateikiama vadinamoji "įvykusi eschatologija". Tai, ką Kristus vadino "Žmogaus Sūnaus atėjimu" teisti pasaulio, yra Jo paties gyvenimas, mirtis ir prisikėlimas*. Dievo Sūnaus atėjimas iš tiesų buvo teismas, besitęsiantis amžius.

* Pirmasis šią mintį aiškiai suformulavo Čarlzas Dodas. Jis sakė: "Žmogaus Sūnaus diena - tai virš laiko iškilęs faktas. Jis susijęs su istorija, nes jo šaknys - istorijos krizė, kilusi atėjus Jėzui". (Ch. Dodd. The Parables of the Kingdom, p.81).

Šią mintį, atrodo, galima pagrįsti daugeliu Jėzaus posakių: “Aš atėjau į šį pasaulį daryti teismo” (Jn 9,39), “*Dabar* teisiamas šitas pasaulis” (Jn 12,31). Ir vis dėlto atidžiai skaitantieji Evangelijas turėtų pripažinti, kad Kristus apie Teismą kalba *ne tik* savo tarnavimo prasme. Jo Geroji Naujiena neatsiejama nuo Senojo Testamento pranašysčių, kuriose skelbiama, kad žmonijos laukia išsipildymo metas, visiška Karalystės pergalė.

Kodėl Senojo Testamento pabaiga Evangelijose siejama su Teismo diena ir istorijos pabaiga? Matyt, Kristus sąmoningai suartino šiuos įvykius, nes esama paslaptingo ryšio tarp trijų įvykių: Įsikūnijimo, Šventyklos sunaikinimo ir paskutiniosios pasaulio krizės.

Išganytojo atėjimas buvo “Mesijo eros” pradžia. Dievas įėjo į žmonijos gyvenimą, priartėjo prie jo taip arti, kaip niekad iki tol. Šis susitikimas ir buvo Teismas, prasidėjęs tada, kai paniekintas Mesijas, meilės ir tiesos šauklys, privertė žmones rinktis: priimti Jį ar atmesti.

Dievas jau ne sykį teisė Senojo Testamento Bažnyčią, kuriai Jis Apsireiškė. Kai žmonės atsisakydavo klausytis Jo žodžio, skelbto per pranašus, jie netekdavo Dievo globos ir patekdavo į vergiją pagonims. Septyniadešimtaisiais metais ši tragedija vėl turėjo pasikartoti, nes Jeruzalė “nepažino savo aplankymo meto” (Lk 19,44). Tačiau Jeruzalės likimas yra tebevykstančio Dievo Teismo pirma-vaizdis; taip nutiks ir krikščioniškajam pasauliui: Romai, Aleksandrijai, Konstantinopoliui...

Naujamajai Dievo tautai, priėmusiai Kristaus Sadorą, uždėta tokia pati atsakomybė, kaip ir senovės Izraeliui. Todėl ši tauta nuolat gyvens “teismo dienas”, kol gėrio kova su blogiu nepasieks didžiausios įtampos, ir tada įvyks paskutinis Teismas, istorijos lūžis, protrūkis, išvedantis už jos, istorijos, ribų, kai pasaulis apsivalys ir persikūnys...

Senovės žmonės neįstengė įsivaizduoti Dievo Apsireiškimo be kosminių katastrofų aureolės. Todėl ir Kristus, kaip kiti pranašai, mini krentančias iš dangaus žvaigždes, blėstančią Saulę. Tačiau šio simboliško apokaliptinio paveikslo nereikia laikyti tiksliai įvykių aprašymu.

Iš esmės Evangelijos eschatologijai *aiškūs* Teismo ženklai nėra pagrindinis dalykas. Teismas vyksta tarsi nepastebimai. Nuo to meto, kai Dievas tapo žmogumi, teisama kiekviena siela. Dykinėtojai ir lengvabūdziai stoja prieš teismą netikėtai, nepasirengę - taip atsitiko ir Jeruzalės seniūnams. Kalbėdamas apie tai, Jėzus turi galvoje ne tolimą ateitį, o šios ir kiekvienos kitos dienos darbus. “Saugokitės, kad jūsų širdis nebūtų apsunkusi nuo svaigalų, girtybės ir kas-

dienių rūpesčių, kad toji diena neužkluptų jūsų netikėtai, it žabangai..." (Lk 21,34-35). Dievo artumą jaučia tik budintieji; likusieji lieka akli ir nepasirengę. "Kaip yra buvę Nojaus dienomis, ...prieš tvaną žmonės, nieko nenumanydami, valgė, gėrė, vedė ir tekėjo iki pat dienos, kurią Nojus įlipo į laivą." Taip ir kitų epochų žmonės gyvena, neįtardami, kad Teisėjas - čia pat (Mt 24,37-38).

Priesaką nuolat budėti ir būti pasirengusiam atsiskaityti Viešpačiui Jėzus pakartojo keliuose palyginimuose, kuriuos papasakojo tuoj po pranašystės apie Pabaigą. Pagrindinis šių palyginimų motyvas - netikėtas Išvykusiojo sugrįžimas, atėjimas. Tai buvo susiję ir su turinčiu ateiti Mesiju, ir su pasaulio Teismu, kai Jis baigs žemiškąjį kelią. Kristus tarsi rengė mokinius išsiskyrimui, nes ir tam metui atėjus jiems nevalia atsipalaiduoti, dvasiškai apsnūsti.

"Jeigu šeimininkas žinotų, - sakė Jis, - kurią nakties valandą ateis vagis, jis budėtų ir neleistų jam įsilaužti į namus" (Mt 24,43). Reikia būti panašiam ir į tarną, kurį šeimininkas paliko tvarkyti namų. Jis bus palaimintas, jeigu vykdys nesančio šeimininko valią. "Bet jeigu anas tarnas pasakys pats sau: 'Mano šeimininkas nesukuba grįžti', ir ims mušti tarnus, savo tarnybos draugus, valgyti, užti su girtuokliais, - to tarno šeimininkas sugrįš vieną gražią dieną, kai jis nelaukia, ir tokią valandą, kurią jis nė manyti nemano. Jis žiauriai nubaus jį ir paskirs jam dalį su veidmainiais. Ten bus verksmas ir dantų griežimas" (Mt 24, 48-51; Lk 12,42-46).

Netikėtai ateinančią Dievo Karalystę Kristus palygino ir su jaunikiu, kurio sykį laukė nuotakos draugės. Paprotys liepė pasitikti jį paėmus degančius žibintus. Tačiau iš dešimties merginų tik penkios pasiėmė žibintams alyvos. Jaunikis užtruko kelyje, ir visos užsnūdo. Vidurnaktį psigirdo šauksmas: "Jaunikis pareina!" Rūpestingosios išėjo jo pasitikti, o kitų žibintai užgeso, nes pasibaigė alyva. Jos nuskubėjo pirkti alyvos, bet grįžusios rado duris jau uždarytas, ir jaunikis jų neįleido (Mt 25,1-13).

Budėti - vadinasi triūsti Viešpačiui. To moko ir ketvirtasis eschatologinis palyginimas. Šeimininkas, iškeldamas į tolimą šalį, paliko trims tarnams skirtingą talentų skaičių (talentas - piniginis vienetas, lygus maždaug 26 kg sidabro). Du tarnai pasistengė pagausinti jiems patikėtą turtą, o trečias užkasė talentą į žemę. Grįžęs šeimininkas dosniai atlygino sumaniesiems tarnams už triūsą, o netikusį tarną nubaudė (Mt 25,14-30).

Koks gi šis triūsas? Atsakymą į šį klausimą randame palyginiame apie Karalių, Žmogaus Sūnų, kuris atskiria blogus nuo gerų, kaip piemu atskiria baltas avis nuo juodų ožių.

Ir tars Karalius stovintiems dešinėje:

“Ateikite, Mano Tėvo palaimintieji,
paveldėkite nuo pasaulio sukūrimo jums paruoštą Karalystę!
Nes Aš buvau išalkęs, ir jūs Mane pavalgydinote,
buvau ištroškęs, ir Mane pagirdėte,
buvau keleivis, ir Mane priglaudėte,
buvau nuogas - Mane aprenėte,
ligonis - Mane aplankėte,
kalinys - atėjote pas Mane”.

Tuomet teisieji klaus:

“Viešpatie, kada gi mes Tave matėme alkaną ir pavalgydinome,
trokštantį ir pagirdėme?

Kada gi mes matėme Tave keliaujantį ir priglaudėme
ar nuogą ir aprenėme?

Kada gi matėme Tave sergantį ar kalinį ir aplankėme?”

Ir atsakys jiems Karalius:

“Iš tiesų sakau jums,
kiek kartų tai padarėte vienam iš šitų mažiausiųjų Mano brolių,
Man padarėte”.

Paskui Jis prabils į stovinčius kairėje:

“Eikite šalin nuo Manęs, prakeiktieji, į amžinąją ugnį,
kuri prirengta velniui ir jo angelams!

Nes Aš buvau išalkęs, ir jūs Manęs nepavalgydinote,
buvau ištroškęs, ir Manęs nepagirdėte,
buvau keleivis, ir Manęs nepriglaudėte, nuogas - neaprenėte,
ligonis ir kalinys - ir jūs Manęs neaplankėte”.

Tuomet jie atsakys:

“Viešpatie, kada gi mes Tave matėme alkaną ar ištroškusį,
ar keleivį, ar nuogą, ar ligonį, ar kalinį ir Tau nepatarnavome?”

Tuomet Jis pasakys jiems:

“Iš tiesų sakau jums:
kiek kartų taip nepadarėte vienam iš šitų mažiausiųjų,
nė Man nepadarėte”.

Ir eis šitie į amžinąją kentėjimą,
o teisieji į amžinąjį gyvenimą” (Mt 25,32-46).

Taigi, nors pasaulis ir negali žinoti “nei dienos, nei valandos”,
tačiau kiekvienas žmogus jau šiandien stovi priešais Žmogaus Sū-
nų, ir kiekvieną Jis bando. Jo Karalystė jau čia, “tarp mūsų” (Lk
17,21). Nuo Dievo žaizdro mus teskiria plona pertvara. “Nežinote,
- sako Kristus mokiniams, - kada grįš namų šeimininkas: ar vakare,
ar vidurnaktyje, ar gaidgystėje, ar rytmetį, kad, netikėtai sugrįžęs,
nerastų jūsų miegančių. Ką sakau jums, sakau ir visiems: BUDĖKI-
TE!” (Mk 13,35-37).

Penkioliktas skyrius

NAUJOJO TESTAMENTO

VELYKOS

Balandžio 5-osios vakaras -
7-osios naktis

Tuo metu, kai Kristus Alyvų kalne šnekučiavo su mokiniais apie paskutiniąsias dienas, Judas nusigavo į Kajafo rūmus susitikti su valdžios atstovais. Jis pasiūlė sadukėjams savo planą: sučiupti Jėzų nakčia už miesto ribų, neatkreipiant minios dėmesio. Judą, aišku, ėmė klausinėti apie Mokytojo bei Jo pasekėjų planus. Gali būti, jog Iskarijotas pranešė, kad Jėzus, jo nuomone, rengiasi paskelbti Dievo Karalystę per Velykas. (Kristus daug kartų sakė mokiniams apie kančią ir šlovę, laukiančią Jo Jeruzalėje per Velykas. Kaip matyti iš Salomės prašymo, apaštalai tikėjosi sulauksią tik Jo pergalės. Judas galėjo pranešti Sinedriono nariams, kad Mokytojas nori per Velykas paskelbti Dievo Karalystę. Tuo galima paaiškinti, kodėl hierarchai netikėtai pakeitė planus Jo atžvilgiu.)

Pabūgę kokio nors naujo įžūlaus poelgio, tokio, kaip prekijų išvaymas iš Šventyklos, hierarchai nepraleido progos laiku užkirsti kelią į pagundą vedantiems veiksams. Nors buvo nutarta atidėti Jėzaus areštą po švenčių, bet Judo įsikišimas paskatino Sinedrioną pakeisti šį sprendimą, juoba kad jis pasisiūlė nuvesti sargybinius į nuošalią vietą, kur paprastai pasitraukdavo Jėzus. Pasukęs išdaviško keliu, Iskarijotas jau negalėjo sustoti. Dabar jis panoro dar ir pasipelnyti iš savo išdavystės. “Ką man duosite?” - paklausė jis. Aukštieji kunigai išsyk sumokėjo jam už pagalbą.* Gavęs pinigų Judas tarsi niekur nieko grįžo pas Mokytoją.

Ketvirtadienio rytą Jėzus liepė apaštalams ruoštis *Sederui*, Ve-

* Pasak Mato (26,15), Judas gavo trisdešimt sidabrinių. Tiek kainavo vergas (Iš 21,32). Dalies teologų nuomone, aukštieji kunigai tokią sumą skyrė kaip paniekos Jėzui ženklą. Kitų nuomone, tai simbolinė suma, reiškianti Dievo išdavystę (žiūr. Zch 11,12-13. S.Bulgakov. Juda Iskarijot-Apostol Predatel. Put, 1932, Nr.26, p.30-31).

lykų pokyliui. Jį derėjo rengti nisan mėnesio 14 dienos vakarą, kuris tais metais išpuolė penktadienį; tačiau Viešpats žinojo apie išdavystę, žinojo, kad Jam liko mažiau nei para būti laisvam, todėl norėjo suspėti sutikti Velykas su savo mokiniiais. Jis teikė ypatingos prasmės šiai paskutinei Jo žemiškojo gyvenimo šventei.

“Trokšte troškau valgyti su jumis šią Velykų vakarienę prieš kentėdamas, - pasakė Jis. - Sakau jums, nuo šiol Aš daugiau jos nebevalgysiu, kolei ji išsipildys Dievo Karalystėje”.* Apaštalai savaip suprato šiuos žodžius. Net kai išvakarėse Jis pasakė: “Jūs žinote, kad po dviejų dienų bus Velykos, ir Žmogaus Sūnus bus atiduotas nukryžiuoti”, - jie netikėjo tragiška baigtimi ir tebemanė, kad ši vakarienė yra Jo triumfo išvakarės (Mt 26,2).

- Kur paruošti Velykų vakarienę? - paklausė mokiniai.

Betanijoje būtų buvę saugiau, tačiau Jėzus nusiuntė juos į miestą pas vieną iš slaptų savo mokinių. Velykos, kaip reikalavo Įstatymas, turėjo būti švenčiamos Jeruzalėje. (Gali būti, kad namai, kuriuose buvo švenčiamos Velykos, priklausė Jono Morkaus tėvams, žiūr. Apd 12,12.)

- Eikite į miestą pas tokį žmogų, - paliepė Jis Petruį ir Jonui, - ir sakykite jam: “Mokytojas sako: Mano metas jau atėjo. Pas tave valgysiu Velykų vakarienę su Savo mokiniiais” (Mt 26,17-18).

Norėdamas, kad niekas netrikdytų šių brangių valandų, Jis ėmėsi atsargumo priemonių: namo šeimininko vardą žinojo tik du mokiniai. Kristus jiems nurodė, kaip jį rasti: prie miesto vartų juos pasitiks žmogus, nešinas ąsočiu, ir nuves, kur reikia.

Slaptumo atmosfera ėmė kelti mokinių nerimą: du iš jų net apsiginklavo netikėto užpuolimo atvejui.

Nežinia, ar dieną iki švenčių buvo galima nusipirkti ėriuką ir atlikti privalomą atnašavimą. Gali būti, kad tai nebuvo draudžiama, nes tūkstančių tūkstančiai maldininkų norėjo atlikti šias apei-

* Lk 22,15-16. “Trokšte troškau” - žydų posakis, reiškias aukščiausią troškimo laipsnį. Trijose pirmose Evangelijose minima, kad slaptoji Velykų vakarienė sutapo su Velykomis ir buvo Sederas, t.y. šventinis pokylis. Tačiau iš Evangelijos pagal Joną, kurios chronologija, matyt, tikslesnė, aiškėja, kad vakarienė vyko Velykų *išvakarėse*, nisan 13 d. Be to, ir sinoptinėse Evangelijose esama netiesioginių nurodymų, kad ketvirtadienio vakarą nebuvo Velykų. Penktadienio rytą Simonas Kirėnietis grįžo iš lauko; kažin ar jis būtų galėjęs ten praleisti Velykų naktį (Mk 15,21). Talmude nurodoma, kad visi darbai nutraukiami jau iš vakaro (Mišna, Pesachim, IV, 5). Neįtikėtina, kad Sinedrionas būtų liepęs suimti Jėzų Sedero vakarą. Velykų dieną (iki saulėlydžio) Juozapas Arimatietis nebūtų galėjęs nupirkti to, ko reikėjo laidojimui (...) Mes žinome, kad Kristus niekuomet neatmetė visuotinai pripažinto Bažnyčios kalendoriaus... Kol kas labiausiai priimtina nuomonė, jog Kristus sąmoningai *paankstino* Velykų vakarienę, nes žinojo, kad Jį netrukus suims (žiūr. J.Zlatoust. Besėdy na Matfeja 81,1).

gas. Kad ir kaip ten būtų, tačiau nežinomas Mokytojo draugas viskuo pasirūpino. (Pasak J.Flavijaus, I a. septintąjį dešimtmetį per vienas Velykas buvo paaukota 256 500 ėriukų. Nors apeigą atlikdavo patys maldininkai, vis vien tiek jų būtų neįmanoma atlikti, jeigu nebūtų buvę leidžiama pradėti anksčiau.)

Į pavakarę Jėzus su mokiniais atėjo į Jeruzalę. Pirmą kartą per šią savaitę Jis rengėsi ten praleisti naktį. Seimininkas jau jų laukė. Didelis viršutinis kambarys buvo iššluotas ir nuklotas dembliais. Kaip ir derėjo, visi raugintos duonos likučiai buvo sunaikinti. Ant stalo stovėjo tik molinės lėkštutės su neraugintos duonos paplotėliais, ąsočiai su vynu, taurės. Ėriuko, tai yra pačios “paschos” evangelistai nemini, tačiau, jeigu ankstesnė mūsų prielaida teisinga, buvo ir šis tradicinis patiekalas. Kiekvieną maldos lydimą pokylį žydai laikė savotiška apeiga. Joje dalyvaudavo tik šeimos nariai ar nedidelės brolijos - “chaburot”. Prie stalo per tokias vaišes sėdavo griežtai nustatyta tvarka - vyresniesiems tekdavo garbingiausios vietos. Todėl ir apaštalai, įėję vidun, ėmė ginčytis, kas sės arčiau Mokytojo. Tačiau Jėzus priminė jiems, kad ne tik šią iškilmingą valandėlę, bet ir visuomet jie privalą vengti garbėtroškos (Lk 22, 24-30).

Senojo Testamento pranašystėje Mesijo Karalystė neretai būdavo vaizduojama kaip puota (Iz 25,6; 55, 1; Pat 9,1-6; Mt 8,11). Sprendžiant iš daugelio Kristaus palyginimų, Jam šis įvaizdis buvo brangus. Susirinkusieji prie šventinio stalo broliai simbolizavo mesianišką bendruomenę, kuriai Jis Pats vadovavo.

Kaip tuomet buvo įprasta, visi įsitaisė ant žemų gultų: Jonas greta Viešpaties, Petras - priešais Jį; netoliese buvo ir Judas.

Šventasis Didžiojo Ketvirtadienio įvykis, kuriam bus lemta gyvuoti Liturgijos Sakramente ir tapti Bažnyčios šerdimi, kurį vėliau apdainuos himnai ir šlovins maldos, kurį atspindės Džoto, Dionisijaus, Leonardo kūriniai, vyko nepretenzingai, paprastai. Tik Iskarijoto buvimas (jeigu apaštalai būtų žinoję apie jo išdavystę) būtų galėjęs aptemdyti vakarienę. Tačiau jie kol kas nieko neįtarė.

Nors tikrasis sedero laikas buvo kitą dieną, tačiau Kristus tikriausiai atliko visas Velykų apeigas.* Tai buvo Jo šventė, Jo “naujosios Velykos”, ženklinančios jau ne vienos tautos išlaisvinimą iš vergijos ir įsūnijimą, o išganytojišką Dievo dovaną visam pasauliui.

Prieš vakarienę pagarbos Dievui ženklan derėjo nusiplauti ran-

* Lyginant ritualinės Velykų vakarienės aprašymą Talmude, “Berachot” ir “Pesachim”, su tuo, kas rašoma Evangelijose, matyti, kad laikytasi visų tradicijų. L.Buijė rašo: “Kristus ne išranda, o tik pritaiko jau esančią apeigą, kuri turi išlikti (L.Buijė. O Bibliji i Evangeliji. Briusel, 1965, p.225).

kas. Po to Jėzus netikėtai pakilo ir, nusivilkęs viršutinius drabužius, persijuosė rankšluosčiu. Dvylika nuščiuvo iš nuostabos. Tuo tarpu Jis įpylė į ašotį vandens ir rengėsi mazgoti mokiniams kojas. Rytuose tai darė tarnai, pasitinkantys svečius, keliavusius dulkėtu keliu. Tačiau Kristaus bendruomenėje nebuvo ir neturėtų būti tarnų. Vergo pareigų ėmėsi Pats Viešpats.

Neįmanoma aprašyti sumišimo, kurį sukėlė Jėzaus veiksmai. Kai Jis priėjo prie Uolos - Petro, šis sušuko:

- Nejau Tu mazgosi man kojas!?

- Tu dabar nesupranti, ką Aš darau, bet vėliau suprasi.

- Tu nemazgosi man kojų per amžius! - priešinosi Simonas Petras.

- Jei tavęs nenumazgosiu, neturėsi dalies su Manimi.

Petras dar labiau nusiminė.

- Viešpatie, ne tik mano kojas, bet ir rankas, ir galvą!

- Kas išsimaudęs, tam nėra reikalo praustis, - atsakė Jėzus, - nebent kojas nusimazgoti, nes jis visas švarus. Ir jūs esate švarūs, deja, ne visi.*

Tą dieną tai buvo pirma užuomina, kad tarp jų yra išdavikas.

Sugrįžęs į savo vietą prie stalo Jėzus pasakė: "Ar suprantate, ką jums padariau? Jūs vadinate Mane "Mokytoju" ir "Viešpačiu", ir gerai sakote, nes Aš toks ir esu. Jei tad Aš - Viešpats ir Mokytojas

- numazgojau jums kojas, tai ir jūs turite vieni kitiems kojas mazgoti. Aš jums daviau pavyzdį...

Aš tarp jūsų esu kaip tas, kuris patarnauja... Bet jūs ištverėte su Manimi Mano išbandymuose, todėl Aš jums skiriu valdyti Karalystę, kaip ir Man yra ją skyręs Tėvas. Mano Karalystėje jūs valgysite ir gersite už Mano stalo...**

Vyną, kaip buvo įprasta, atskiedė vandeniu ir kiekvienas, pripildęs savo taurę, sukalbėjo virš jos padėkos maldą: "Palaimintas Tu, mūsų Viešpatie Dieve, Visatos Valdove, sukūręs vynmedžio šakelės vaisių". Po to išklaušė Velykinės Dievą šlovinančios maldos, pasakojimo apie Išėjimą ir valgė ėriuką su karčiomis žolelėmis.

* Jn 13,1-11. Žodis "švarus" šiuo atveju susijęs ir su ritualiniu apsiplovimu, ir su sielos būkle. Jonas pasakoja tik apie kojų mazgojimą ir nemini Eucharistijos. Matyt, tuo metu, kai buvo rašoma IV Evangelija (10-as I a. dešimtmetis), jau buvo savaime suprantama, kad Eucharistija vyko per šią Velykų vakarienę. Jonas galėjo jos neminėti ir dėl ezoterinių sumetimų. Apie šio sakramento esmę Jn kalba kitoje vietoje. (Žiūr. 10-ą šios knygos skyrių, taip pat R.Brown. NewTestament Essays. New York, 1968, p.108 ir J.Giblet straipsnį leidinyje Consilium, Nr.40,1968. gruodis.)

** Jn 13,12-15; Lk 22,27-30, Mt 26,20-30; Mk 14,20-25. Iki šiol tebesvarstoma, ar Judas dalyvavo Eucharistijoje. Tačiau daugelis duomenų netiesiogiai rodo, kad jis išėjo iki jos. Žiūr. A.Alfejev. Judapredatel. Riazan, 1915, p.52.

Stojo naktis. Svetainėje uždegė žibintus. Visi pastebėjo, kad Mokytojas apimtas gilaus liūdesio. Kai Jis ištare psalmės žodžius: “Tas, kuris valgė Mano duoną, taikėsi Mane sutrypti”, apaštalai suprato, kad Jam gresia nežinoma, bet reali grėsmė. Galiausiai Jėzus tiesiai pasakė: “Vienas iš jūsų, valgančių su Manimi, išduos Mane” (Mk 14, 18-19). Labai susirūpinę ir išsigandę mokiniai ėmė žvalgytis į kits kitą spėliodami: “Nejaugi aš?” Judas, draskomas prieštarų jausmų, taip pat drįso paklausti: “Nejaugi aš?..” Niekas negirdėjo, ką Viešpats jam atsakė, bet Judas suprato: jo sumanymas išaiškėjo. Tuo tarpu Jėzus, kreipdamasis į likusiuosius, pasakė: “Žmogaus Sūnus, tiesa, eina savo keliu, kaip apie Jį parašyta, bet vargas tam žmogui, kuris išduos Žmogaus Sūnų. Geriau jam būtų buvę negimti” (Mt 26,24).

Petrą kankino nežinia. Neištveręs jis davė ženklą jaunajam draugui, gulėjusiam šalia Mokytojo, kad šis paklaustų, kas išdavikas. Jėzus Jonui tyliai atsakė: “Tai tas, kuriam padažęs paduosiu kąsnį”.

Kąsnis atiteko Iskarijotui. Šis žestas puotaujant buvo laikomas palankumo ir meilės ženklu. Viešpats paskutinį sykį pabandė išgelbėti žūstančią sielą. Tačiau Judo širdis dar labiau užkietėjo. “Įėjo į jį šėtonas”, - sako evangelistas (Jn 13,17,27). Dabar išdavikas jau ne kentė savo Aukos.

“Ką darai, daryk greičiau”, - tvirtai ištare Jėzus žiūrėdamas į Judą. Visi pamanė, kad Jis siunčia Judą nupirkti to, ko reikia rytdienos šventėms. Judas atsistojo ir tylėdamas išėjo. Jį prarijo nakties tamsa. Tiltai buvo sudeginti. Aukštieji kunigai jau laukė savo bendro.

Išėjus Judui, Petrą ir Joną apėmė nerimas. Tačiau niūrus debesis, prislėgęs mokinius, netrukus kiek pašviesėjo. Gali būti, kad ir Jėzus pajuto palengvėjimą.

Vėl nusiplautos rankos ir taurės vėl pripildytos vyno. Kristus sukalbėjo maldą, pašventindamas priešais Jį gulinčius paplotėlius: “Palaimintas Tu, mūsų Viešpatie Dieve, Visatos Valdove, duodantis mums duonos iš žemės”. Tą akimirką, kai Jis laužė duoną, apaštalai tarsi vėl pajuto gaivų Galilėjos vėjelio dvelksmą. Regėjos, jie vakarieniauja ne Jeruzalėje, o Galilėjos jūros pakrantėje, kur Jėzus pasotino penkis tūkstančius. Tačiau apeiga priminė ir kitką: “Tai kančios duona, kurią mūsų tėvai valgė Egipto žemėje”, - pakartojo Mokytojas tradicinius Sederio apeigos žodžius. Tačiau šį kartą Velykos skelbia Dievo Tarno, Mesijo kančią. Taip, kaip laužoma ši šventoji duona, taip ir Jo kūnas bus atiduotas į budelių rankas:

“Imkite - tai yra Mano kūnas, kuris už jus atiduodamas, - ištare Kristus ir pridūrė: - Tai darykite Mano atminimui...”

Kiekvienas su pagarbiu jauduliu paėmė savąją Velykinio paplotėlio dalį. Vėliau stovėdami sugiedojo giesmės (“chalela”) pradžią:

Šlovinkite, Viešpaties tarnai, šlovinkite Viešpaties vardą!

Tebūnie Viešpaties vardas pašlovinas

šiandien ir per amžius,

Nuo saulėtekio iki vakaro

tebūna šlovinamas Viešpaties vardas.

Aukštai virš visų tautų iškilęs Viešpats,

virš debesų Jo šlovė...

Bet štai Kristus paima į rankas “bendrą padėkos taurę”, iš kurios paprastai gerdavo baigdami vakarienę.

- Pašlovinsime mūsų Dievą, - ištare Jis.

- Tebūnie pašlovinas mūsų Dievas, Izraelio Dievas, Kareivijų Viešpats, Kurio sostą supa cherubiniai, už maistą, kuriuo mus pasotino, - atsakė apaštalai tradiciniais padėkos žodžiais.

- Pašlovinsime Tą, Kurio malonė mus sotino.

- Būki pašlovinas Tu, Kieno malonė mus sotino ir Kieno malonė mes gyvename...

Baigdamas maldą Jėzus tarė:

- *Ši taurė yra Naujoji Sandora Mano kraujuje. Gerkite iš jos visi, nes tai yra Mano kraujas, Sandoros kraujas, kuris už daugelį išliejamas nuodėmėms atleisti... Tai darykite Mano atminimui.*

Apaštalai iš rankų į rankas siuntė taurę ratu... (Mt 26, 22-28; Jn 13,17;27; Lk 22,19-20.)

Taip įvyko Sandoros Velykos Avinėlio kraujuje.

Jėzus neatsitiktinai išsaugojo aukos simboliką šioje apeigoje, nes visi senovės altoriai buvo šauksmas į dangų ir išreiškė troškimą bendrauti su Aukščiausiuoju; na, o paskutiniąją Kristaus vakarienę susiejo ištikimuosius su Juo, įsikūnijusiu Dievo Sūnumi (Biblijos kalba “kraujas ir kūnas” - gyvos būtybės sinonimas).

Biblijoje kraujas - tai gyvybės simbolis, o gyvybė priklauso tik Kūrėjui. Todėl buvo draudžiama vartoti kraują maistui... Na, o dabar Pasaulio Išganytojas Pats atiduoda Savo gyvybę, Savo kraują žmonėms.

Nuo seno Sandoros sudarymą ženklino tikinčiųjų apšlakstymas Dievui aukojamo gyvulio krauju. Visi, ant kurių krisdavo jo lašai, tapdavo dvasios giminėmis ir būdavo susiejami su Dievu. (Iš 24,3-8). Tokia buvo Velykų avinėlio aukojimo prasmė. Panašios apeigos buvo atliekamos ne tik Izraelyje, bet ir daugumoje kitų senovės tautų. Kristus aukos kraują pakeitė vynuogių šakelės syvais, vynu, išgertu per pokylį, ženklinantį dievažmogio auką, kančią ir Mesijo Išganytojo pergalę.

Per Velykas minint Išėjimą jo įvykiai tarsi būdavo atkeliami iš praeities į dabartį. Izraelio išminčiai aiškino, kad kiekvienos Velykos yra vis pasikartojantis išlaisvinimas iš vergijos (Pesachim, X,5).

Ir Naujojo Testamento Eucharistija taip pat reiškia dalyvavimą išganyme, Kristaus dovanotame žmonėms, Viešpaties buvimą su mylinčiais Jį. “Kada tik valgoite šitą duoną ir geriate iš šitos taurės, jūs skelbiate Viešpaties mirtį, kol Jis ateis”, - vėliau pasakys apaštalas Paulius (1 Kor 11,26).

Laikas įveiktas. Lieka tik Įsikūnijimo paslaptis. Dievo, atėjusio į šį pasaulį, artumas...

Tik gilios Eucharistijos šaknys Senojo Testamento tradiciniame kulte padėjo apaštalams išgyventi ją tą didžiąją naktį kaip šventą vyksmą, kaip sakramentą. Nors jie dar neįstengė išreikšti to žodžiais, tačiau Viešpaties ir tarpusavio artumo pilnatvė tapo jiems realybė.

“Vaikeliai, - pasakė Jėzus, - Aš jau nebeilgai būsiu su jumis... Aš jums duodu *naują įsakymą*, kad jūs vienas kitą mylėtumėte: kaip Aš jus mylėjau, kad ir jūs taip mylėtumėte vienas kitą! Iš to visi pažins, kad esate Mano mokiniai, jei mylėsite vieni kitus” (Jn 13,33-38).

Tai skambėjo kaip atsisveikinimas. Apaštalai nusiminė. Jie ilgai nedrįso klausinėti, tačiau šiandien, per Sederą, pats Įstatymas liepia klausti (Pesachim, X,4). Pirmasis įsidrąsino Petras:

- Kur eini, Viešpatie?

- Kur Aš einu, tu *dabar* negali Manęs palydėti, bet vėliau palydėsi.

- Viešpatie, kodėl gi negaliu dabar Tavęs lydėti?

- Simonai, Simonai! Štai šėtonas pareikalavo persijoti jus tarsi kviečius. Bet Aš meldžiuosi už tave, kad tavasis tikėjimas nesusvyruotų. O tu sugrįžęs stiprink brolius! (Lk 22,31-33.)

- Viešpatie, - karštai, kaip buvo pratęs, sušuko Petras, - aš pasiruošęs kartu su Tavimi eiti ir į kalėjimą, ir į mirtį! Aš ir gyvybę už Tave guldysiu!

- Tu guldysi už Mane gyvybę? - liūdnai atsiliepė Jėzus. - Iš tiesų, iš tiesų sakau tau: dar gaidžiams nepragydus, tu tris kartus Manęs išsiginsi!

Kiti mokiniai taip pat klausinėjo. Jėzus atsakė į visų klausimus. Jis guodė Savo sutrikusius draugus: “Tegul neišsigąsta jūsų širdys! Tikite Dievą - tikėkite ir Mane! Mano Tėvo namuose daug buveinių. Jeigu taip nebūtų, argi būčiau pasakęs: ‘Einu jums vietos paruošti!’? Kai nuėjęs paruošiu, vėl sugrįšiu ir jus pas Save pasiimsiu, kad jūs būtumėte ten, kur ir Aš. Kur Aš einu, jūs žinote kelią”.

- Viešpatie, mes nežinome, kur Tu eini, - pasakė Tomas, - tai kaipgi žinosime kelią?

- Aš esu kelias, tiesa ir gyvenimas. Niekas nenueina pas Tėvą kitaip, kaip tik per Mane. Jeigu pažinote Mane, tai pažinsite ir Ma-

no Tėvą. Jau dabar Jį pažįstate ir esate matę.

- Viešpatie, parodyk Tėvą, ir bus mums gana, - pasakė Pilypas.

- Jau tiek laiko esu su jumis, ir tu, Pilypai, vis dar Manęs nepažįsti! *Kas yra matęs Mane, yra matęs Tėvą!*.. Tikėkite Manimi, kad Aš esu Tėve, ir Tėvas Manyje... Jei Mane mylite, - Jūs laikysitės Mano įsakymų; Aš paprašysiu Tėvą, ir Jis duos jums kitą Globėją, Kuris liktų su jumis per amžius, - Tiesos Dvasią, kurios pasaulis neįstengia priimti, nes Jos nemato ir nepažįsta. O jūs Ją pažįstate, nes Ji yra pas jus ir bus jumyse. Nepaliksiu jūsų našlaičiais - ateisiu pas jus. Dar valandėlė, ir pasaulis Manęs nebematys. O jūs Mane matysite, nes Aš gyvenu, ir jūs gyvensite (Jn 14,1-19).

Judas (Tomas) paklausė:

- Viešpatie, kas atsitiko, jog ketini apsireikšti mums, o ne pasauliui?

- Jei kas Mane myli, laikysis Mano žodžio, ir Mano Tėvas jį mylės; Mes pas jį ateisime ir apsigyvensime. Kas Manęs nemylė, Mano žodžių nelaiko. O žodis, kurį girdite, ne Mano, bet Tėvo, Kuris yra Mane siuntęs. Aš jums tai pasakiau, būdamas pas jus, o Globėjas - Šventoji Dvasia, kurį Mano vardu Tėvas atsiųs, - Jis išmokys jus visko ir viską primins, ką esu jums pasakęs (Jn 14,22-26).

Iš tikrųjų, visa Mokytojo žodžių gelmė jiems atsivėrė daug vėliau. Jis žinojo, kad apaštalai Jį supranta tik širdimi, kad jų protuose - sumaištis, o valia svyruoja. Jis norėjo juos parengti. Atėjo kiti laikai, priešakyje - kova ir pagundos.

- Ar jums ko nors trūko, kai Aš jus buvau išsiuntęs be piniginės, be krepšio ir be kurpių? - paklausė Jis.

- Nieko netrūko, - pripažino mokiniai.

- Dabar, kas turi piniginę, tepasiima ją, taip pat ir krepšį, o kas neturi kalavijo, teparduoda apsiaustą ir tenusiperka.

- Viešpatie, štai čia pora kalavijų... (Lk 22,35-38).

- Gana! - nutraukė Jis, matydamas, kad šie nesupranta. - Jau nebedaug su jumis kalbėsiu, nes ateina šio pasaulio kunigaikštis, nors jis neturi Man galios... Kelkitės, eikime iš čia! (Jn 14,30-31.)

Giedodami psalmę jie išėjo iš namų ir miegančio miesto gatvėmis nuėjo vartų link.

“Šią naktį jūs visi Manimi pasipiktinsite, - pasakė eidamas Jėzus, - nes parašyta: ‘Ištiksiu piemenį, ir avių kaimenė išsisklaidys’. O kai prisikelsiu, Aš nueisiu pirma jūsų į Galilėją”.

Petras vis tvirtino:

- Jei net visi Tavimi pasipiktintų, aš niekuomet nepasipiktinsiu!

Apie ištikimybę Mokytojui tą patį kalbėjo ir kiti mokiniai (Mt 26, 31-35).

Šešioliktas skyrius

GETSEMANĖS SODE

Balandžio 6-7 naktis

Velykų naktį derėjo likti namuose, tačiau Jėzus pažeidė šią taisyklę, matyt, rūpindamasis mokiniais. Svetainėje juos būtų galėję suimti kartu su Juo. Gali būti, kad Judas iš pradžių įsitikino, ar namai ištuštėjo, ir tik po to nuvedė sargybinius į nuošalų sodą už Kedrono slėnio, kur Mokytojas su Dvylika dažnai atsiskirdavo.

Pakeliui Jėzus tęsė pokalbį su mokiniais. Jis paaiškino jiems Taurės sakramento esmę - visi gėrusieji iš jos tapo viena. "Aš esu tikrasis vynu medis, - aiškino Viešpats, - o Mano Tėvas - vynininkas. Kiekvieną Mano šakelę, neduodančią vaisiaus, Jis išpjauja, o kiekvieną vaisingą šakelę apvalo, kad ji duotų dar daugiau vaisių... Kaip šakelė negali duoti vaisiaus pati iš savęs, nepasilikdama vynuodyje, taip ir jūs bevaisiai, nepasilikdami Manyje. Aš esu vynu medis, o jūs šakelės" (Jn 15,1-5).

Jėzus kalbėjo apie Dvasią - Globėją ir Guodėją. Kai Žmogaus Sūnaus nebebus greta, šios Dvasios galia atmainys apaštalus. "Dar daugel jums turėčiau kalbėti, bet dabar jūs negalite pakelti. Kai ateis toji Tiesos Dvasia, jus Ji ves į tiesos pilnatvę" (Jn 16,8-13).

Bažnyčiai, kaip ir Kristui, teks patirti kančios krikštą ir išgerti skausmo taurę. Tačiau išsiskyrimas netruks ilgai. Mokiniai neturėtų liūdėti išsiskirdami su Kristumi. Jis netrukus grįš. "Iš tiesų, iš tiesų sakau jums: jūs verksite ir vaitosite, o pasaulis džiūgaus. Jūs liūdėsite, bet jūsų liūdesys pavirs džiaugsmu. Gimdydama moteris būna prislėgta, nes atėjo jos valanda, bet kūdikiui gimus, ji kančią užmiršta iš džiaugsmo, kad gimė pasauliui žmogus. Taip ir jūs dabar nusiminę, bet Aš jus vėl pamatysiu; tada jūsų širdys džiūgaus ir jūsų džiaugsmo niekas iš jūsų nebeatims. Tą dieną jūs Mane nieko neklausinėsite" (Jn 16,20-23).

Mesijo pasiuntiniai išrinkti didžiam tarnavimui, ir Jis atves juos į Tėvo Karalystę. "Patsai Tėvas jus myli, nes jūs Mane pamilote ir įtikėjote, jog Aš esu iš Dievo atėjęs. Išėjau iš Tėvo ir atėjau į pasaulį. Vėl palieku pasaulį ir grįžtu pas Tėvą" (Jn 16,27-28).

Jie pamanė, kad pagaliau pradeda praregėti:

- Štai dabar Tu aiškiai kalbi ir nebesakai jokių palyginimų. Mes

dabar matome, kad Tu viską žinai ir nereikia Tave klausinėti (t.y. tikrinti abejojant išmintimi). Todėl mes ir tikime, kad Tu esi išėjęs iš Dievo.

- Pagaliau tikite? - tarė Jėzus. - Štai ateina valanda, - ir net yra atėjusi, - kai jūs išsisklaidysite kas sau ir paliksite Mane vieną. Tačiau Aš ne vienas, nes su Manimi yra Tėvas.

Jis nepriekaištavo mokiniams. Priešingai, norėjo įkvėpti jiems ištvermės. “Pasaulyje jūsų spauda laukia, bet jūs būkite drąsūs: Aš nugalėjau pasaulį!” (Jn 16,29-33.)

Jiems einant pro Šventyklą Jėzus stabtelėjo. Masyvūs tvirtovės ir šventovės mūrai stūksojo nakties tyloje. Rytą čia bus meldžiamasi, ir tūkstančiai žmonių atnašaus Velykų avinėlius. Tačiau miegantis miestas neįtarė, kad prie Dievo namų sienų šią naktį meldėsi Aukščiausiasis Visatos Kunigas ir Išganytojas, lydimas vienuolikos nedrąsių galilėjiečių. “Ne tik už juos Aš meldžiu, - kalbėjo Jis, pakėlęs akis į žvaigždėtą dangų, - bet ir už tuos, kurie per jų žodį Mane įtikės: tegul visi bus viena! Kaip Tu, Tėve, Manyje ir Aš Tavyje, tegul ir jie bus viena Mumyse, kad pasaulis įtikėtų, jog Tu esi Mane siuntęs” (Jn 17,20-21). Busimosios Kristaus Bažnyčios Šventyklą nušvietė dieviškosios Trejybės spinduliai...

Jeruzalėje iki šiol išlikę nudilę senoviniai akmeniniai laipteliai. Gali būti, jog jais ir leidosi Jėzus, eidamas iš miesto į Alyvų kalną. Perėjęs Kedrono slėnį, Jis nepasuko į Betaniją, o panoro pasilikti Getsemanėje. Tai buvo nedidelė privati, siena apjuosta valda, kur augo alyvmedžių giraitė (žydų kalba “Gat-semanim” reiškia aliejaus spauduvą; matyt, jis ten buvo spaudžiamas).

Mėnulio pilnatis sidabru nužėrė medžių lapus, kreivais medžių kamienais raibuliavo šešėliai. Niekas netrikdė šios vėsios pavasario nakties tylos. Mokiniai įėjo pro aptvarą į vidų ir ėmė taisyti poilsio. “Pasėdėkite čia, kol Aš ten nuėjęs melsiuos”, - pasakė Jėzus rodydamas į sodo gilumą (Mt 26,36).

Petras, Jokūbas ir Jonas, kuriuos Jis pasiėmė kartu, negalėjo nepastebėti, kad Mokytojas staiga persimainė. Ką tik Jis buvo kupinas jėgų ir giedros ramybės, o dabar visa Jo išorė bylojo apie beribę kančią: “Mano siela mirtinai nuliūdusi, - ištarė Jis. - Likite čia ir pabudėkite kartu su Manimi”. Pirmą kartą apaštalai pajuto, kad Jam reikia žmogiškos paramos, tačiau neįstengė išpildyti Jėzaus prašymo. Juos sukaustė nevalingas snaudulys - taip kartais esti apėmus stipriam nemui (Mt 26,36-46; Mk 14,32-42; Lk 22,40-46; Jn 18,1-11).

Kristus paėjo toliau ir, parpuolęs kniūpsčias, ėmė karštai mels-tis. Mokiniai buvo netoliese, “maždaug per akmens metimą”, sako Evangelija, todėl iki apaštalų atsklisdavo kai kurie Jėzaus tariami žodžiai. “Aba, Tėve, - girdėjo jie pusiau pro miegus, - Tau visas

įmanoma. Atitolink nuo Manęs šitą taurę! Tačiau tebūnie ne kaip Aš noriu, bet kaip Tu...”

Jis meldėsi. Apaštalai miegojo.

O Jeruzalės gatvėmis jau aidėjo sargybinių žingsniai...

Ką išgyveno sielvarto apimtas Žmogaus Sūnus, parkritęs ant šaltos žemės? Ar tai buvo tik savaime suprantama kankinimų ir mirties baimė? Tačiau ją įveikdavo ir kur kas silpnesni. Kodėl tad suvyravo Tas, Kuris taps milijonų ramsčiu?..

Mums neduota prasiskverbti į mirtinos kančios gelmes, kurios nebylus liudytojas buvo senas alyvmedžių sodas. Tačiau tie, kuriems Jėzus apsiereiškė meilėje ir tikėjime, žino tai, kas svarbiausia: Jis kentėjo už mus. Jis prisiėmė per visus amžius susikaupusį skausmą ir prakeiksmus, visą žmogaus nuodėmių tamsą; Jis patyrė visą gyvenimo be Dievo siaubą ir pragarą. Jį apgaubė visiškos nevilties naktis; Kristus Savo valia leidosi į prarają tam, kad, pasiekęs jos dugną, išvestų mus iš ten į neblėstančią šviesą...

Kokie vaizdai iškilo prieš Jo dvasios akis? Ateities įvykiai? Persekiojimai, karai, prievarta? Jo pasekėjų išdavystės, jų nedėkingumas ir mažatikystė, kietaširdiškumas ir fariziejiškumas? Tai buvo didesnės pagundos nei tos, kurias Jam teko patirti dykumoje. Dar niekuomet žmogiškoji Kristaus sąmonė taip stipriai nesisipriešino Jo laukiančiam kryžiui, kaip tą maldos Getsemanės sode valandą. Todėl Jis ir prašė mylimų mokinių nepalikti Jo.

“Simonai, tu miegi? - bandė žadinti Simoną Petrą. - Neįstengei nė vienos valandos pabudėti?” Šis pabandė atsikelti, pamatė kančios kupiną Mokytojo veidą, nusėtą kraujo lašus primenančiu prakaitu, tačiau snaudulys vėl lenkė galvą žemyn. Kitos jo pastangos išsibudinti taip pat buvo bevaisės.

Taip kentėjo Jėzus visų apleistas, o tamsybės, užgulusios Jį, vis tirštėjo. Evangelistas Lukas sako, kad tik angelas Jį stiprino. Vadinasi, nesulaukęs paramos Žemėje, Jis sulaukė jos iš Dangaus.

Galiausiai Jėzus pakilo. Meilė Tėvui paėmė viršų ir sutvirtino Jo žmogiškosios ir dieviškosios valios darną.

Dabar Jam terūpėjo apaštalai. Priėjęs Jis privertė juos pabusti: “Kodėl miegate? Kelkitės ir melskitės, kad nepakliūtumėte į pagundą!.. Eime! Štai Mano išdavėjas čia pat”. Jie pakilo ir nustebę dairėsi aplink.

Tuo metu sodą nušvietė žibintai ir fakelai, pasigirdo triukšmas ir žmonių balsai. Prie įėjimo pasirodė minia žmonių. Priekyje ėjo romėnų tribūnas su kareiviais, už ju - ginkluoti šventyklos sargybieniai (Mt 26,46-56; Mk 14,43-50; Lk 22,47-53; Jn 18,3-11).

Jėzus žengė jų link:

- Ko ieškote? - paklausė Jis.

*Kristaus kryžiaus kelias.
Medžio ražinys (XVIII a.).*

- Jėzaus Nazariečio!

- *Aš esu*, - atsakė Jėzus šventąja Dievo vardo formule.

Žydų sargybiniai, išgirdę ją, atšoko į šalį. O Jis tarė:

- Jei Manęs ieškote, tai leiskite šitiems pasišalinti.

Tuo tarpu Judas prasispraudė į priekį. Jis žadėjo duoti ženklą, kad areštuojuant sode, naktį, neįvyktų klaida:

- Sveikas, Rabi! - tarė jis, bučiuodamas Mokytoją.

- Bičiuli, štai ko tu atėjai! - ištarė Jėzus. - Pabučiavimu tu išduodi Žmogaus Sūnų?

Sargybiniai tučtuojau apsupo Kristų.

- Viešpatie, gal kirsti kalaviju? - paklausė Petras ir, nelaukdamas atsakymo, puolė vieną iš jų, kurie ėmė rišti Mokytoją. Smūgis buvo netaiklus. Žvejas tik nukirto ausį vyriausiojo kunigo tarnui. Be abejo, apaštalą būtų iššyk suėmę, tačiau visų dėmesys buvo nukreiptas į Kristų.

“Liaukitės! Gana! - sudraudė Jis apaštalus. - Nejaugi Aš negerisiu tos taurės, kurią Tėvas Man yra davęs?!” Jis pasisuko į sargybinius: “Ar Aš koks plėšikas, kad išėjote prieš Mane su kalavijais ir vėzdais?! Kai būdavau kasdien su jumis Šventykloje, jūs nepakėlėte prieš Mane rankos. Taip! Dabar atėjo jūsų valanda, tamsybių siautėjimas”.

Gali būti, kad mokiniai tą akimirką laukė stebuklo, tačiau stebuklo nebuvo. Šiurkščios rankos rišo Jėzų virvėmis...

Judas, bijodamas, kad triukšmas nepritrauktų nereikalingų liudytojų ir nesukeltų piktinimosi, skubino karius: “Suimkite Jį ir sergėdami veskite!” Po to bandyta sulaikyti ir likusius, bet jie, pasinaudoję tamsa ir sumaištimi, išsibėgiojo.

Vedant Jėzų iš sodo, regis, buvo ramu. Priešams puikiai pasisekė įvykdyti savo sumanymą. Tačiau netikėtai pasirodė kažkoks jaunuolis. Jis sekė iš paskos, susisupęs į drobulę. Sargybiniai, pamatę, kad tai vienas iš mokinių, sučiupo jį, tačiau jis išsprūdo ir, palikęs drobulę, nubėgo nuogas. Matyt, jis buvo ką tik pakilęs iš patalo. Gal tas jaunuolis buvo busimasis evangelistas Jonas Morkus? Tik jis ir užsimena apie šį epizodą.

Pasak slaviškosios Juozapo Flavijaus “Žydų karo” versijos, suminant Jėzų, žuvo daugybė žmonių (IX,3). Gal netoliese būta galilėjiečių, mėginusių išlaisvinti Mokytoją? Tačiau Evangelijose tiesiai pasakyta, kad suėmus Jėzų, visi Jo draugai išsislapstė. Pamatę išvedamą Mokytoją, kuris nuolankiai ėjo nesipriešindamas, jie puolė į paniką ir pamiršo pažadus eiti su Juo mirti. Tik Petras ir Jonas, atsigavę po pirmojo sukrėtimo, išdrįso per saugų nuotolį sekti pasakui sargybą.

Ketvirtoji dalis

PERKANČIAS IR MIRTĮ Į AMŽINĄJĄ ŠLOVĘ.

Pieta, fragmentas (XIX a. pabaiga)

Septynioliktas skyrius

SADUKĖJŲ TRIBUNOLAS

Balandžio 7-osios naktis ir rytas

Praėjo penkiolika metu nuo to laiko, kai romėnai nušalino vyriausiąjį kunigą Ananiją ben Setą; nepaisant to, valdžia faktiškai liko jo rankose. Jo sūnūs ir giminės paeiliui užimdavo tautinės žydų valdžios Judėjoje vadovo postą. Ano žentas Kajafas taip pat buvo uošvio statytinis. Įtakinga sadukėjų grupuotė pakludavo tik prokuratoriui.

Liaudis nemėgo Ano. Aukštieji kunigai iš viso nelabai mėgti. Šie savo ruožtu įtariai stebėjo kiekvieną opozicijos žingsnį. Jėzaus pasirodymą mieste ir maldininkų entuziazmą sadukėjai laikė neramumų, kuriuos reikia užgniaužti užuomazgoje, pradžia. Regis, paprasčiausia būtų buvę pranešti Pilotui apie naują mesijinę sektą ir leisti jam susidoroti su Galilėjiečiu. Tačiau Anas, matyt, bijojo paleisti iš rankų vadžias ir norėjo veikti užtikrintai, iš anksto surinkęs visus įkalčius. Kad Jėzaus suėmimas neatrodytų kaip savivalė, apie tai buvo pranešta Pilotui, ir šis nusiuntė būrį savo karių talkinti Šventyklos sargybiniams. (Pasak Jn 18,12, į Getsemanę buvo nusiųsta karininko vadovaujama kohorta. Iš to galima spręsti, kad areštas buvo suderintas su Pilotu.) Šių priemonių valdžia ėmėsi baimindamasi, kad Nazariečio šalininkai priešinsis.

Arešto naktį Anas, matyt, nesumerkė akių laukdamas, kuo baigsis jo sumanyti veiksmai. Tik sargybai atvedus surištą Kalinį, jis nusiramino.

Iki šiol sadukėjai nelabai domėjosi pačiu Jėzaus mokymu. Iš fariziejų jie buvo girdėję, kad Jis pažeidė kai kuriuos religinius papročius, tačiau dėl to nebuvo prasmės vesti Jį pas prokuratorių. Todėl Anas ėmė klausinėti Jėzų "apie Jo mokinius bei mokslą" (Jn 18,19). Senajam žyniui rūpėjo sužinoti apie tai detaliau, kad būtų galima pagreitinti tardymą ir baigti jį dar iki Velykų religinių iškilmių.

- Aš viešai kalbėjau pasauliui, - atsakė Jėzus. - Aš visuomet mokiau sinagogose ir Šventykloje, kur susirenka visi žydai, ir nieko nesu kalbėjęs slapčia. Kam tad Mane klausinėji? Teiraukis tų, kurie girdėjo, ką esu kalbėjęs. Jie žino, ką esu jiems sakęs.

Greta stovėjęs tarnas smogė Jėzui per veidą:

- Šitaip Tu atsakai vyriausiajam kunigui?!

- Jei pasakiau netiesą, įrodyk, kad tai netiesa, o jei tiesą, - kam Mane muši? (Jn 18,20-23.)

Anas žinojo papročius, žinojo, kad tardyti galima tik viešai, todėl atidėjo bylą iki ryto, kai bus galima sušaukti Kajafo vadovaujamą Sinedrioną. (Kristų iš pradžių atvedė pas Aną - taip nurodo Jn; tačiau kitose Evangelijose minimi du tardymai, ir vienas iš jų vyko Sinedriono būstinėje - Mt 26,57-68; 27,1-2; Mk 14,53-65; 15,1; Lk 22,54-71; 23,1)

Likusiąją nakties dalį Jėzus kentėjo nuo vyriausiojo kunigo tarnų patyčių. Jam spjaudė į veidą ir, uždengę akis, smaginosi mušdami Jį ir klausinėdami: pranašauk, kas Tave užgavo!..

Tuo tarpu Petras ir Jonas pasiekė vyriausiojo kunigo namus. Joną čia pažinojo, tai jis paprašė, kad ir Petrą kartu su juo įleistų į kiemą. Ten kūrenosi ugnis, prie jos šildydami sėdėjo tarnai. Sužvarbęs Petras taip pat prisėdo šalia. Viena durininke įtariai įsistebeilijo į jo veidą.

- Ir tu buvai su šituo Nazarėnu, su Jėzumi, - staiga pasakė ji.

- Nei aš žinau, nei suprantu, ką tu sakai, - sumurmėjo Petras ir perėjo į kitą vietą. (Apie Petro išsigynimą pasakojama visose keturiose Evangelijose. Iš to galima spręsti, kad Anas tardė Jėzų tuose pačiuose rūmuose, kur vyko Sinedriono teismas. Mt 26,69-75; Mk 14,66-72; Lk 22,54-62; Jn 18,15-27.)

Išaušo rytas. Miestas budo. Kajafas sukviėtė Mažąjį Sinedrioną, į kurį įėjo dvidešimt trys žmonės (Didįjį Sinedrioną sudarė 70 narių. Romos laikais valdžia buvo sadukėjų rankose. Mažąjį Sinedrioną kviesdavo ypatingais atvejais, žiūr. Sanchedrin, 1,1-16). Mažąjo Sinedriono nariai buvo kunigai ir seniūnai. Į Didįjį įsileisdavo ir fariziejų partijos atstovų, bet dabar teisėjai buvo vien sadukėjai. Todėl bergždžia ieškoti Talmudo kodeksuose detalių, kurios padėtų geriau įsivaizduoti, kaip vyko šis procesas. Apie sadukėjų teisę težinoma viena - pasižymėjo ypatingu žiaurumu.

Jeigu būtų dalyvavę fariziejai, neišvengiamai būtų kalbama apie šabą ir Toros komentarus. Be to, fariziejų požiūris į Jėzų nebuvo vienareikšmis, būta ir abejojančiųjų. Po metų fariziejų Tarybos vadovas Gamalielis* pasakys apie apaštalus: "Jei šis sumanymas ar ši

* Apd 5,34-39; 23,1-10. Pažymėtina, kad prasidėjus Jėzaus tardymui Evangelijos *toliau nebeužsimena* apie fariziejus. Paskutinį syk jie minimi Jn 18,3: "Judas, gavęs kareivių būrį ir aukštųjų kunigų bei fariziejų tarnus..." Tai gali reikšti, kad Jėzaus areštui buvo pasitelkti ne tik Šventyklos sargybiniai, bet ir asmenys, palaikantys tvarką Jeruzalės mokyklose. Gali būti, kad ir Mažajame Sinedrione buvo keli fariziejai, tačiau labiau tikėtina, kad jų ten visai nebuvo, nes tarp kaltinimų nėra įprastų fariziejų kaltinimų Jėzui: atleidžias nuodėmes, nepaisąs šabo, darąs stebuklus (žiūr. Lk5,21; Jn9,16; Mt 12,24).

veikla iš žmonių, jie žlugs savaime, o jeigu jie iš Dievo, tai jūs nepajėgsite jų sunaikinti. Saugokitės, kad netaptumėte Dievo priešininkais!” Vėliau fariziejų partija Sinedrione atvirai ims ginti apaštalą Paulių. Tačiau visai kita atmosfera tvyrojo 30 metų balandžio 7 d. skubiai sukvistame Mažojo Sinedriono posėdyje. Visi jo nariai iš anksto buvo vieningai apsisprendę dėl Nazariečio likimo.

Matyt, tribunolas kartu norėjo išsaugoti teisėtumo regimybę ir diskredituoti Jėzų žydų akyse. Jeigu Jis liktų kaltas tik Romos valdžios požiūriu, tai pelnytų Jam liaudies simpatijas.

Tardymas prasidėjo liudytojų parodymais. Tačiau čia Sinedrioną ištiko nesėkmė. Reikėjo, kad sutaptų bent dviejų asmenų liudijimai, tačiau šito ir neįstengė išsytik pasiekti. Matyt, skubotas areštas vis dėlto sukludė kruopščiai parengti teismo scenarijų. Tik vieną kaltinimą nutarė laikyti įrodytu: Jėzus žadėjo “sugriauti šitą rątomis pastatytą Šventyklą”. Tačiau šių žodžių aiškiai nepakako, kad būtų galima priimti teismo nuosprendį,* o juo labiau - kreiptis į Pilotą dėl mirties bausmės Jėzui. Kajafas tikėjosi, kad Kaltinamasis gindamasis nevalingai pateiks prieš Save įkalčių. Tačiau Jėzus neištarė nė žodžio. Tuomet vyriausiasis kunigas išėjo į salės vidurį ir paklausė:

- Tu nieko neatsakai į šitų žmonių kaltinimus?

Jėzus ir toliau tylėjo.

Kajafas nebegalėjo delsti.

- Prisaikdinu Tave Gyvuoju Dievu, - sušuko jis, - kad mums pasakytum, ar Tu esi Mesijas, Šlovingojo Sūnus?

- Taip, *Aš esu*, - nuskambėjo atsakymas. - Bet Aš jums sakau: nuo šiol jūs matysite Žmogaus Sūną, sėdintį Visagalio dešinėje ir ateinantį dangaus debesyse!**

Tai buvo neregėtas liudijimas. Jėzus retai kada taip atvirai kalbėjo apie Save kaip Mesiją. Jis tai slėpė net tuomet, kai liaudis buvo benorimi paskelbti Jį karaliumi. Tačiau dabar, šią baisią akimirką, surištas, paniekintas, įžeidinėjamas, būdamas melagingo teismo auka, Jis atvirai skelbia nežemišką Žmogaus Sūnaus šlovę; išgananti kančia iškels Jį į Valdovo sostą...

Kajafas, kaip ir visi sadukėjai, nelabai paisė pranašysčių apie Mesiją. Be to, žmogaus ir nebuvo galima kaltinti tik tuo, kad jis skelbiąs esąs Mesijas. Tačiau pretekstas nuosprendžiui buvo: teisiamasis išta-

* Šventyklos sugriovimą skelbė ir kiti pranašai. Esėnai taip pat tikėjo, kad Dievas vietoj esamos Šventyklos įrengs naują (žiūr. Teksty Kumrana, t.I, p.393).

** Matyt, šie Kristaus žodžiai reiškia ne antrąjį atėjimą, o Mesijo apsiareiškimą pasauliui, kaip rašo pranašas Danielius (7,13).

rė švenčiausiąjį Viešpaties vardą „Aš esu“. O kas Jis toks? Niekam nežinomas prasčiokas, maištininkas, burnojantis prieš Šventyklą, nepaisąs Įstatymo. Ir Jis dar drįsta pretenduoti į dieviškąją valdžią! Ar tai ne pasityčiojimas iš šventų tautos lūkesčių?

- Tai Tu esi Dievo Sūnus? - paklausė Kajafas.

- Taip yra, kaip sakai.

Vadinti Mesiją Dievo Sūnumi nebuvo draudžiama, tačiau vyriausiajam kunigui šių žodžių pakako, kad apkaltintų Jėzų.* Persiplėšęs drabužius, kaip buvo įprasta daryti sužinojus liūdną žinią ar girdint piktžodžiovimą, Kajafas sušuko veidmainingai dėdamasis pasibaisėjęs:

- Kam dar mums liudytojai?! Girdėjote piktžodžiovimą. Kaip jums regis?

- Vertas mirties! - nutarė Sinedriono nariai.

Taip sadukėjų kaltinimai buvo įsprausti į paragrafus apie piktžodžiovimą. Nusikaltėlių derėjo užmušti akmenimis, tačiau aukštesniųjų kunigų taryba neturėjo teisės bausti mirtimi. Beliko perduoti Jėzų į Piloto rankas, kad Jį nuteistų pagal Romos įstatymus.

Petras visą šį laiką išbuvo kieme. Tačiau jis bergždžiai tikėjosi likti šešėlyje; jį pažino tarnas, kuris buvo tarp atėjusiųjų į Getsemanės sodą.

- Argi aš nemačiau tavęs sode kartu su Juo?

- Tikrai tu vienas iš jų, - patvirtino stovintieji greta, - nes ir tavo tarmė tave išduoda: juk tu irgi galilėjietis?

Simoną Petrą užvaldė paniška baimė. Jis ėmė prisiekinėti ir dievotis: „Aš nepažįstu to žmogaus“. O viršuje atvira galerija kaip tik vedė Jėzų. Jis pažvelgė į Petrą, jų žvilgsniai susitiko. Apaštalą peršmėlkė gėda ir skausmas. Vos sulaikydamas raudą jis išbėgo į gatvę...

Tarp žmonių, laukiančių prie vartų, buvo dar vienas iš Dvylikos. Ką jis jautė, pamatęs savo rankų darbą? Viskas buvo baigta. Šaltas patsidavėlio įtūžis išblėso, Judą pagavo nuoširdus gailestis. Nors jis ir

* Nė vieno iš šios epochos tariamų mesijų žydai neteisė, o Bar-Kochbą (maždaug 130 m.) mesijų pripažino net žymus rabinas Akibas. Ryšium su tuo kyla klausimas: kuo remiantis buvo nuteistas Jėzus Kristus? Sprendžiant iš Evangelijos, Jį apkaltino ne už tai, kad Jis pasiskelbė esąs Mesijas, o už tai, kad Jis - Dievo Sūnus (Jn 19,7). Šį titulą žydai galėjo suprasti dvejopai: taip galėjo vadintis karalius arba antgamtiškos prigimties Mesijas (apie tai žiūr. 10 skyriaus tekstą). Pirmoji reikšmė dar nebuvo pagrindas laikyti šio titulo savinimąsi nusikaltimu, tačiau. Sinedriono nuomone, apsišaukėlis mokytojas negalėjo pretenduoti į mesijo vaidmenį. Kita „Dievo Sūnaus“ prasmė jau davė galimybę teigti, kad čia esama religinio nusikaltimo. Nors žydų teisėje nebuvo tokių precedentų, bet Kajafas visą kaltinimą grindė Jėzaus žodžiais, kuriais Jis pripažino esąs Dievo Sūnus. Priešiškumo atmosferoje šito pakako. Juk viskas buvo iš anksto nuspręsta, ir tą ninsano 14 d. rytą vyko ne objektyvus teismas, o juridinė žmogžudystė.

jautėsi apviltas, tačiau ar Jėzus nusipelnė Jo laukiančių kankinimų? Ar Jis nusipelnė mirties? Gali būti, jog Judas slapta tikėjosi, kad šalininkai išvaduos Kristų ar Jis Pats stebuklingai išsprūs iš priešų rankų. Tačiau nieko panašaus neįvyko. Buvęs mokinys iš tarnų galėjo sužinoti nuosprendį, be to, jis galėjo matyti, kaip surištą Mokytoją vedė į prokuratoriaus būstinę. Negalėdamas kėsti šio vaizdo, Judas nuėjo pas davusius jam pinigų, norėdamas grąžinti juos atgal.

- Nusidėjau išduodamas nekaltą kraują, - pareiškė jis.

Tačiau jam buvo abejingai atsakyta:

- Kas mums darbo?! Tu žinokis!

Nusviedęs pinigus Šventykloje, Judas pasikorė. (Kol kas sunku suderinti tai, kas rašoma Mt 27,3-9 ir Apd 1,16-20. Gali būti, kad Naujajame Testamente atpasakotos tik kalbos apie Judo baigtį, kurios sklido Jeruzalėje.)

Aštuonioliktas skyrius

PROKURATORIAUS TEISMAS

Balandžio 7

Laikinąją Poncijaus Piloto rezidenciją, pretorijų, supo storos sienos, tačiau tvirtovės vidus buvo įrengtas taip, kaip ir dera karaliaus rūmams. Ten buvo erdvios galerijos, menės, prabangiai išpuoštos priėmimo salės. Brangūs indai bei papuošalai buvo likę dar iš Erodo Didžiojo laikų. Juozapas Flavijus, lankęsis ten dar prieš sugriauvant rūmų kompleksą, susižavėjęs aprašė šį paskutinį Judėjos tiro-no statinį (Arch. XX, 9,1). Dabar čia įsikurdavo prokuratorius, kai reikalai versdavo jį išvykti iš Cezarėjos.

Penktadienio rytą Pilotui pranešė, kad ginkluota sargyba atvedė Maištininką, kuris, jam leidus, areštuotas naktį. Liepęs sergėti Jį pretorijoje, Pilotas išsikvietė kaltintojus ir liudytojus. Tačiau jam pranešė, kad šie atsisako įeiti: įžengę į pagonių namus Velykų apeigų dieną, žydai rituališkai susitėpdavo. Susierzinęs valdytojas buvo priverstas pats išeiti pas juos į atvirą pakylą, nuo kurios Pilotas

paprastai kreipdavosi į liaudį (Mt 27,11-31; Mk 15,2-15; Lk 23,2-25; Jn 18,28-40; 19,1-16).

Prie pakylės stovėjo aukštieji kunigai ir seniūnai, lydimi minios. Nors miestelėnai buvo užsiėmę šventine ruoša, aukštiesiems kunigams pasisėkė surinkti dykinėjančių žioplių, kad šie šūksniais paremtų jų peticiją.

- Kuo jūs kaltinate šitą Žmogų? - paklausė Pilotas.

Supratęs, kad Nazaretis, jų nuomone, skelbia neteisingą mokslą, jis tarė:

- Imkitės ir teiskite Jį pagal savo Įstatymą.

Tačiau Anas ir Kajafas buvo pasirengę tokiai įvykių eigai. Jie paaiškino prokuratoriui, kad čia esama politinio nusikaltimo, nes Jėzus "draudžia mokėti ciesoriui mokesčius. Jis tvirtina esąs Mesijas ir Karalius". Pilotas sukluso. Jo nestebino, kad aukštieji kunigai rūpinasi Romos valdžios prestižu. Išgyvenęs Judėjoje ketverius metus, jis jau žinojo, kad aukštųjų kunigų interesai sutapo su Romos interesais. Jie bijojo savo tautos. Matyt, čia tikrai būsiąs rimtas procesas.

Pilotas grįžo į pretorijų iškvosti Areštuotąjį. Susirinkusieji įtemptai laukė. Laikas tarsi sustojo.

Tardymo rezultatas buvo netikėtas. Atsistojęs pakyroje, Pilotas pareiškė:

- Aš nerandu jokios šito Žmogaus kaltės.

Tai galėjo pasirodyti keista. Prokuratorius garsėjo žiaurumu, tad kodėl jis tą dieną buvo neįprastai mielaširdingas? Kas įvyko pretorijoje?

Piloto pokalbis su Jėzumi negalėjo likti paslaptis. Jis vyko prie liudytojų - tarnų ir sargybos. Kažkas iš jų ir papasakojo detales, kurias pirmosios krikščionių kartos rūpestingai išsaugojo.

Pirmiausia valdytojas paklausė:

- Ar Tu esi žydų Karalius?

- Ar nuo savęs šito klausi? - savo ruožtu pasiteiravo Jėzus. - Ar kiti apie Mane tau pasakė?

- Bene aš žydas?! - su panieka atrėžė Pilotas. - Tavoji tauta ir aukštieji kunigai man Tave įskundė. Sakyk, ką esi padaręs?

- Mano Karalystė ne iš šio pasaulio, - atsakė Jėzus. - Jei Mano Karalystė būtų iš šio pasaulio, Mano tarnai juk kovotų, kad nebūčiau atiduotas žydams. Bet Mano Karalystė ne iš čia.

Iš šių žodžių prokuratorius tesuprato viena: Kaltinamasis vis dėlto pretenduoja į kažkokią valdžią.

- Vadinasi, Tu esi Karalius? - panoro patikslinti jis.

- Tu sakai, jog Aš Karalius.

Tai buvo įprasta Rytuose teigiamo atsakymo forma. Tačiau, no-

rėdamas išsklaidyti neteisingą Piloto nuomonę, Jėzus pridūrė:

- Aš tam esu gimęs ir atėjęs į pasaulį, kad liudyčiau tiesą. Kas tik brangina tiesą, klauso Mano balso.

Jėzaus žodžiai romėnui pasirodė beprasmingi. Kaip ir daugelis jo tėvynainių, Pilotas buvo skeptikas.

- O kas yra tiesa? - šyptelėjo jis.

Pilotas nutarė turįs reikalą su Pamokslininku, kažin ar galinčiu kelti pavojų režimui. Be to, prokuratorius visai nenorėjo kištis į religinius nesutarimus, o juo labiau - nusileisti Jeruzalės intrigantams. Pakaks nuolaidžiauti šiems barbarams! Štai puiki proga parodyti jiems, ką reiškia tikras Romos teisingumas. Jį dažnai kaltino už neteisėtus susidorojimus. Tad štai dabar jis elgsis nepriekaištingai ir parodys, kas tikrasis Jeruzalės šeimininkas.

Tačiau Sinedrionas nesirengė atsiimti skundo. Vėl pasipylė kaltinimai, buvo pateikti nauji įkalčiai. Jie rėkė, kad Jėzus "savo mokslu kursto tautą visoje Judėjoje, pradedant nuo Galilėjos iki čia".

- Ar tas Vyras Galilėjietis? - paklausė Pilotas.

Jam kilo mintis jei ne atsikratyti šio teismo proceso, tai bent sužinoti kito, geriau išmanančio vietos papročius asmens nuomonę. Jis įsakė nuvesti Jėzų į Chasmonėjų rūmus, kur Velykoms apsisusto Galilėjos tetrarchas.

Visus šiuos metus santykiai tarp valdytojo ir Antipo buvo įtempti. Abu jie buvo pavaldūs Sirijos legatui, tačiau Antipas troško būti vienintelis šalies valdovas. Siųsdamas Galilėjietį pas Erodą, Judėjos valdytojas Pilotas tikėjosi dvejopos naudos: susitaikymo su priešininku, kurio intrigos jam buvo pavojingos, ir kartu nuomonės dėl šios painios bylos.

Romėno gestas paglostė tetrarcho tuštybę. Jis džiaugėsi ir proga pamatyti Nazarietį, nes gandai apie Jį kėlė Erodo nerimą ir žadino smalsumą. Ir štai pagaliau mįslingasis Pranašas, kaip sako, pranokęs patį Joną, stovi priešais! Gal Jis padarys kokį ženklą, kuris pajvairins nuobodžiai Jeruzalėje slenkančias dienas? Tačiau Erodui teko nusivilti. Jėzus neatsakė nė į vieną jo klausimą, ir jokio stebuklo iš Jo nepasisėkė išreikalauti. Antipas išsyk nustojo Juo domėtis. Aukštųjų kunigų kaltinimus jis praleido negirdomis. Išsityčiojęs su savo kareiviais iš Jėzaus, liepęs pajuokai aprengti Jį klouniškais karaliaus drabužiais, nusiuntė Jėzų atgal Pilotui. Tai buvo abiejų valdžios atstovų susitaikymo ženklas.

Pilotas nutarė, kad dvasininkija paprasčiausiai iš pavydo keršija populiariam Pamokslininkui, o pasmerkti Jį pagal Romos įstatymus nėra pagrindo. Jis vėl išėjo į paaukštinimą ir, sėdęs į teisėjo krėslą, paskelbė: "Jūs atvedėte man Šį Žmogų, kaltindami Jį liaudies kurstymu. Bet aš, Jį apklausęs jūsų akyse, neradau nė vienos

Jam primetamos kaltės; taip pat ir Erodas, nes sugrąžino Jį atgal. Taigi Jis nėra padaręs nieko, kas būtų verta mirties bausmės. Aš tad Jį *nuplakdinsiu* ir paleisiu”.

Šios bausmės, jo nuomone, pakako įbauginti Žmogui, Kuris Savo žodžiais pažeidė viešąją tvarką.

Vyriausieji kunigai suprato, kad jų sumanymas žlunga. Jie ėmė audringai protestuoti. Tuo tarpu Pilotas, tikėdamasis sulauksias minios pritarimo, pasakė paleisias Jėzų kad ir švenčių proga. Kalėjime nukryžiuavimo bausmės laukė trys maištininkai. Vienas iš jų buvo Jėzus bar-Aba (Barabas), ir šį kalinį miestiečiai gerai pažinojo.* Kaltintojai tuo pasinaudojo ir ėmė reikalauti, kad paleistų jį. Kunigų kurstoma minia ėmė šaukti Barabo vardą. Jį ne tik kad gerai pažinojo Jeruzalėje, bet ir laikė didvyriu, o Jėzus buvo ateivis, Kurio vardas nedaug ką tesakė miestelėnams. Net kai Pilotas pavadinė Galilėjietį “Žydų Karaliumi”, tai nepakeitė minios nuotaikų - ji norėjo išvaduoti Barabą.

Tačiau Pilotas neskubėjo. Prieš savo valią jis ėmė užjausti Kaltinamąjį. Noras laikytis savo dar sustiprėjo, kai žmona per tarną užtarė Teisųjį. Ji teigė sapne mačiusi rūstų išpėjimą apie Jį, o romėnai, netgi netikintys, paisė sapnų. Žodžiu, visa liudijo, kad Pilotui nereikia keisti savo nuosprendžio.

Jam įsakius, Kalinį nuvedė į rūmų kieme esančią sargybos būstinę ir perdavė budeliams. Ten susirinko visas būrys, matyt, tas pats, kuris dalyvavo suimant Jėzų. Jį pririšo prie stulpo ir ėmė plakti romėniškais rimbais su įtaisytais spygliais, iki kraujo draskančiais kūną. Matyt leisgyvį, po tokios egzekucijos beveik praradusį sąmonę žmogų kareiviams būdavo vienas malonumas.

Pas Pilotą tarnavo daugiausiai graikai, samariečiai ir sirai, kurie neapkentė žydų (J.Flavij. Arch. XX. 8,7; Judeiskąją voją, 11,12,5). Šie žmonės pasinaudojo proga išlieti savo tūžmastį. Vienas iš karių užmetė Kankiniui savo raudoną apsiaustą, kitas išspraudė Jam į rankas pagalį, kad Jis atrodytų kaip karaliaus parodija. Ant galvos užmovė “karūną”, nupintą iš erškečių. Visą šį laiką Jis netaurė nė žodžio. Tuo tarpu kareiviai lankstėsi iki žemės ir šaukė: “Svei-

* Tai, kad Barabo vardas buvo Jėzus, rodo senoviniai Mt rankraščiai; į šį vardą dar Origenas atkreipė dėmesį. Jonas (18,40) vadina Barabą tiesiog “plėšiku”, o kai kuriuose rankraščiuose yra “plėšikų vadas”. Tačiau Mt ir Mk patiksimą, kad šis žmogus buvo “suimtas kartu su maištininkais, kurie sąmyšio metu buvo nužudę žmogų” (Mk 15,7), o Matas pažymi, kad Barabas buvo “garsus kalinys” (27,16). Visa tai rodo, kad Barabas buvo vienas iš kalinamų partizanų žetotų, todėl suprantama, kodėl minia taip aistringai troško jo laisvės. Paleisti kalinius, matyt, buvo romėnų paprotys (Livij. Istorija, V,13).

kas, žydų Karaliau!” Kiti spjaudė į Jėzų ir talžė Jį pagaliu per veidą ir galvą.

Pilotas buvo nusprendęs apsiriboti šia bausme, bet, kol ji vyko, vyriausieji kunigai negaišo laiko ir dar labiau įkaitino minią. Dabar jau visi vienu balsu reikalavo Nazarietį nukryžiuoti vietoj Barabo.

Kai ant pakylos pasirodė žiauriai sumuštas, žaizdotas Jėzus kruvinu apsiaustu, aikštėje nuaidėjo riksmas: “Ant kryžiaus! Ant kryžiaus Jį!”

“Štai - Žmogus!..” - sušuko prokuratorius, matyt, bandydamas pasakyti, kad kaip tik Jis vertas laisvės. Tačiau minia šaukė: “Barabą! Paleisk mums Barabą!..” Pilotas nežinojo, ką ir galvoti. Jis įsakė išvesti Jėzų.

- O ką gi pikta Jis yra padaręs? Jūs imkite ir patys nukryžiuokite! Aš nerandu Jo kaltės, - apmaudžiai ištarė Pilotas.

- Mes turime Įstatymą, - atsakė Rašto aiškintojai, - ir pagal Įstatymą Jis turi mirti, nes laikė Save Dievo Sūnumi.

Romėną apėmė prietaringa baimė. Jis negalėjo suprasti, kas čia vyksta. Grįžęs į pretorijų, jis paklausė Kristaus: “Iš kur Tu?” Jėzus tylėjo.

- Tu nenori kalbėti su manimi? Ar nežinai, kad turiu galią Tave paleisti ir turiu galią Tave nukryžiuoti?!

- Tu neturėtum Man jokios galios, jeigu tau nebūtų jos duota iš aukštybių. Todėl didesnė nuodėmė tam, kuris Mane tau įdavė.

Šie žodžiai patiko Pilotui. Jis nesirengė toliau derėtis su minia ir menkinti savo prestižą. Tačiau kai Pilotas, nutaręs paskelbti galutinį nuosprendį, vėl atsisėdo į teisėjo krėslą, jo laukė nemaloni staigmena. Kaltintojai pateikė dar vieną, šįsyk labai svarų argumentą: Galilėjietis vadino save Mesiją, vien už tai Jį reikia laikyti maištininku. “Jei šitą paleidi, nebesi ciesoriaus draugas. Kiekvienas, kuris skelbiasi karaliumi, yra ciesoriaus priešas.”

Pilotas puikiai pajuto grasinimą ir suprato, kad kalbama jau apie jo paties gerovę. Jis žinojo, koks griežtas yra Tiberijus, kaip akylai jis stebi, ar provincijose, ramu. Pilotas ir be šio įvykio turėjo pagrindo nerimauti. Romą vis dažniau pasiekdavo skundai dėl jo savivaliavimų. (“Jis bijojo, - rašo Filonas, - kad pasiuntiniai gali pranešti Romai apie visus jo nusikaltimus, apie jo imamus kyšius ir grobuonišką elgesį; jis nuskurdino ištisas šeimas, be jokio teismo mirtimi nubaudė daugybę žmonių, buvo padaręs daugybę kitų baisių nusikaltimų”. Filon. Posolstvo k Kajų, 38.) Prokuratoriaus priešai galėjo pasinaudoti šiuo procesu, o Pilotas visai nebuvo linkęs prarasti pelningos vietos ir aiškintis Sirijos legatui ar net stoti prieš patį imperatorių. Jau dvejojamas jis dar kartą bejėgiškai pabandė paveikti minios jausmus. Prokuratorius liepė atvesti Jėzų ant pa-

aukštino, vadinamosios Gabatos ar Lifostrotono (akmeninio grindinio), ir, rodydamas į Jį, sušuko:

- Štai jūsų Karalius!

- Šalin, šalin! Ant kryžiaus Jį! - sukaukė padugnės.

- Nejaugi turiu nukryžiuoti jūsų Karalių?

- Mes neturime karaliaus, tikrai cėsių! - atsiliėpė aukštieji kunigai.

Toks ištikimybės pareiškimas atėmė iš Piloto galimybę rinktis. O galiausiai argi jam turi rūpėti kažkokio žydų Pranašo likimas, kai ant kortos pastatyta jo paties gerovė? Norėdamas parodyti, kad veikia ne pagal Įstatymą, o tik tenkindamas prašymus, valdytojas liepė atnešti vandens ir, kaip reikalauja Rytų paprotys, demonstratyviai nusimazgojo rankas - atseit: "Aš nekaltas dėl šio Teisiojo kraujo". Tačiau žmonės prie pakylės tebešėlo, teisėjo gestas jų nė kiek nesutrikdė. "Jo kraujas ant mūsų ir mūsų vaikų!" - šaukė jie patvirtindami, kad viskas vyksta taip, kaip jie reikalauja.

Žinia, kad Jėzus Barabas paleistas, sukėlė audringas ovacijas. Jos nustelbė nuosprendžio žodžius, ištartus Jėzui Nazariečiui: "Ibis ad crucem" ("Tu būsi nukryžiuotas").

Kareiviai išvedė Nuteistąjį.

Devynioliktas skyrius

GOLGOTA

Balandžio 7

Jeruzalėje ir dabar rodomas "Kryžiaus kelias" (Via Dolorosa), kuriuo žmonės vedė mirti pasaulio Išganytoją. Miesto topografijoje nuo to laiko daug kas pasikeitė, tad sunku pasakyti, ar tai tikrai tas pats kelias. Tačiau neįkyla abejonių, kad nįsano 14-ąją, Vėlykų penktadienio vidudienį*, iš pretorijaus išėjusi procesija pajudėjo tokia

* Jonas sako, kad nuosprendis Kristui buvo priimtas apie šeštą valandą" (19,14). Rytuose para prasideda vakare, tad mūsų laiku tai būtų maždaug pirma dienos. Dauguma Biblijos tyrinėtojų Jono duomenis laiko tikslesniais nei Morkaus (15,25), kuris sako, kad Kristus buvo nukryžiuotas trečią valandą. Tarp Sinedriono posėdžio ir Piloto teismo nuosprendžio turėjo praėiti bent kelios valandos. Žiūr. P.Benoit. The Passion and Resurrection of Jesus Christ. New York, 1970, p.175.

pat siaura Rytų miesto gatvele. Šalia Kristaus nebuvo nė vieno iš artimųjų. Jis ėjo tarp niūrių kareivių; du nusikaltėliai, matyt, Barabo bendrai, taip pat keliavo į bausmės vietą. Kiekvienam buvo užkabinta lentelė, titulum, su jo kaltės aprašu. Kabančioji ant Kristaus trimis kalbomis (žydų, graikų ir lotynų) skelbė: “Jėzus Nazaretis, žydų Karalius”.

Sinedrionas bandė protestuoti prieš tokį užrašą išvelgdamas čia patriotinių tautos jausmų įžeidimą, bet šikart Pilotas buvo neperkalbamas. “Ką parašiau, parašiau!” - atrėžė jis jausdamas pasitenkinimą, kad bent taip pasisėkė įgelti žmonėms, privertusiems jį nusileisti.

Žiaurus paprotys vertė pasmerktuosius pačius nešti kryžiaus skersinius, *patibulum*, ant kurių juos nukryžiuodavo... Išskankintas plakimo, išsekintas bemiegės nakties Jėzus vos paėjo. Tuo tarpu valdžiai rūpėjo kuo greičiau, dar iki iškilmų, viską baigti, todėl šimtinkas sulaikė tokį Simoną, iš Kirėnės bendruomenės kilusį žydą, grįžtantį iš savo lauko į Jeruzalę. Jam ir liepė nešti Nazariečio kryžių. Vėliau šio žmogaus sūnūs tapo krikščionys; galbūt iš Simono pasakojimo ir žinomos pagrindinės Golgotos tragedijos detalės*.

Ties Efraimo vartais eitynes apsupo žmonės. Moterys verkė, aimanavo. Jėzus atsigręžė į jas ir pirmą sykį po ilgos pertraukos prabilo: “Jeruzalės dukterys! Verkite ne Manęs, bet verčiau savęs ir savo vaikų! - pasakė Jis. - Ateis dienos, kai sakys: ‘Laimingos nevaisingosios! Laimingos negimdžiusios ir nežindžiusios!’ Tada sakys kalnams: ‘Griūkite ant mūsų!’ ir kalvoms: ‘Pridenkite mus!’ Jeigu šitaip daro žaliai medžiui, tai kas gi laukia sausuolio?” Ir šias paskutines valandas Jis tebemasė apie tai, kas ištiks Jeruzalę po keturiasdešimties metų...

Išėję iš miesto, pasuko prie stačios kalvos, stūksančios šalia kelio netoli miesto sienų. Dėl savo formos kalva gavo *Golgotos* (kaukolės) pavadinimą**. Šios kalvos viršūnėje ir turėjo iškilti kryžiai.

* Morkus mini, kad Simonas buvo Aleksandro ir Rufo tėvas (15,21), vadinasi, Morkaus amžininkai krikščionys juos pažinojo. Matyt, ši Rufa tarp kitų krikščionių bendruomenės narių mini ir ap. Paulius (Rom 16,13). Mk, Mt ir Lk liudijimu, Simonas buvo kilęs iš Egipto miesto Kirėnės. Atvykėliai iš ten Jeruzalėje turėjo savo sinagogą (Apd 6,9). Simonas ir kiti nukryžiovimo liudytojai, be abejo, įsidėmėjo šio įvykio detales, kurios vėliau ir atsispindėjo Evangelijose. Pažymėtina, kad apie nukryžiovimą jose kalbama griežtai santūriu tonu. Šis pasakojimas visai nepanašus į liaudies legendas, kuriose apraudama didvyrio mirtis. Evangelijose tai aprašoma *beveik kronikos* stiliumi (žiūr. Mt 27,31-55; Mk 15,20-41; Lk 23,26-49; Jn 19,16-30).

** Šiuo metu beveik neabejojama, kad ši vieta buvo už Efraimo vartų. Tai, matyt, būta apleisto akmenų karjero. Golgota anksti tapo šventa vieta krikščionims. Ji neišblėso iš atminties ir tada, kai imperatorius Adrianas II a. ketvirtąjį dešimtmetį ten pastatydino naują statinį. Netoliese buvo Viešpaties kapo rūšys, virš kurio IV a. iškilo Prisikėlimo bažnyčia.

Romėnai visuomet kryžiuodavo nuteistuosius šalia judrių kelių, norėdami įbauginti neklusniusius. Ant kalvos nuteistiesiems pasiūlė gėrimo, kuris slopindavo pojūčius. Šį gėrimą taisė žydų moterys stengdamosi palengvinti nukryžiuotųjų kančią (Sanhedrin, 43a). Tačiau Jėzus atsisakė gerti, pasirengęs viską iškęsti blaivia sąmone.

Nukryžiavimas buvo laikomas gėdinga mirtimi, be to, tai - viena nežmoniškiausių antikinio pasaulio bausmių. Fizinę kančią didindavo moralinis pažeminimas. Neatsitiktinai nuo šios "siaubingiausios ir bjauriausios" mirties buvo apsaugoti visi Romos piliečiai. Paprastai kryžiuodavo maištaujančius barbarus ir vergus. Šią bausmę Roma perėmė iš Kartagenos ir plačiai ją taikė jau Respublikos laikais (žiūr. Polibij, 1,86; Appian. Graždanskije voiny, 1,120; V, 132. Cicero.De officio, III, 27).

Nuteistąjį nuogą pririšdavo, o kartais ir prikaldavo prie stulpo su skersiniu ir palikdavo iš lėto merdėti*. Nukryžiuotasis duso, saulė kepino galvą, visas kūnas tirpo dėl nenatūralios padėties, žaizdos degė nepakeliamu skausmu. Nelaimingasis šaukėsi mirties kaip išsivadavimo, tačiau ji neskubėjo. Kartais žmonės kabėdavo ant kryžių daug dienų; būdavo, kad dar gyviems paukščiai iškapodavo akis...

Kad artimieji nemėgintų gelbėti nukryžiuotųjų, šalia budėdavo ginkluota sargyba. Ir šikart keturiems kareiviams buvo nurodyta įvykdyti nuosprendį ir likti prie Golgotos budėti. Sargybiniams vadovavo jau ne pulko vadas, tribūnas, o tik šimtininkas. Valdžia suprato, kad baimintasi be reikalo: jokių neramumų šis procesas nesukėlė. Galilėjiečio šalininkai išsibėgiojo, o daugelis tikriausiai per vėlai sužinojo apie tai, kas įvyko. Kaip aukštieji kunigai ir norėjo, viskas - areštas, teismas ir bausmė - buvo atlikta greit. Jei kas ir buvo patikėjęs, kad Jėzus - Mesijas, dabar liko skaudžiai nusivylę. Juk kryžius tereiškė viena: Jėzus - netikras Mesijas. Apie Jo pretenzijas dabar tepriminė prie kryžiaus prikaltas ironiškas užrašas.

Bausmę iš tolo stebėjo grupelė moterų iš Galilėjos. Ten buvo Marija Magdaliotė, Marija Kleopo žmona, Salome ir kitos. Tarp jų buvo ir Viešpaties Motina su savo seserimi. Jas buvo apėmęs beribis skausmas ir neviltis. Štai jis - "Dovydo sostas", parengtas Mesijui! Iš visų pranašysčių išsipildė tik viena - Marijos "sielą pervėrė kalavijas" (Lk 2,35). Kaip Dievas galėjo tai leisti? Jėzus, įsikūnijęs

* Matyt, Kristų nukryžiuojo ant romėniškojo "crux commissia", t.y. "T" formos kryžiaus. Apie tai byloja įvairūs senovės šaltiniai (pvz., Tertulian. Protiv Markijona. III. 22). Užrašas "viršum Jo galvos" (Mt 27,37) tikriausiai buvo pritvirtintas ant tuo tikslu prikalto strypo. Todėl ir imta manyti, kad kryžiaus būta kitos, "†" formos (žiūr. Irenėj, II, 24). Vėliau krikščioniškoji simbolika pastarosios formos kryžių sutapatino, suvienijo su senovine amžinojo gyvenimo emblema (pavyzdžiui, su egiptiečių).

Tikėjimas ir įsikūnijusi Meilė, stovėjo beginklis prieš Savo budelius. Ar seniai Salome prašė Jo garbingiausių vietų savo sūnams? O dabar Jis turės mirti kartu su nusikaltėliais.

Moterys matė, kaip kareiviai nuplėšė nuo Jo drabužius palikę tik klubų raištį; matė, kaip taisė kryžių ir guldė ant jo Nuteistąjį. Pasigirdo baisūs plaktuko dūžiai - į rankų riešus ir pėdas kalė didžiules vinis. Tai buvo pats siaubingiausias dalykas. Netoliese stovintis Simonas Kirėnietis išgirdo Jėzaus žodžius: "Tėve, atleisk jiems, nes jie nežino, ką darą". Išties, nei beširdžiai budeliai, nei aukštieji kunigai, reikalavę nuteisti Jėzų, nesuprato, kas šią valandą vyksta. Vieniems nuosprendžio vykdymas buvo tiesiog nuobodžios kareivinių kasdienybės pajvairinimas, o kiti buvo įsitikinę, kad gina tautą nuo "mesito", apsišaukėlio mesijo, pavoingo piktdžiautojo ir suvedžiojo*.

Kryžius su pasmerktaisiais pakėlė, pastatė ir iš apačios apkrovė akmenimis. Dabar sargybai beliko laukti paskutinio kabančiųjų atodūsio. Kad laikas neprailgtų, kareiviai pokštavo, žaidė kauliukais. Mirtininkų drabužiai pagal paprotį atitekdavo jiems. Drabužius perplėšė ir pasidalijo. Tik Jėzaus tunikos, austos ištisai, nutarė negadinti ir metė burtus, kuriam ji teks.

Kartais pabrėžiama, kad to meto pasaulis beveik neatkreipė dėmesio į Kristaus mirtį. Iš tiesų, net praėjus šimtui metų Romos istorikas Tacitas šiam įvykiui tepaskyrė kelis žodžius - jis tik paminėjo, kad "krikščionybės įkūrėją nuteisė mirti prokuratorius Poncijus Pilotas valdant imperatoriui Tiberijui" (Analai, XV, 44). Jeruzalėje Kristaus Nazariečio nukryžiovimui taip pat neteikta daug reikšmės. Maldininkų perpildytas miestas gyveno savo reikalais. Per ketverius Pilo to valdymo metus liaudis įprato prie dažnų bausmių.

Skubantys į Jeruzalę žmonės nesistebėjo matydami ant kalvos kryžius. Parodomieji susidorojimai nebuvo retenybė švenčių dienomis (Sanchedrin, XI,4). Praeiviai stabtelėdavo ir abejingai skaitydavo užrašus. Kai kurie, girdėję apie Nazarietį, piktdžiugiškai šaukė: "Ei! Kuris sugriauai Šventyklą ir per tris dienas atstatai! Gelbėkis Pats, nuženk nuo kryžiaus!"

Kerštingieji Sinedriono nariai, negalėję atsisakyti malonumo pamatyti Nuteistojo žūtį, taip pat atėjo ant Golgotos: "Kitus gelbėdavo, - šaipėsi jie turėdami omenyje šauksmus "Osana!" ("Gelbėk mus"), - o Pats negali išsigelbėti! Izraelio Karalius... Tenužengia dabar nuo kry-

* Žiūr. Apd 3,17. Paprastai kryžiuodavo nuogus, bet Judėjoje palikdavo klubų raištį (Sanchedrin, VI, 3). Evangelijose rašoma, kad Kristų ne pririšo, o prikėlė prie kryžiaus (Jn 20,25). Kai kurie kritikai tuo abejojo, tačiau archeologiniai radiniai netoli Jeruzalės įrodė, kad Judėjoje šitaip kryžiuota.

žiaus, ir mes Juo tikėsime. Jis pasitikėjo Dievu, tad teisvaduoja Jį dabar, jeigu Juo rūpinasi. Nes Jis yra sakęs: 'Aš Dievo Sūnus'

Tuo tarpu pakilo vėjas, ir niūrūs debesys užtraukė dangų*. Atrodė, jog net saulė pasislėpė, kad nematytų žmonių beprotybės. O jie tebesityčiojo iš Kristaus, tylomis kentėjusio nežmonišką kančią. Tyčiojosi kareiviai, tyčiojosi seniūnai, tyčiojosi atsitiktiniai praeiviai. Net vienas iš greta Jo kabančių maištininkų įsijungė į šį piktą chorą...

Trejus metus Jėzus vaikščiojo šia žeme mokydamas žmones būti Dangiškojo Tėvo sūnumis, lengvindamas kančias, skelbdamas Karalystės Evangeliją. Tačiau žmonės nepanoro įeiti į šią Karalystę. Ir pagony, ir žydai tikėjo šios žemės karalyste, o Kristaus Karalystė nužengė iš Danguo ir vedė į Dangų.

Bet štai dabar Jis nutilo. Jis nugulėtas ir jau niekuomet nevers jų nerimastauti.

Staiga įvyko netikėtas dalykas. Antras nuteistasis sudraudė draugą, įsitraukusį į minios patyčias iš Galilėjiečio: "Ir Dievo tu nebijai, kentėdamas tą pačią bausmę! Juk mudu teisingai gavome, ko mūsų darbai verti, o Šitas nieko blogo nėra padaręs". Gal šis žmogus anksčiau buvo girdėjęs Kristų, o gal jis tik šią akimirką pajuto kažin kokią jėgą, sklindančią iš šalimais Nukryžiuotojo, bet jo sielą staiga nušvietė tikėjimo spindulys, pažadintas priešmirtinės kančios.

- Prisimink mane, - pasakė jis, pažvelgęs į Kristų, - kai ateisi į Savo Karalystę.

Jėzus pravėrė sukepusias lūpas ir tarė:

- Iš tiesų sakau tau: šiandien su Manimi būsi rojuje.

Minia po truputį tirpo. Atstu stovėjusios moterys, nepaisydamos kareivių, išdrįso prieiti arčiau. Kryžius buvo aukštas, tačiau su Nukryžiuotuoju buvo galima kalbėti**. Pamatęs Savo Motiną, priėjusią su Jonu, Jėzus paskutinį sykį kreipėsi į Ją tardamas: "Štai Tavo sūnus!" O paskui pažvelgė į mylimą mokinį ir pasakė: "Štai tavo Motina!" Ir Jis vėl nutilo...

Debesys vis tirštėjo. Trečią valandą tapo taip tamsu, tarsi jau būtų vakaras. Neapsakomas sunkumas, slėgęs Jėzų dar naktį Getsemanėje, dabar užgriuvo visu smarkumu. Mesijas jau seniai laukė šios paskutinės akistatos su pasaulio blogiu, ir dabar jis tarsi juoda migla apgaubė Jį iš visų pusių. Jis ištis leidosi į pragarą, sukurtą žmogaus rankų.

* "Tamsa", aprašyta Evangelijoje (Mt 27,45), negalėjo būti saulės užtemimas, nes Velykos sutapo su pirmąja pavasario pilnatimi (žiūr. J.Zlatoust. Besedy na Matfeja, 88). Matyt, virš Jeruzalės susikaupė daug debesų, o gal saulė aptemo pakilus vėjui, vadinamajam chamsin.

** Dažniausiai kryžiai būdavo žmogaus ūgio. Tačiau Kristaus kryžiaus, matyt, būta aukšto, maždaug 3 m, nes kareivis, norėdamas paduoti Jėzui suvilgytą kempinę, buvo priverstas užmaiti ją ant vytelės.

-*Eloji, Eloji, lema sabachtani!* (Mano Dieve, Mano Dieve, kodėl Mane apleidai).

Šiuo psalmės kūrėjo šūkсниu Kristus išliejo visą savo beribę kančią. Jis nebaigė maldos žodžių...

Stovintieji ant Golgotos nesuprato, ką Jis sako. Kareiviams atrodė, kad Nukryžiuotasis kviečiasi Saulę (Helios), o žydams pasigirdo pranašo Elijo vardas*: "Matai, Jis šaukiasi Elijo", - pasakė kažkuris iš jų.

Prasidėjo agonija. "Trokštu!" (Šachena!) - sudejavo Jėzus.

Vienas iš kareivių pajuto gailestį ir nubėgo prie ąsočio su "poska", rūgščių gėrimu, kurį kareiviai nuolat nešiojosi. Primirkęs kempinė užmovė ant vytelės ir padavė Mirštančiajam. Kiti, kietesnės širdies, atkalbinėjo: "Liaukis! Pažiūrėsim, ar ateis Elisas Jo išgelbėti".

Kai sukepusios Jėzaus lūpos buvo suvilgytos, Jis ištare: "Atlikta!" Jis žinojo, kad mirtis jau arti, ir vėl ėmė melstis kartodamas žodžius, kuriuos Motina mokė Jį kalbėti prieš miegą: "Tėve, į Tavo rankas atiduodu Savo dvasią..."

Staiga Kankinys skardžiu balsu sušuko. Po to Jo galva nusviro ant krūtinės. Širdis sustojo. Jis buvo negyvas.

Žmogaus Sūnus iki dugno išgėrė Savo taurę.

Tą akimirką žmonės pajuto, kad žemė sudrebėjo ir uolos ėmė skeldėti. Buvo tvanku kaip prieš audrą. Šimtininkas, ilgai žvelgęs į Nukryžiuotojo veidą, sušuko: "Iš tikro Šitas Žmogus buvo Dievo Sūnus!" Kažin kas slėpiningo atsiskleidė romėnui per paskutiniąsias bausmės minutes**.

Grėsmingi gamtos reiškiniai prislėgė visus. Žmonės grįžo į miestą sutrikę ir išsigandę. Jie mušėsi į krūtinę gedulo ženklan, nujausdami, kad įvyko kažin kas baisaus. Niūraus dangaus fone bolavo trys kryžiai. Tačiau jie bylojo ne vien apie žmonių žiaurumą ir pyktį. Nuo šiol šis bausmės įrankis taps Išganymo simboliu, pasiaukojamos Dievo meilės puolusiai žmonijai simboliu...

* Žydiškai ši psalmės eilutė skamba taip: "Eli, Eli, lama azabtani!" Sprendžiant iš graikiškos šių žodžių transkripcijos (Mt 27,46; Mk 15,34), Kristus ištare maldos žodžius kasdiene kalba, aramėjiškai. Tai rodo, kad Jis labai giliai buvo įsijautę į ši psalmės tekstą. Pranašo Elijo vardas tariamas "Elijahu", todėl stovintieji prie kryžiaus ir galėjo pamanyti, kad Jėzus šaukiasi Elijo. Kai kuriuose senoviniuose rankraščiuose sakoma: "Kviečia Saulę". Pagonims ši asociacija artimesnė. "Helios" skamba - "Elios".

** Mt 27,54. Pagoniui romėnui būtų labiau tikę sakyti "dievų sūnus". Iš Mk 15,39 matyti, kad šimtininką nustebino, kaip Jėzus atrodė ir ką Jis sakė prieš mirtį. Mt (27,51-53) kalba apie ženklus, lydėjusius Jėzaus mirtį (perplyšusi Šventyklos uždanga, žemės drebėjimas ir kt.). Senovinė Evangelija pagal Nazariečius patikslina, kad žemės drebėjimas išjudino Šventyklos durų siją (žiūr. Jeronimas, 120 laiskas Ebdijui). Kai kurie egzegetai šiuos pranešimus laiko tiesiog Senojo Testamento pabaigos ženklų. Tačiau visai tikėtina, kad tą dieną iš tikrųjų būta žemės drebėjimo. Judėjoje jie nebuvo retenybė.

Dvidešimtas skyrius

PO NUKRYŽIAVIMO

Balandžio 7-8

Golgota ištuštėjo. Žmonės išsiskirstė į namus, jų laukė artimieji, susirinkę šventinio pokylio. Kalvos papėdėje liko budėti tik kareiviai. Jie neturėjo teisės palikti posto, kol nemirs visi nuteistieji.

Romėnai dažnai palikdavo palaikus kaboti ant kryžiaus, kad jų priešai, matydami lavonus, žinotų, kokia bausmė jiems gresia. Tačiau Sinedrionas kreipėsi į Pilotą prašydamas nukabinti nuteistuosius iki saulėlydžio, nes šabas prasidėdavo penktadienio vakarą. Be to, žydų papročiu kūną reikėjo palaidoti dar saulei nenusileidus, juoba kad artėjo ne tik šabas, bet ir Sederas (J.Flavij. Judeiskąja voina, IV, 5,2; Sanehedrin, IV, 4-5). Bausmės įrankius derėjo užkasti (Sanehedrin, VI, Tosefta, 9,8). Tai netiesiogiai patvirtina pasakojimą, kaip imperatorienė Elena atrado Viešpaties kryžių.

Pilotas patenkino prašymą.

Du plėšikai dar buvo gyvi. Kareiviai, vykdydami įsakymą, sulaužė jiems blauzdikaulius, kad šie greičiau mirtų. Likę be atramos, nukryžiuotieji pakibo ant rankų ir po kelių minučių užduso. Nors buvo aišku, kad Jėzus miręs, tačiau vienas iš karių tikrumo dėlei ietimi perdūrė Jam šoną. Iš žaizdos išteko „kraujo ir vandens“ - tikras mirties ženklas*. Dabar beliko, ištraukus vinis, užkasti visus bendroje kapų duobėje. Taip paprastai laidojo nusikaltėlius (Sanehedrin, VI, 5-6).

Kaip tik tuo metu Juozapas iš Arimatėjos - turtingas, gerbiamas mieste žmogus, Tarybos narys - atėjo pas prokuratorių. Juozapas nedalyvavo Mažosios Sinedriono posėdyje teisiančią Jėzų, nes pats buvo slaptas Jo mokinys. Kaip ir apaštalai, Juozapas „laukė Dievo Karalystės“, bet dabar tarėsi klydęs. Nepaisant to, jis įveikė baimę ir nuėjo pas Pilotą prašyti leidimo pasiimti Velionio kūną ir jį palaidoti. Juozapas nenorėjo, kad Jėzus liktų be atskiros kapo.

Pilotas nustebo išgirdęs, kad Nazaretietis taip greitai mirė. Gal

* Jn 19,34. Kaip sako medikai, „vanduo“ - tai skystis, kuris kaupiasi prie širdies, plyšus jos pertvaroms. O pertvaros plyšta dėl širdies nekrozės. Iš taip miršančio žmogaus krūtinės išsiveržia nevalingas riksmai. Žiūr. Mt 27,50; Mk 15,37. Išganytojo nuėmimas nuo kryžiaus ir laidojimas panašiai aprašytas visose keturiose Evangelijose: Mt 27,57-66; Mk 15, 42-47; Lk 23,50-56; Jn 19,38-42.

Jis tik apalpo? Tačiau šimtinininkas patvirtino, kad Jėzus iš tikrųjų mirė trečią valandą po pietų. Pilotas nematė reikalo atmesti Juozapo prašymą. Gali būti, kad vietininkas, kaip buvo pratęs, paėmė mokestį už paslaugą. Kad ir kaip ten buvo, jis leido Juozapui daryti su kūnu, ką jis nori.

Liko labai nedaug laiko būtiniams pasirengimams. Jeigu jau būtų sutinę, laidotuves tektų atidėti parai. Tačiau Juozapas dar spėjo nupirkti drobulę, o fariziejus Nikodemus, tas, kuris nakčia buvo atėjęs pas Jėzų pasikalbėti, atgabeno didelius indus su kvapiųjų aliejų - alavijo ir miros mišiniu, kuriuo ir įmirkę drobulę.

Padedant tarnams, kūną padėjo ant neštuvų ir nunešė į gretimą sodą. Jis priklausė Juozapui, kuris čia neseniai buvo įsirengęs naują kapo rūšį. Nebuvo kada gaišti, tad kitos laidojimo vietos nė neieškota. Bet Juozapas tikriausiai buvo patenkintas galėdamas bent taip paskutinį sykį pasitarnauti Mokytojui.

Velionį įvyniojo į kvapias drobulės, įnešė į olą, sukalbėjo laidojimo maldas ir specialiai iškaltu grioveliu užritino olos angą apskritu akmeniu. Atlikę šią liūdną pareigą, Juozapas ir Nikodemus nuėjo švęsti Prisirengimo dienos apeigų (sederio).

Per laidojimo apeigas sode buvo Marija Magdaliėtė ir kita Marija, Jozės motina. Jos "sėdėjo priešais kapą" ir ašarodamos stebėjo paskubom atliekamas apeigas. Jos norėjo pačios patepti Viešpaties kūną aliejais ir iki valiai paraudoti dėl šios baisios netekties. Tačiau buvo pernelyg vėlus metas. Tiesa, dabar jos žinojo, kur kapas, ir tikėjosi čia ateiti pasibaigus šabui.

Tuo tarpu aukštieji kunigai sunerimo išgirdę, kad Nazarietis palaidotas sode prie Golgotos, o ne bendrame kape su kitais nuteisiaisiais. Gerbėjai gali imti plūsti prie Jo kapo, pagrobti kūną, o paskui paskelbti neva Jis gyvas. Kunigai norėjo išrauti Jį iš atminties, todėl grupė aukštųjų kunigų vėl nuėjo pas Pilotą prašyti, kad kapas pirmas kelias dienas būtų saugomas*.

"Turite sargybą - eikite ir saugokite, kaip išmanote", - nepatenkintas atsakė prokurorius. Jis nebenorėjo turėti nieko bendra su šiuo nemalonių reikalu.

Tačiau iš Pilotų laukta tik leidimo. Gavęs jį, Anas įsakė užantspauduoti rūšį ir sode pastatyti sargybą.

* Mt 27,62-66. Pasak Evangelijos pagal Petrą (II a.), sargybiniai buvo romėnai (IX, 45). Tačiau veikiausiai tai buvo samdyti prižiūrėtojai, kuriuos prokurorius skyrė Šventyklos (žiūr. Mt 27,65). Romėnai nebūtų galėję teisintis užmigę, nes karius už tai grėsė mirties bausmė. Mt 27,62 sakoma, kad kunigai buvo atėję pas Pilotą šeštadienį. Ar jie galėjo tai daryti per šabą? Šis klausimas atkreiptas, jeigu atsižvelgsime į tai, kad rimties metas baigiasi šeštadienio vakarą (praėjus valandai po saulėlydžio).

Aukštieji kunigai pagaliau galėjo ramiai švęsti ir siųsti savo maldas Dievui. Viskas klostėsi sklandžiau nei jie tikėjosi. Na, o mokiniai? Jie nieko nežinojo nei apie laidojimo vietą, nei apie sargybinius prie kapo. Jie buvo kaip nesavi iš siaubo. Jie būgštavo, kad valdžia kiekvieną valandėlę gali suimti visus Mokytojo šalininkus. Kol kas juos paliko ramybėje. Tačiau ar ilgam? Jei ne šabas ir šventė, jie, be abejo, būtų viską metę ir išskubėję atgal, į gimtąją Galilėją.

Tai buvo niūriausios Velykos jų gyvenime.

Apokrifinėje Evangelijoje pagal Petrą rašoma: “Aš ir mano bendražygiai apimti nevilties, prislėgta širdimi slėpėmės, idant mūsų nesurastų, nes buvome ieškomi kaip nusikaltėliai, kėsinęsi padegti Šventyklą. Mes dieną ir naktį pasninkavome, gedėjome ir raudojome” (VII, 26-27). Gal apaštalas ir nesakė šių žodžių, tačiau jie tiksliai perteikia galilėjiečių būseną po nukryžiovimo. Mintis, kad iš jų atimtas Žmogaus Sūnus, aitrino širdį labiau nei persekiojimų baimė ir sąžinės priekaištai. Jis, keliavęs su jais aplink ežerą žaliuojančiomis kalvomis, Jis, buvęs toks geras ir galingas, gebėjęs išgydyti vienu žodžiu, skelbęs tiesą ir žadėjęs nuvesti mokinius į Dievo Karalystę, Jis dabar guli bedvasis. Jie niekada nebeišgirs pažįstamų žodžių: “Iš tiesų, iš tiesų sakau jums”, nebematys Jo rankų, laužiančių duoną...

Mokinius užvaldė neviltis: kodėl Dievas Jį apleido, kodėl juos visus paliko?

Kai kurie rabinai sako, kad Mesijas turi būti mirtingas, kaip ir kiti žmonės (3 Ezdr 7,29). Tačiau kodėl Jėzus žuvo pačiame jėgų žydėjime, kodėl Jis negalėjo mirti ramiai, pasisotinęs gyvenimu? Kodėl Jis tiek nedaug tenuveikė? Juk Jis nepaliko akmens plokščių, kaip Mozė, neparašė knygų, kaip pranašai, nesukūrė mokyklos, kaip Hilelis. Vienintelis Jo palikimas - jie patys, paprasti, silpni žmonės, kurie pasirodė esą neverti Mokytojo, nes metė Jį išbandymų valandą. Aukštieji kunigai žinojo, ką darą, kai nutarė skubėti. Medis nukirstas dar nespėjęs pakilti aukštai virš žemės ir subrandinti vaisių.

Jis mirė. Mirė ne kaip Dievo Pateptasis, o kaip paniekintasis, atstumtasis, nes ir Įstatymas laiko prakeiktais tuos, kuriuos ištinka tokia mirtis (Įst 21,23). Jį pasmerkė ir žydų, ir romėnų teismas.

Jis mirė net ne kaip išminčius, pakilęs virš įprastų žmogiškų jausmų, dvasios galiomis įveikęs kančią. Jis kankinosi, kaip ir milijonai kitų žmonių kankinosi, taip, kaip kenčia kiekvienas sužeistas vaikas ar paukštis, kaip kiekviena gyva būtybė. Niekas Jam nepadėjo, kai Jis plūdo krauju ant baisaus kryžiaus. Joks angelas nepalengvino Jo agonijos. Sakiusieji “Kitus gelbėdavo, o Pats negali išsigelbėti” (Mk 15,31) pasirodė esą teisūs.

Vadinasi, Jėzus ne tas, kuo jie Jį laikė? Ne Izraelio ir pasaulio Išganytojas? Vadinasi, ir jie be reikalo Jį tikėjo, o Petras, pasakęs “Tu Mesijas”, teištare tuščius, nieko nereiškiančius žodžius? Tai buvo galutinė, visiška katastrofa. Žlugo visos viltys ir kerinčios svajonės. Žmonės dar niekuomet nebuvo patyrę tokio gilaus nusivylimo.

Kas jiems beliko? Bėgti! Greičiau bėgti iš šio grėsmingo, baisaus miesto! Grįžti į Galilėją, į savo namus, prie savo tinklų. Pamiršti Žmogų, Kuris Pats klydo ir suklaidino Savo naivius pasekėjus...

Dvidešimt pirmas skyrius

PERGALĖ PRIEŠ MIRTĮ

Balandžio 9-14

Balandžio 8-ąją, saulei nusileidus, pasibaigė šeštadienio poilsis, tačiau dar reikėjo nupirkti kvapiųjų aliejų ir miltelių, iš kurių gamintas mišinys tepimui. Todėl moterys nutarė aplankyti kapą tik kitą rytą. Jos nežinojo apie sargybą, joms terūpėjo, kas nuritins nuo angos sunkų akmenį.

Marija Magdaliatė atėjo pirmoji, vos ėmus brėkšti. Priėjusi prie kapo rūsio, ji sutrikusi sustojo: akmuo buvo nuverstas. Ką tai reiškia? Nejaugi priešai net mirusio Mokytojo nepalieka ramybės?..

Tuo tarpu atskubėjo Salome ir Marija Klopietė. Žvilgtelėjusios į olą pamatė, kad ji tuščia. Magdaliatė ašarodama nubėgo pas Petrą ir Joną pranešti liūdnos žinios: “Paėmė Viešpatį iš kapo, ir mes nežinome, kur Jį padėjo”. Abu mokiniai tučtuojau išbėgo iš namų, kuriuose slapstėsi, ir nuskubėjo paskui ją į Juozapo sodą (Jn 20,1-18).

Iš pradžių jie bėgo kartu, bet netrukus Simonas Petras atsiliko, ir Jonas pirmasis pasiekė kapo rūšį. Įsitikinęs, kad Magdaliatė sakė tiesą, jis visaip spėliojo, kas galėjo, pamynęs Įstatymą, išniekinti amžinojo poilsio vietą? Jaunuolis pasilenkė prie angos, bet vidun eiti nesiryžo.

Tuo tarpu sunkiai kvėpuodamas pasirodė Petras. Jis nebuvo iš linkusių ilgai dvejoti žmonių, tad, net nestabtelėjęs, išsyk nusileido į tamsų rūšį. Jonui tai įkvėpė drąsos, ir jis nusekė iš paskos. Jie pamatė drobulės ir skarą veidui, paliktas šalia akmeninio gulto.

Palaidotasis dingo.

Mokiniai nedrįso klausinėti, protestuoti ar ieškoti kūno. Didžiai nuliūdę, suglumę jie nugūrino atgal į miestą. Matyt, priešai nutarė tyčiotis iš jų iki galo...

Prie kapo liko tik Magdaliėtė. Paskendusi savo sielvarte, ji nė nepastebėjo, kad kitos moterys kažkur nuėjo. Tarsi netikėdama tuo, kas įvyko, Marija dar kartą prisiartinė prie įėjimo į olą ir netikėtai pamatė viduje du nepažįstamus jaunuolius baltais drabužiais.

- Moterie, ko verki? - paklausė jie.

- Kad paėmė mano Viešpatį ir nežinau, kur Jį padėjo.

Širdyje įsižiebė vilties kibirkštėlė: gal šie žmonės paaiškins, kas čia atsitiko? Tačiau tą pačią akimirką Magdaliėtė pajuto Kažką stovint jai už nugaros ir atsigręžė:

- Moterie, ko verki? Ko ieškai? - paklausė Nepažįstamasis.

Panirusi į savo mintis, Marija nutarė, kad tai - sodininkas, kuris turėtų žinoti, kur yra kūnas.

- Gerbiamasis, - ėmė maldauti jį, - jei tamsta Jį išnešei, pasakyk man, kur padėjai, ir aš Jį pasiimsiu.

- Marija! - nuskambėjo skaudžiai pažįstamas balsas, ir ji visa suvirpėjo. Abejonių neliko. Tai Jis...

- Rabuni! - sušuko Magdaliėtė ir parpuolė prie Jo kojų.

- Neliesk Manęs, - įspėjo Jėzus, - Aš dar neižengiau pas Tėvą. Verčiau eik pas Mano brolius ir pasakyk jiems: "Aš žengiu pas Savo Tėvą ir jūsų Tėvą, pas Savo Dievą ir jūsų Dievą".

Tarsi pamišusi iš džiaugsmo, nelabai suvokdama, kas įvyko, Marija skriete išskriejo iš sodo.

Ji puolė į namus, kur tvyrojo gedulo nuotaika, pranešti negirdėto neregėto dalyko, tačiau nė vienas iš draugų nepriėmė jos džiaugsmingos žinios už tikrą pinigą. Visi nutarė, kad vargšei moteriai nuo netekties skausmo pasimaisė protas. Tą patį jie pagalvojo ir tada, kai įkandin jos įėjusios Chuzos žmona Joana, Marija Klopietė bei Salome taip pat ėmė viena per kitą tikinti, kad Mokytojas gyvas, kad mačiusios Jį savo akimis. Jos papasakojo, kad, Marijai nuėjus pakviesti mokinių, nusileidusios į kapo rūšį ir išvydusios ten jaunuolį baltais drabužiais. "Nenusigąskite! - pasakė jis. - Jūs ieškote nukryžiuotojo Jėzaus Nazarėno. Jis prisikėlė, Jo čia nebėra. Štai vieta, kur Jį buvo paguldę. Eikite, pasakykite Jo mokiniams ir Petrui: Jis eina pirma jūsų į Galilėją. Tenai Jį pamatysite, kaip Jis yra jums sakęs". Moterys prisipažino, kad iš pradžių joms buvo baisu kalbėti apie tai, ką regėjo, bet vėliau, kelyje, jos išvydo Jėzų, ir Jis pakartojo nurodymą visiems keliauti į Galilėją.

Apaštalai susižvalgė klausydamiesi šio pasakojimo. "Tas pranešimas jiems pasirodė esąs tuščios šnekos, - pažymi šv.Lukas, - ir jie moterimis netikėjo." Po to, kas įvyko, mokiniai visai nesitikėjo sulauksią stebuklo ir nė manyt nemanė, kad netrukus Dievas juos pačius, virpančius iš baimės, katastrofos sugniuždytus, pavers naujojo tikėjimo skelbėjais.

Istorijos analuose įamžinta daugybė nesuvokiamų įvykių, tačiau galima drąsiai teigti, kad pats neįtikimiausias - tai Jėzaus Nazariečio gyvenimas ir jį vainikuojanti paslaptis.* Teisūs sakantieji, kad šios paslapties žmogaus protu neįmanoma perprasti. Tačiau čia esama ir apčiuopiamų faktų, kuriuos gali nagrinėti istorikas. Atrodė, kad ką tik gimusi Bažnyčia buvo galutinai sužlugdyta, kad Jėzaus iškeltas pastatas virto griuvėsiais, o mokiniai prarado tikėjimą, bet staiga, akimoku viskas iš pagrindų pasikeičia. Nevilties ir nusiminimo tarsi nebūta, tie, kurie ką tik buvo metę Mokytoją ir atsižadėję Jo, netveria iš džiaugsmo ir drąsiai skelbia Dievo Sūnaus pergalę.

Įvyko tai, be ko nebūtų buvę ir pačios krikščionybės...

Pirmasis, be to, tiesiogiai, apie šį įvykį paliudijo žmogus, kurio gyvenimą susitikimas su Jėzumi pakreipė visai kita vaga. Šis susitikimas įvyko praėjus penkeriems-šešeriems metams po Golgotos**. Tai buvo Saulius iš Taršo. Vėliau, tapęs Pauliumi, jis rašė Korinto krikščionims: "Pirmiausia aš jums perdaviau, ką esu gavęs, būtent: Kristus numirė už mūsų nuodėmes, kaip skelbė Raštai; Jis buvo palaidotas ir buvo prikeltas trečiąją dieną, kaip skelbė Raštai; Jis pasirodė Kefui, paskui Dvylikai. Vėliau Jis pasirodė iš karto daugiau nei penkiems šimtams brolių, kurių daugumas tebegyvena iki šiolei, o kai kurie yra užmigę. Po to Jis pasirodė Jokūbui, paskui visiems apaštalams. O visų paskiausiai, lyg ne laiku gimusiam, Jis pasirodė ir man. Juk aš esu mažiausias iš apaštalų, nevertas vadin-tis apaštalu, nes esu persekiojęs Dievo Bažnyčią".

Šis Pauliaus liudijimas bei Evangelijų pasakojimai apie Velykas rodo buvus konkretų faktą, kurio dėka mokiniai dvasiškai atgimė ir ėmė skelbti Gerąją Naujieną.

* Evangelijų pasakojimuose apie Prisikėlusiojo pasirodymą yra nesutapimų. Taip esti, kai kalbama ne apie išgalvotą dalyką, o apie įvyki, kurį matė daug liudytojų. Kažin ar įmanoma, kad visi jie vienodai papasakotų visas smulkmenas. Tačiau pagrindinė įvykių raida aiški: 1) auštant prie kapo rūsio eina Marija Magdaliatė ir kitos moterys; 2) Marija aplenkė jas ir atėjo pirmoji, kai buvo dar beveik tamsu. Ji mato, kad kapas tuščias, ir eina kviesti Petrą bei Joną; 3) Marijai nuėjus, kitos moterys, žvilgtelėjusios į olą, pamato jaunuolį, o vėliau, kelyje, joms pasirodo ir Jėzus; 4) Magdaliatė, grįžusi prie kapo, pamato Jėzų ir praneša apie tai apaštalams; 5) Jėzus tą pačią dieną pasirodo dviem mokiniams, einantiems į Emausą, taip pat Petru ir Vienuolikai; 6) baigiantis švenčių savaitei, Jėzus antrą kartą pasirodo Vienuolikai su jais esant ir Tomui (Mt 28,1-10; Mk 16,1-14; Lk 24,1-43; Jn 20,1-29; 1 Kor 15,5).

** 1 Kor 15,3-9. Paulius atsivertė maždaug 36 metais. Laiškas rašytas šeštąjį dešimtmetį, jau žinant Velykų įvykių detales iš Petro, Jono ir Jokūbo. Paulius nemini Marijos Magdaliatės ir kitų moterų dėl suprantamos priežasties: tuo metu moterų liudijimų nepaisyta. II a. Celsas su panieka rašė apie "pusiau išprotėjusią moterį", kuriai "pasivaideno", kad ji matė Prisikėlusįjį (Origen. Protiv Celsa. 11,55).

Aukštieji kunigai tarėsi susidoroję su Mesiju iš Galilėjos, tačiau paaiškėjo, kad jie nepajėgia užgniaužti naujojo sąjūdžio. Sargybinių pasakojimai apie neįtikimus reiškinius, vykčius dingstant kūnui, be abejo, galėjo sukelti sumaištį Sinedrione. Prireikė savos, oficialios įvykių versijos. Kaip rašoma Evangelijoje pagal Petrą, žyniai nutarė meluoti, kad tik “žydų tauta nesučiuptų jų ir neužmuštų akmenimis”. Buvo paskelbta, kad naktį, sargybiniams užsnūdus, Jėzaus mokiniai pagrobė Jo kūną ir ėmė skelbti, esą Jis gyvas. Net praėjus amžiams ši kaltinimą tebekartojo norintieji “racionaliai” paaiškinti krikščionių tikėjimą Velykomis.* Šie teoretikai neatkreipė dėmesio į vieną psichologinį kliuvinį: jeigu apaštalai būtų pagrobę kūną ar bent būtų žinoję, kad kiti tai padarė, iš kur jie būtų sėmęsi dvasios jėgų ir drąsos ginti sąmoningą melą net grėsiant mirties bausmei? Už tai, kad skelbė Prisikėlusįjį, Petras buvo nukryžiuotas, Jokūbai, Zebedėjaus sūnui, nukirto galvą, Jokūbą Teisųjį užmušė akmenimis; daugelis kitų apaštalų už tai buvo kalinami, plakami, juos persekiojo Romos ir Judėjos valdžia, jie paaukojo gyvybę.

Tačiau ar Nukryžiuotojo kūno negalėjo paimti kas nors nežinomas? Suprantama, ne Pilotui ir ne Sinedrionui įsaktus, nes tuo atveju jie lengvai būtų galėję atskleisti apgaulę. Šios versijos šalininkai išleidžia iš akių tai, kad ir mokiniai, pamatę ištuštėjusį kapą, pamanė, jog tai valdžios darbas, ir šios mintys juos dar labiau prislėgė.

Jie atsimainė tik *po to*, kai patys savo akimis išvydo Viešpatį.

Haliucinacija? Sutrikusios vaizduotės padarinys? Taip teaiškina manantieji, kad viską šiame pasaulyje galima paaiškinti moksliškai (Haliucinacijos hipoteze rėmėsi E.Renanas, o vėliau ir daugelis kitų racionaliosios pakraipos kritikų.) Tačiau iš tikrųjų hipotezė, kad krikščionybė atsirado išprotėjus keliems galilėjiečiams, yra mažai tikėtina. Jėzų matė labai skirtingi žmonės. Jis pasirodė daugelyje vietų ir įvairiomis aplinkybėmis, pavieniams asmenims, grupelėms ir didelei miniai. Mačiusieji Jėzų buvo visiškai įsitikinę, kad mirtis neturėjo Jam galios, nes “buvo neįmanoma, kad Jis liktų mirties grobis” (Apd 2,24). Jeigu tai būtų buvęs bepročių kliede-

* Evangelija pagal Petrą, XI,49. Sargyba prie kapo minima vienintelėje iš kanonizuotų Evangelijų-Evangelijoje pagal Matą. Mt taip pat sako, kad Kristui prisikeliančiam sargai išsigando prasidėjusio žemės drebėjimo ir į žaibą panašaus angelo pasirodymo. Jie “pastiro lyg negyvi”, t.y. prarado sąmonę. Pasak Mt, akmenį nuo angos nurito žėrintis angelas (28,2-4). Matas sako, jog sargybiniai buvo papirkti skelbti versiją apie kūno pagrobimą, ir šis “gandas tarp žydų yra pasklidęs iki šios dienos” (28,15). XVIII a. šią versiją bandė atgaivinti vokiečių deistas G.S.Reimarus.

sys, negi šimtai žmonių būtų sakę tą patį ir taip giliai tuo tikėję. Galiausiai ar būtų rimtų priežasčių tokio pobūdžio iliuzijoms? Juk Jėzaus mirties sukrėsti mokiniai nustojo laikyti Jį Mesiją (žiūr. Lk 24,19). Jie nesuprato Mokytojo žodžių apie Prisikėlimą, o Jėzaus tarnavimo prasmę suvokė kur kas vėliau. Viską aiškinant subjektyviais apaštalų išgyvenimais, perdedamas jų vaidmuo krikščionybės atsiradimui. Nors Evangelijos buvo rašomos ten, kur neabejota apaštalų autoritetu, tačiau vis dėlto evangelistai nė nebandė teigti, kad Petras ir jo draugai - tai labai stiprios, genialios asmenybės, apdovanotos pranašystės galia, gebančios įkurti pasaulinę religiją. Taip, jie mylėjo savo Rabi, tačiau vien meile neįmanoma paaiškinti įvykusio lūžio. Nepakanka ir Jėzaus asmenybės jiems padaryto „įspūdzio“ (taip mano daugelis „liberaliosios teologijos“ atstovų, tarp jų ir Adolfas Hamakas). Niekas neteigė, kad Izaijas, Buda ar Konfucijus prisikėlė. O juk šiuos žmones jų sekėjai taip pat mylėjo - tai rodo ir jų palaikus priglaudę sarkofagai.

Tik apie Viešpaties kapą pasakyta: „Jo čia nėra...”

Kai kurie skeptikai aiškino, kad Jėzus nemirė ant kryžiaus, o tik prarado sąmonę ir, atsigavęs oloje, nuėjo pas Savo mokinius (šią nuomonę gynė vokiečių kritikas G.Paulius). Tačiau kaip iškankintas, praradęs tiek kraujo, leisgyvis, reikalingas slaugos žmogus būtų galėjęs atrodyti kaip triumfatorius? Kur tąsyk Jis slapstėsi vėliau? Ir apskritai nukryžiuotasis vinimis pradurtomis kojomis nebūtų įstengęs nė žingsnio žengti.

Be to, apaštalo Pauliaus bei kiti liudijimai aiškiai rodo, kad Jėzus ne šiaip sau atgijo nelyginant Lozorius per stebuklą Betanijoje, o visiškai atsimainė. Jo veidas kartais būdavo taip pakitęs, kad daugelis ne išsyk pažindavo Mokytoją. Apaštalas Paulius matė tik akinančią šviesą ir girdėjo Prisikėlusįjį, kalbantį su juo (Apd 26,13-18). Kristus galėjo įeiti pro uždarytas duris. Jis staiga pasirodydavo ir staiga išnykdavo. Žodžiu, tai nebuvo ankstesnis Mokytojas, kuris, kaip ir kiti žmonės, pakludavo šio pasaulio dėsniams. Netgi kai kurie mokiniai, išvydę Prisikėlusįjį, iš pradžių tarėsi matą šmėklą, ir Jam teko įtikinėti juos, kad Jis iš tikrųjų prisikėlęs ir turi kūną.

Pauliaus posakis „dvasinis kūnas“, matyt, yra pagrindas, kuriuo remiantis galima suvokti Velykų paslaptį (1 Kor 15,35-44; Fil 3,21). Posakio „dvasinis kūnas“ sinonimas Pauliui yra „dangiškasis kūnas“. Sis posakis reiškia, kad Juozapo iš Arimatėjos sode įvyko kol kas vienintelė Dvasios pergalė, kai, nesunaikinant kūno, jam buvo suteikta kita, aukščiausioji egzistencijos forma. Akmuo buvo nurintintas tik tam, kad mokiniai įsitikintų, jog kapas tuščias, jog Prisi-

kėlusiajam nebeliko jokių kliūčių. Patyręs agoniją ir mirtį, Jis kažin kokių mums nesuvokiamu būdu gavo kitą, *dvasinį kūną*. Apaštalas kalba apie jį kaip apie būsimą visų žmonių būties pakopą, ir čia Dievažmogis buvo pirmasis, Jis - visuotinio atsinaujinimo pradininkas. Gali būti, kad Jėzus todėl ir pasakė Magdalietei: "Neliesk Manęs". Tik išimtiniais atvejais žmogus galėjo užmegzti tiesioginį kontaktą su Jo nuskaidrinta esybe.

Tai buvo Dievo Sūnaus apsigėrisimas šlovėje, kurį Jis pranašavo Kajafo teisme. Vyriausiasis kunigas šiuos žodžius palaikė piktžodžiavimu, ir negarbinga Nazariečio mirtis turėjo patvirtinti Sinedriono nuosprendį. Tuo tarpu apaštalai per Velykų įvykius įsitikino šios pranašystės teisingumu. Jėzus dabar jiems atsiskleidė ne tik kaip Kristus ir Mokytojas, bet ir kaip Viešpats, *Maran'as*, Gyvojo Dievo įsikūnijimas.

Prisikėlusiojo nematė nei tribunolo nariai, nei Pilotas. Akivaizdus stebuklas būtų privertęs Jį pripažinti, o tai būtų buvęs dvasios, besipriešinančios Dievui, prievartavimas. Tik mylėjusieji Kristų, tik Jo išrinktieji tarnystei galėjo regėti "Jo šlovę - šlovę Tėvo viengimio Sūnaus, pilno malonės ir tiesos" (Jn 1,14).

Prisikėlimas apaštalams reiškė ne tik naujo susitikimo su Mokytoju džiaugsmą, tai buvo ir pergalė prieš tamsos jėgas; jis parodė, kad Dievo Tiesa galiausiai paims viršų, kad Gėrio, kurį įkūnijo Jėzus Nazaretis, neįmanoma įveikti. Jei Kristus nebuvo prikeltas, tai "tuščias mūsų skelbimas ir tuščias mūsų tikėjimas", - sako ap. Paulius (1 Kor 15,14). Krikščionybė gyvens šia mintimi, nes per Velykas Bažnyčia skelbia ne tik tikėjimą į sielos nemirtingumą, bet ir pergalę prieš mirtį, tamsą ir dūlėjimą.

"Mirtis neišvengiamai įveikia fizinę jėgą, bet ir proto galių nepakanka mirčiai įveikti, tik beribė dorovinė galia suteikia gyvenimui absoliučią pilnatvę, kai negali būti jokio dvilypumo; vadinasi, ir gyvas žmogus negali visiškai susiskaidyti į dvi atskiras dalis: nemirtingą dvasią ir dūlančią materiją. Nukryžiuotas Žmogaus Sūnus ir Dievo Sūnus, net ir pasijutęs apleistas žmonių ir Dievo, bet besimeldžias už Savo priešus, akivaizdžiai turėjo beribių Dvasios galių, ir jokia Jo esybės dalis negalėjo likti mirties grobiu... - sako Vladimiras Solovjovas. - Kristaus Prisikėlimo Tiesa yra visiška, absoliuti tiesa - ne tik tikėjimo, bet ir proto požiūriu. Jeigu Kristus nebūtų prisikėlęs, jeigu Kajafas būtų buvęs teisingas, o Erodas ir Pilotas - išmintingi, pasaulis būtų buvęs nesąmonė, blogio, apgaulės ir mirties karalystė. Čia svarbiausia ne tai, ar nutrūko vieno asmens gyvybė, o tai, ar pasibaigė *tikras* gyvenimas, visiško teisuolio gyvenimo

mas. Jeigu *toks* gyvenimas neįstengtų įveikti priešą, ar beliktų vilties ateiviai? Jeigu Kristus neprisikėlė, tai kas galėtų prisikelti?" (Sobr. soč., t. 10, p. 36-47).

Mesijas Išganytojas. Jis savanoriškai pasidavė griovimo stichijos valdžiai, ir Dievažmogio galia įveikė ją, o kartu atskleidė mums ateities perspektyvą. Nuo tos šventos dienos žemėje netyla balsai, skelbiantys Gerosios Naujienos laisvę ir išganymą. "Tegul niekas nedrįsta skustis esąs menkas, nes visiems apreiškta Karalystė. Tegul niekas nerauda dėl savo nuodėmių - iš karsto nušvito išganymas. Tegul niekas nebijo mirties - mus išvadavo Išganytojo mirtis. Mirties Pavergtasis įveikė mirtį, Nužengusis į pragarus pavergė pragarus.

Kurgi, mirtie, tavasis geluonis?

Pragare, kurgi tavoji pergalė?

Prisikėlė Kristus, ir tu nugalėtas, prisikėlė Kristus, ir demonai nublokšti, prisikėlė Kristus, ir angelai džiūgauja, prisikėlė Kristus, ir įsiviešpatavo gyvenimas" (Šv. Jonas Auksaburnis).

Velykų šviesa nušviečia ne tik ateities horizontus. Prisikėlimas reiškia, kad Kristus tikrai yra kartu su tais, kurie Jam ištikimi. Daugelis vadų ir pranašų skelbė žmonėms "mokymus", "idėjas", tuo tarpu Jėzus Pats lieka Bažnyčioje kaip Brolis ir Pašnekovas, kaip Draugas ir Išganytojas, kaip amžinybės veidas, nuolat žvelgiantis į pasaulį...

Evangelijų pasakojimuose apie Kristaus pasirodymą daug dėmesio skiriama tam, kad naujai įgyta patirtis atskleidė mokiniams Biblijos pranašysčių prasmę. Jie tik dabar suprato, kodėl Žmogaus Sūnaus pažeminimas ir kryžius yra Mesijo ženklas. Tik dabar jie įstengė tarsi kitomis akimis pažvelgti į Biblijos eilutes apie išganančią Dievo Tarno kančią. Išsamiausiai šio praregėjimo eigą aprašė šv. Lukas pasakojime apie Kleopo* ir kito mokinio susitikimą su Prisikėlusiuoju kelyje į Emausą (Lk 24, 13-33).

Mokiniai išsirengę keliauti baigiantis tai pačiai dienai, kai moterys pranešė apie tuščią kapą ir nepaprastus reiškinius sode. Tačiau, kaip ir kiti, šiedu jų žodžius palaikė kliedesiu. Išėję iš Jeruzalės, jie pasuko į kaimą, kur vienas iš jų, matyt, gyveno. Iki Emauso buvo dvi valandos kelio, ir mokiniai visą šį laiką šnekučiavosi apie

* Tarp artimiausių Jėzaus mokinių moterų Evangelijoje minima Mergelės Marijos sesuo Marija Kloprienė (Jn 19, 25). Ji galėjo būti arba Kleopo duktė, arba žmona. Kai kurie tyrinėtojai mano, kad Alfiejaus sūnus Jokūbas (Mt 10, 3; Mk 3, 18; Lk 6, 15) buvo Marijos ir Kleopo sūnus, nes aramėjiškas Chalpajaus (Alfiejaus) vardas graikiškai galėjo būti tariamas kaip Kleopas (Klopas).

savo neišsipildžiusias viltis. Kleopas ir jo artimieji buvo nuoširdžiai prisirišę prie Jėzaus. Tačiau dabar jiems beliko apraudoti lemtą klaidą, pražudžiusią Mokytoją ir sujaukusią jų šeimos gyvenimą.

Saulei besileidžiant prie jų prisiartino nepažįstamas Keleivis, taip pat vykstantis iš miesto. Jis paklausė, koks rūpestis juos slegia.

- Nejaugi Tu būsi vienintelis Jeruzalėje, nežinantis, kas joje šiomis dienomis atsitiko! - nustebo Kleopas.

- O kas gi?

- Su Jėzumi Nazarėnu, Kuris buvo Pranašas, galingas darbais ir žodžiais Dievo ir visos tautos akyse. Aukštieji kunigai ir mūsų vadovai pareikalavo Jam mirties bausmės ir atidavė Jį nukryžiuoti. O mes tikėjomės, kad Jis atpirksias Izraelį. Dabar po viso to jau trečia diena, kaip tai atsitiko. Be to, kai kurios mūsiškės moterys nuėjusios pažiūrėti kapo ir neradusios Jo kūno, sugrįžo ir papasakojo regėjusios pasirodžiusius angelus, kurie sakė Jėzų esant gyvą. Kai kurie iš mūsiškių buvo nuėję pas kapą ir rado viską, kaip moterys sakė, bet Jo nematė...

Keistos kūno dingimo aplinkybės nė kiek jų nedžiugino. Kas galėjo patikėti tokiais neregėtais dalykais!? Visiškas nusivylimas - štai pastarųjų įvykių rezultatas.

Tačiau Nepažįstamasis, jų nuostabai, tarė:

- O jūs, neišmanėliai! Kokios nerangios jūsų širdys tikėti tuo, ką yra skelbę pranašai! - papriekaištavo Jis. - Argi Mesijas neturėjo viso to iškentėti ir įžengti į Savo garbę?!

Ir paslaptینگasis Žmogus ėmė žodis po žodžio aiškinti, kas Biblijoje rašyta apie Mesiją. Apie ką Jis kalbėjo? Gal apie Avinėlio ir Jo kraujo simbolį, apie Akmenį, kurį atmetė statytojai, apie Teisuolio gėlą, sielvartą ir Jo išgelbėjimą, apie Dievo žadėtą Naująjį Testamentą? Bet turbūt daugiausia - apie pranašystę iš Izaijo knygos, kur kalbama apie Viešpaties Tarną, kentėjusį dėl to, kad pagydytų pasaulio žaizdas ir taptų "šviesa tautoms". Beklausant Kleopui ir jo draugui tarsi migla nuo akių nukrito. Tragiški pastarųjų dienų įvykiai tapo prasmingi. Jeigu taip, vadinasi Jėzaus mirtis - dar ne pabaiga...

Taip mąstydami jie priėjo Emausą. Pakeleivis, regis, buvo besirengiąs su jais atsisveikinti. Tačiau apaštalai nenorėjo paleisti Žmogaus, Kuris beveik atgaivino jų viltį: "Pasilik su mumis! Jau vakaras arti..." Nepažįstamasis sutiko. Visi trys įėjo į namus ir sėdo prie stalo vakarieniauti. Mokiniai nejučiom pripažino savo Bendrakeleivį vyresniuoją ir paprašė sukalbėti įprastą maldą. Jis ištarė padėkos žodžius ir perlaužė duoną. Pažįstamas gestas! Tiek kartų

girdėtas balsas! Ir abu išsyk suprato, Kas sėdi su jais prie vieno stalo. Iš nuostabos juodu nespėjo ištarti nė žodžio, o Jis jau “pranyko jiems iš akių...” (Lk 24,13-32).

Atsitokėję apaštalai ėmė karštai aptarinėti stebuklingą susitikimą: “Argi mūsų širdys nebuvo užsidegusios, kai Jis kelyje mums kalbėjo ir atvėrė Raštų prasmę?” Argi dabar galima pasilikti Emause? Greičiau atgal į Jeruzalę, pasidalyti neregėtu džiaugsmu su kitais! Nors jau buvo tamsu, draugai nuskubėjo į miestą. Deja, juos sutiko taip pat, kaip ir moteris - niekas nenorėjo jais tikėti (Mk 16,13). Tačiau tuo metu gauta nauja žinia: Viešpats pasirodė Petruui (Lk 24,34). Negi vyriausiasis apaštalas galėjo apsigauti? Kai kurie beveik patikėjo, kiti dar abejojo. Iki gilios nakties ginčytasi, svarstyta. Staiga visi išgirdo pažįstamą sveikinimą: “Šalom!” (“Ramybė jums!”) Mokiniai išvydo Jėzų...

Jie sustingo iš siaubo. Vaiduoklis! O Jis žiūrėjo į Savo virpančius “brolius” laukdamas, kol jie atsitokės. Ko jie baiminasi ir abejoja? Tarp jų - ne bekūnė šmėkla, o jų Mokytojas. Tegul prisiliečia, kad nustotų manyti matą dvasią. Ir ramiai, tarsi niekur nieko, Jis paklausė: “Ar neturite čia ko nors valgyti?” (Lk 24,41).

Vėl, kaip ir anksčiau, Jis sėdo su jais prie stalo.

Jie negalėjo patikėti savo akims.

Sukalbėjęs padėkos maldą, Jėzus prabilo. Apaštalams ateina nauji laikai, prasidėjo jų tarnavimo valanda. “Kaip Mane siuntė Tėvas, taip ir Aš jus siunčiu” (Jn 20,21). Išganytojas veiks per Savo pasiuntinius, kuriuos atmainys Savo Dvasios galia. “Imkite Šventąją Dvasią. - pasakė Jis. - Kam atleisite nuodėmes, tiems jos bus atleistos, o kam sulaikysite - sulaikytos” (Jn 20,22-23).

Per šias džiugias dienas apaštalai galutinai įtikėjo. Iš Dvylikos tik Tomas nebuvo regėjęs Viešpaties...* Klausydamasis susižavėjimo kupinų žodžių, jis negalėjo jausti to paties, ką jautė kiti broliai. Pernelyg jau neįtikėtina buvo ši džiugi žinia. Ar tik jie neklęsta? Gal vis dėlto tai buvo tik Mokytojo šešėlis, atėjęs iš ano pasaulio jų paguosti? “Jeigu aš nepamatysiu Jo rankose vinių dūrio ir neįleisiu piršto į vinių vietą, ir jeigu ranka nepaliesiu Jo šono - netikėsiu!” - tvirtino Tomas.

* Po Judo išdavystės apaštalų liko vienuolika, bet sakome “Dvylika”, nes taip yra ir Naujajame Testamente (žiūr. 1 Kor 15,5). Dvylika - šventas skaičius, todėl netrukus vėl buvo išrinktas dvylikas apaštalas (Apd 1,15-26).

Šventės pasibaigė. Mokiniai rengėsi keliauti į Galilėją, kur Viešpats žadėjo pas juos ateiti. Paskutinį sykį jie visi susirinko, matyt, Marijos, Jono Morkaus motinos, namuose. Duris rūpestingai uždarė: jie tebebijojo persekiojimų. Ir vėl, kaip ir pirmą sykį, visi staugia pamatė Jėzų, stovintį tarp jų. Jis atsigręžė į Tomą: priek, ištiesk ranką, patikrink! “Mano Viešpats ir mano Dievas”! - teįstengė ištarti apaštalas. Jam nebereikėjo įrodymų...

“Tu įtikėjai, nes pamatei, - pasakė Kristus. - Palaiminti, kurie tiki nematę” (Jn 20,29). Šitie pasirodymai turėjo padėti mokiniams įveikti neviltį, išsklaidyti tamsą, parodyti, kad mirtis bejėgė prieš Mesiją. Tačiau netrukus Viešpaties artumas taps kitoks, prieinamas kiekvienam, kuris atvira širdimi eina Jo pasitikti.

Dvidešimt antras skyrius

“AŠ SIUNČIU JUS...”

Balandžio 14 - gegužės 18

Vienuolika tarsi ant sparnų grįžo į Kafarnaumą.* Ten daugelis žmonių jau buvo girdėję apie nukryžiovimą iš maldininkų. Bet Nazariečio mokiniai visus stebino. Užuoat gedėję, jie spinduliavo giedrą džiaugsmą, beveik ekstazę. Pažįstami laužė galvas, kas galėjo taip paveikti Simoną ir jo draugus. Gali būti, kad apaštalai tik tada ir suprato, kodėl Mokytojas liepė jiems išvykti iš Jeruzalės. Ten jų kiekviename žingsnyje tykojo pavojus, o namuose, toli nuo priešų, jie galėjo vėl suburti išsisklaidžiusius Viešpaties pasekėjus ir pranešti jiems įstabią žinią: “Jis prisikėlė!”

Apaštalų gyvenimas palengva grįžo į ankstesnes vėzes. Žvejai ėmėsi įprasto darbo, tačiau mintys apie Jėzų neišėjo iš galvos. Jį priminė kiekvienas pakrantės takelis, kiekvienas nuošalus kampelis. Čia, sėdėdamas ant kalvos, Jis mokė palyginimais, ten kalbėjo miniai, o šioje žvejų miestelio gatvėje pagydė ligonį. Apaštalai tarsi iš naujo išgyve-

* Pasak padavimo, Jėzus pirmą sykį Galilėjoje pasirodė netoli Kafarnaumo. Tai tikėtina, nes kažin ar mokiniai galėjo rasti kitą, tinkamesnę vietą.

no tų trejų metų stebuklą, atvėrusį jiems Dangų. Tačiau pats Viešpats vis dar nesirodė. Mokiniai laukė tikėdami Jo pažadu.*

Vieną vakarą Simonas Petras, Zebedėjaus sūnūs Tomas ir Natanaelis išplaukė į ežerą. Žūklė buvo nesėkminga, ir ryte jiems teko sumesti ant dugno tuščią tinklą. Iki kranto buvo likę maždaug šimtas metrų, kai melsvoje brėkšančio ryto prieblandoje žvejai pamatė prie pat kranto stovintį Žmogų. Jis garsiai sušuko jiems: “Bičiuliai, ar neturite kokios pavilgos prie duonos?” Šis klausimas nieko nenustebino: aplinkiniai gyventojai dažnai pirkdavo žuvų tiesiai iš valčių. Išgirdęs, kad jie nieko nesugavo, Žmogus pasiūlė jiems užmesti tinklą į dešinę nuo valties ir, vos tik jie taip padarė, tinklas išsyk pasunkėjo nuo žuvų gausybės.

Visus apėmė keistas jausmas. Juk praeityje jau būta panašaus dalyko: ir krantas, ir tuščias tinklas, ir netikėtas laimikis... Jonas, bandydamas įžiūrėti, kaip atrodo Stovintysis, staiga šnabžtelėjo Simonui: “Tai Viešpats”. Šis, kaip Galilėjos žvejai buvo įpratę, sėdėjo valtyje neapsirengęs. Netardamas nė žodžio jis persijuosė klubų raištį, šoko į vandenį ir nuplaukė į krantą. Likusieji užgulė irklus skubėdami paskui jį. Nepažįstamasis, regėjos, jų laukė. Tarp akmenų rusėjo laužas, ant žarijų kepė žuvis. Žvejai sutrikę sustojo. Kas būtų galėjęs pamanyti, kad šie įdegę pusnuogiai žmonės pavergs pasaulį, o jų tinklai taps dvasinės žūklės simboliu?

“Atneškite ir ką tik pagautų žuvų”, - pasakė Nepažįstamasis. Jie nuėjo prie tinklo, ir netrukus pusryčiai buvo paruošti. Valgė tylėdami. Virš ežero kilo saulė. Tyloje skardeno paukščių balsai, buvo girdėti bangų mūša. Kvepėjo laužu, vandeniui, žuvimis ir žolėmis. Nė vienas nedrįso klausti: “Kas tu?”, tačiau sielas užliejo nežemiško džiaugsmo banga. Kiekvienas buvo visiškai tikras, kad tai Jėzus laužia su jais duonos, nors Jo išvaizda ir buvo pasikeitusi.

Pavalgę visi atsistojo. Viešpats pasikvietė Simoną Petrą ir pavedė jį į šalį.

- Simonai, Jono sūnau, ar myli Mane labiau negu šitie? - paklau-

* Iš Lk 24,33-53 galima padaryti išvadą, kad kitą dieną po to kai pasirodė Prisikėlusysis, įvyko Dangun žengimas. Tačiau vėliau pats evangelistas padarė pataisą paminėdamas “keturiasdešimt dienų” (Apd 1,3). Apie pasirodymus Galilėjoje pasakoja Mt ir Jn. Kaip jau sakytą, sunku nustatyti tikslią įvykių eigą. Č.Dodas rašo: “Susidaro įspūdis, kad aprašyti įvykiai buvo ne tokie, kuriuos būtų galima nuosekliai papasakoti. Jie buvo sporadiški, sunkiai apibūdinami, tęsdavosi neilgai; vis dėlto jie paliko liudytojų sąmonėje tokią pėdsaką, kad šie neabejojo trumpą valandėlę tikrai regėję gyvą Viešpatį (Ch.Dodd. The Founder of Christianity, p. 169).

sė Jis, kaip ir tuomet, Pilypo Cezarėjoje, iškilmingai kreipdamasis į jį visu vardu.

- Taip, Viešpatie, - atsakė šis. - Tu žinai, kad Tave myliu.

- Ganyk Mano avinėlius, - tarė Jėzus. Paskui, vėl bandydamas, paklausė: - Simonai, Jono sūnau, ar myli Mane?

- Taip, Viešpatie. Tu žinai, kad Tave myliu.

- Tu būsi vadinamas Mano avių ganytoju.

Bandymas tuo dar nesibaigė. Kristus trečią kartą paklausė:

- Simonai, Jono sūnau, ar myli Mane?

Apaštalas pajuto kartėlį. Tris kartus pakartotas klausimas, matyt, priminė, kaip jis iš baimės tris kartus atsižadėjo Mokytojo.

- Viešpatie, - liūdnai pasakė Simonas. - Tu viską žinai. Tu žinai, kad Tave myliu.

- Ganyk Mano avis.

Norėdamas, kad Petras suprastų, jog tai ne privilegija, o kvietimas kryžiaus keliui, Kristus pridūrė:

- Iš tiesų, iš tiesų sakau tau: kai buvai jaunas, pats susijuosdavai ir vaikščiojai, kur norėjai. O pasenęs tu ištiesi rankas, - kitas tave perjuos ir ves, kur nenori.

Iš paskos priėjo Jonas.

- Viešpatie, o kas šitam bus? - paklausė Petras.

- Jei Aš noriu, kad jis pasiliktų, kolei ateisiu, kas gi tau? *Tu sek paskui Mane.**

Vėliau, mąstydami apie šiuos žodžius, pirmieji krikščionys nutarė, kad Jonas sulauks antrojo Kristaus atėjimo. Tačiau iš Evangelijos aišku, kad Jėzus tik nurodė, kad abiejų apaštalų likimai skiriasi. Mylimajam mokiniui lemta iki žilos senatvės skelbti Viešpaties žodį, o Petras turėjo būti nukryžiuotas už tikėjimo liudijimą. Šalia Žydų Karaliaus išganytojiško kryžiaus iškils kryžius žmogaus, kurį Kristus pavadino Uola ir Ganytoju ir kuriam buvo skirta "sugrįžus stiprinti brolius" (Lk 22,32).

Virš Genezareto brėško Bažnyčios rytas. Kasdien čia rinkosi vis daugiau tikinčiųjų. Galilėjoje jiems niekas nekludė. Kartais šimtai žmonių eidavo į dykynes melstis tikėdamiesi išvysti Viešpatį.

Šeimai iš Nazareto, ypač Išganytojo Motinai Marijai, visi reiškė

* Žiūr. Jn 21,1-22. Ši Evangelijos skyrių veikiausiai pridūrė vienas iš Jono mokinių jau jam mirus. Tačiau iš teksto justi autentiški liudytojo prisiminimai. Žodžių "ar myli Mane" įvairavimo graikų kalba aiškinimai kažin ar turi pagrindo, nes aramėjų kalba nėra žodžio "mylėti" sinonimų, atitinkančių graikiškuosius.

giliai pagarbą. Netrukus prie bendruomenės prisidėjo net tie Jėzaus giminės, kurie anksčiau Jo šaliniai... Atsivertė ir Jokūbas, vyriausias iš Kristaus pusbrolių (ar Juozapo sūnų iš pirmųjų vedybų). Jokūbas buvo tikintis žmogus. Pasak senovinio padavimo, jis davė įžadus nieko nevalgyti, kol pats nepamatys Prisikėlusiojo. Ir tąsyk Jėzus pasirodė Jokūbui, palaimino duonos kepalėlį ir ištiesė jam tar-damas: "Mano broli, valgyk šios duonos, nes Žmogaus Sūnus prisi-kėlė,"*.

Šio pasakojimo detalės kažin ar tikroviškos. Tačiau visai tikėti-na, kad busimasis Jeruzalės Bažnyčios vadovas girdėjo apie Jėzaus pasirodymus ir, kaip ir Tomas, norėjo pats įsitikinti, ar tai tiesa.

Kiek laiko pirmoji bendruomenė išbuvo Galilėjoje? Lukas mi-ni keturiasdešimt dienų, per kurias rodydavosi Kristus. Po to apaš-talai vėl susirinko Jeruzalėje derliaus nuėmimo šventei (Šėvuot) ar Sekminėms. Kai kurie aiškintojai mano, kad praėjusios dienos - tai tik tam tikras pasirengimo simbolis (Izraelis keturiasdešimt metų išbuvo dykumoje, Mozė ant Sinajaus meldėsi keturiasdešimt dienų ir Kristus dykumoje pasninkavo keturiasdešimt dienų). Pasak šių aiškintojų, per mėnesį Bažnyčia negalėjo suburti kelių šimtų žmo-nių, vadinasi, Lukas turėjo omenyje ne 30-ųjų, o 31 metų Sekmi-nes. Nors tai ir nėra svarbu, vis dėlto labiau tikėtina pirmoji data, kuri tradiciškai ir minima. Iš aukščiau įkvepiami pamokslininkai galėjo būti tokie įtaigūs, kad jų veikla greit davė gausų derlių. Be to, abejotina, ar apaštalai būtų dėsę vykdyti Jėzaus nurodymą skelb-ti Gerąją Naujieną.

Regėjimas prie Damasko pavertė Saulių ne paprastu Jėzaus mo-kiniu, o naujojo Apreiškimo misionieriumi. Tas pats atsitiko ir Vie-nuolikai.

Tikriausiai buvo gegužės vidurys, kai tikintieji užlipo ant vieno iš Galilėjos kalnų, kur jiems liepė ateiti Jėzus. Ten Jį išvydo stovintį ant viršūnės. Susirinko maždaug penki šimtai žmonių. Visi atsiklau-pė, nors kai kurie vis dar negalėjo patikėti, kad Jis iš tikrųjų gy-vas**.

Ir tuomet virš minios nuskambėjo žodžiai, kurie tebeaidi šimt-

* Šis padavimas išliko senovinėje "Evangelijoje pagal žydus", kurią cituoja Jeroni-mas (O znamenitych mužach, 2). Ten, matyt, pasakojama, kad Jėzus pasirodęs Jokūbui Šventykloje. (Pasak Egezipo, Jokūbas nuolat ten būdavo, žiūr. Evsevij. Cerk. istorija, 11,23). Eidamas pas Jokūbą Kristus "atiduoda viršutinius drabužius kunigo tarnui". Ta-čiau iš 1 Kor 15,7 galima manyti, kad Jokūbas išvydo Jėzų Galilėjoje. Jokūbas į pirmą vietą taro Jeruzalės krikščionių išskyla tik po Sekminių..

** Žiūr. Mt 28,16-20, kur sakoma, kad "kai kurie dar abejojo". Tai leidžia manyti, kad ant kalno, be Dvylikos, buvo ir daugiau žmonių ir kai kurie Prisikėlusįjį regėjo pirmą sykį. Dauguma egzegetų šį pasirodymą tapatina su aprašytu 1 Kor 15,6.

metis po šimtmečio, ir jų įdėmiai klausomasi: “Man duota visa valdžia danguje ir žemėje. Tad eikite ir padarykite Mano mokiniiais visų tautų žmones, krikštydami juos vardan Tėvo ir Sūnaus, ir Šventosios Dvasios, mokydami laikytis visko, ką tik esu jums įsakęs. Ir štai Aš esu su jumis per visas dienas iki pasaulio pabaigos”.

Žmogaus Sūnus baigė Mesijo kelią, o Jo pasekėjų laukė ilgas žygis, jie buvo siunčiami skelbti Evangelijos “visoms tautoms”.

Prieš aštuonis amžius iki šių didžiųjų dienų Izraelis, iš visų pusių spaudžiamas galingų priešų, išgirdo pranašystę, kuria tuo metu buvo sunku patikėti:

Paskutinėmis dienomis Viešpaties namų kalnas
bus patalpintas kalnų viršūnėje
ir bus iškilęs viršum kauburių.

Į jį plauks visos tautos...

Nes iš Siono išeis įstatymas

Ir Viešpaties žodis - iš Jerusaleės (Iz 2,2; Mch 4,2).

Dabar pranašystė išsipildė. Bažnyčios pamatus reikėjo dėti pranašų mieste, ten, kur Mesijas paaukojo Save.

Į Jeruzalę susiruošta įpusėjus gegužei. Be vienuolikos, buvo dar Septyniasdešimt apaštalų, o iš viso - drauge su moterimis ir kitais mokiniiais - susidarė maždaug šimtas dvidešimt žmonių (Apd 1,15). Iš šalies žiūrint, ši pirmoji Kristaus kareivija atrodė kaip paprastas piligrimų būrys, vykštą į Ševuot šventę.

Į miestą jie ėjo nejausdami baimės, žinodami, kad Prisikėlusysis neapleis jų. Kai susirinko namuose, kur dar neseniai šventė Naujojo Testamento Velykas, kur išgyveno žlugimo siaubą ir atgimimo džiaugsmą, Išganytojas vėl pasirodė pašventinti brolių vakarienės. Jis dar sykį paaiškino jiems pranašystės prasmę: “Yra parašyta, kad Mesijas kentės ir trečią dieną prisikels iš numirusių ir, pradėdamas prie Jerusaleės, Jo vardu visoms tautoms bus skelbiama, kad atsiverstų ir gautų nuodėmių atleidimą. Jūs esate šių dalykų liudytojai. Ir štai Aš atsiųsiu jums, ką yra pažadėjęs Mano Tėvas. Jūs pasilikite mieste, kol būsite apgaubti jėga iš aukštybių”(Lk 24,46-49).

Paskui, rašo Lukas, Jėzus “nusivedė juos palei Betaniją”. Mes nežinome, ar Jis ėjo su mokiniiais kitiems nematomas, ar tik liepė jiems eiti į kaimą, kurį buvo pamėgęs. Užkopus į Alyvų kalną, daugeliui reginčių Jį valandėlę atgijo ankstesnės iliuzijos: jie pamanė, kad štai ir atėjo šlovingasis Mesijo apsireiškimas pasauliui.

- Viešpatie, gal Tu šiuo metu atkursi Izraelio karalystę?

- Ne jūsų reikalas žinoti laiką ir metą, kuriuos Tėvas nustatė Savo galia. Kai ant jūsų nužengs Šventoji Dvasia, jūs gausite Jos galybės ir tapsite Mano liudytojais Jeruzalėje ir visoje Judėjoje bei Samarijoje ir lig pat žemės pakraščių (Apd 1,6-9).

Prisikėlusysis iškėlęs rankas palaimino Savo pasiuntinius ir išlėto “atsiskyrė nuo jų” (Lk 24,51).

Tačiau apaštalai nejautė liūdesio. Jau ne tris išrinktuosius, kaip ant Atsimainymo kalno, o visus susirinkusiuosius nušvietė dangiška šviesa, Dievo Šlovės debesis. Nugalėtojas įžengia į Dangų.

Nuo tol Jis tampa visur esantis: ir sielos gelmėse, ir žemės bei dangaus platybėse, ir Visatos begalybėje. Jis lieka Bažnyčioje ir Savo apaštaluose, kuriems yra pasakęs: “Aš siunčiu jus...”

Žmogus žengia žeme. Jis įveikia dykumas, upes, jūras, kalnų viršūnes. Alkis ir valdžios troškimas, gobšumas ir smalsumas gena jį vis tolyn. Jis gabena brangias prekes ir knygų ritinius, jis atima laisvę ir skleidžia išmintį, neša atradimus ir pražūtį. Bet štai prie šių nesibaigiančių vilkstinių prisijungia nauji keleiviai. Juos veda meilė ir tikėjimas, Kristaus valia ir Dievo Dvasia; jie neša žmonėms džiugią žinią apie Žmogaus Sūnų.

Kol gyvuoja pasaulis, tol tęsis ir apaštališka kelionė.

EPILOGAS

Prabėgo šimtmečiai... Kilo ir žlugo imperijos, žuvo civilizacijos, politiniai, kariniai ir socialiniai perversmai pakeitė net žemės išvaizdą, tačiau virš šios audringos gyvenimo jūros tarsi uola tvirtai stovi Jėzaus Nazariečio įkurtoji Bažnyčia.

Tikėjimas, kurį iš pradžių išpažino vos kelios dešimtys žmonių, šiandien tapo kelrodžiu milijardams žemės gyventojų, kalbančių skirtingomis kalbomis ir išugdžiusių įvairiausias kultūros formas.

Evangelijos pamokslas, tarsi gaivus vėjas, įsiveržęs į karšų antikos pasaulį, įkvėpė vilties nualintiems ir nusivylusiems žmonėms, suteikė jiems energijos ir gyvasties. Krikščionybė suvienijo Atėnų išmintį ir Rytų viltis su Romos svajone apie visuotinę “santarvę”; ji pasmerkė engėjus, iškėlė moterį ir padėjo panaikinti vergovę.

Vėliau jaunose Vakarų barbarų šalyse ji tapo humanizmo ir švietimo atrama, privertusi šiurkšnią jėgą paklusti dvasiniam ir doroviniam autoritetui. Ilgainiui krikščionybės “raugas” Europoje ir Naujajame Pasaulyje davė postūmį dinamiškai raidai, kokios nebūta per visus ankstesnius penkiasdešimt tūkstančių žmogaus gyvavimo metų.

Krikščionybė tapo patraukli, regis, visiškai skirtingiems žmonėms: Romos vergams ir Dantei, Dostojevskiui ir Afrikos piemenims. Ji stiprina Koliziejaus kankinius ir teikė jėgų XX amžiaus tikintiesiems.

Kiekviena epocha atskleidavo Naujajame Testamente slypinčius neišsenkančius įkvėpimo šaltinius. Pirmieji Jėzaus mokiniai buvo paprasti galilėjiečiai, bet vėliau Jo kryžiui lenkėsi didžiausi visų tautų protai. Jo Apreiškimas praskaidrina Augustino ir Paskailio mintį, iš meilės Jam buvo statomos didingos šventovės. Jis įkvėpė poetus ir skulptorius, Jo poveikio dėka liejosi galingos simfonijų bei choralų melodijos... Dievažmogį vaizdavo Andrejus Rubliovas, Mikelandželas, Rembrantas; baigiantis antrajam tūkstantmečiui Evangelijos, skelbiančios Kristų, išverstos į pusantro tūkstantčio kalbų ir paplito po pasaulį taip plačiai, kaip ir garsiausi žmogaus genijaus kūriniai.

Net kai daugelis krikščionių pamiršdavo, kokios jie dvasios, ir išduodavo Išganytojo Testamentą tuo apginkluodami daugybę Bažnyčios priešų, Evangelijos ir toliau “nepastebimai” (Lk 17,20) veik-

davo žmones. Teisingumo, brolybės, laisvės, pasiaukojamo tarnavimo artimui idealai, tikėjimas galutine gėrio pergale ir žmogaus asmenybės verte - žodžiu, visa, kas priešinosi tironijai, melui ir prievartai, gaivinama to paties Evangelijos gyvybės šaltinio, net jei tai ir lieka neįsisąmoninta.

V.Svirskis Šv.Ambraziejus (Maždaug 1900 m.).

Viršum Bažnyčios siautėjo audros, užė viesulai, jos tykojo išorės ir vidaus pavojai. Garbėtroškos vadovai, neįveikta minios pagonybė, pasaulio ir asketizmo pagundos, atvirų priešų išpuoliai ir krikščionių nuodėmės, kivirčiai ir susiskaldymas - visa tai kartais, regėjos, keldavo pavojų pačiam Bažnyčios egzistavimui. Tačiau ji atlaikė visas istorijos krizes ir negandas.

Jos atsparumo paslaptis - tai *Žmogaus Sūnus*, kuris, apaštalo žodžiais tariant, "yra tas pats vakar ir šiandien, tas pats, ir per amžius", tai Dvasios dovanos, kurių gauna Jo ištikimieji (Žyd 13,8).

Nepraskaidrinta žmogaus sąmonė trokšta išorinės didybės, lenkiasi regimai jėgai, tačiau Evangelija jam siūlo ką kita. "Mes skelbiame Jėzų nukryžiuotąjį, Kuris žydams yra papiktinimas, pagonims - kvailystė" (1 Kor 1,23). Pasauliui atsiskleidžia ir jį išgano pažemintas Dievas, sumažintas, žvelgiant "šio pasaulio" akimis.

Kiekviena siela, sutikusi Jėzų Kristų, patiria, kad žmogus - ne vienišas klajūnas juodoje kosmoso dykynėje, kurio niekas nepašauks vardu; jis - Dievo vaikas, vykdamas Jo sumanymus. Įsikūnijusysis parodė žmonėms, koks jų aukščiausias dangiškas pašaukimas: Jis pašventino ir sudvasino žmogaus prigimtį sėdamas į šią dirvą nemirtingumo sėklų. Jo asmenyje slėpiningas ir nesuvokiamas Kūrėjas tapo mums artimas, ir tai suteikia gyvenimui džiaugsmo, grožio, prasmės. Gąsdinanti nebyli praraja išnyksta, viską nušviečia Kristai šviesa ir Dangiškojo Tėvo meilė.

Štai kodėl visuomet, kai norėta palaidoti krikščionybę, ji, kaip ir Nukryžiuotasis bei Prisikėlusysis, kildavo iš kapo patvirtindama nemarumą šių pranašiškų žodžių: "Tu esi Petras - Uola; ant tos uolos Aš pastatysiu Savo Bažnyčią, ir pragaro vartai jos nenugalės" (Mt 16,18).

Ne doktrinos ar teorijos, o Pats Kristus nuolat atnauja krikščionybę ir veda ją į amžinybę.

Šimtmečiai, praėję nuo to Velykų ryto Judėjoje, tėra dievažmogiškosios Bažnyčios pilnatvės prologas, tėra *pradžia* to, ką jai žadėjo Jėzus. Naujasis gyvenimas kol kas tėra nelyginant liauni, ką tik prasikalę silpni daigeliai. Gerosios Naujienos religija yra ateities religija. Tačiau Dievo Karalystė jau gyvuoja: pasaulio grožyje ir žmonių gyvenime, kai gėris paima viršų; tikrų Viešpaties mokinių, šventųjų ir teisuolių asmenyse, tuose, kurie nori sekti Kristumi, kurie neapleido Jėzaus sunkių Jo Bažnyčiai išbandymų metu...

Tad duok mums, dieviškasai Mokytojau, jų tikėjimo galią, jų neblėstančią viltį, jų meilės Tau ugnį. Kai, paklydę gyvenimo kelyje, mes sustosime nežinodami, kur eiti, leisk ir mums tamsoje išvysti Tavo veidą. Gaudžiant, dundant technikos erai, tokiai triukšmingai, galinčiai ir sykiu tokiai elgetiškai ir bejėgei, išmokyk mus klausytis amžinybės tylos ir leisk išgirsti joje Tavo balsą, Tavo teikiančius stiprybės žodžius: "Aš Esu su jumis per visas dienas iki pasaulio pabaigos".

TURINYS

PROLOGAS.....	8
I DALIS. NUO BETLIEJAUS IKI KAFARNAUMO.....	25
1. Karaliaus Erodo dienomis”.....	27
2. Nazaretas.....	32
3. Taisantysis kelią. Jėzus dykumoje.....	39
4. Galilėja. Pirmieji mokiniai.....	47
5. Geroji Naujiena.....	55
Dangiškasis Tėvas ir Dievo sūnūs.....	55
Meilės priesakas.....	60
Sena ir nauja.....	64
Žemiškasis gyvenimas ir Amžinasis gyvenimas.....	73
Dievo Karalystė.....	77
“O Aš sakau jums...”.....	84
II DALIS. MESIJAS.....	87
6. “Ne ramybės, o kalavijo...”.....	89
7. Karalystės ženklai.....	96
8. Dvylika apaštalių. Pranašo mirtis.....	104
9. “Gyvybės duona”.....	108
10. Žmogaus Sūnaus paslaptis.....	114
Mesijas: Karalius ir Išganytojas.....	117
Dievo Sūnus.....	120
Išganytojas.....	122
Mokiniams iškilusi paslaptis.....	126
III DALIS. GOLGOTĄ PASITINKANT.....	129
11. Daug kviestų - maža išrinktų.....	131
12. Valanda artėja.....	142
13. Tėvo vynuogynas.....	149
14. Mesijo teismas.....	155
15. Naujojo Testamento Velykos.....	166
16. Getsemanės sode.....	174
IV DALIS. PER KANČIAS IR MIRTĮ - Į AMŽINĄJĄ ŠLOVĘ	179
17. Sadukėjų tribunolas.....	181
18. Prokuratoriaus teismas.....	185
19. Golgota.....	190
20. Po nukryžiovimo.....	196
21. Pergalė prieš mirtį.....	199
22. “Aš siunčiu jus...”.....	208
EPILOGAS.....	214

Vertėjos ir leidėjos pastabos

A.Menio fondui leidus, atsisakyta knygos priedų. Dalį juose pateikiamos informacijos Lietuvos skaitytojai gali rasti “Naujojo Testamento” komentaruose bei prieduose. Ten esama ir sąvokų žodynėlio bei bibliografijos duomenų.

Pastabos, paaiškinimai skaitytojų patogumui iš knygos pabaigos atkelti į tekstą. Ilgesnės, labiau pagal prasmę nutolusios nuo dėstymo eigos pastabos nukeltos į puslapio apačią.

Šventasis Raštas cituojamas iš Pasaulinėje literatūros bibliotekoje išleistų Senojo Testamento tomų (vertė arkivyskupas J.Skvireckas) bei Lietuvos vyskupų konferencijos Naujojo Testamento leidimo, spausdinto 1989 m. Zalcburge.

Daugelyje vietų autorius savais žodžiais atpasakoja Biblijos fragmentus, todėl verčiant taip pat nukrypstama nuo pažodinio Šventojo Rašto citavimo. Autorius viename epizode dažnai pateikia fragmentų išsyk iš kelių Evangelijų, todėl nurodomi paraleliniai šaltiniai tikintis, kad skaitytojas norės savarankiškai palyginti Biblijos tekstą su knygoje pateikiamu tekstu. A.Menis rašė: “Jeigu ši apybraiža padės skaitytojui geriau suprasti Evangeliją, paskatins ją domėtis ar bent privers susimąstyti, autoriaus tikslas bus pasiektas...”

Šiuo metu spaudai rengiame dar vieną, jau ketvirtąją Aleksandro Menio knygą. Be to, A.Menio darbų ištraukų vėl numatome skelbti periodiniame leidinyje “Aš”.

A.Menio knygos negalėtų pasiekti skaitytojų be rėmėjų. Nuoširdžiai dėkojame Linui Rėkliui, Egidijui Motiekai ir visiems kitiems, prisidėjusiems prie “Žmogaus Sūnaus” leidimo. Dėkojame Stefanijai Purlienei už paramą platinant redakcijos leidinius.

Už nuolatinę globą dėkojame Vytautui Kapačauskui.

Tiems, kurie nutars paremti leidyklą, kad ir kuklia suma, iš anksto dėkojame ir pranešame, jog S.Rudalevičiūtės individualios leidybinės įmonės a/s Nr. 202468281 yra “Vilniaus banko” Vilniaus filiale, kodas 260101777. Valiutinė sąskaita Nr. 0700608 yra tame pačiame banke.

Redakcijos adresas - A/D 2180, 2049 Vilnius.

Autorius Aleksandras Menis (Aleksandr Men)

© Vertėja Stasė Rudalevičiūtė

Stilistė Vida Tunaitytė

Maketuotojas Jonas Matulevičius

Atsakingoji sekretorė Liudmila Beliajeva

Mokslinė-mokomoji literatūra

Pasirašyta spaudai 1997.08 SL 1444. Formatas 84x108/32

Popierius ofsetinis, 7 sp. 1. Tiražas 5000. Užs. Nr.

Kaina sutartinė

8,-Lt

Stasės Rudalevičiūtės individuali leidybos įmonė

Periodinio leidinio “Aš” priedas

Spausdino AB “Spauda”

Laisvės pr. 60, Vilnius

Vilnius, 1997